

**RUIMTELIJKE ONDERBOUWING
UITBREIDINGSPLANNEN VOOR ZES
VERBLIJSRECREATIEVE TERREINEN**

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Februari 2011

1731.301

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Leeswijzer	6
1.3	Uitvoerbaarheid	6
2	Beleidskader	7
2.1	Algemeen	7
2.2	Provinciale omgevingsvisie Drenthe	7
2.3	Beleidscriteria Recreatie & Toerisme gemeente Midden-Drenthe	8
2.4	Discussienota recreatie & toerisme gemeente Midden-Drenthe	9
3	Bungalowpark Het Grote Zand	12
3.1	Algemeen	12
3.2	Huidige situatie en vigerend bestemmingsplan	12
3.3	Het uitbreidingsplan	14
3.4	Planologische afweging	16
3.5	Natuurwaarde	17
3.6	Archeologie	18
3.7	Waterparagraaf	19
3.8	Milieuaspecten	20
4	Camping Sonnevanck	23
4.1	Algemeen	23
4.2	Huidige situatie en vigerend bestemmingsplan	23
4.3	Het uitbreidingsplan	25
4.4	Planologische afweging	25
4.5	Natuurwaarde	28
4.6	Archeologie	29
4.7	Waterparagraaf	29
4.8	Milieuaspecten	30
5	Natuurkampeerterein De Voscheugte	32
5.1	Algemeen	32
5.2	Huidige situatie en vigerend bestemmingsplan	32
5.3	Het uitbreidingsplan	34
5.4	Planologische afweging	36
5.5	Natuurwaarde	37
5.6	Archeologie	37
5.7	Waterparagraaf	38
5.8	Milieuaspecten	39
6	Camping De Molenhorst	41
6.1	Algemeen	41

6.2	Huidige situatie en vigerend bestemmingsplan	41
6.3	Het uitbreidingsplan	43
6.4	Planologische afweging	43
6.5	Natuurwaarde	45
6.6	Archeologie	46
6.7	Waterparagraaf	46
6.8	Milieuaspecten	47
7	Camping De Stal	49
7.1	Algemeen	49
7.2	Huidige situatie en vigerend bestemmingsplan	49
7.3	Het uitbreidingsplan	51
7.4	Planologische afweging	51
7.5	Natuurwaarde	53
7.6	Archeologie	54
7.7	Waterparagraaf	54
7.8	Milieuaspecten	55
8	Camping De Goudplevier	57
8.1	Algemeen	57
8.2	Huidige situatie en vigerend bestemmingsplan	57
8.3	Het uitbreidingsplan	59
8.4	Planologische afweging	61
8.5	Natuurwaarde	62
8.6	Archeologie	62
8.7	Waterparagraaf	63
8.8	Milieuaspecten	64
Bijlage 1	Plattegrond bungalowpark Het Grote Zand	69
Bijlage 2	Akoestisch onderzoek uitbreiding Het Grote Zand	71
Bijlage 3	Plattegrond Sonnevank	73
Bijlage 4	Voorlopige inrichtingsschets camping De Stal	75
Bijlage 5	Inrichtingsschets camping De Goudplevier	77
Bijlage 6	Watertoets camping De Goudplevier	79
Bijlage 7	Quick-scan natuurwetgeving	81
Bijlage 8	Beoordeling natuurwaarden Het Grote Zand	83
Bijlage 9	Beoordeling natuurwaarden Sonnevank	85
Bijlage 10	Beoordeling natuurwaarden De Voscheugte	87
Bijlage 11	Beoordeling natuurwaarden Molenhorst	89

Bijlage 12 Beoordeling natuurwaarden De Stal _____ **91**

Bijlage 13 Beoordeling natuurwaarden Goudplevier _____ **93**

HOOFDSTUK 1 Inleiding

1.1

AANLEIDING

In het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied van Midden-Drenthe was voor een aantal verblijfsrecreatieve terreinen de gewenste uitbreidingsruimte meegenomen. Hierop is - in het kader van de inspraak en het artikel 10-overleg - gereageerd door onder andere de Natuur- en milieugroep Midden-Drenthe en de provincie Drenthe (Commissie Afstemming Ruimtelijke Plannen). Door de provincie is aangegeven dat deze werkwijze alleen aanvaardbaar is indien voor de uitbreidingen een specifieke procedure is afgerond waarbij alle ruimtelijk relevante aspecten en beleidsterreinen zijn meegewogen. Als dit (nog) niet het geval is, dan mag van doorwerking (bij recht) geen sprake zijn, aldus de Commissie Afstemming Ruimtelijke Plannen.

Het College van B&W heeft ten aanzien van dit onderdeel van het bestemmingsplan het volgende standpunt ingenomen¹: "Alleen voor die initiatieven die tijdens de ontwerpfasen van het bestemmingsplan Buitengebied zijn afgerond of voldoende concreet en onderbouwd zijn, zal een regeling in het plan worden gehandhaafd. De overige ontwikkelingen worden niet in het ontwerp meegenomen".

De voorliggende ruimtelijke onderbouwing bevat de onderbouwing van de uitbreidingen van de volgende verblijfsrecreatieve terreinen:

1. Bungalowpark "Het Grote Zand" (Hof van Halenweg 2, Hooghalen).
2. Camping "Sonnevand" (Wijsterseweg 9, Spier).
3. Natuurkampeertuin "De Voscheugte" (Mantingerdijk 8, Mantinge).
4. Camping "De Molenhorst" (Makkum 42, Beilen).
5. Camping "De Stal" (Kanaal Oostzijde 19, Drijber).
6. Camping "De Goudplevier" (Verlengde Middenraai 16, Nieuw-Balinge).

Voor camping "De Stal" was de gewenste uitbreidingsruimte nog niet meegenomen in het voorontwerpbestemmingsplan. De eigenaar van deze minicamping (met groepsaccommodatie) wil zijn terrein graag omvormen naar een reguliere camping en heeft daarom een inspraakreactie ingediend (zie inspraakreactie 114 in de Nota Inspraak en overleg). De gemeente Midden-Drenthe heeft aangegeven deze uitbreiding te willen meenemen in het ontwerpbestemmingsplan, mits de uitbreiding wordt voorzien van een (goede) ruimtelijke onderbouwing.

¹ Nota Inspraak en overleg voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied Midden-Drenthe, januari 2008.

De ruimtelijke onderbouwing voor deze zes verblijfsrecreatieve terreinen is, na overleg met de initiatiefnemers, integraal opgepakt en in opdracht van de gemeente Midden-Drenthe tot stand gekomen.

1.2

LEESWIJZER

Na dit inleidende hoofdstuk wordt in hoofdstuk 2 het beleidskader voor de ruimtelijke onderbouwing voor de zes verblijfsrecreatieve terreinen beschreven. Vervolgens komt (in hoofdstuk 3 tot en met 8) de ruimtelijke onderbouwing voor elk terrein aan bod. In elk hoofdstuk wordt achtereenvolgens ingegaan op: de huidige situatie en het vigerende bestemmingsplan, het uitbreidingsplan, de planologische afweging, de natuurwaarde, de archeologische waarde, de waterparagraaf en de milieuaspecten.

1.3

UITVOERBAARHEID

In het Besluit ruimtelijke ordening 2008 is bepaald dat in de toelichting bij een bestemmingsplan of projectbesluit ook inzicht moet worden gegeven in de uitvoerbaarheid van het plan. Het gaat daarbij om de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid. Ten aanzien van de economische uitvoerbaarheid kan worden opgemerkt dat het hier particuliere initiatieven betreft. Met iedere initiatiefnemer is afzonderlijk een planschaderisico-overeenkomst afgesloten, zodat eventuele planschade voor rekening komt van de initiatiefnemer. Alle initiatiefnemers hebben voldoende aannemelijk gemaakt dat het hier gaat om economisch uitvoerbare plannen.

Over de maatschappelijke uitvoerbaarheid kan het volgende worden opgemerkt. Voorliggende ruimtelijke onderbouwing zal onderdeel uitmaken van het ontwerpbestemmingsplan Buitengebied van Midden-Drenthe, dat naar verwachting begin 2011 ter inzage wordt gelegd. In het kader van deze terinzagelegging zal de maatschappelijke uitvoerbaarheid van alle uitbreidingsplannen inzichtelijk worden. De besluitvorming zal plaatsvinden met inachtneming van ingekomen zienswijzen.

HOOFDSTUK 2

Beleidskader

2.1

ALGEMEEN

Bij het opstellen van bestemmingsplannen dient een gemeente rekening te houden met het door hogere overheden vastgesteld beleid. In dit hoofdstuk wordt daarom ingegaan op (voor deze ruimtelijke onderbouwing) relevante onderdelen uit de provinciale Omgevingsvisie Drenthe (2010). Ook wordt ingegaan op de discussienota Recreatie & Toerisme (2010) van de gemeente Midden-Drenthe.

De discussienota Recreatie & Toerisme biedt een ontwikkelingsrichting voor recreatie en toerisme, die vervolgens juridisch vastgelegd wordt binnen de ruimtelijke kaders van het ontwerp bestemmingsplan 'Buitengebied Midden-Drenthe'. In de hoofdstukken 3 tot en met 8 wordt (per verblijfsrecreatief terrein) getoetst aan het in dit hoofdstuk beschreven beleidskader.

2.2

PROVINCIALE OMGEVINGSVISIE DRENTHE

De provinciale Omgevingsvisie is het strategische kader voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van de provincie Drenthe. De visie formuleert de belangen, ambities, rollen, verantwoordelijkheden en sturing van de provincie in het ruimtelijke domein.

In de Omgevingsvisie zijn vier wettelijk voorgeschreven provinciale planvormen samengenomen:

- de provinciale structuurvisie op grond van de Wro;
- het provinciaal milieubeleidsplan op grond van de Wet milieubeheer (Wm);
- het regionaal waterplan op grond van de waterwetgeving;
- het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan op grond van de Planwet verkeer en vervoer.

De Omgevingsvisie beschrijft de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe voor de periode tot 2020, met in sommige gevallen een doorkijk naar de periode daarna.

Het koesteren en verder ontwikkelen van de Drentse kernkwaliteiten is de hoofddoelstelling van de provinciale Omgevingsvisie Drenthe. Met de Drentse kernkwaliteiten wordt bedoeld de kwaliteiten die bijdragen aan de identiteit en aantrekkelijkheid van Drenthe. Dit betreft de volgende kwaliteiten:

- rust, ruimte, natuur en landschap;
- oorspronkelijkheid (authenticiteit, Drents eigen);
- naoberschap;
- menselijke maat;
- veiligheid;
- kleinschaligheid (Drentse schaal).

In de strategie welke ten grondslag ligt aan het verwezenlijken van de hoofddoelstelling is een verdeling gemaakt tussen een viertal robuuste (monofunctionele) systemen/gebieden

en multifunctionele gebieden. Daarnaast zijn er voor bepaalde gebieden meer specifieke gebiedsopgaven benoemd en uitgewerkt. Geen van de specifieke gebiedsopgaven ligt in de gemeente Midden Drenthe. De precieze begrenzing van deze gebieden dient nader te worden bepaald in de gemeentelijke bestemmingsplannen.

Verblijfsrecreatie

Ten aanzien van de verblijfsrecreatie wil de provincie inzetten op versterking, uitbreiding en vernieuwing van de bestaande bedrijven in samenhang met de omgeving, het vrijetijdslandschap. Nieuwvestiging is niet mogelijk in de EHS en als robuuste landbouwgebieden aangewezen gebieden. Met uitzondering van nieuwvestiging als gevolg van ver-/uitplaatsing van bestaande bedrijven uit kwetsbare gebieden, daarvoor dient ruimte te worden gezocht aan de randen van natuurgebieden. De systematiek van de SERladder wordt hier toegepast. De aanpak van het project 'Natuurlijke recreatie Drenthe' wordt voortgezet en er wordt onderzocht of aanvullende initiatieven nodig zijn om de kwaliteit verder te verbeteren. In 'de Koningsas', tussen Assen en Groningen, en de Drentse Zuidas zijn mogelijkheden voor specifieke vormen van verblijfsrecreatie die gerelateerd zijn aan de stedelijk netwerken.

Per camping wordt in de verschillende hoofdstukken aangegeven wat, vanuit de omgevingsvisie, de aandachtspunten zijn ten aanzien van de uitbreidingsplannen.

Op 2 juni 2010 heeft de provincie haar Omgevingsvisie vastgesteld. Deze visie is hét strategische kader voor de ruimtelijke en economische ontwikkeling van Drenthe. De visie formuleert de belangen, ambities, rollen, verantwoordelijkheden en sturing van de provincie in het ruimtelijke domein. Bij het opstellen van gemeentelijk beleid moet de gemeente rekening houden met en zich houden aan provinciale regels uit de omgevingsvisie. In de omgevingsvisie wordt ook ingegaan op Recreatie & Toerisme.

In de omgevingsvisie staat dat toerisme een belangrijke economische pijler is voor Drenthe. Drenthe moet aantrekkelijk blijven voor recreanten en toeristen. Van provinciaal belang is daarom het verbeteren en vernieuwen van het bestaande aanbod en van de toeristisch-recreatieve infrastructuur. De focus moet komen te liggen op de diversiteit en de kwaliteit van het toeristische product. Niet méér van hetzelfde, maar juist het creëren van toegevoegde waarde ten opzichte van het bestaande toeristische product. De provincie zet in op versterking, uitbreiding en vernieuwing van bestaande bedrijven in relatie met de omgeving, het zogenaamde vrijetijdslandschap. Nieuwvestiging is niet mogelijk in de Ecologische Hoofd Structuur (EHS) en robuuste landbouwgebieden. Voor het inpassen van ruimtevrage functies stelt de provincie voor de SER-ladder als denkmodel te hanteren. Deze methode, geïntroduceerd door de Sociaal Economische Raad, helpt om een goede afweging te maken bij het inpassen van ruimtebehoefte voor wonen, bedrijvigheid en infrastructuur. Het model stelt onder meer dat extra ruimte voor wonen en werken zoveel mogelijk moet worden gezocht in of aansluitend aan bestaand bebouwd gebied en gebundeld rond de nationale en regionale infrastructuur en de openbaar vervoervoorzieningen.

2.3

BELEIDSCRITEIA RECREATIE & TOERISME GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Op alle niveaus houden overheden zich bezig met Recreatie & Toerisme. Ook gemeenten zijn hier direct of indirect sterk bij betrokken. Middelen die daarbij worden ingezet zijn bestemmingsplannen, de APV en toeristisch beleid.

Bestemmingsplannen

Een bestemmingsplan is een ruimtelijk ordenend plan dat de uitgangspunten weergeeft en een kader is voor de besluitvorming. Het is in de basis tevens een handhavinginstrument. Op dit moment zijn er drie bestemmingsplannen voor het buitengebied: 1 voor Smilde (1995), 1 voor Beilen (1996) en 1 voor Westerbork (1996). In het bestemmingsplan regelt de gemeente het toegestane gebruik van gronden en opstallen. Daarnaast biedt het een toetsingskader voor vergunningen, waaronder de bouw- en aanlegvergunning. Afgezien van de behoefte om de verschillen tussen de plannen zoveel mogelijk te verwijderen, is het wettelijk verplicht dat bestemmingsplannen elke tien jaar geactualiseerd worden.

Algemene Plaatselijke Verordening (APV)

Een gemeentelijke verordening is een op gemeentelijk niveau vastgesteld algemeen verbindend voorschrift. Naast het mogelijk maken van vergunningen via de regels in het bestemmingsplan, moet ook voldaan worden aan de eisen van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV). In de APV zijn onder andere bepalingen opgenomen over orde en veiligheid op de openbare weg, toegangswegen naar erven, brandveiligheid, toezicht op evenementen en kampeerterreinen, toezicht op openbare inrichtingen, maatregelen tegen overlast en baldadigheid, bescherming van het milieu en stoken van vuur. De APV en bestemmingsplannen worden na vaststelling van elk bestemmingsplan op elkaar afgestemd.

Toeristisch beleid

In 2004 zijn de beleidscriteria Recreatie & Toerisme vastgesteld in de nota "TROP 2004". In deze nota zijn toeristisch-recreatieve beleidscriteria opgesteld die als input dienen voor de toetsing van vergunningaanvragen en bestemmingsplannen. In de toelichting is ook een kaart opgenomen met uitbreidingsgebieden. Er wordt voor gekozen de beleidscriteria en de uitbreidingskaart niet op te nemen in het bestemmingsplan "Buitengebied Midden-Drenthe", omdat beiden verouderd zijn en eerder beperkingen dan kansen opleveren. De nota "TROP 2004" vervalt dus bij de inwerkingtreding van het bestemmingsplan voor het buitengebied.

In 2008 heeft de gemeenteraad haar visie op Recreatie & Toerisme vastgelegd in het visiedocument "Perspectief voor 2008-2017". Een belangrijk speerpunt in het beleid is het stimuleren en faciliteren van het ondernemerschap en ontwikkelingsperspectief. De gemeente gaat zelf géén voorzieningen exploiteren in de toeristische sector. Prioriteit heeft een voorwaardenscheppend beleid.

2.4

DISCUSSIONOTA RECREATIE & TOERISME GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Wat willen we bereiken?

Uitgangspunt bij de beleidskeuzes is het streven naar deregulering. Zaken moeten alleen worden vastgelegd in bestemmingsplannen als er ruimtelijke relevantie is. Daarnaast moet het gaan om toetsbare en handhaafbare voorwaarden. De regels in bestemmingsplannen moeten zoveel mogelijk algemeen van aard zijn en voldoende flexibel toegepast kunnen worden zonder te lange procedures te vereisen. Hierbij zijn in bijzondere situaties afwijkingen en maatwerk mogelijk.

De gemeente Midden-Drenthe wil met meer ruimte voor toeristisch ondernemen de volgende doelen bereiken:

Vitale samenhangende sector creëren die de werkgelegenheid, leefbaarheid van het platteland en de economie in Midden-Drenthe versterkt;

Niet nog meer van hetzelfde, maar het versterken van het aanbod door innovatie en diversiteit staan voorop;
Keuzes maken voor duurzame exploitatie, zodat een verbetering en verfijning van het bestaande aanbod plaatsvindt wat leidt tot een kwaliteitsslag in de sector

Voorstel

Het aanbod verblijfsrecreatie is momenteel toereikend en elke toevoeging van nieuwe verblijfsaccommodaties of toeristische plaatsen leidt niet automatisch tot extra bezoekers. Wel wenselijk is vernieuwing/sanering van het bestaande aanbod en nieuwe onderscheidende en aanvullende verblijfsrecreatieve accommodaties (niet meer van hetzelfde). Bezoekers van Midden-Drenthe hebben geen moeite een accommodatie te vinden, maar willen ook overdag een leuke beleving ervaren. Dit is nog beperkt aanwezig in Midden-Drenthe. Om bestedingen te genereren moet de focus de komende jaren dus liggen op nieuwe kleinschalige dagrecreatieve voorzieningen in de gemeente. Ook de eventuele vestiging van grootschalige dagrecreatieve ontwikkelingen (liefst bij substreekcentrum Beilen) en andere dag- of nachtrecreatieve vormen worden aangemoedigd, liefst door sanering/overname van bestaande recreatieve bestemmingen. Deze beleidsstrategie levert de volgende voorstellen op voor het bestemmingsplan:

Kleinschalige recreatie

1. Nieuwvestiging van kleinschalige recreatie is bij de bestemmingen Agrarisch, Wonen, Landgoed en diverse vormen van Bedrijven via ontheffing toegestaan.
2. Wijzigingsbevoegdheid opnemen voor het wijzigen van kleinschalige recreatie als nevenactiviteit bij de bestemmingen Agrarisch, Wonen, Landgoed en overige Bedrijven naar een volwaardige recreatieve bestemming (R-VR1 en R-VR3).

Reguliere kampeerterrinen

3. Op reguliere kampeerterrinen vergunningsvrije bouwwerken tot 70 m² toestaan met een maximale hoogte van 5 meter, 1 bouwlaag en 6 meter onderlinge afstand.
4. Ontheffing gebruik kampeerterrin R-VR1 opnemen voor 20% experimenteerruimte (tot maximaal 1 hectare) van het bestaande bestemmingsoppervlak.
5. Wijzigingsbevoegdheid voor het wijzigen van maximaal 100% van regulier kamperen (R-VR1) naar recreatiewoningen (R-VR2).

Bungalowparken

6. Toepassen van het “zwaarder=lichter” principe.
7. Geen vrijstaande bijgebouwen toestaan naast recreatiewoningen

Horeca

8. Geen maximale oppervlakte opgeven voor horeca voorzieningen bij toeristische bestemmingen, maar deze koppelen aan de voorwaarden voor bebouwing op het bestemmingsvlak.

Gebruik door derden

9. Recreatieve (horeca en sport en spel)voorzieningen ook ten behoeve van derden (niet-campinggasten) beschikbaar stellen.

Bedrijfswoningen

10. Eén bedrijfswoning bij recht toestaan en een tweede bedrijfswoning met ontheffing.

HOOFDSTUK

3

Bungalowpark
Het Grote Zand

3.1

ALGEMEEN

Dit hoofdstuk bevat de ruimtelijke onderbouwing voor de uitbreiding van bungalowpark “Het Grote Zand”. Dit bungalowpark, aan de Hof van Halenweg 2 te Hooghalen, ligt ten noordoosten van de kern Hooghalen aan de rand van het bos- en natuurgebied “Het Grote Zand”. Op afbeelding 3.2 op de volgende pagina is de ligging van het bungalowpark aangegeven. Het uitbreidingsplan betreft in feite een inbreiding op het bestaande park. In ruil daarvoor wordt aan een tweetal gebiedjes (aan de rand van het bungalowpark), die momenteel nog bestemd zijn ten behoeve van verblijfsrecreatie (camping en recreatiewoningen), de natuurbestemming ‘teruggegeven’. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op aspecten, die relevant zijn voor het uitbreidings- c.q. inbreidingsplan van bungalowpark “Het Grote Zand”.

3.2

HUIDIGE SITUATIE EN VIGEREND BESTEMMINGSPLAN

Bungalowpark “Het Grote Zand” (ook wel Landgoed “Het Grote Zand” genoemd) is een park met 250 recreatiewoningen, een aantal chalets en een camping (met voornamelijk stacaravans). Op het park wordt nog volop gebouwd. In bijlage 1 is een plattegrond van het bungalowpark opgenomen (situatie anno 2009). De ‘lege vlakjes’ (zonder nummer) op deze plattegrond worden in de nabije toekomst nog bebouwd. Het bungalowpark heeft op dit moment een vergunning voor in totaal 300 recreatiewoningen.

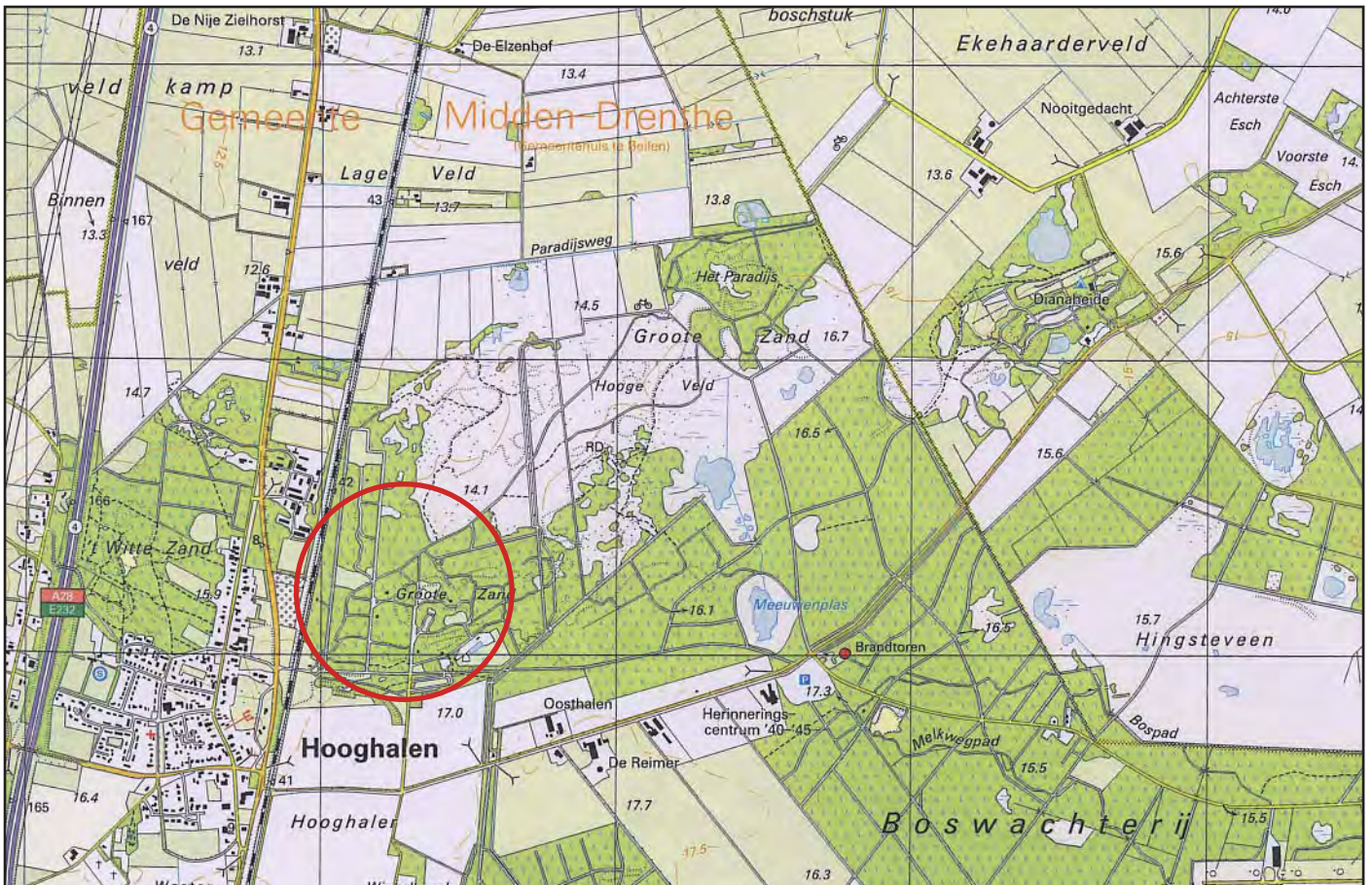
Bungalowpark “Het Grote Zand” is gelegen in een bosgebied en heeft een totale oppervlakte van circa 35 hectare. Het is een relatief jong bungalowpark. De bouw van de recreatiebungalows is in 2004 gestart. Het park kent verschillende typen vrijstaande bungalows en boerderijtjes (zie ook afbeelding 3.1).

Afbeelding 3.1

Enkele typen vakantiebungalows op “Het Grote Zand”

topografische kaart

schaal 1 : 25.000

luchtfoto

schaal 1 : 5.000

afbeelding 3.2

SITUERING BUNGALOWPARK HET GROTE ZAND
Hof van Halenweg 2 te Hooghalen

De recreatiebungalows zijn in particulier eigendom en worden beschikbaar gesteld voor de recreatieve verhuur (via een centrale verhuurorganisatie). Op het park is ook sprake van een centrumgebouw met centrale voorzieningen zoals de receptie, een parkshop, een overdekt zwembad, een sauna, een bruincafé en een restaurant. Het centrumgebouw is in 2005 gebouwd en is gesitueerd bij de ingang van het bungalowpark.

In het vigerende bestemmingsplan Landelijk Gebied (1996) van de voormalige gemeente Beilen is het park bestemd als “stuifzand, bos, heide en natuurterrein” met de nadere aanduiding “verblijfsrecreatie (camping en recreatiewoningen)”. Op afbeelding 3.4 op de volgende pagina is een fragment van de plankaart van het vigerende bestemmingsplan opgenomen. In de voorschriften is geregeld dat per recreatiewoning ten minste 300 m² perceelsoppervlakte noodzakelijk is.

3.3

HET UITBREIDINGSPLAN

Het uitbreidings- c.q. inbreidingsplan van bungalowpark “Het Grote Zand” - waar het hier om gaat - komt oorspronkelijk voort uit een overeenkomst uit 2003. Deze overeenkomst is afgesloten tussen de volgende partijen:

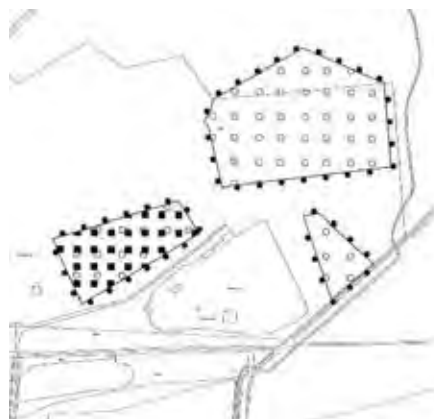
- de eigenaar van Landgoed “Het Grote Zand”;
- Stichting Het Drentse Landschap; en
- de Milieufederatie Drenthe.

De aanleiding van de overeenkomst was een bouwvergunning voor de bouw van 83 recreatiewoningen² op “Het Grote Zand” (verleend door het College van Burgemeester en Wethouders van Midden-Drenthe op 2 oktober 2002), waartegen de Stichting Het Drentse Landschap en de Milieufederatie Drenthe bezwaar hadden gemaakt. Naar aanleiding hiervan is door de eigenaar overleg gevoerd met deze partijen en is overeengekomen in bepaalde delen van het gebied met de aanduiding “verblijfsrecreatie (camping en recreatiewoningen)” de natuurwaarden in stand te laten en ter compensatie een kleiner gebied, dat nu nog een natuurbestemming heeft, voor verblijfsrecreatie en dus ook voor de bouw van recreatiewoningen beschikbaar te laten stellen.

Op basis van deze overeenkomst is door de gemeente Midden-Drenthe een voorontwerpbestemmingsplan opgesteld (mei 2003), welke nooit in procedure is gebracht. Op afbeelding 3.3 is een fragment van de plankaart van dit voorontwerpbestemmingsplan opgenomen,

Afbeelding 3.3

Fragment van het voorontwerpbestemmingsplan uit 2003

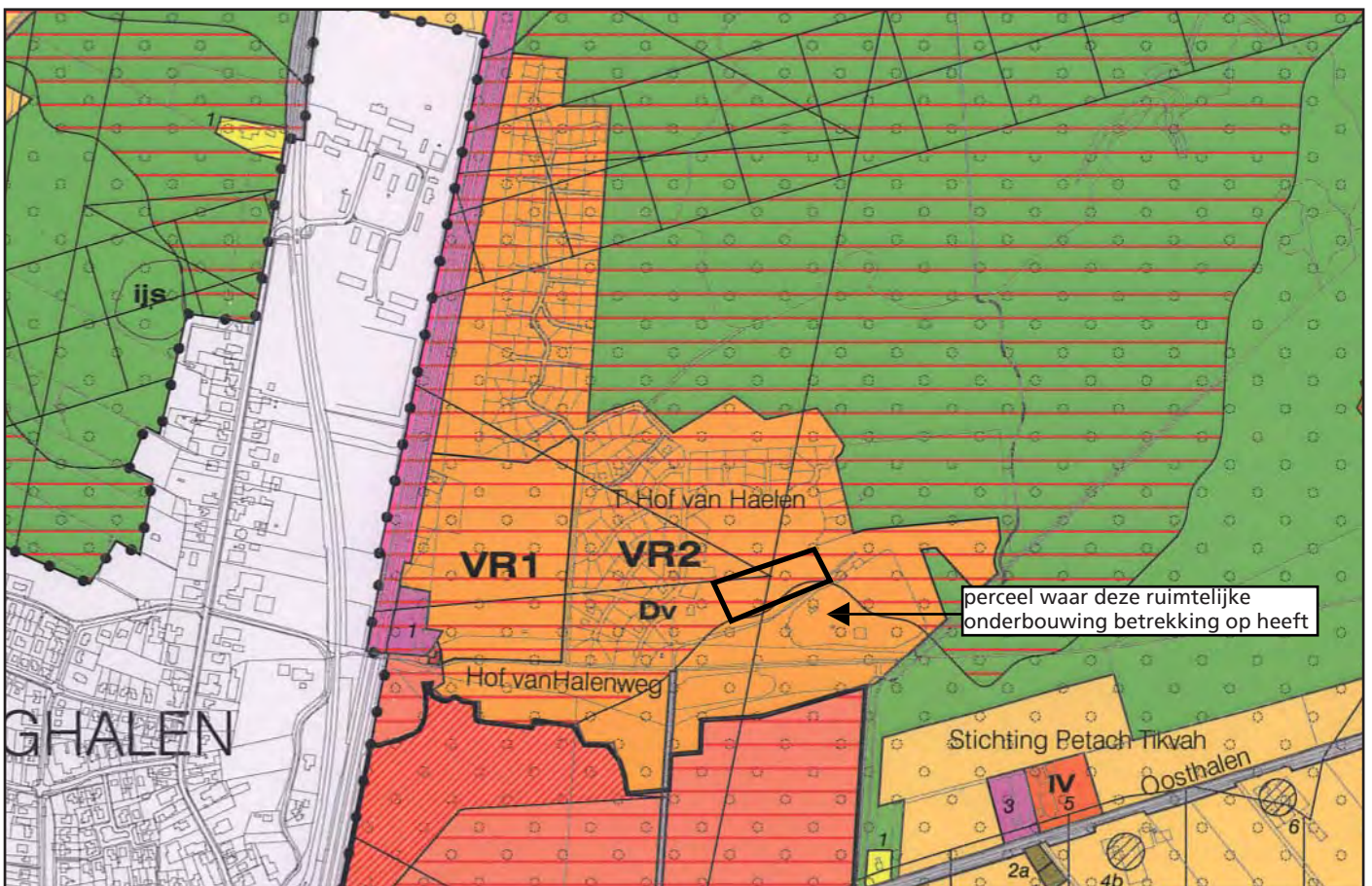
waarop de gebieden zijn aangegeven waar het om gaat. De bedoeling was dat het gebied ‘met de zwarte blokjes’ tot verblijfsrecreatie bestemd zou worden. Van de andere twee gebieden zou de aanduiding “verblijfsrecreatie” afgehaald worden. Het eerstgenoemde gebiedje ‘met de zwarte blokjes’ betreft het uitbreidingsplan c.q. inbreidingsplan waar het hier om gaat. Dit gebied is in feite een bosgebiedje dat (anno 2009) is omgeven door recreatiewoningen.

² Bungalowpark “Het Grote Zand” is in fasen tot stand gekomen. Nadien zijn meerdere bouwvergunningen verleend. Op dit moment is sprake van 300 vergunde recreatiewoningen.

Bron: uitsnede plankaart bestemmingsplan Landelijk Gebied

Bron: uitsnede voorontwerp bestemmingsplan buitengebied

De eigenaar van het park is voornemens binnen dit inbreidingsgebied twintig recreatiewoningen tot stand te brengen. Op afbeelding 3.5 is een foto van dit gebied weergegeven.

Afbeelding 3.5

Foto van het gebied waar de recreatiewoningen gerealiseerd zullen worden

Op afbeelding 3.4 op de vorige pagina is tevens een fragment van het voorontwerpbestemmingsplan voor het Buitengebied weergegeven (onderaan), waarin het inbreidingsgebied meegenomen is binnen de bestemming “Verblijfsrecreatieve doeleinden 2”. In de voorschriften van dit plan is geregeld dat deze gronden zijn bestemd voor recreatiewoningen. Aan de twee gebieden die in het bestemmingsplan Landelijk Gebied van de voormalige gemeente Beilen nog bestemd waren ten behoeve van verblijfsrecreatie, is in het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied de gebiedsbestemming “bos- en natuurgebied” toegekend.

3.4

PLANOLOGISCHE AFWEGING

Het terrein van het bungalowpark “Het Grote Zand” is in de provinciale Omgevingsvisie aangeduid met de functie “Natuur” (zie ook afbeelding 3.6). In dit gebied staat de ontwikkeling van de hoofdfunctie Natuur voorop. Andere ontwikkelingen zijn aanvaardbaar zolang deze verenigbaar zijn met, of ten dienste staan van, de natuurontwikkeling. Vestiging en uitbreiding van verblijfsrecreatie wordt getoetst aan het beleid voor de EHS. De waterhuishouding wordt afgestemd op de natuur- en bosdoelstellingen en sluit zo dicht mogelijk aan bij een ‘natuurlijke’ waterhuishouding.

Bungalowpark “Het Grote Zand” wordt door de provincie gezien als een bestaand terrein voor verblijfsrecreatie; het park is namelijk aangemerkt als terrein voor verblijfsrecreatie groter dan 3 hectare. Het betreft een groot park met op dit moment 250 recreatiewoningen en een oppervlakte van circa 35 hectare. Het uitbreidings-/inbreidingsgebied, waar twintig recreatiewoningen gerealiseerd gaan worden is circa 0,5 hectare groot. De uitbreiding kan daarmee worden gezien als een ondergeschikte uitbreiding van het bungalowpark. Uit ruimtelijk oogpunt heeft de uitbreiding niet of nauwelijks gevolgen, omdat het gebied al omgeven wordt door recreatiewoningen.

Afbeelding 3.6

Fragment "Visiekaart 2020"
(Omgevingsvisie)

In feite gaat het hier om een logische 'opvulling'. Bovendien worden in ruil voor de bouw van de twintig recreatiewoningen een tweetal gebiedjes 'teruggegeven' aan de natuur. Op basis van het geldende bestemmingsplan uit 1996 kunnen in dit gedeelte van het natuurgebied namelijk recreatiewoningen worden gebouwd. Met deze ruimtelijke onderbouwing en het nieuwe bestemmingsplan voor het buitengebied is dit niet meer mogelijk. Omdat de twee gebiedjes qua oppervlakte groter zijn dan de inbreidingslocatie en deze twee gebiedjes aan de rand van het bungalowpark zijn gelegen, kan dit plan gezien worden als een voor de natuurwaarde positieve ontwikkeling. Met de overeenkomst uit 2003 en het nieuwe plan gaat binnen deze twee gebiedjes namelijk geen natuur meer verloren. In paragraaf 3.5 van deze ruimtelijke onderbouwing (en de quickscan natuurtoets die aan deze paragraaf ten grondslag ligt) wordt het initiatief getoetst aan het EHS-beleid en de Flora- en faunawet.

Bungalowpark "Het Grote Zand" heeft een eigen ontsluitingsweg van en naar het park. De ontsluitingsweg komt uit op de Hof van Halenweg. Op het park zelf is over het algemeen sprake van smalle, verharde wegen die de recreatiewoningen ontsluiten. Het uitbreidingsplan heeft niet of nauwelijks effect op het aantal verkeersbewegingen. Ten aanzien van het parkeren kan opgemerkt worden dat bij iedere recreatiewoning kan worden geparkeerd. Ook is bij de ingang van het bungalowpark sprake van een centrale parkeervoorziening.

Omdat het gaat om uitbreiding van een bestaand terrein en geen nieuwvestiging voldoet het plan aan het gemeentelijke beleid zoals is vastgelegd in de Beleidscriteria Recreatie & Toerisme (zie paragraaf 2.3) en de Discussienota Recreatie & Toerisme (zie paragraaf 2.4).

3.5
NATUURWAARDE

In oktober 2009 is er een quickscan natuurwetgeving uitgevoerd. Het onderzoek bestaat uit drie delen: een Flora- en faunaonderzoek, een toetsing aan de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en een toetsing aan de Natuurbeschermingswet (Natura 2000-gebieden). Hiernavolgend worden de conclusies uit dit onderzoek vermeld.

Flora- en Faunawet

Uit het onderzoek (zie bijlage 7) wordt geconcludeerd dat er (strik) beschermde soorten aanwezig zijn of kunnen zijn. Door de geplande uitbreidingen kunnen zowel tijdens de

aanlegfase als de gebruiksfase beschermde plant- en diersoorten verstoord worden. Nader onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet is noodzakelijk om duidelijkheid te krijgen over de al dan niet aanwezigheid van beschermde soorten en bij aanwezigheid hiervan, of er negatieve effecten optreden.

Ecologische Hoofdstructuur

Eveneens is een nadere EHS-toetsing noodzakelijk. Het gebied ligt geheel binnen de EHS en de voorgenomen bestemmingsplanwijziging maakt daarom een EHS-toetsing noodzakelijk volgens het provinciale beleid.

Momenteel is er overleg tussen de gemeente en provincie omtrent de EHS-toetsing.

Natuurbeschermingswet

Omdat de Natuurbeschermingswet verplicht alle mogelijke activiteiten te toetsen aan alle aangewezen waarden, waarbij eveneens rekening gehouden wordt met cumulatie, is ter voorbereiding op de bestemmingsplanwijziging, een voortoets uitgevoerd (januari 2011, zie bijlage 8). In de voortoets heeft een beoordeling plaatsgevonden van de natuurwaarden door in te gaan op de te verwachten toename van recreanten, de tijdsbesteding, de bezoekperiode en de effecten die dit kan hebben op de instandhoudingsdoelen van de aangewezen waarden.

De voorgenomen (fysieke) uitbreiding van bungalowpark “Het Grote Zand” heeft naar verwachting geen significant negatief effect op omliggende Natura 2000-gebieden en andere verder weg gelegen Natura 2000-gebieden.

De toename van het aantal recreanten (zowel door alleen “Het Grote Zand” als in cumulatie met de andere omliggende terreinen) zal naar verwachting wel een negatief effect hebben op habitattypen en (vogel)soorten, dit effect is echter niet significant en is op dit moment niet de beperkende factor voor het behalen van de instandhoudingsdoelen.

3.6

ARCHEOLOGIE

Bij het opstellen en uitvoeren van ruimtelijke plannen dient rekening te worden gehouden met zowel de bekende als de te verwachten archeologische waarden. De inbreidingslocatie maakt geen onderdeel uit van een archeologisch waardevol terrein (bron: Archeologische Monumenten Kaart). Wel zijn er in de directe omgeving archeologisch waardevolle terreinen bekend. Het gaat daarbij om de akkerbouwpercelen grenzend aan de Hof van Halenweg, dat wil zeggen de percelen die grenzen aan de toegangsweg van het bungalowpark (ook wel de Hooghaleresch genoemd).

Delen van deze percelen zijn op de AMK aangemerkt als terrein van zeer hoge archeologische waarde, terrein van hoge archeologische waarde en terrein van archeologische waarde. Het gedeelte met een (zeer) hoge archeologische waarde heeft op de plankaart van het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied de dubbelbestemming “archeologisch en/of cultuurhistorisch waardevol gebied” met de nadere aanduiding “essen” gekregen. Gronden met deze medebestemming zijn bestemd voor het behoud en de bescherming van de archeologisch en cultuurhistorisch waardevolle essen.

Op de gemeentelijke Archeologische verwachtings- en beleidskaart worden voorspellingen gedaan over de plek waar zich archeologisch erfgoed in de bodem kan bevinden. Op basis van deze kaart heeft de inbreidingslocatie een middelhoge verwachtingswaarde. Omdat het hier lijkt te gaan om een archeologisch waardevol gebied is aan de Stichting Drents Plateau om advies gevraagd of ter plekke een nader archeologisch onderzoek noodzakelijk is.

Gezien de middelhoge trefkans op archeologie in combinatie met de bodemingrepen tengevolge van de aanleg van 20 recreatiewoningen wordt door het Drents Plateau geadviseerd om, in het vervolgtraject van de planvorming, een verkennend en karterend archeologisch booronderzoek te laten uitvoeren, enerzijds om de gaafheid van de bodem te laten vaststellen en anderzijds om mogelijke archeologische resten in de ondergrond op te sporen. Indien uit het verkennend en karterend onderzoek blijkt dat er archeologische vindplaatsen aanwezig zijn, dienen deze gewaardeerd te worden. De resultaten daarvan zijn richtinggevend voor eventueel vervolgonderzoek of planaanpassing.

Omdat in het verleden diverse bodemonderzoeken zijn uitgevoerd (zie paragraaf 3.8, onder kopje "Bodem") waarbij geen archeologische vondsten zijn gemeld, heeft de gemeente besloten om vrijstelling te verlenen voor vervolgonderzoek.

3.7

WATERPARAGRAAF

Het plaatselijk actieve waterschap dient op de hoogte gebracht te worden bij veranderingen op het terrein die van invloed kunnen zijn op de waterhuishouding. Hiertoe is een watertoets ingevuld en ter beoordeling aan het waterschap gezonden. Het waterschap is hierop met een advies gekomen hoe om te gaan met de waterhuishouding. Deze uitgangspunten dienen gehanteerd te worden in het verdere planproces. Het waterschap zal dan ook met een definitief advies komen tijdens de inzagetermijn van het bestemmingsplan.

Noordelijk van het plangebied (langs de paradijsweg) loopt een hoofdwatgang die in beheer is bij het waterschap, de watgang watert af in noordoostelijke richting naar het Amerdiep. Het streefpeil van het oppervlaktewater in het gebied is NAP +12,50m. De grondwaterstanden variëren tussen 0,80m minus maaiveld en meer dan 1,20 a 1,40m minus maaiveld (GT VII). Mogelijkheden om regenwater te infiltreren lijken hierdoor gunstig.

Het waterschap Hunze en Aa's heeft aangegeven, dat het niet verder betrokken hoeft te worden bij het voorgenomen plan, wanneer het in deze paragraaf overgenomen advies wordt toegepast.

Aanpassingen/wijzigingen in het bestaande watersysteem zijn ontheffingsplichtig in het kader van de Keur. Bij eventuele aanpassingen, ontwerpen en zienswijzen in relatie tot waterhuishoudkundige inrichting dient het waterschap geïnformeerd te worden. Dit geldt eveneens bij de nadere uitwerking van de waterhuishouding van het plan.

Het waterschap geeft het volgende advies:

- Het gescheiden afgevoerde hemelwater dient in de bodem, of in het oppervlaktewater te worden geborgen. Hierbij dient te worden voorkomen dat wateroverlast optreedt.
- Bij nieuwbouw/herbouw wordt de hemelwaterafvoer niet gekoppeld aan de riolering. Het infiltreren van hemelwater in de bodem heeft de voorkeur, wanneer dit niet mogelijk is kan het naar het oppervlaktewater worden afgevoerd. Hierbij dient er voldoende waterbergende capaciteit te zijn. (Voor gedetailleerde informatie zie Notitie Stedelijk Water, pag. 71-77)
- Bij het aanleggen van een gescheiden rioolstelsel verschillende kleuren buizen (bijvoorbeeld bruine en grijze) te gebruiken. Hiermee wordt de kans op foutieve aansluitingen verkleind.

- Waterberging in de vorm van bodeminfiltratie heeft de voorkeur, omdat hiermee in sommige gebieden kan worden bijgedragen aan de terugdringing van verdroging. Vaak is het nodig om specifiek bodemonderzoek te doen, alvorens definitief te besluiten voor bodeminfiltratie: er kunnen zich storende bodemlagen (bv. keileem) bevinden.
- bij het lozen van hemelwater dienen de uitgangspunten van het duurzaam bouwen te worden gehanteerd. In de notitie Duurzaam omgaan met hemelwater (november 2002) van waterschap Hunze en Aa's staat beschreven hoe kan worden voorkomen dat hemelwater vervuild raakt.
- Bij de uitwerking van het bouwplan dient grondwateroverlast te worden voorkomen. Een nieuw bouwplan mag ook geen overlast in de directe omgeving veroorzaken. Als er in de omgeving sprake is van grondwateroverlast dan adviseren we in het kader van dit bouwplan te bekijken of ook daar een oplossing kan worden geboden.
- Het uitgangspunt is dat er niet meer water uit het plangebied komt dan in de oorspronkelijke situatie. Het overige dient bij voorkeur in het plangebied te worden geborgen en vertraagd te worden afgevoerd. Als er geen mogelijkheden in het plangebied zijn dan kan in overleg met de waterbeheerder en of de gemeente naar een oplossing worden gezocht. Een bouwplan mag niet leiden tot overlast(toename) in de omgeving.
- Waterhoeveelheden waar rekening mee moet worden gehouden zijn indicatief in de notitie Stedelijk Waterbeheer van het waterschap Hunze en Aa's aangegeven. Voor een nauwkeuriger bepaling kan gebruik gemaakt worden van de regenduurlijnmethode. Uitgaande van een toename van 1500m^2 blijkt uit deze methode blijkt dat er voor de situatie die statistisch gezien 1 keer in de 100 jaar voorkomt en rekening houdende met de klimaatsontwikkeling 110m^3 water geborgen moet worden. Het gaat hierbij om een neerslag van 101 mm binnen 48 uur. Zoals reeds aangegeven zijn er waarschijnlijk mogelijkheden om het regenwater in de bodem te infiltreren, dit zal nader onderzocht moeten worden.

3.8

MILIEUASPECTEN

Bij het opstellen van bestemmingsplannen is het van belang te onderzoeken in hoeverre milieuhygiënische factoren belemmeringen opleveren voor de voorgestane ontwikkeling. In deze paragraaf wordt daarom ingegaan op (in willekeurige volgorde): milieuzonering, bodem, spoorweglawaaai, wegverkeerslawaaai, externe veiligheid en luchtkwaliteit.

Milieuzonering

Bungalowpark "Het Grote Zand" is aan de rand van het bos- en natuurgebied "Het Grote Zand" gelegen. In de directe omgeving van het uitbreidings- c.q. inbreidingsplan zijn geen (agrarische) bedrijven van derden gelegen die hinder ondervinden van de voorgestane ontwikkeling op het bungalowpark. Ook blijft hierdoor een goed leefklimaat op het park gewaarborgd. Daarnaast is in de directe omgeving geen sprake van burgerwoningen. Hinder vanwege (de uitbreiding van) het park wordt daarom niet verwacht.

Bodem

Met betrekking tot eventuele bodem- en grondwatervervuiling kan worden opgemerkt dat de inbreidingslocatie in het historisch bodembestand van de provincie Drenthe aangemerkt is als 'potentieel ernstig' verontreinigd (puntverontreiniging). Deze aanduiding heeft betrekking op de opslag van diesel in een bovengrondse opslagtank. Uit bodemonder-

zoeken uit 2005/2006 op het bungalowpark is gebleken dat geen sprake is bodem- en/of grondwatervervuiling. De onderzochte grond is destijds betiteld als 'schone grond'. De gemeente heeft daarom besloten om bij de aanvraag voor een bouwvergunning voor de twintig recreatiewoningen de aanvrager vrij te stellen van vervolgonderzoeken.

Spoorweglawaai

Bungalowpark "Het Grote Zand" ligt in de nabijheid van de spoorlijn Zwolle-Groningen. De wettelijke geluidszone van dit spoorwegtracé bedraagt 500 meter aan weerszijden van het baanvak. De inbreidingslocatie ligt deels binnen de zonebreedte van 500 meter. In de Wet geluidhinder zijn recreatiewoningen niet concreet aangemerkt als geluidsgevoelig (woningen wel). Echter, omdat uit de wetgeving duidelijk naar voren komt dat niet de planologische status van een object doorslaggevend is, maar het feitelijk gebruik, is, omdat hier sprake zal zijn van recreatief verblijf gedurende het gehele jaar, door de gemeente Midden-Drenthe geoordeeld dat in dit geval de beoogde recreatiewoningen aangemerkt dienen te worden als geluidsgevoelige objecten.

Wat daarbij voor de gemeente ook een rol speelt is dat het hier stenen, 'permanente' recreatiewoningen betreft (niet verplaatsbaar). In het kader van de Wet geluidhinder is daarom een akoestisch onderzoek uitgevoerd. De rapportage van dit onderzoek is opgenomen in bijlage 2. Uit de berekeningen blijkt dat de voorkeursgrenswaarde van L_{den} 55 dB voor woningen in het gehele plangebied niet wordt overschreden. De hoogste geluidsbelasting bedraagt namelijk L_{den} 53 dB.

Wegverkeerslawaai

Bij de vaststelling of herziening van een bestemmingsplan dat (deels) is gelegen binnen een geluidzone op grond van artikel 74 van de Wet geluidhinder (Wgh), dient voldaan te worden aan het gestelde in de Wgh. Hier geldt dat de inbreidingslocatie niet binnen een geluidzone van een weg ligt. De afstand ten opzichte van de Hof van Halenweg bedraagt namelijk circa 300 meter. Een akoestisch onderzoek vanwege het wegverkeer is daarom niet noodzakelijk.

Externe veiligheid

Van de ramptypes die verband houden met externe veiligheid zijn met name ongevallen met brandbare/explosieve of giftige stoffen van belang.

Deze ongevallen kunnen nader worden onderscheiden in ongevallen met betrekking tot:

- a. inrichtingen;
- b. buisleidingen;
- c. vervoer gevaarlijke stoffen over weg, water of spoor.

Ten aanzien van het uitbreidingsplan van bungalowpark "Het Grote Zand" kan het volgende opgemerkt worden:

- In de directe omgeving is geen sprake van risicovolle inrichtingen.
- Langs de oostzijde van de spoorlijn ligt een gasleiding (N-521-40-KR-034) met een diameter van 16,5 cm en een druk van 40 bar. Mogelijke consequenties zijn er niet. Voor een vergelijkbare regionale leiding elders ligt de PR-contour op de leiding en ligt de 1% letaal grens op 45 meter (het gebied waarbinnen de leiding nog daadwerkelijk invloed heeft op het groepsrisico). De afstand tussen de inbreidingslocatie en de gasleiding bedraagt aanzienlijk meer.
- De 10^{-6} -contour van de spoorlijn (baanvak Onnen-Meppel) is gelegen binnen 10 meter van de spooras. Ook wordt voor dit baanvak de oriënterende waarde voor het groepsrisico niet overschreden. Uit oogpunt van externe veiligheid levert het spoor geen belemme-

ringen op voor de voorgestane ontwikkeling op het bungalowpark. Temeer daar de voorgestane ontwikkeling op het bungalowpark buiten de onderzoekszone van 200 meter ligt.

Luchtkwaliteit

Met betrekking tot luchtkwaliteit moet rekening worden gehouden met het gestelde in de Wet milieubeheer, hoofdstuk 5, titel 5.2 Luchtkwaliteitseisen en de bijbehorende bijlagen. Op basis van artikel 5.16 Wm kan, samengevat, een bestemmingsplan worden vastgesteld, indien:

- a. aannemelijk is gemaakt dat de mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt, niet leiden tot het overschrijden van een in bijlage 2 van de Wet milieubeheer opgenomen grenswaarde³, of
- b. aannemelijk is gemaakt dat de mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt, leiden tot een verbetering per saldo van de concentratie in de buitenlucht van de desbetreffende stof dan wel, bij een beperkte toename van de concentratie van de desbetreffende stof, de luchtkwaliteit per saldo verbetert door een samenhangende maatregel of een optredend effect, of
- c. aannemelijk is gemaakt dat de mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt niet in betekenende mate bijdragen aan de concentratie in de buitenlucht van een stof waarvoor in bijlage 2 een grenswaarde is opgenomen, of
- d. het project is genoemd of beschreven dan wel past binnen een programma van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Het NSL is per 1 augustus 2009 in werking getreden.

Van een verslechtering van de luchtkwaliteit in betekenende mate als bedoeld onder c is sprake indien zich één van de volgende ontwikkelingen voordoet:

- woningbouw: 1.500 woningen netto bij 1 ontsluitende weg of 3.000 woningen bij 2 ontsluitende wegen;
- infrastructuur: 3% concentratiebijdrage (verkeerseffecten gecorrigeerd voor minder congestie);
- kantoorlocaties: 100.000 m² brutovloeroppervlak bij 1 ontsluitende weg, 200.000 m² brutovloeroppervlak bij 2 ontsluitende wegen.

De voorgestane ontwikkeling op bungalowpark "Het Grote Zand" is een ontwikkeling, die van geringere omvang is dan de ontwikkelingen die hiervoor zijn aangegeven en het is ook geen project dat beschreven staat in het NSL. Er kan daarom geconcludeerd worden dat de luchtkwaliteit 'niet in betekenende mate' zal verslechteren. Derhalve hoeft niet nader op het aspect luchtkwaliteit te worden ingegaan.

---

³ Die behoort bij de Wet Milieubeheer, hoofdstuk 5, titel 5.2 Luchtkwaliteitseisen.

HOOFDSTUK

4 Camping Sonnevanck

4.1

ALGEMEEN

Dit hoofdstuk bevat de ruimtelijke onderbouwing voor de uitbreiding van camping "Sonnevanck". Camping "Sonnevanck", aan de Wijsterseweg 9 te Spier, ligt ten oosten van de kern Spier, nabij een tweetal andere verblijfsrecreatieve terreinen (Thriantha en 't Vennegien). Op afbeelding 4.8 op de volgende pagina is de ligging van de camping aangegeven. Het uitbreidingsplan van camping "Sonnevanck" betreft een uitbreiding in noordoostelijke richting. Het gaat om een uitbreiding op een strook grond met een lengte van circa 950 meter en een breedte van circa 50 meter. De eigenaar is voornemens hier chalets te plaatsen. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op aspecten, die relevant zijn voor het uitbreidingsplan van camping "Sonnevanck".

4.2

HUIDIGE SITUATIE EN VIGEREND BESTEMMINGSPLAN

Op camping "Sonnevanck" is zowel sprake van recreatiewoningen als van een campingterrein. Op het terrein zijn (aan de oostkant van het complex) 25 recreatiewoningen gesitueerd; het gaat om 2-, 4-, 6- en 8-persoons bungalows en één 12-persoons bungalow. Op afbeelding 4.7 is een foto opgenomen van één van de bungalows op het terrein.

Afbeelding 4.7

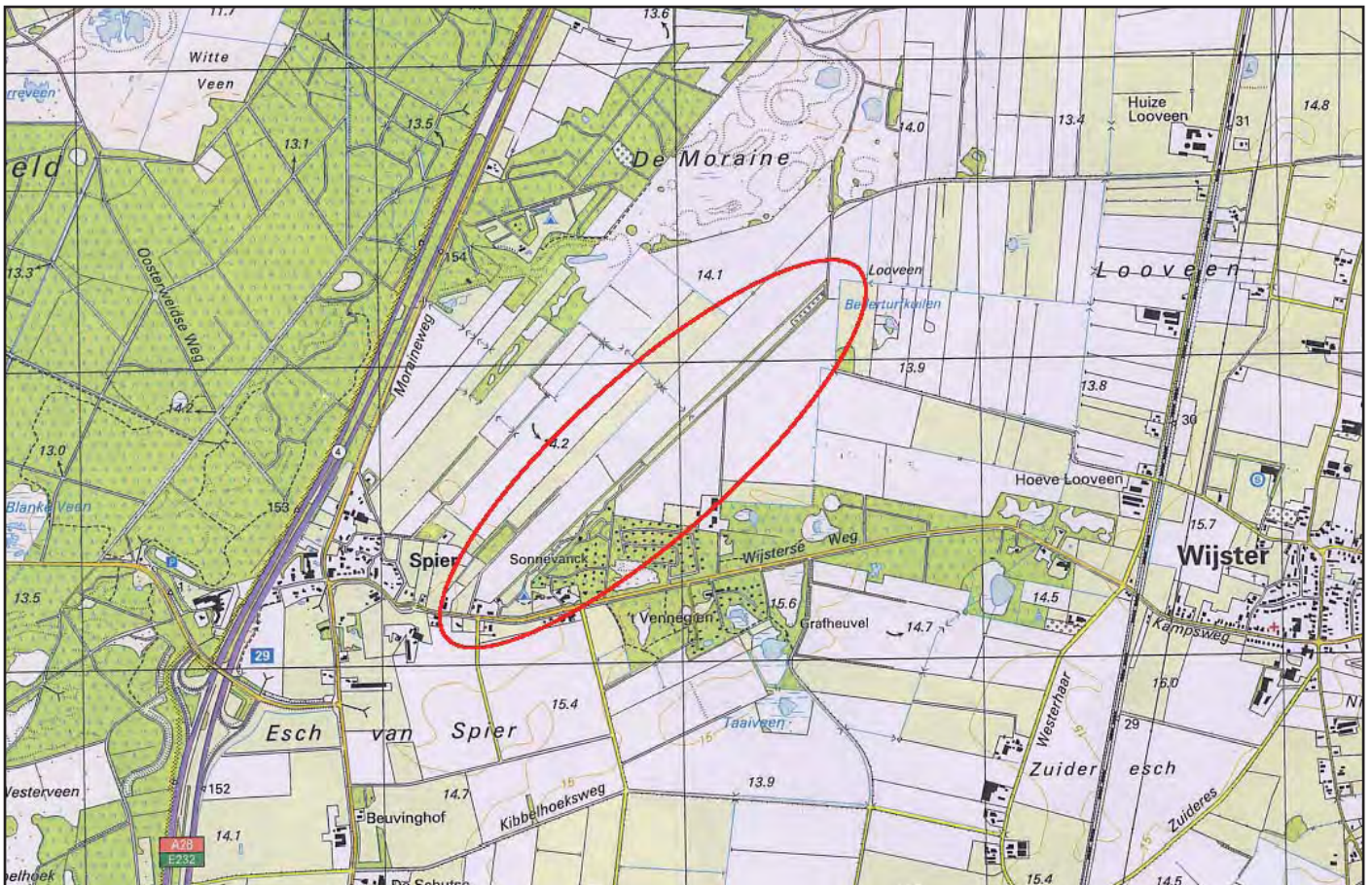
Recreatiewoning op terrein camping "Sonnevanck"

Het campingterrein bestaat voornamelijk uit stacaravans. De eigenaar heeft een vergunning voor 148 jaarstandplaatsen en 60 toeristische/seizoenstandplaatsen. De camping is op dit moment helemaal vol. Op het huidige terrein kunnen geen campingplaatsen meer worden gecreëerd. Het terrein van camping "Sonnevanck" is circa 13 hectare groot. Bij de ingang is sprake van een centrumgebouw met zwembad (buitenbad), speelvoorzieningen en een parkeerterrein.

In het vigerende bestemmingsplan Landelijk Gebied (1996) van de voormalige gemeente Beilen is de camping bestemd als "stuifzand, bos, heide en natuurterrein" met de nadere aanduiding "verblijfsrecreatie (camping en recreatiewoningen)". Op afbeelding 4.10 op pagina 23 is een fragment van de plankaart (aanduidingenkaart) van het vigerende bestemmingsplan opgenomen.

topografische kaart

schaal 1 : 25.000

luchtfoto

schaal 1 : 10.000

afbeelding 4.8

SITUERING CAMPING SONNEVANCK
Wijsterseweg 9 te Spier

4.3

HET UITBREIDINGSPLAN

Het voornemen is een strook grond met een lengte van circa 950 meter en een breedte van circa 50 meter bij de camping te betrekken. Op afbeelding 4.10 op de volgende pagina is (onderaan) een fragment van het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied weergegeven. De uitbreiding betreft 'de punt' aan de noordoostkant. In het bestemmingsplan Landelijk Gebied (1996) is het uitbreidingsgebied bestemd als "jonge veldontginningen" en nader aangeduid als "gebied voor permanent en tijdelijk bos". Op het aangrenzende perceel geldt op basis van het bestemmingsplan Landelijk Gebied een wijzigingsbevoegdheid ten behoeve van een natuurcamping (aanduiding NC).

De betreffende strook grond, waar de uitbreiding is voorzien, is al jaren in eigendom van de camping. In de jaren '70 is de houtsingel aangelegd, die rondom het perceel ligt en al helemaal volgroeid is. De afgelopen jaren is geprobeerd de strook grond te ruilen tegen een ander stuk grond van de burens, teneinde uit te kunnen breiden en tevens 'een compacte' camping te houden, maar dit is nooit gelukt. De strook grond is daarom de enige uitbreidingsmogelijkheid voor de camping. Op afbeelding 4.9 zijn twee foto's van de locatie opgenomen. Op de eerste foto is de houtsingel aan de oostkant zichtbaar. De foto is genomen vanaf de oostkant van het campingterrein vlak voor de 'knik' in het terrein. Halverwege de strook grond ligt een sloot, deze is op de voorgrond van de tweede foto zichtbaar.

Afbeelding 4.9

De uitbreidingslocatie

De eigenaar is van plan hier ruime, vaste standplaatsen te creëren ten behoeve van het plaatsen van chalets⁴. Gedacht wordt aan standplaatsen met een oppervlakte van circa 250 m² tot 350 m². Er is veel vraag naar ruime plaatsen. Op deze locatie zijn de plaatsen bovendien omgeven door beplanting en gaat het om rustige plaatsen. De bedoeling is verder voor de hele camping meer ruimte per standplaats te creëren.

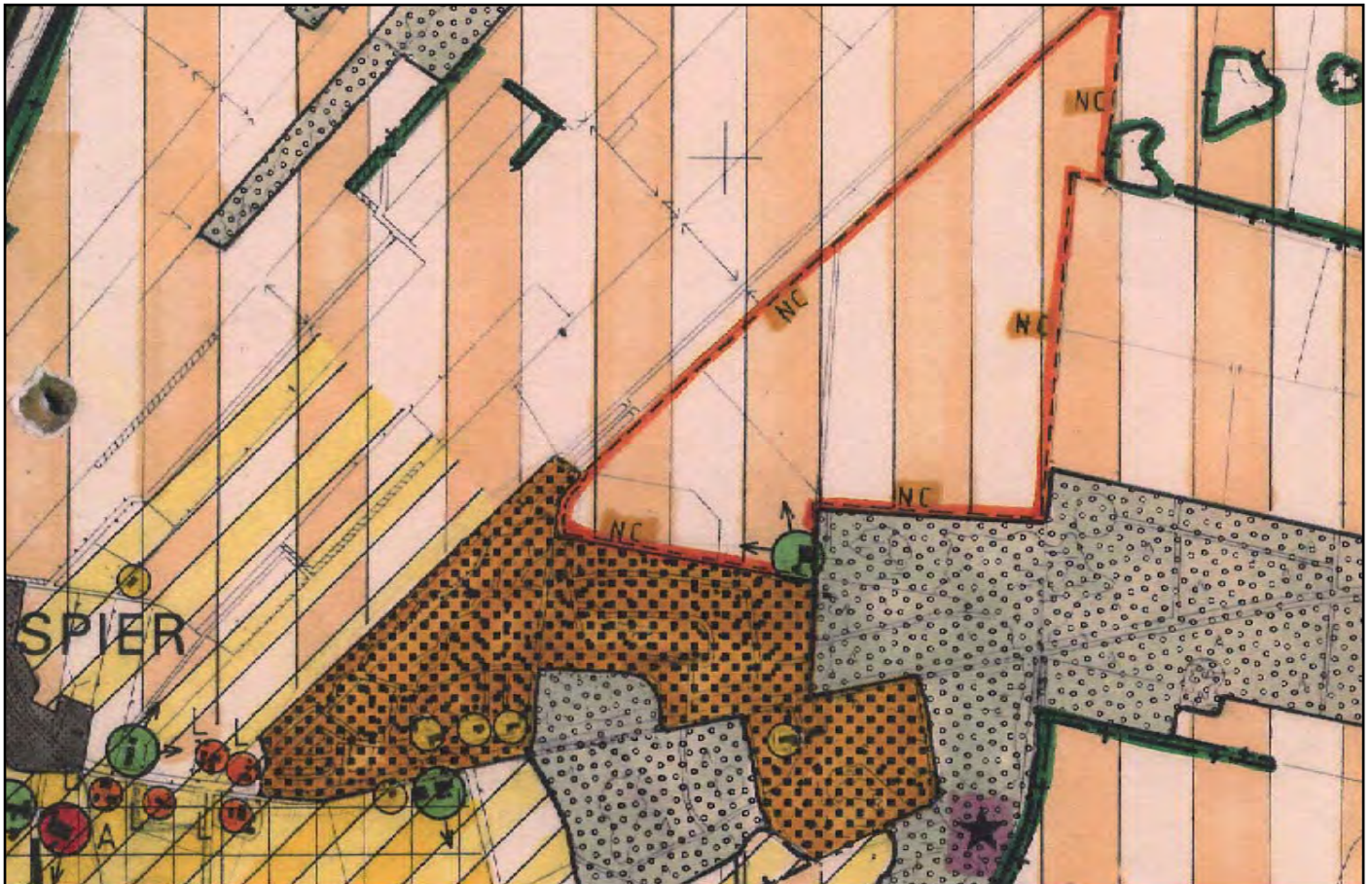
4.4

PLANOLOGISCHE AFWEGING

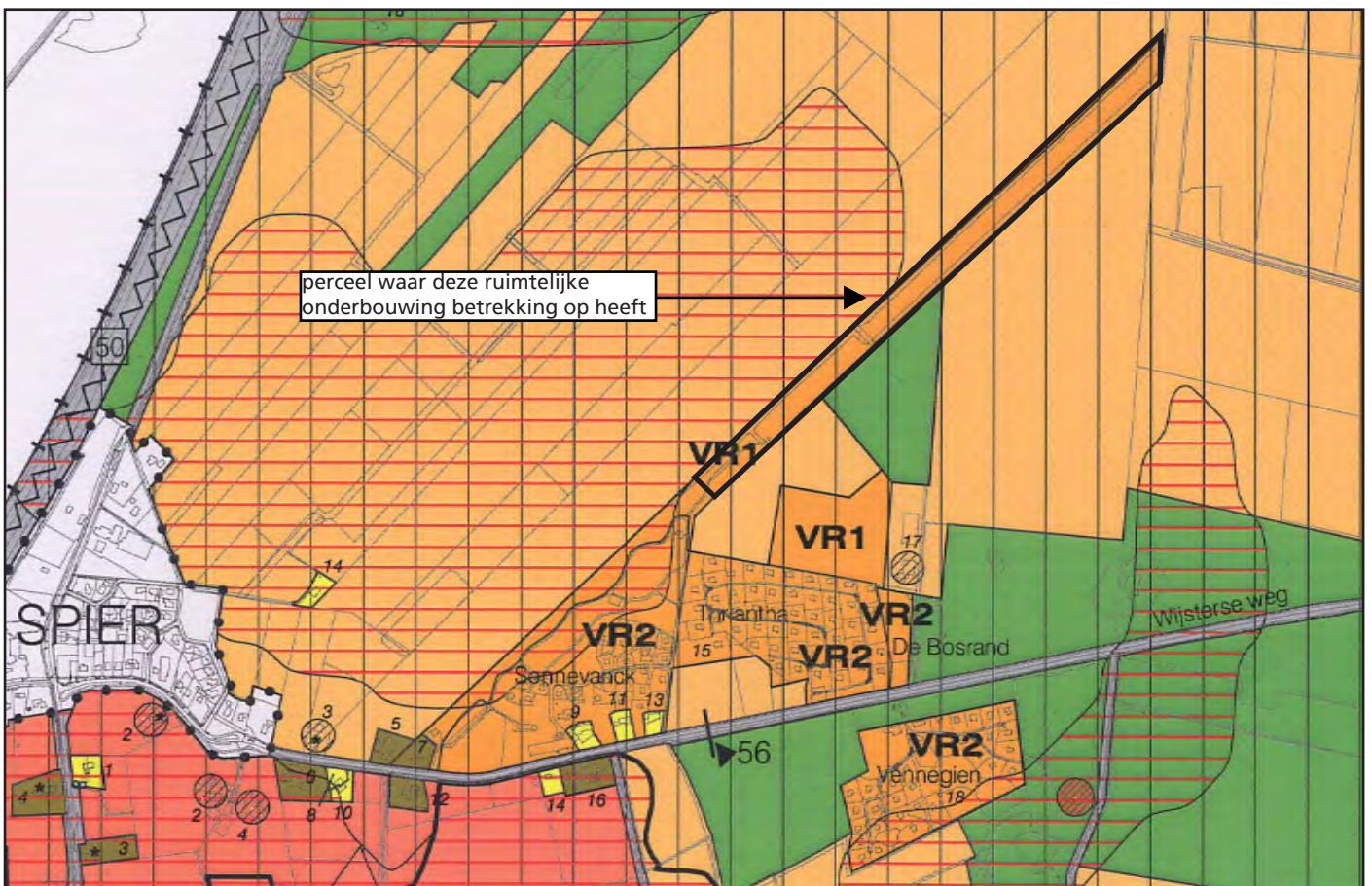
Het provinciaal toeristische beleid richt zich op een kwalitatief hoogwaardige en economisch sterke verblijfsrecreatie. Bij camping "Sonnevank" gaat de uitbreiding (schaalvergroting) gepaard met een kwaliteitsverbetering van de camping. Op de uitbreidingslocatie zullen (luxe) chalets worden geplaatst op ruime plaatsen. Ook zal voor de gehele camping meer ruimte per standplaats worden gecreëerd. Geconcludeerd kan daarom worden dat de uitbreiding van de camping past binnen de provinciale doelstelling voor wat betreft recreatie en toerisme.

⁴ De gemeente Midden-Drenthe is voornemens in het ontwerpbestemmingsplan voor het buitengebied te regelen dat chalets een maximale oppervlakte mogen hebben van 70 m².

Bron: uitsnede plankaart bestemmingsplan Landelijk Gebied

Bron: uitsnede voorontwerp bestemmingsplan

De uitbreidingslocatie maakt onderdeel uit van de provinciale Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De locatie maakt namelijk deel uit van een (groot) gebied dat is aangemerkt als ecologische verbindingzone (concretisering EHS, vastgesteld 11 december 2007). Het terrein van camping "Sonnevanck" is in de provinciale Omgevingsvisie dan ook gedeeltelijk aangeduid met de functie "Natuur" en gedeeltelijk met de functie "Landbouw" (zie ook afbeelding 4.11). In het gebied met de functie "Natuur" staat de ontwikkeling van de hoofdfunctie Natuur voorop. Andere ontwikkelingen zijn aanvaardbaar zolang deze verenigbaar zijn met, of ten dienste staan van, de natuurontwikkeling. Vestiging en uitbreiding van verblijfsrecreatie wordt getoetst aan het beleid voor de EHS. De waterhuishouding wordt afgestemd op de natuur- en bosdoelstellingen en sluit zo dicht mogelijk aan bij een 'natuurlijke' waterhuishouding.

De strook grond ligt momenteel voor het grootste gedeelte braak en is al jaren eigendom van camping "Sonnevanck". Landschappelijke waarden worden met de uitbreiding ook niet aangetast, omdat de strook grond reeds omgeven is door een volgroeide houtsingel (met bomen en struiken), die in stand wordt gehouden.

In paragraaf 4.5 van deze ruimtelijke onderbouwing wordt ingegaan op de natuurwaarde. In deze paragraaf zijn de conclusies opgenomen van de quickscan natuurtoets, die ten grondslag ligt aan deze ruimtelijke onderbouwing en waarin is getoetst aan de Flora- en faunawet en gebiedsgericht natuurbeleid.

Ontwikkelingen in het gebied aangeduid met de functie "Landbouw" mogen geen negatief effect hebben op de landbouw. In deze gebieden wordt gestreefd naar een waterhuishoudkundige inrichting die is afgestemd op de functie Landbouw.

De in de omgeving gelegen agrarische bedrijven liggen op voldoende afstand van de uitbreidingslocatie. Zodoende ondervindt de landbouw geen hinder van de uitbreiding van de camping.

Ook de gemeente Midden-Drenthe wil de bestaande grootschalige verblijfsrecreatie de ruimte geven om op een bedrijfseconomisch verantwoorde manier te (blijven) functioneren (Visie document Recreatie & Toerisme, 2008). Daarbij is wel aangegeven dat de ruimte die gegeven wordt moet passen in de omgeving en het ruimtelijk beleid. Hier wordt in de volgende alinea's en de volgende paragrafen, nader op ingegaan.

Afbeelding 4.11

Fragment "Visiekaart 2020"
(Omgevingsvisie)

Qua ontsluiting kan opgemerkt worden dat bij de hoofdingang van de camping een centrale parkeerplaats aanwezig is (voor kampeerders en bezoekers). Verder kent het terrein een ontsluitingsweg met een in- en uitgang. Hierdoor zijn er geen sprake van parkeerproblemen dan wel verkeersonveilige situaties op de Wijsterseweg. Ten behoeve van het uitbreidingsplan zal de weg op het terrein 'naar achteren toe' worden doorgetrokken.

Omdat het gaat om uitbreiding van een bestaand terrein en geen nieuwvestiging voldoet het plan aan het gemeentelijke beleid zoals is vastgelegd in de Beleidscriteria Recreatie & Toerisme (zie paragraaf 2.3) en de Discussienota Recreatie & Toerisme (zie paragraaf 2.4).

4.5

NATUURWAARDE

In oktober 2009 is er een quickscan natuurwetgeving uitgevoerd. Het onderzoek bestaat uit drie delen: een Flora- en faunaonderzoek, een toetsing aan de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en een toetsing aan de Natuurbeschermingswet (Natura 2000-gebieden). Hiernavolgend worden de conclusies uit dit onderzoek vermeld.

Flora- en Faunawet

Uit het onderzoek (zie bijlage 7) wordt geconcludeerd dat er (strikt) beschermde soorten aanwezig zijn of kunnen zijn. Door de geplande uitbreidingen kunnen zowel tijdens de aanlegfase als de gebruiksfase beschermde plant- en diersoorten verstoord worden. Nader onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet is noodzakelijk om duidelijkheid te krijgen over de al dan niet aanwezigheid van beschermde soorten en bij aanwezigheid hiervan, of er negatieve effecten optreden.

Ecologische Hoofdstructuur

Het recreatieterrein Sonnevancck ligt in een zoekgebied voor een verbindingszone en kan door de vorm van het perceel de functionaliteit van de verbindingszone mogelijk beïnvloeden. Voor dit terrein is daarom een nadere EHS-toetsing noodzakelijk. Momenteel is er overleg tussen de gemeente en provincie omtrent de EHS-toetsing.

Natuurbeschermingswet

Omdat de Natuurbeschermingswet verplicht alle mogelijke activiteiten te toetsen aan alle aangewezen waarden, waarbij eveneens rekening gehouden wordt met cumulatie, is ter voorbereiding op de bestemmingsplanwijziging, een voortoets uitgevoerd (januari 2011, zie bijlage 9). In de voortoets heeft een beoordeling plaatsgevonden van de natuurwaarden door in te gaan op de te verwachten toename van recreanten, de tijdsbesteding, de bezoekperiode en de effecten die dit kan hebben op de instandhoudingsdoelen van de aangewezen waarden.

De voorgenomen (fysieke) uitbreiding camping "Sonnevancck" heeft naar verwachting geen significant negatief effect op het Natura 2000-gebied Dwingelderveld en andere verder weg gelegen Natura 2000-gebieden.

De toename van het aantal recreanten (zowel door alleen "Sonnevancck" als in cumulatie met de andere omliggende terreinen) zal naar verwachting wel een negatief effect hebben op habitattypen en (vogel)soorten van het Dwingelderveld, dit effect is echter niet significant en is op dit moment niet de beperkende factor voor het behalen van de instandhoudingsdoelen.

4.6

ARCHEOLOGIE

Bij het opstellen en uitvoeren van ruimtelijke plannen dient rekening te worden gehouden met zowel de bekende als de te verwachten archeologische waarden. De uitbreidingslocatie maakt geen onderdeel uit van een archeologisch waardevol terrein (bron: Archeologische MonumentenKaart). Ook voor de directe omgeving zijn geen archeologisch waardevolle terreinen bekend.

Op de gemeentelijke Archeologische verwachtings- en beleidskaart worden voorspellingen gedaan over de plek waar zich archeologisch erfgoed in de bodem kan bevinden. De uitbreidingslocatie van camping "Sonnevanck" heeft een middelhoge verwachtingswaarde en de locatie grenst aan een gebied met een hoge verwachtingswaarde. Ten behoeve van de uitbreiding van de camping wordt de bodem alleen verstoord door het graven van leidingen (gas, elektra en water). De chalets worden geplaatst, deze hebben geen (diepe) fundering. Voor vergravingen tot 30cm diepte is geen nader archeologisch onderzoek nodig. Daarnaast geldt een onderzoeksvrijstelling voor het dieper graven tot een maximaal totaal oppervlak van 1000 m². Indien de totale oppervlakte (sleuven voor kabels en leidingen en funderingen) groter is 1000 m², dan adviseert het Drents Plateau om een verkennend en karterend archeologisch booronderzoek te laten uitvoeren, enerzijds om de gaafheid van de bodem te laten vaststellen en anderzijds om mogelijke archeologische resten in de ondergrond op te sporen. Indien uit het verkennend en karterend onderzoek blijkt dat er archeologische vindplaatsen aanwezig zijn, dienen deze gewaardeerd te worden. De resultaten daarvan zijn richtinggevend voor eventueel vervolgonderzoek of planaanpassing.

4.7

WATERPARAGRAAF

Het plaatselijk actieve waterschap dient op de hoogte gebracht te worden bij veranderingen op het terrein die van invloed kunnen zijn op de waterhuishouding. Hiertoe is een watertoets ingevuld en ter beoordeling aan het waterschap gezonden. Het waterschap is hierop met een advies gekomen hoe om te gaan met de waterhuishouding. Deze uitgangspunten dienen gehanteerd te worden in het verdere planproces. Het waterschap zal dan ook met een definitief advies komen tijdens de inzagetermijn van het bestemmingsplan.

Waterschap Reest en Wieden heeft op basis van de watertoets gesteld dat de normale procedure van kracht zal zijn. De volgende voorwaarden worden aan het plan gesteld:

(Grond)wateroverlast

Teneinde de veerkracht van het watersysteem te vergroten dient te worden ontworpen op basis van de trits (1) vasthouden – (2) bergen – (3) afvoeren. Voor de camping "De Stal" geldt daarom het volgende:

Compensatie: 10% van het verharde oppervlak wordt ingezet als wateroppervlak ter compensatie voor de versnelde afvoer van het afstromende regenwater. In het plan wordt een verhard oppervlak van ca. 2000m² gerealiseerd. Dit houdt in dat een waterbergend oppervlak van ongeveer 200m² moet worden aangelegd. Geadviseerd wordt om de schouwsloten rond het plangebied op te waarden tot bergende voorziening. Hierbij moeten, vooraf, infiltratiemogelijkheden nader onderzocht worden in verband met de aanwezigheid van slecht doorlatende lagen.

In gebieden met een slechte bodemgesteldheid (keileem, klei, veen) of met een te hoge grondwaterstand dicht onder het maaiveld dient grondwateroverlast voorkomen te worden

door de volgende voorkeursvolgorde toe te passen: (1) kruipruimteloos bouwen, (2) ophogen van het plangebied of (3) toepassen van drainage in openbaar gebied en particulier terrein.

Waterkwaliteit en ecologie

Er worden geen materialen gebruikt die een verontreiniging van het oppervlaktewater met zich meebrengen. Metalen, zoals lood, koper of zink worden niet gebruikt. Gebruik van bestrijdingsmiddelen wordt tegengegaan. Regenwater mag worden geloosd op oppervlaktewater in het stedelijke gebied. Minder schoon regenwater wordt via een zuiverende passage/voorziening geloosd op het oppervlaktewater.

Riolering

Er wordt in het plan rekening gehouden met gescheiden waterstromen. Het regenwater wordt niet afgevoerd naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie, maar binnen het plangebied verwerkt. Alleen schone oppervlaktes mogen worden gescheiden van de afvalwaterstroom. Er wordt een zuiverende passage/voorziening aangebracht voordat het regenwater wordt geloosd op het oppervlaktewater.

Beheer en onderhoud

Er wordt rekening gehouden met de wijze van onderhoud en de daarbij geldende voorwaarden. Voor werkzaamheden binnen de aangegeven zones van het waterschap is een vergunning op grond van de keur van het waterschap noodzakelijk. Bij onderhoud vanaf de kant geldt een obstakelvrije zone van 5 meter vanaf de boveninsteek van de watergang.

4.8

MILIEUASPECTEN

Bij het opstellen van bestemmingsplannen is het van belang te onderzoeken in hoeverre milieuhygiënische factoren belemmeringen opleveren voor de voorgestane ontwikkeling. In deze paragraaf wordt daarom ingegaan op (in willekeurige volgorde): milieuzonering, bodem, wegverkeerslawaaai, externe veiligheid en luchtkwaliteit.

Milieuzonering

In de directe omgeving van de uitbreidingslocatie van camping "Sonnevanc" zijn geen (agrarische) bedrijven van derden gelegen die hinder ondervinden van de voorgestane ontwikkeling. Naast camping "Sonnevanc" ligt Thriantha (een terrein met recreatie-woningen). Aan de Wijsterseweg 17 is sprake van een akkerbouwbedrijf, die ook van plan is een camping te exploiteren.

In de VNG-publicatie "Bedrijven en milieuzonering" uit 2007 is voor akkerbouwbedrijven een richtafstand van 30 meter opgenomen. Dit betekent dat deze afstand in de meeste gevallen voldoende is om 'hinder en schade aan mensen' binnen aanvaardbare normen te houden. De afstand tussen het akkerbouwbedrijf en de uitbreidingslocatie bedraagt circa 200 meter. Aangenomen mag daarom worden dat de toeristen/recreanten, die gebruik gaan maken van de uitbreidingslocatie, geen hinder ondervinden van de bedrijfsactiviteiten op het akkerbouwbedrijf.

Bodem

Met betrekking tot eventuele bodem- en grondwatervervuiling kan worden opgemerkt dat de uitbreidingslocatie in het historisch bodembestand van de provincie Drenthe niet aangemerkt staat als (potentieel) verontreinigde locatie.

Wegverkeerslawaaai

Bij de vaststelling of herziening van een bestemmingsplan dat (deels) is gelegen binnen een geluidzone op grond van artikel 74 van de Wet geluidhinder (Wgh), dient voldaan te

worden aan het gestelde in de Wgh. Hier geldt dat de uitbreidingslocatie niet binnen een wettelijke geluidzone van een weg ligt. De (kortste) afstand van de uitbreidingslocatie tot de Wijsterseweg bedraagt namelijk circa 400 meter. Een akoestisch onderzoek vanwege het wegverkeer is daarom niet noodzakelijk.

Externe veiligheid

Van de ramptypes die verband houden met externe veiligheid zijn met name ongevallen met brandbare/explosieve of giftige stoffen van belang. Deze ongevallen kunnen nader worden onderscheiden in ongevallen met betrekking tot:

- a. inrichtingen;
- b. buisleidingen;
- c. vervoer gevaarlijke stoffen over weg, water of spoor.

Ten aanzien van de uitbreiding van camping “Sonnevanck” kan het volgende opgemerkt worden:

- In de directe omgeving is geen sprake van risicovolle inrichtingen.
- Camping “Sonnevanck” ligt niet in de nabijheid van een aardgastransportleiding.
- In de directe omgeving is geen sprake van vervoer van gevaarlijke stoffen over weg, water of spoor. De A28 levert qua externe veiligheid geen belemmeringen op.

Luchtkwaliteit

Voor wat betreft luchtkwaliteit en de daaromtrent geldende bepalingen wordt verwezen naar paragraaf 3.8 van deze ruimtelijke onderbouwing (onder het kopje ‘luchtkwaliteit’).

De voorgestane ontwikkeling voor camping “Sonnevanck” is een ontwikkeling, die van geringere omvang is dan de ontwikkelingen die in paragraaf 3.8 zijn aangegeven en het is ook geen project dat beschreven staat in het NSL. Er kan daarom geconcludeerd worden dat de luchtkwaliteit ‘niet in betekende mate’ zal verslechteren. Derhalve hoeft niet nader op het aspect luchtkwaliteit te worden ingegaan.

HOOFDSTUK

5

Natuurkampeerterrein
De Voscheheugte

5.1

ALGEMEEN

Dit hoofdstuk bevat de ruimtelijke onderbouwing voor de uitbreiding van natuurkampeerterrein “De Voscheheugte”. Natuurkampeerterrein “De Voscheheugte”, aan de Mantingerdijk 8 te Mantinge, ligt ten zuidoosten van de kern Mantinge en grenst aan het natuurgebied “Mantingerveld”. Op afbeelding 5.13 op de volgende pagina is de ligging van het kampeerterrein aangegeven. Natuurkampeerterrein “De Voscheheugte” is een kleinschalig, erkend natuurkampeerterrein dat wil doorgroeien naar een kampeerterrein met 25 à 30 kampeerplaatsen. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op aspecten, die relevant zijn voor de uitbreiding van natuurkampeerterrein “De Voscheheugte”.

5.2

HUIDIGE SITUATIE EN VIGEREND BESTEMMINGSPLAN

“De Voscheheugte” is een erkend natuurkampeerterrein. Een natuurkampeerterrein is een formule van kampeerterreinen met specifieke kwaliteitskenmerken, die vastgelegd zijn in de “Richtlijnen voor erkenning, inrichting en beheer van natuurkampeerterreinen” (2004). De kampeerplaatsen op dergelijke terreinen hebben een natuurlijk karakter en zijn bestemd voor de rustzoekende kampeerder die de beleving van de natuur op prijs stelt. Eén van de richtlijnen is dat niet meer dan circa 30 plaatsen per hectare zijn toegestaan. Daarnaast mag de kampeerder op een natuurkampeerterrein uitsluitend verblijven in toeristische (mobiele) kampeermiddelen, zoals tent, toercaravan, camper, vouwwagen of huifkar. Het ‘groene keurmerk’ kan slechts na inspectie door de Stichting Natuurkampeerterreinen worden verkregen.

Natuurkampeerterrein “De Voscheheugte” is een kampeerterrein met 15 toegestane kampeerplaatsen. Het terrein ligt achter restaurant “De Voscheheugte”. Van het terrein, dat een oppervlakte heeft van circa 1,2 hectare, is alleen het voorste gedeelte ingericht ten behoeve van het kamperen. De kampeerplekken zijn ruim en bieden veel privacy, omdat ze door middel van beplanting van elkaar zijn afgeschermd (zie afbeelding 5.14 op pagina 30). Op het voorste gedeelte is per plek een stroomaansluiting aanwezig. Verder is op het terrein sprake van sanitaire voorzieningen en een centrale parkeervoorziening.

topografische kaart

schaal 1 : 25.000

luchtfoto

schaal 1 : 5.000

afbeelding 5.13 SITUERING NATUURCAMPING DE VOSCHEHEUGTE Mantingerdijk 8 te Mantinge

In het vigerende bestemmingsplan Buitengebied (1996) van de voormalige gemeente Westerbork is het kampeerterrein niet positief bestemd, omdat hiervoor ontheffing is

verleend op basis van de Wet op de Openlucht recreatie (kleinschalig kamperen). Het betreffende perceel kent de bestemming “Essen en oude veldontginningen II”. Het restaurant is binnen deze gebiedsbestemming aangeduid als “Horeca”.

Op afbeelding 5.15 op pagina 31 is een fragment van de plankaart van het bestemmingsplan Buitengebied Westerbork (1996) opgenomen.

Afbeelding 5.14

Voorste gedeelte van het natuurkampeerterrein

5.3

HET UITBREIDINGSPLAN

De eigenaar van het natuurkampeerterrein wil het aantal toegestane plaatsen graag uitgebreid zien tot 25 à 30 kampeerplaatsen. Daartoe zal het achterste gedeelte van het terrein ook ingericht worden ten behoeve van het kamperen. Op afbeelding 5.16 zijn twee foto's weergegeven van het achterste gedeelte. Aan de westkant van dit gedeelte is al een (jonge) beplantingsstrook aangelegd. Op de tweede foto is zichtbaar dat het kampeerterrein aan natuurgebied grenst.

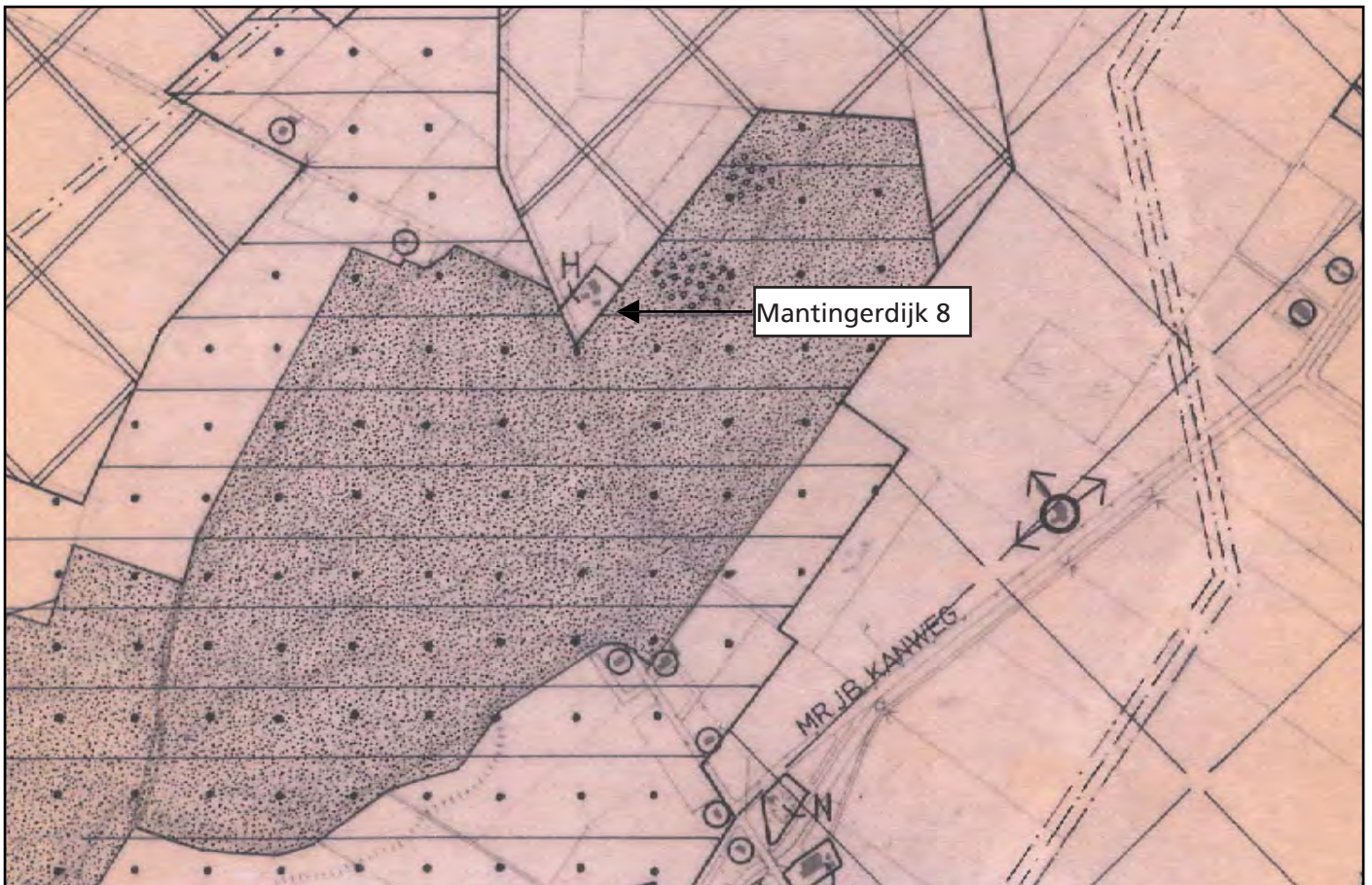
Afbeelding 5.16

Het achterste gedeelte dat bij het kampeerterrein wordt betrokken

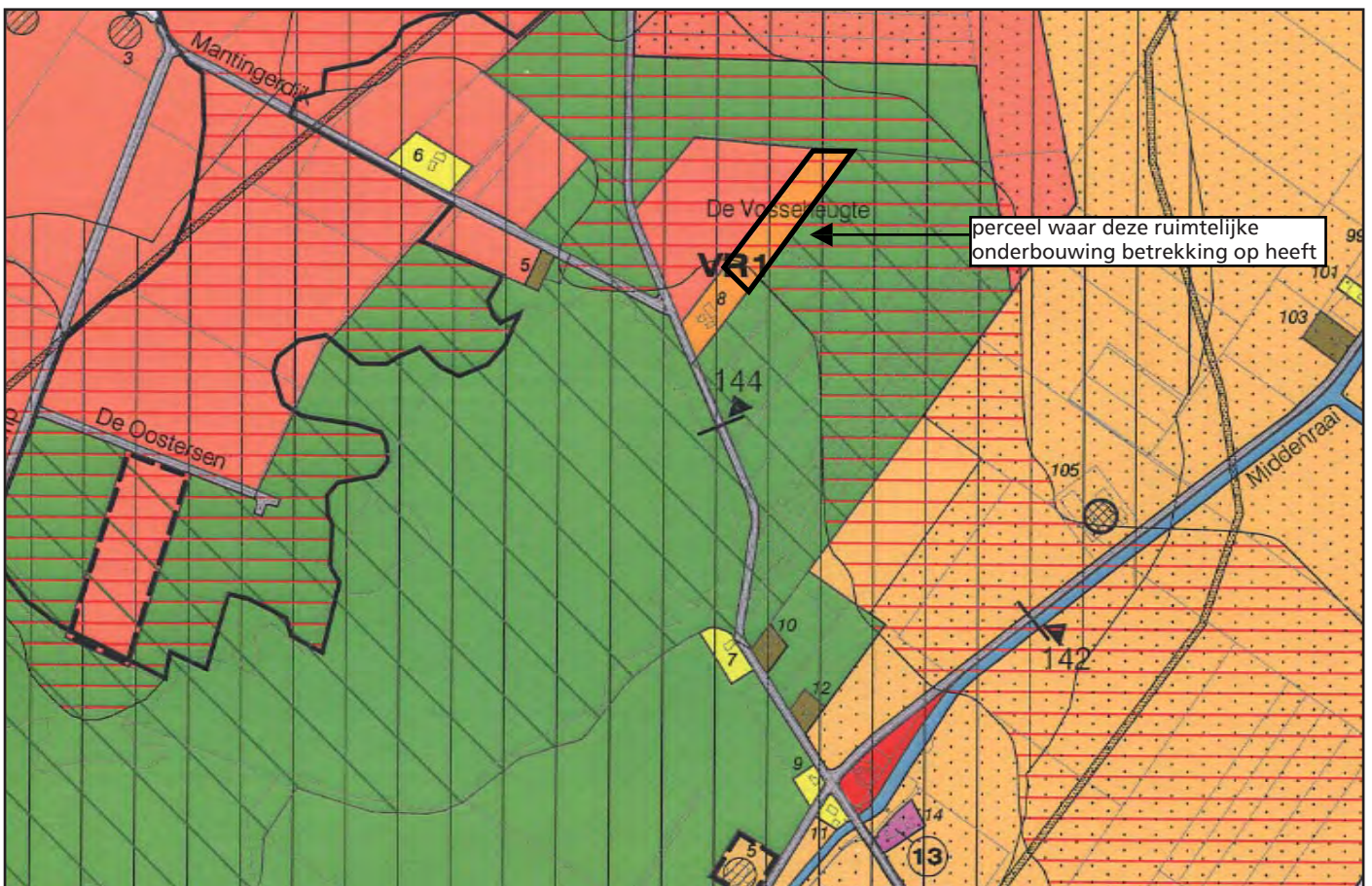

In het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied is het natuurkampeerterrein, inclusief het achterste gedeelte, bestemd als “Verblijfsrecreatieve doeleinden 1”. Gronden met deze bestemming zijn bestemd voor standplaatsen voor kampeermiddelen alsmede voor gebouwen ten behoeve van beheer en dienstverlening, waaronder mede een kantine/restaurant wordt verstaan (restaurant “De Voscheugte” is meegenomen binnen deze bestemming). Op afbeelding 5.15 (onderste gedeelte) is een fragment van het voorontwerpbestemmingsplan weergegeven met het betreffende perceel.

Bron: uitsnede plankaart bestemmingsplan Landelijk Gebied Westerbork

Bron: uitsnede voorontwerp bestemmingsplan buitengebied

5.4

PLANOLOGISCHE AFWEGING

Afbeelding 5.17

Fragment "Visiekaart 2020"
(Omgevingsvisie)

Het terrein van Natuurkampeerterrein "De Voscheheugte" is in de provinciale Omgevingsvisie aangeduid met de functie "Natuur" (zie ook afbeelding 5.17). In dit gebied staat de ontwikkeling van de hoofdfunctie Natuur voorop. Andere ontwikkelingen zijn aanvaardbaar zolang deze verenigbaar zijn met, of ten dienste staan van, de natuurontwikkeling. Vestiging en uitbreiding van verblijfsrecreatie wordt getoetst aan het beleid voor de EHS. De waterhuishouding wordt afgestemd op de natuur- en bosdoelstellingen en sluit zo dicht mogelijk aan bij een 'natuurlijke' waterhuishouding.

Het natuurgebied Mantingerveld is aangemerkt als Natura 2000-gebied. Voor dit gebied ligt een ontwerpbesluit. Het ministerie van LNV werkt momenteel aan de definitieve aanwijzing. Het Natura 2000-gebied "Mantingerzand" is een gebied waarvoorheen de Habitatrictlijn van toepassing was. "De Voscheheugte" ligt buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied.

Natura 2000-gebieden zijn beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet 1998. Hierin is geregeld dat continuering en intensivering van het huidige gebruik en nieuwe activiteiten beoordeeld moeten worden op schadelijke gevolgen, met inbegrip van de zogeheten externe werking (een activiteit buiten een Natura 2000-gebied die een kans op een significant effect heeft binnen het gebied). Ingeschat moet daarom worden of de ontwikkeling een significant effect heeft op de soorten en habitats waarvoor het Natura 2000-gebied "Mantingerzand" is aangewezen. In dit kader is door EcoGroen Advies een quickscan natuurtoets uitgevoerd. In paragraaf 5.5 wordt ingegaan op de conclusies uit dit onderzoek.

Ten aanzien van het aspect landschap kan opgemerkt worden dat het terrein grenst aan het natuurgebied en dat het kampeerterrein landschappelijk wordt ingepast. Aan de westkant van het achterste gedeelte van het terrein is al beplanting aangebracht.

De landbouw ondervindt geen hinder van de ontwikkeling, omdat het hier alleen gaat om een uitbreiding van het aantal kampeerplaatsen en in de directe omgeving geen sprake is van agrarische bedrijven. In paragraaf 5.6 wordt ingegaan op het aspect archeologie.

Het natuurkampeertrein is ontsloten via een verharde weg. Het natuurkampeertrein blijft kleinschalig (maximaal 30 standplaatsen). Verder is op het terrein sprake van een eigen parkeerterrein (auto's mogen niet parkeren op het eigenlijke kampeertrein). Van (parkeer-)overlast op de Mantingerdijk is en zal geen sprake zijn.

Omdat het gaat om uitbreiding van een bestaand terrein en geen nieuwvestiging voldoet het plan aan het gemeentelijke beleid zoals is vastgelegd in de Beleidscriteria Recreatie & Toerisme (zie paragraaf 2.3) en de Discussienota Recreatie & Toerisme (zie paragraaf 2.4).

5.5

NATUURWAARDE

In oktober 2009 is er een quickscan natuurwetgeving uitgevoerd. Het onderzoek bestaat uit drie delen: een Flora- en faunaonderzoek, een toetsing aan de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en een toetsing aan de Natuurbeschermingswet (Natura 2000-gebieden). Hiernavolgend worden de conclusies uit dit onderzoek vermeld.

Flora- en Faunawet

Uit het onderzoek (zie bijlage 7) wordt geconcludeerd dat er (strikt) beschermde soorten aanwezig zijn of kunnen zijn. Door de geplande uitbreidingen kunnen zowel tijdens de aanlegfase als de gebruiksfase beschermde plant- en diersoorten verstoord worden. Nader onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet is noodzakelijk om duidelijkheid te krijgen over de al dan niet aanwezigheid van beschermde soorten en bij aanwezigheid hiervan, of er negatieve effecten optreden.

Ecologische Hoofdstructuur

Eveneens is een nadere EHS-toetsing noodzakelijk. Het gebied ligt geheel binnen de EHS en de voorgenomen bestemmingsplanwijziging maakt daarom een EHS-toetsing noodzakelijk volgens het provinciale beleid. Momenteel is er overleg tussen de gemeente en provincie omtrent de EHS-toetsing.

Natuurbeschermingswet

Omdat de Natuurbeschermingswet verplicht alle mogelijke activiteiten te toetsen aan alle aangewezen waarden, waarbij eveneens rekening gehouden wordt met cumulatie, is ter voorbereiding op de bestemmingsplanwijziging, een voortoets uitgevoerd (januari 2011, zie bijlage 10). In de voortoets heeft een beoordeling plaatsgevonden van de natuurwaarden door in te gaan op de te verwachten toename van recreanten, de tijdsbesteding, de bezoekperiode en de effecten die dit kan hebben op de instandhoudingsdoelen van de aangewezen waarden.

De voorgenomen (fysieke) uitbreiding van natuurkampeertrein "De Voscheheugte" heeft naar verwachting geen significant negatief effect op het Natura 2000-gebied Mantingerzand en andere verder weg gelegen Natura 2000-gebieden.

De toename van het aantal recreanten (zowel door alleen "De Voscheheugte" als in cumulatie met de andere omliggende terreinen) zal naar verwachting wel een negatief effect hebben op de habitattypen van het Mantingerzand, dit effect is echter niet significant en is op dit moment niet de beperkende factor voor het behalen van de instandhoudingsdoelen.

5.6

ARCHEOLOGIE

Bij het opstellen en uitvoeren van ruimtelijke plannen dient rekening te worden gehouden met zowel de bekende als de te verwachten archeologische waarden. Het kampeertrein van "De Voscheheugte" maakt geen onderdeel uit van een archeologisch waardevol terrein

(bron: Archeologische MonumentenKaart). Ook voor de directe omgeving zijn geen archeologisch waardevolle terreinen bekend.

Op de gemeentelijke Archeologische verwachtings- en beleidskaart worden voorspellingen gedaan over de plek waar zich archeologisch erfgoed in de bodem kan bevinden. Het kampeerterrein maakt onderdeel uit van een gebied met een middelhoge archeologische verwachtingswaarde. Omdat de uitbreiding van het aantal kampeerplaatsen niet gepaard gaat met een verstoring van de bodem (er zullen geen leidingen worden gegraven), kan een nader archeologisch onderzoek achterwege blijven. Een eventueel gebouw van hooguit 50 m² voor sanitaire voorzieningen is vrijgesteld van archeologisch onderzoek⁵.

5.7

WATERPARAGRAAF

Het plaatselijk actieve waterschap dient op de hoogte gebracht te worden bij veranderingen op het terrein die van invloed kunnen zijn op de waterhuishouding. Hiertoe is een watertoets ingevuld en ter beoordeling aan het waterschap gezonden. Het waterschap is hierop met een advies gekomen hoe om te gaan met de waterhuishouding. Deze uitgangspunten dienen gehanteerd te worden in het verdere planproces. Het waterschap zal dan ook met een definitief advies komen tijdens de inzagetermijn van het bestemmingsplan.

De beantwoording van de vragen van de digitale watertoets heeft er toe geleid dat de korte procedure van de watertoets is toegepast. De bestemming en de grootte van het plan hebben een geringe invloed op de waterhuishouding.

"De procedure in het kader van de watertoets is goed doorlopen conform de Handreiking Watertoets III. Waterschap Reest en Wieden geeft een positief wateradvies".

Waterschap Reest en Wieden heeft op basis van de watertoets gesteld dat de korte procedure van kracht zal zijn. Dit houdt in dat de volgende standaard waterparagraaf van toepassing is:

Waterhuishouding

Het plan loopt geen verhoogd risico op wateroverlast als gevolg van overstromingen. Het plan heeft geen schadelijke gevolgen voor de waterkwaliteit en ecologie. In het verleden is er in of rondom het plangebied geen wateroverlast of grondwateroverlast geconstateerd. De toename van het verharde oppervlak is minder dan 1500m².

Voorkeursbeleid hemelwaterafvoer

In het plan wordt gestreefd het voorkeursbeleid van het waterschap op te volgen. Als het hemelwater niet wordt aangekoppeld of wordt afgekoppeld van het bestaande rioolstelsel is oppervlakkige afvoer en infiltreren in de bodem uitgangspunt. Als infiltratie in de bodem niet mogelijk is, is lozing op het oppervlaktewater via een bodempassage gewenst. Speciale aandacht wordt besteed aan duurzaam bouwen en een duurzaam gebruik van de openbare ruimte om een goede kwaliteit van het afgekoppelde hemelwater te garanderen.

Aanleghoogte van de bebouwing

Voor de aanleghoogte van de gebouwen (onderkant vloer begane grond) wordt een ontwateringsdiepte geadviseerd van minimaal 80 centimeter ten opzichte van de gemiddelde hoogste grondwaterstand(GHG). Bij een afwijkende maatvoering is de kans op

⁵ In overleg met de gemeente Midden Drenthe en het Drents Plateau is de vrijstelling voor archeologisch onderzoek verruimd naar 1000 m²

structurele grondwateroverlast groot. Bij het bouwen zonder kruipruimte kan worden volstaan met een geringere ontwateringsdiepte. Om wateroverlast en schade in woningen en bedrijven te voorkomen wordt geadviseerd om een drempelhoogte van 30 centimeter boven het straatpeil te hanteren. Ook voor lager, beneden het maaiveld, gelegen ruimtes (kelders, parkeergarages) moet aandacht worden besteed aan het voorkomen van wateroverlast.

5.8

MILIEUASPECTEN

Bij het opstellen van bestemmingsplannen is het van belang te onderzoeken in hoeverre milieuhygiënische factoren belemmeringen opleveren voor de voorgestane ontwikkeling. In deze paragraaf wordt daarom ingegaan op (in willekeurige volgorde): milieuzonering, bodem, wegverkeerslawaaï, externe veiligheid en luchtkwaliteit.

Milieuzonering

In de directe omgeving van natuurkampeerterein "De Voscheheugte" is geen sprake van (agrarische) bedrijven van derden. De eigenaar en beheerder van het natuurkampeerterein is ook eigenaar van restaurant "De Voscheheugte".

Bodem

Met betrekking tot eventuele bodem- en grondwatervervuiling kan worden opgemerkt dat het terrein van "De Voscheheugte" in het historisch bodembestand van de provincie Drenthe niet aangemerkt staat als (potentieel) verontreinigde locatie.

Wegverkeerslawaaï

Bij de vaststelling of herziening van een bestemmingsplan dat (deels) is gelegen binnen een geluidzone op grond van artikel 74 van de Wet geluidhinder (Wgh), dient voldaan te worden aan het gestelde in de Wgh. Omdat op natuurkampeertereinen uitsluitend mobiele kampeermiddelen mogen worden geplaatst en er daarmee geen sprake is van nieuwe geluidsgevoelige gebouwen, is de Wet geluidhinder niet van toepassing.

Externe veiligheid

Van de ramptypes die verband houden met externe veiligheid zijn met name ongevallen met brandbare/explosieve of giftige stoffen van belang. Deze ongevallen kunnen nader worden onderscheiden in ongevallen met betrekking tot:

- a. inrichtingen;
- b. buisleidingen;
- c. vervoer gevaarlijke stoffen over weg, water of spoor.

Voor natuurkampeerterein "De Voscheheugte" kan het volgende opgemerkt worden:

- In de directe omgeving is geen sprake van risicovolle inrichtingen.
- Natuurkampeerterein "De Voscheheugte" ligt niet in de nabijheid van een aardgastransportleiding.
- In de directe omgeving is geen sprake van vervoer van gevaarlijke stoffen over weg, water of spoor.

Luchtkwaliteit

Voor wat betreft luchtkwaliteit en de daaromtrent geldende bepalingen wordt verwezen naar paragraaf 3.8 van deze ruimtelijke onderbouwing (onder het kopje 'luchtkwaliteit'). De voorgestane ontwikkeling voor natuurkampeerterein "De Voscheheugte" is een ontwikkeling, die van geringere omvang is dan de ontwikkelingen die in paragraaf 3.8 zijn aangegeven en het is ook geen project dat beschreven staat in het NSL. Er kan daarom

geconcludeerd worden dat de luchtkwaliteit 'niet in betekenende mate' zal verslechteren. Derhalve hoeft niet nader op het aspect luchtkwaliteit te worden ingegaan.

HOOFDSTUK

6

Camping De Molenhorst

6.1
ALGEMEEN

Dit hoofdstuk bevat de ruimtelijke onderbouwing voor de uitbreiding van camping “De Molenhorst”. Camping “De Molenhorst”, aan de Makkum 42 te Beilen, is gelegen naast de molen van het buurtschap Makkum. Op afbeelding 6.18 op de volgende pagina is de ligging van de camping weergegeven. De eigenaar van camping “De Molenhorst” heeft een ontheffing voor een kleinschalig kampeerterrein en wil doorgroeien naar een volwaardige camping met 40 standplaatsen. Daarnaast is op het terrein sprake van drie recreatie-appartementen. De gemeente wil deze recreatieappartementen legaliseren. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op aspecten, die relevant zijn voor de uitbreiding van camping “De Molenhorst”.

6.2
HUIDIGE SITUATIE EN VIGEREND BESTEMMINGSPLAN

Camping “De Molenhorst” is een kleinschalig kampeerterrein bij een voormalig agrarisch bedrijf (voorheen akkerbouwbedrijf). De bebouwing op het perceel bestaat uit een boerderij met twee vrijstaande schuren. Het perceel grenst aan de molen van Makkum.

De camping, die achter de boerderij is gesitueerd, trekt voornamelijk gezinnen met kinderen aan. Voor kinderen is er een trampoline, een zandbak en een kleine glijbaan en daarnaast kleinvee zoals kippen, konijnen, geitjes en ganzen. Ook worden er door de campingeigenaar allerlei activiteiten georganiseerd (fietstochten, excursies door de natuur, schilderen etcetera). Een gedeelte van het achterste gedeelte van de boerderij is ingericht als ontmoetings- en hobbyruimte. Ook wordt een gedeelte gebruikt als recreatieappartement. In de boerderij is sprake van twee recreatieappartementen. In één van de schuren is, naast het sanitair, sprake van een derde recreatieappartement.

Afbeelding 6.19

Camping “De Molenhorst”

topografische kaart

schaal 1 : 25.000

luchtfoto

schaal 1 : 5.000

afbeelding 6.18

SITUERING CAMPING DE MOLENHORST
Makkum 42 te Beilen

Het perceel Makkum 42 te Beilen, is geregeld in het bestemmingsplan Landelijk Gebied Beilen uit 1975. Het perceel heeft hierin de bestemming "agrarische doeleinden A". Het perceel is daarmee bestemd ten behoeve van een agrarisch bedrijf. Voor het kampeerterrein is een ontheffing verleend op basis van de Wet op de Openlucht recreatie (kleinschalig kamperen). Op afbeelding 6.20 op de volgende pagina is een fragment van de vigerende plankaart opgenomen. Op afbeelding 6.20 op de volgende pagina is een fragment van het voorontwerpbestemmingsplan voor het Buitengebied weergegeven (onderaan). Het gebied krijgt in het bestemmingsplan de bestemming "Recreatie-Verblijfsrecreatie 1" met de aanduiding "sr-gra"(groepsaccomodatie).

6.3

HET UITBREIDINGSPLAN

De eigenaar van camping "De Molenhorst" wil het aantal toegestane plaatsen graag uitgebreid zien tot 40 standplaatsen. Op het kampeerterrein is al ruimte voor 40 standplaatsen. Het perceel is circa 1 hectare groot en is voorzien van drainage. Daarnaast wil de campingeigenaar de drie aanwezige recreatieappartementen graag gelegaliseerd hebben. Op afbeelding 6.21 is een foto opgenomen van het recreatieterrein.

Afbeelding 6.21

Camping "De Molenhorst"

In het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied is het kampeerterrein en de bebouwing, die erbij hoort, bestemd als "Verblijfsrecreatieve doeleinden 1". Op afbeelding 6.20 is tevens een fragment van het voorontwerpbestemmingsplan weergegeven (onderaan de afbeelding).

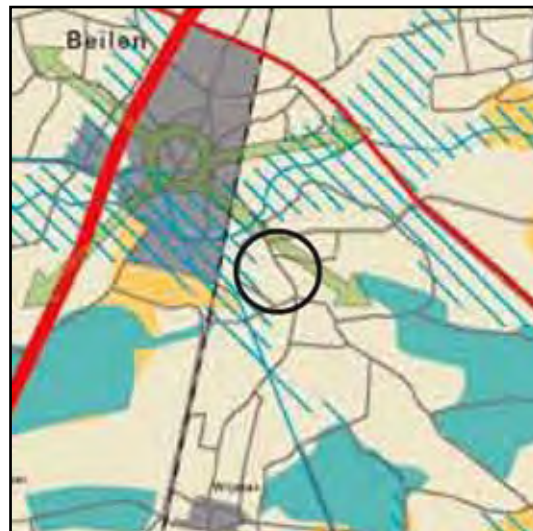
6.4

PLANOLOGISCHE AFWEGING

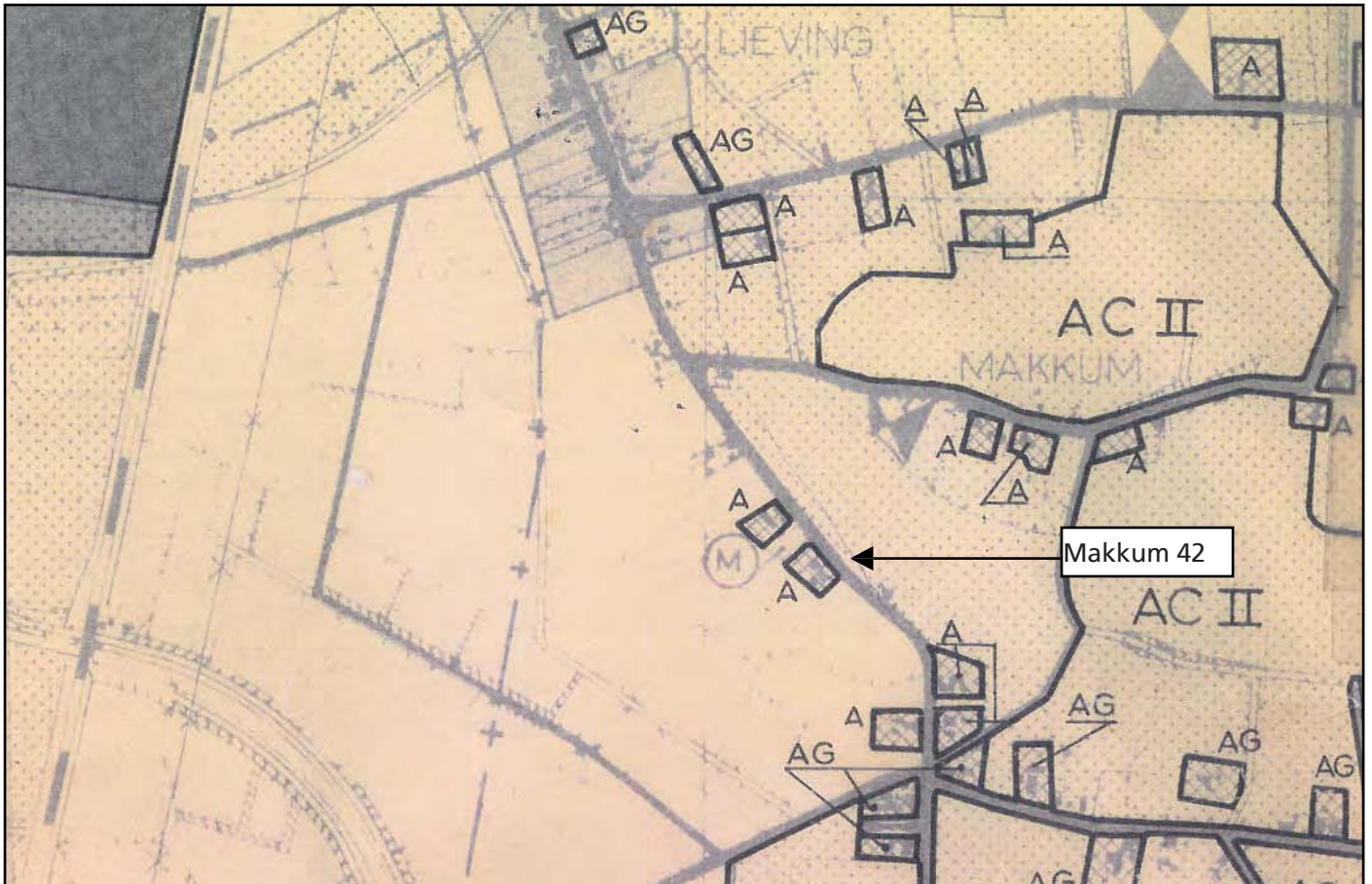
Het terrein van kampeerterrein van "De Molenhorst" is in de provinciale Omgevingsvisie aangeduid met de functie "Landbouw" (zie ook afbeelding 6.22). Dat betekent dat ontwikkelingen in deze gebieden geen negatief effect mogen hebben op de landbouw. In deze gebieden wordt gestreefd naar een waterhuishoudkundige inrichting die is afgestemd op de functie Landbouw.

Afbeelding 6.22

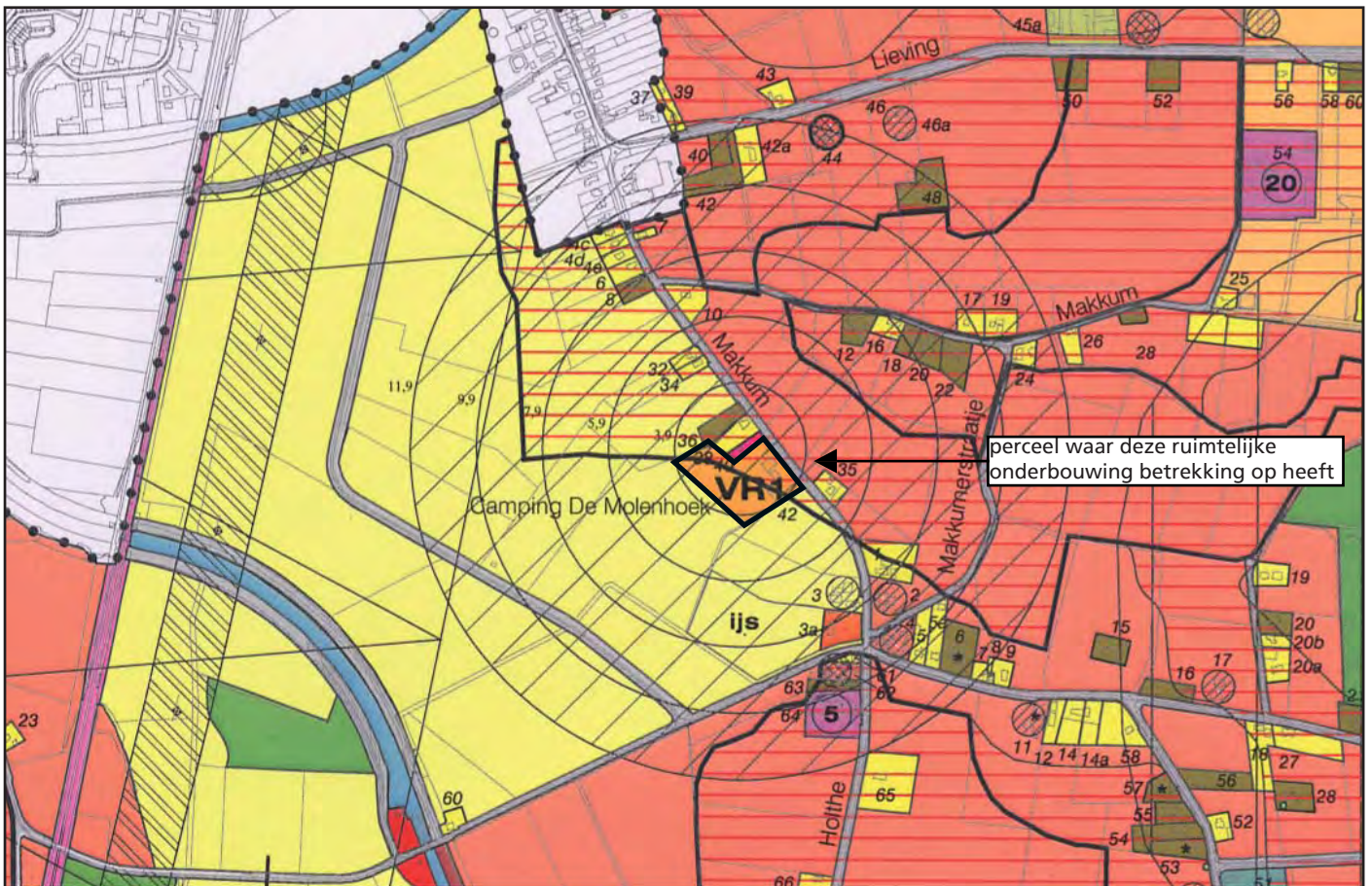
Fragment "Visiekaart 2020"
(Omgevingsvisie)

Bron: uitsnede plankaart bestemmingsplan Landelijk Gebied Beilen (1975)

Bron: uitsnede voorontwerp bestemmingsplan buitengebied

De landbouw ondervindt geen hinder van het feit dat het kampeerterein een volwaardige camping wordt. In de directe omgeving is geen sprake van volwaardige agrarische bedrijven. Bovendien is in de directe nabijheid van deze agrarische bedrijfsbestemmingen (Makkum 2 en Makkum 3) al sprake van woonbestemmingen (zie ook paragraaf 6.8 onder het kopje 'milieuzonering').

Het kampeerterein is al ingericht ten behoeve van 40 standplaatsen. Het gaat niet om een uitbreiding van het kampeerterein zelf. Voor wat betreft de natuurwaarde en het landschap verandert er daarom niets. Verder kan worden opgemerkt dat bij de boerderij sprake is van voldoende parkeergelegenheid. Er zal geen verkeersoverlast ontstaan.

Het voornemen van de gemeente is verder de drie recreatieappartementen te legaliseren. De gemeente vindt legalisatie acceptabel omdat:

- a. het perceel Makkum 42 binnen de rode contour van Beilen ligt;
- b. het perceel in de nabijheid van het substreekcentrum Beilen ligt;
- c. de locatie goed ontsloten is (ook via het openbaar vervoer).

Op deze wijze kan een gevarieerd aanbod van recreatieve voorzieningen aangeboden worden op het perceel.

Het kampeerterein zelf kent een ontsluitingsweg met een in- en uitgang. Bij de boerderij is sprake van voldoende parkeergelegenheid (voor bezoekers). Hierdoor zal er geen sprake zijn van parkeerproblemen dan wel verkeersonveilige situaties.

Omdat het gaat om uitbreiding van een bestaand terrein en geen nieuwvestiging voldoet het plan aan het gemeentelijke beleid zoals is vastgelegd in de Beleidscriteria Recreatie & Toerisme (zie paragraaf 2.3) en de Discussienota Recreatie & Toerisme (zie paragraaf 2.4).

6.5

NATUURWAARDE

In oktober 2009 is er een quickscan natuurwetgeving uitgevoerd voor de andere vijf recreatieterreinen. Het onderzoek bestaat uit drie delen: een Flora- en faunaonderzoek, een toetsing aan de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en een toetsing aan de Natuurbeschermingswet (Natura 2000-gebieden). In januari 2011 is er een actualisatie van de quickscan uitgevoerd waarbij camping "De Molenhorst" is toegevoegd. Hiernavolgend worden de conclusies uit dit onderzoek vermeld.

Flora- en Faunawet

Uit het onderzoek (zie bijlage 7) wordt geconcludeerd dat er (strikt) beschermde soorten aanwezig zijn of kunnen zijn. Door de geplande uitbreidingen kunnen zowel tijdens de aanlegfase als de gebruiksfase beschermde plant- en diersoorten verstoord worden. Nader onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet is noodzakelijk om duidelijkheid te krijgen over de al dan niet aanwezigheid van beschermde soorten en bij aanwezigheid hiervan, of er negatieve effecten optreden.

Ecologische Hoofdstructuur

Het gebied ligt niet binnen de EHS of een verbindingszone daarom is een EHS-toetsing niet aan de orde.

Natuurbeschermingswet

Omdat de Natuurbeschermingswet verplicht alle mogelijke activiteiten te toetsen aan alle aangewezen waarden, waarbij eveneens rekening gehouden wordt met cumulatie, is ter

voorbereiding op de bestemmingsplanwijziging, een voortoets uitgevoerd (januari 2011, zie bijlage 11). In de voortoets heeft een beoordeling plaatsgevonden van de natuurwaarden door in te gaan op de te verwachten toename van recreanten, de tijdsbesteding, de bezoekperiode en de effecten die dit kan hebben op de instandhoudingsdoelen van de aangewezen waarden.

De voorgenomen (fysieke) uitbreiding van camping "De Molenhorst" heeft naar verwachting geen significant negatief effect op het Natura 2000-gebied Dwingelderveld en andere verder weg gelegen Natura 2000-gebieden.

De toename van het aantal recreanten (zowel door alleen "De Molenhorst" als in cumulatie met de andere omliggende terreinen) zal naar verwachting wel een negatief effect hebben op habitattypen en (vogel)soorten van het Dwingelderveld, dit effect is echter niet significant en is op dit moment niet de beperkende factor voor het behalen van de instandhoudingsdoelen.

6.6 **ARCHEOLOGIE**

Camping "De Molenhorst" maakt geen onderdeel uit van een archeologisch waardevol terrein (bron: Archeologische MonumentenKaart). Op de gemeentelijke Archeologische verwachtings- en beleidskaart heeft het kampeerterrein een middelhoge archeologische verwachtingswaarde. Omdat het kampeerterrein als is ingericht ten behoeve van 40 standplaatsen en daarmee de bodem niet wordt verstoord (het kampeerterrein is al voorzien van elektra en watertappunten), kan een nader archeologisch onderzoek achterwege blijven.

6.7 **WATERPARAGRAAF**

Het plaatselijk actieve waterschap dient op de hoogte gebracht te worden bij veranderingen op het terrein die van invloed kunnen zijn op de waterhuishouding. Hiertoe is een watertoets ingevuld en ter beoordeling aan het waterschap gezonden. Het waterschap Reest en Wieden is hierop met een advies gekomen hoe om te gaan met de waterhuishouding. Deze uitgangspunten dienen gehanteerd te worden in het verdere planproces. Het waterschap zal dan ook met een definitief advies komen tijdens de inzagetermijn van het bestemmingsplan.

De beantwoording van de vragen van de digitale watertoets heeft er toe geleid dat de korte procedure van de watertoets is van toepassing is bevonden door het waterschap. De bestemming en de grootte van het plan hebben een geringe invloed op de waterhuishouding.

"De procedure in het kader van de watertoets is goed doorlopen conform de Handreiking Watertoets III. Waterschap Reest en Wieden geeft een positief wateradvies".

Waterschap Reest en Wieden heeft op basis van de watertoets gesteld dat de korte procedure van kracht zal zijn. Dit houdt in dat de volgende standaard waterparagraaf van toepassing is:

Waterhuishouding

Het plan loopt geen verhoogd risico op wateroverlast als gevolg van overstromingen. Het plan heeft geen schadelijke gevolgen voor de waterkwaliteit en ecologie. In het verleden is er in of rondom het plangebied geen wateroverlast of grondwateroverlast geconstateerd. De toename van het verharde oppervlak is minder dan 1.500 m².

Er wordt rekening gehouden met de wijze van onderhoud (varend of vanaf de kant) en de daarbij geldende voorwaarden. Voor werkzaamheden binnen de aangegeven zones van het waterschap is een vergunning op grond van de Waterwet noodzakelijk.

Voorkeursbeleid hemelwaterafvoer

In het plan wordt gestreefd het voorkeursbeleid van het waterschap op te volgen. Als de hemelwaterafvoer (a) niet wordt aangesloten op een gescheiden rioolstelsel of (b) er wordt niet afgekoppeld van het bestaande rioolstelsel is oppervlakkige afvoer en infiltreren in de bodem uitgangspunt. Als infiltratie in de bodem niet mogelijk is, is lozing op het oppervlaktewater via een bodempassage gewenst. Speciale aandacht wordt besteed aan duurzaam bouwen en een duurzaam gebruik van de openbare ruimte om een goede kwaliteit van het afgekoppelde hemelwater te garanderen.

6.8

MILIEUASPECTEN

Bij het opstellen van bestemmingsplannen is het van belang te onderzoeken in hoeverre milieuhygiënische factoren belemmeringen opleveren voor de voorgestane ontwikkeling. In deze paragraaf wordt daarom ingegaan op (in willekeurige volgorde): milieuzonering, bodem, wegverkeerslawaaï, externe veiligheid en luchtkwaliteit.

Milieuzonering

In de directe omgeving van camping “De Molenhorst” is geen sprake van (agrarische) bedrijven van derden. Voor het merendeel gaat het om woonbestemmingen. Het perceel Makkum 3 (gesitueerd aan de zuidkant van het kampeerterrein) heeft in het voorontwerp-bestemmingsplan een agrarische bedrijfsbestemming. Dit agrarisch bedrijf houdt schapen (geen volwaardig agrarisch bedrijf). In de VNG-publicatie “Bedrijven en milieuzonering” uit 2007 is als het gaat om het houden van schapen een richtafstand (grootste afstand) van 50 meter opgenomen. Schapenhouderijen vallen namelijk onder ‘fokken en houden van overige graasdieren: overige graasdieren’. De afstand tussen het agrarisch bedrijf en de camping bedraagt circa 150 meter. Aangenomen mag daarom worden dat de toeristen/recreanten geen hinder ondervinden van het agrarisch bedrijf.

De molen van Makkum ondervindt geen hinder van de uitbreiding van de camping. De uitbreiding heeft geen gevolgen voor de windtoetreding naar en het zicht op de molen. Er wordt namelijk niet gebouwd (uitsluitend mobiele kampeermiddelen met een beperkte hoogte) en ook de beplanting blijft laag (struikbeplanting).

Bodem

Met betrekking tot eventuele bodem- en grondwatervervuiling kan worden opgemerkt dat het erf van Makkum 42 in het historisch bodembestand van de provincie Drenthe aangemerkt staat als ‘potentieel ernstige’ verontreiniging. Deze aanduiding heeft betrekking op de opslag van bestrijdingsmiddelen en een bovengrondse dieseltank. De aanwezigheid hiervan levert geen belemmering op voor de voorgestane ontwikkeling.

Wegverkeerslawaaï

Bij de vaststelling of herziening van een bestemmingsplan dat (deels) is gelegen binnen een geluidzone op grond van artikel 74 van de Wet geluidhinder (Wgh), dient voldaan te worden aan het gestelde in de Wgh. Omdat er met de uitbreiding van het kampeerterrein geen sprake zal zijn van nieuwe geluidsgevoelige gebouwen (het gaat alleen maar om mobiele kampeermiddelen), is de Wet geluidhinder hier niet van toepassing.

Externe veiligheid

Van de ramptypes die verband houden met externe veiligheid zijn met name ongevallen met brandbare/explosieve of giftige stoffen van belang. Deze ongevallen kunnen nader worden onderscheiden in ongevallen met betrekking tot:

- a. inrichtingen;
- b. buisleidingen;
- c. vervoer gevaarlijke stoffen over weg, water of spoor.

Ten aanzien van camping “De Molenhorst” kan het volgende opgemerkt worden:

- In de directe omgeving is geen sprake van risicovolle inrichtingen.
- Camping “De Molenhorst” ligt niet in de nabijheid van een aardgastransportleiding.
- In de directe omgeving is geen sprake van vervoer van gevaarlijke stoffen over weg, water of spoor.

Luchtkwaliteit

Voor wat betreft luchtkwaliteit en de daaromtrent geldende bepalingen wordt verwezen naar paragraaf 3.8 van deze ruimtelijke onderbouwing (onder het kopje ‘luchtkwaliteit’). De voorgestane ontwikkeling voor camping “De Molenhorst” is een ontwikkeling, die van geringere omvang is dan de ontwikkelingen die in paragraaf 3.8 zijn aangegeven en het is ook geen project dat beschreven staat in het NSL. Er kan daarom geconcludeerd worden dat de luchtkwaliteit ‘niet in betekenende mate’ zal verslechteren. Derhalve hoeft niet nader op het aspect luchtkwaliteit te worden ingegaan.

HOOFDSTUK

7

Camping De Stal

7.1

ALGEMEEN

Dit hoofdstuk bevat de ruimtelijke onderbouwing voor de uitbreiding van camping “De Stal”. Camping “De Stal”, aan de Kanaal Oost Zijde 19 te Drijber, is gelegen aan de oostzijde van het Linthorst-Homankanaal, ten zuidoosten van de kern Drijber. Op afbeelding 7.23 op de volgende pagina is de ligging van de camping weergegeven. De eigenaar van camping “De Stal” heeft een ontheffing voor een kleinschalig kampeerterrein en wil doorgroeien naar een volwaardige camping met een aantal vaste standplaatsen (voor stacaravans en chalets). In dit hoofdstuk wordt ingegaan op aspecten, die relevant zijn voor de uitbreiding van camping “De Stal”.

7.2

HUIDIGE SITUATIE EN VIGEREND BESTEMMINGSPLAN

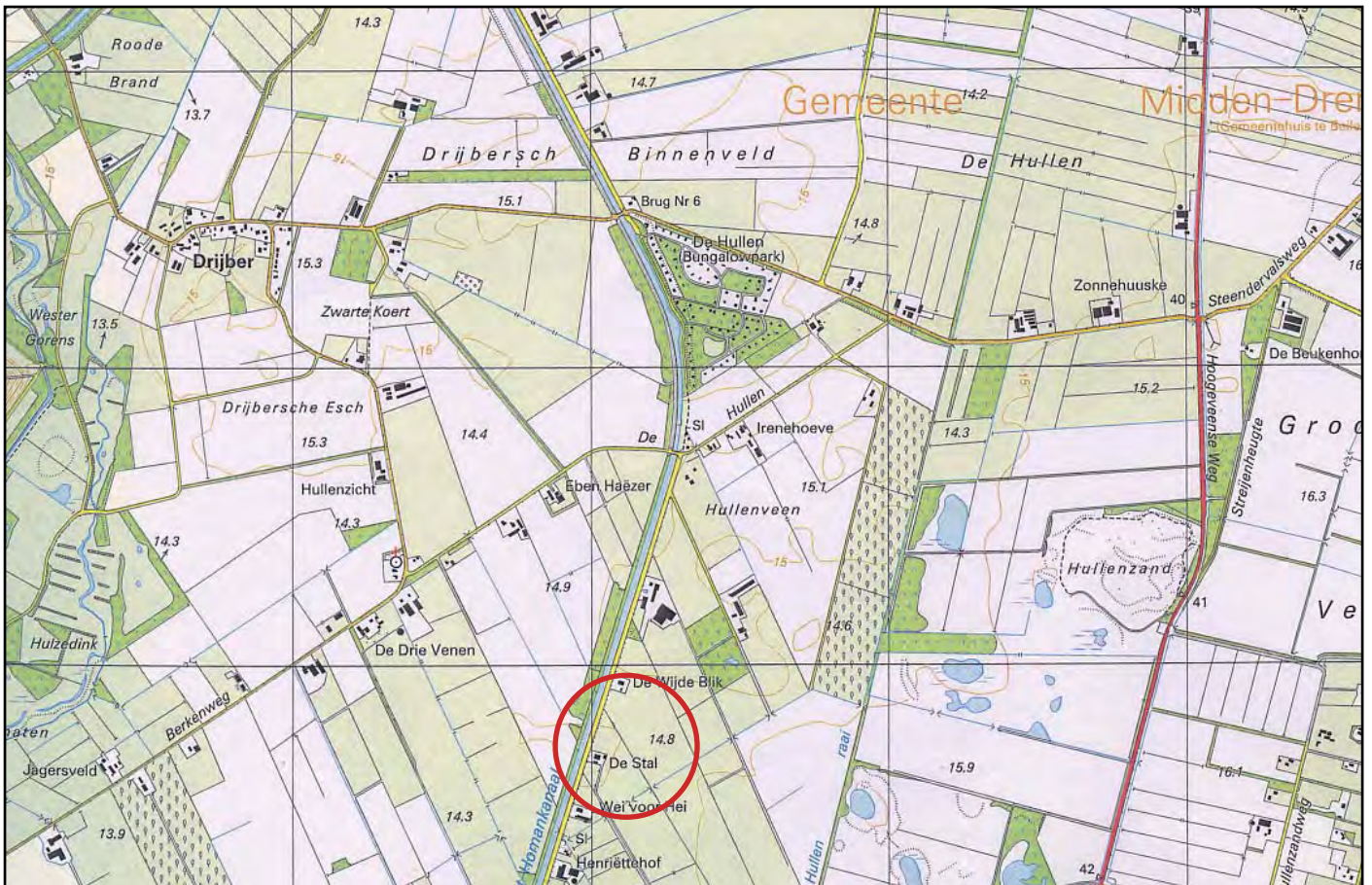
Camping “De Stal” is een kleinschalig kampeerterrein bij een voormalig agrarisch bedrijf. Het kleinschalig kampeerterrein (zie afbeelding 7.24) met 15 standplaatsen (niet voor stacaravans) is aan de noordkant van de boerderij gesitueerd. In de boerderij (achterste gedeelte) is sprake van een groepsaccommodatie. Het betreft een tweetal recreatie-appartementen voor groepen; een 6-persoons en een 10-persoons recreatieappartement. Het voorste gedeelte van de boerderij wordt bewoond door de eigenaar en zijn gezin.

Afbeelding 7.24

Het kleinschalig kampeerterrein camping “De Stal” en de recreatieappartementen

topografische kaart

schaal 1 : 25.000

luchtfoto

schaal 1 : 5.000

afbeelding 7.23

SITUERING CAMPING DE STAL
Kanaal Oost Zijde 19 te Drijber

Het perceel Kanaal Oost Zijde 19 te Drijber ligt binnen het bestemmingsplan Landelijk Gebied Beilen (1996). Het perceel is niet positief bestemd. De gebiedsbestemming die hier geldt is “jonge veldontginningen”. Op afbeelding 7.25 op de volgende pagina is een fragment van de aanduidingenkaart weergegeven (bovenaan). Het gebied krijgt in het bestemmingsplan de bestemming “Recreatie-Verblijfsrecreatie 1”. De bestemming “Recreatie-Verblijfsrecreatie 3” zal niet langer van toepassing zijn.

7.3

HET UITBREIDINGSPLAN

De eigenaar van camping “De Stal” wil graag doorgroeien naar een reguliere camping met tevens een aantal vaste standplaatsen (voor stacaravans en chalets). De bedoeling is het graslandperceel, dat achter de bebouwing ligt, in te richten ten behoeve van de camping. Het gaat om een perceel van circa 4 hectare groot. In bijlage 3 is een eerste schets voor de toekomstige camping weergegeven.

Het ontwerp omvat:

- 11 ruime plaatsen voor chalets (aan de buitenrand, grootte van ten minste 250 m²);
- 22 vaste standplaatsen voor stacaravans (het ‘binnenterrein’, plaatsen van 200 tot 250 m²);
- circa 33 toeristische/seizoensplaatsen voor toercaravans en tenten (aan de noordkant van de bebouwing op het perceel en aan de kant van het agrarisch bedrijf);
- spel/speelruimte op een aantal centrale plekken;
- een duidelijke groenstructuur, rondom is gekozen voor een aantal doorzichten;
- parkeren op eigen terrein.

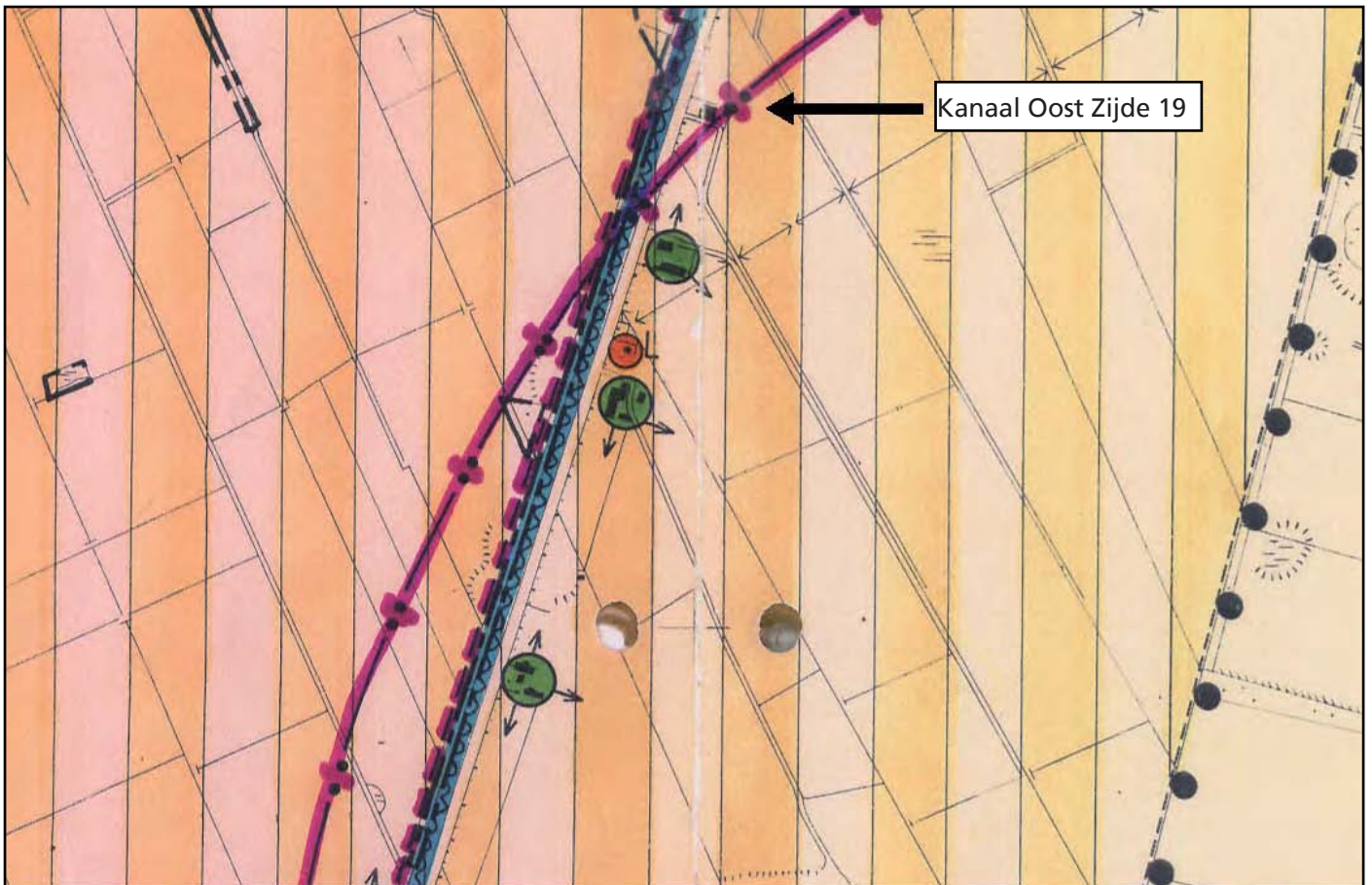
In het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied is het perceel Kanaal Oost Zijde 19 bestemd als “Verblijfsrecreatieve doeleinden 3” (zie ook afbeelding 7.25). Gronden met deze bestemming zijn bestemd voor gebouwen ten behoeve van verblijfsrecreatie in de vorm van groepsaccommodaties, kampeerboerderijen en naar aard daarmee gelijk te stellen voorzieningen. In het voorontwerpplan was de omvorming naar een regulier kampeerterrein nog niet meegenomen (zie ook hoofdstuk 1).

7.4

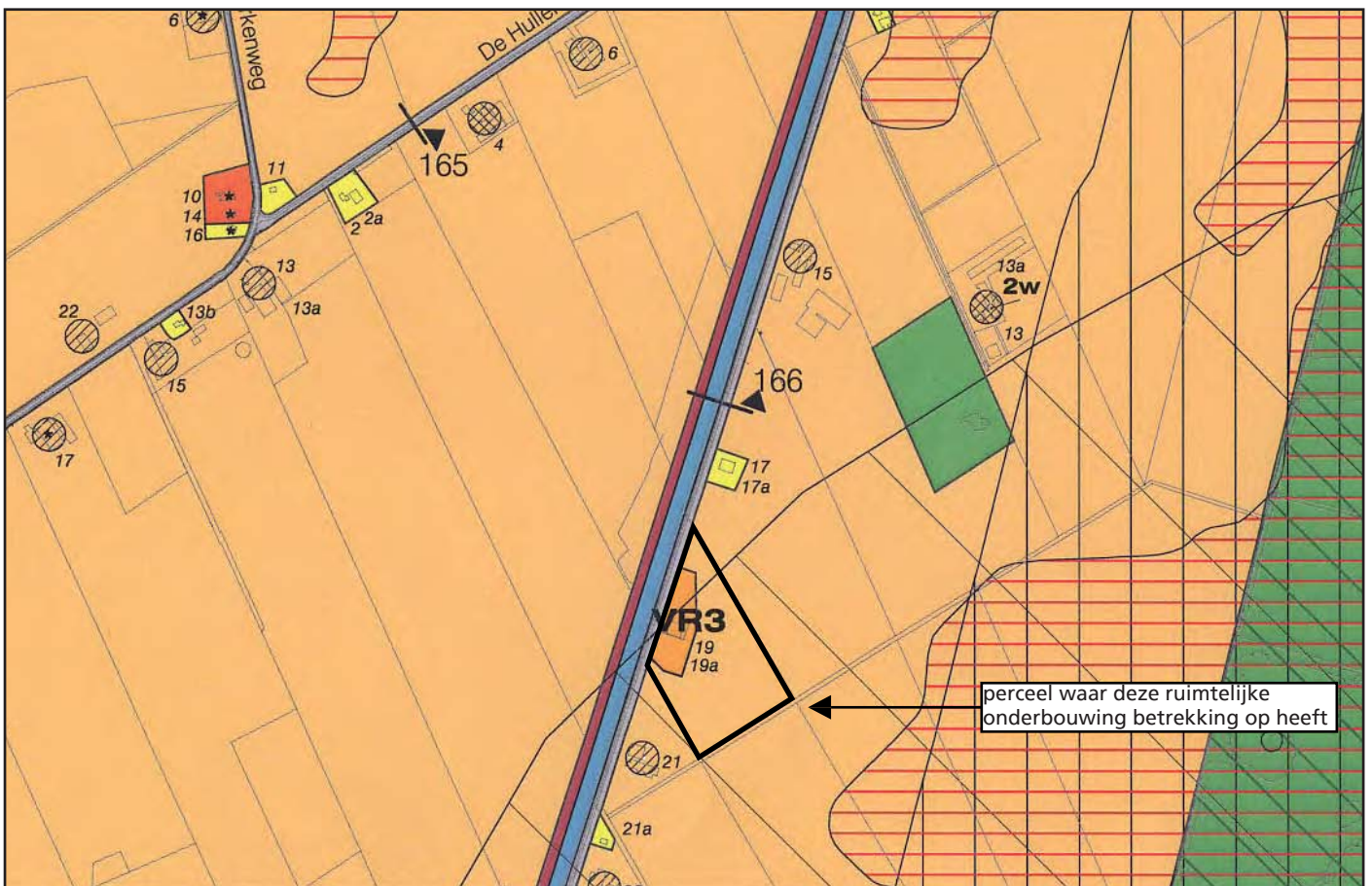
PLANOLOGISCHE AFWEGING

Het terrein van camping “De Stal” is in de provinciale Omgevingsvisie aangeduid met de functie “Landbouw” (zie ook afbeelding 7.26). Dat betekent dat ontwikkelingen in deze gebieden geen negatief effect mogen hebben op de landbouw. In deze gebieden wordt gestreefd naar een waterhuishoudkundige inrichting die is afgestemd op de functie Landbouw.

Voor wat betreft de functie landbouw is voor dit initiatief van belang dat op het perceel Kanaal Oost Zijde 21 sprake is van een melkveehouderijbedrijf. Bij de inrichting van het kampeerterrein zal rekening worden gehouden met de aanwezigheid van het melkveehouderijbedrijf (zie ook paragraaf 7.8 onder het kopje ‘milieuzonering’).

Bron: uitsnede plankaart bestemmingsplan Landelijk Gebied

Bron: uitsnede voorontwerp bestemmingsplan buitengebied

Afbeelding 7.26

Fragment "Visiekaart 2020"
(Omgevingsvisie)

De weg Kanaal Oost Zijde is een rustige weg (verhard), dat voor dat weggedeelte vrijwel uitsluitend door bestemmingsverkeer wordt gebruikt. Op het kampeerterrein zelf zal gezorgd worden voor voldoende parkeergelegenheid.

Omdat het gaat om uitbreiding van een bestaand terrein en geen nieuwvestiging voldoet het plan aan het gemeentelijke beleid zoals is vastgelegd in de Beleidscriteria Recreatie & Toerisme (zie paragraaf 2.3) en de Discussienota Recreatie & Toerisme (zie paragraaf 2.4).

7.5
NATUURWAARDE

In oktober 2009 is er een quickscan natuurwetgeving uitgevoerd. Het onderzoek bestaat uit drie delen: een Flora- en faunaonderzoek, een toetsing aan de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en een toetsing aan de Natuurbeschermingswet (Natura 2000-gebieden). Hiernavolgend worden de conclusies uit dit onderzoek vermeld.

Flora- en Faunawet

Uit het onderzoek (zie bijlage 7) wordt geconcludeerd dat er geen beschermde soorten aanwezig zijn aangetroffen en worden verwacht. Nader onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet is daarom niet noodzakelijk.

Ecologische Hoofdstructuur

Het gebied ligt niet binnen de EHS of een verbindingszone daarom is een EHS-toetsing niet aan de orde.

Natuurbeschermingswet

Omdat de Natuurbeschermingswet verplicht alle mogelijke activiteiten te toetsen aan alle aangewezen waarden, waarbij eveneens rekening gehouden wordt met cumulatie, is ter voorbereiding op de bestemmingsplanwijziging, een voortoets uitgevoerd (januari 2011, zie bijlage 12). In de voortoets heeft een beoordeling plaatsgevonden van de natuurwaarden door in te gaan op de te verwachten toename van recreanten, de tijdsbesteding, de bezoekperiode en de effecten die dit kan hebben op de instandhoudingsdoelen van de aangewezen waarden.

De voorgenomen (fysieke) uitbreiding van camping “De Stal” heeft naar verwachting geen significant negatief effect op het Natura 2000-gebied Mantingerzand en andere verder weg gelegen Natura 2000-gebieden.

De toename van het aantal recreanten (zowel door alleen “De Stal” als in cumulatie met de andere omliggende terreinen) zal naar verwachting wel een negatief effect hebben op de habitattypen van het Mantingerzand, dit effect is echter niet significant en is op dit moment niet de beperkende factor voor het behalen van de instandhoudingsdoelen.

7.6

ARCHEOLOGIE

Bij het opstellen en uitvoeren van ruimtelijke plannen dient rekening te worden gehouden met zowel de bekende als de te verwachten archeologische waarden. Het terrein van camping “De Stal” maakt geen onderdeel uit van een archeologisch waardevol terrein (bron: Archeologische MonumentenKaart). Ook voor de directe omgeving zijn geen archeologisch waardevolle terreinen bekend.

Op de gemeentelijke Archeologische verwachtings- en beleidskaart worden voorspellingen gedaan over de plek waar zich archeologisch erfgoed in de bodem kan bevinden.

Het terrein van camping “De Stal” maakt onderdeel uit van een gebied met een middelhoge verwachtingswaarde. Het Drents Plateau heeft aangegeven, dat er tot op heden geen archeologische vindplaatsen bekend zijn in het gebied. Ten behoeve van de doorontwikkeling van camping “De Stal” wordt de bodem alleen verstoord door het graven van leidingen. De chalets hebben geen diepe fundering. Het Drents plateau geeft aan dat er geen nadere archeologisch onderzoek nodig is wanneer binnen de vrijstellingsmarge van 1000 m² wordt gebleven. Wel blijft voor deze locatie de meldingsplicht conform artikel 53 van de Monumentenwet van kracht. Dit houdt in dat mochten er tijdens de uitvoering van de graafwerkzaamheden archeologische resten worden gevonden, de initiatiefnemer dit onmiddellijk dient te melden bij de provinciaal archeoloog.

7.7

WATERPARAGRAAF

Het plaatselijk actieve waterschap dient op de hoogte gebracht te worden bij veranderingen op het terrein die van invloed kunnen zijn op de waterhuishouding. Hiertoe is een watertoets ingevuld en ter beoordeling aan het waterschap gezonden. Het waterschap is hierop met een advies gekomen hoe om te gaan met de waterhuishouding. Deze uitgangspunten dienen gehanteerd te worden in het verdere planproces. Het waterschap zal dan ook met een definitief advies komen tijdens de inzagetermijn van het bestemmingsplan.

Waterschap Reest en Wieden heeft op basis van de watertoets gesteld dat de normale procedure van kracht zal zijn. De volgende voorwaarden worden aan het plan gesteld:

(Grond)wateroverlast

Teneinde de veerkracht van het watersysteem te vergroten dient te worden ontworpen op basis van de trits (1) vasthouden – (2) bergen – (3) afvoeren. Voor de camping “De Stal” geldt daarom het volgende:

Compensatie: 10% van het verharde oppervlak wordt ingezet als wateroppervlak ter compensatie voor de versnelde afvoer van het afstromende regenwater. In het plan wordt een verhard oppervlak van ca. 2000m² gerealiseerd. Dit houdt in dat een waterbergend oppervlak van ongeveer 200m² moet worden aangelegd. Hierbij moeten, vooraf, infiltratiemogelijkheden nader onderzocht worden in verband met de aanwezigheid van slecht doorlatende lagen. In gebieden met een slechte bodemgesteldheid (keileem, klei, veen) of met een te hoge grondwaterstand dicht onder het maaiveld dient

grondwateroverlast voorkomen te worden door de volgende voorkeursvolgorde toe te passen: (1) kruipruimteloos bouwen, (2) ophogen van het plangebied of (3) toepassen van drainage in openbaar gebied en particulier terrein.

Waterkwaliteit en ecologie

Er worden geen materialen gebruikt die een verontreiniging van het oppervlaktewater met zich meebrengen. Metalen, zoals lood, koper of zink worden niet gebruikt. Gebruik van bestrijdingsmiddelen wordt tegengegaan. Regenwater mag worden geloosd op oppervlaktewater in het stedelijke gebied. Minder schoon regenwater wordt via een zuiverende passage/voorziening geloosd op het oppervlaktewater.

Riolering

Er wordt in het plan rekening gehouden met gescheiden waterstromen. Het regenwater wordt niet afgevoerd naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie, maar binnen het plangebied verwerkt. Alleen schone oppervlaktes mogen worden gescheiden van de afvalwaterstroom. Er wordt een zuiverende passage/voorziening aangebracht voordat het regenwater wordt geloosd op het oppervlaktewater.

7.8

MILIEUASPECTEN

Bij het opstellen van bestemmingsplannen is het van belang te onderzoeken in hoeverre milieuhygiënische factoren belemmeringen opleveren voor de voorgestane ontwikkeling. In deze paragraaf wordt daarom ingegaan op (in willekeurige volgorde): milieuzonering, bodem, wegverkeerslawaaï, externe veiligheid en luchtkwaliteit.

Milieuzonering

Naast camping "De Stal", op het perceel Kanaal Oost Zijde 21, is sprake van een melkveehouderijbedrijf. De Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) is sinds 1 januari 2007 het (landsdekkend) beoordelingskader voor geurhinder vanuit veehouderijen. Voor melkrundveehouderijen zijn in de Wgv geen geuremissiefactoren vastgesteld. Artikel 4, lid 1 van de Wgv bepaalt dan dat de afstand tussen een veehouderij en een geurgevoelig object buiten de bebouwde kom ten minste 50 meter moet bedragen. Het gaat hier om de afstand tussen het emissiepunt van een dierenverblijf en de buitenzijde van het geurgevoelig object. Een geurgevoelig object is in de wet gedefinieerd als 'gebouw, bestemd voor en blijkens aard, indeling en inrichting geschikt om te worden gebruikt voor menselijk wonen of menselijk verblijf en die daarvoor permanent of een daarmee vergelijkbare wijze van gebruik, wordt gebruikt'. Jurisprudentie zal moeten uitwijzen of chalets en stacaravans ook aangemerkt moeten worden als geurgevoelige objecten.

Bij de inrichting van het kampeerterrein zal desondanks rekening worden gehouden met de afstandseis van 50 meter en het gestelde in de Wgv. Dit betekent dat in de uiterste zuidwesthoek van het kampeerterrein geen standplaatsen ten behoeve van stacaravans of chalets zullen worden geprojecteerd.

Bodem

In het historisch bodembestand van de provincie Drenthe staat voor het graslandperceel dat betrokken wordt bij het kampeerterrein van "De Stal" een lijnverontreiniging bekend (demping, niet gespecificeerd). Bij de aanvraag voor een bouwvergunning (voor de chalets) zal een verkennend bodemonderzoek worden overlegd.

Wegverkeerslawaaï

Bij de vaststelling of herziening van een bestemmingsplan dat (deels) is gelegen binnen een geluidzone op grond van artikel 74 van de Wet geluidhinder (Wgh), dient voldaan te

worden aan het gestelde in de Wgh. Omdat recreatieverblijven als stacaravans en chalets niet aangemerkt hoeven te worden als geluidsgevoelig en het hier gaat om (in principe) verplaatsbare kampeermiddelen, is door de gemeente geoordeeld dat een akoestisch onderzoek vanwege het wegverkeer niet noodzakelijk is. De weg Kanaal Oost Zijde wordt bovendien ter hoogte van camping “De Stal” vrijwel uitsluitend gebruikt door bestemmingsverkeer.

Externe veiligheid

Van de ramptypes die verband houden met externe veiligheid zijn met name ongevallen met brandbare/explosieve of giftige stoffen van belang.

Deze ongevallen kunnen nader worden onderscheiden in ongevallen met betrekking tot:

- a. inrichtingen;
- b. buisleidingen;
- c. vervoer gevaarlijke stoffen over weg, water of spoor.

Voor camping “De Stal” kan het volgende opgemerkt worden:

- Bij Nieuw-Balinge is sprake van een munitieopslagplaats. Het terrein van camping “De Stal” ligt in het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied binnen de veiligheidszone van deze munitieopslagplaats (zie ook afbeelding 7.25). Door TNO is een risico-analyse uitgevoerd⁶. Dit onderzoek gaf aanleiding de veiligheidszone (de cirkel) te verkleinen. Camping “De Stal”, inclusief het uitbreidingsplan, valt dan buiten de veiligheidszone van de munitieopslagplaats.
- Langs de westzijde van het Linthorst Homankanaal ligt een gasleiding (N-521-40-KR-013) met een diameter van 16,5 cm en een druk van 40 bar. Mogelijke consequenties zijn er niet. Voor een vergelijkbare regionale leiding elders ligt de PR-contour op de leiding en ligt de 1% letaalgrens op 45 meter (het gebied waarbinnen de leiding nog daadwerkelijk invloed heeft op het groepsrisico). De afstand tussen de uitbreiding van camping “De Stal” en de gasleiding bedraagt aanzienlijk meer.
- In de directe omgeving is geen sprake van vervoer van gevaarlijke stoffen over weg, water of spoor.

Luchtkwaliteit

Voor wat betreft luchtkwaliteit en de daaromtrent geldende bepalingen wordt verwezen naar paragraaf 3.8 van deze ruimtelijke onderbouwing (onder het kopje ‘luchtkwaliteit’).

De voorgestane ontwikkeling voor camping “De Stal” is een ontwikkeling, die van geringere omvang is dan de ontwikkelingen die in paragraaf 3.8 zijn aangegeven en het is ook geen project dat beschreven staat in het NSL. Er kan daarom geconcludeerd worden dat de luchtkwaliteit ‘niet in betekende mate’ zal verslechteren. Derhalve hoeft niet nader op het aspect luchtkwaliteit te worden ingegaan.

⁶ Risico-analyse munitieactiviteiten KL op MMC Nieuw-Balinge. Externe veiligheid. Rapportnr. PML 2004-A112.

HOOFDSTUK

8

Camping
De Goudplevier

8.1

ALGEMEEN

Dit hoofdstuk bevat de ruimtelijke onderbouwing voor de uitbreiding van camping “De Goudplevier”. Camping “De Goudplevier”, aan de Verlengde Middenraai 16 te Nieuw-Balinge, ligt ten noordoosten van de kern Nieuw-Balinge. Op afbeelding 8.27 op de volgende pagina is de ligging van de camping weergegeven. Op het perceel Verlengde Middenraai 16 is sprake van een akkerbouwbedrijf en een kleinschalig kampeerterrein (neventak bij het akkerbouwbedrijf). De ondernemer wil ten aanzien van de camping doorgroeien naar een middelgrote camping met 60 kampeerplaatsen. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op aspecten, die relevant zijn voor de uitbreiding van camping “De Goudplevier”.

8.2

HUIDIGE SITUATIE EN VIGEREND BESTEMMINGSPLAN

Aan de Verlengde Middenraai 16 te Nieuw-Balinge wordt een akkerbouwbedrijf geëxploiteerd met daarnaast een kleinschalig kampeerterrein (voor maximaal 15 kampeermiddelen). Op afbeelding 8.28 is een foto opgenomen van de boerderij. Het bouwplan (teeltplan) van het akkerbouwbedrijf bestond in het jaar 2008 uit 27,5 hectare suikerbieten, 34 hectare zetmeelaardappelen en 40 hectare granen (in totaal 101,5 hectare). Het bedrijf heeft een bedrijfsopvolger.

Afbeelding 8.28

Boerderij aan de Verlengde Middenraai 16

Naast en achter de boerderij is sprake van een perceel grasland omgeven door boomsingels. Hier wordt de camping geëxploiteerd. Het perceel is ingericht ten behoeve van 15 kampeerplaatsen. Toilet- en douchegelegenheden zijn in bestaande gebouwen op het perceel gerealiseerd.

topografische kaart

schaal 1 : 25.000

luchtfoto

schaal 1 : 5.000

afbeelding 8.27

SITUERING CAMPING DE GOUDPLEVIER
Verlengde Middenraai 16 te Nieuw-Balinge

In het vigerende bestemmingsplan Buitengebied (1996) van de voormalige gemeente Westerbork maakt het perceel Verlengde Middenraai 16 deel uit van een gebied dat bestemd is als “veenontginningsgebied”. Het perceel zelf is aangeduid als “grondgebonden agrarisch bedrijf”. Op afbeelding 8.29 op de volgende pagina is een fragment van de plankaart van het vigerende bestemmingsplan opgenomen. Ten behoeve van grondgebonden agrarische bedrijven is bebouwing toegestaan binnen een aaneengesloten oppervlak van 1 hectare. Het kleinschalig kampeerterrein is niet positief bestemd, omdat hiervoor ontheffing is verleend op basis van de Wet op de Openluchtrecreatie. Het gebied krijgt in het (nieuwe) bestemmingsplan de bestemming “Recreatie-Verblijfsrecreatie 1” met aanduiding “-bw” (geen bedrijfswoning mogelijk). Er is namelijk al een bedrijfswoning aanwezig in de vorm van een agrarische bedrijfswoning op nr. 16.

8.3

HET UITBREIDINGSPLAN

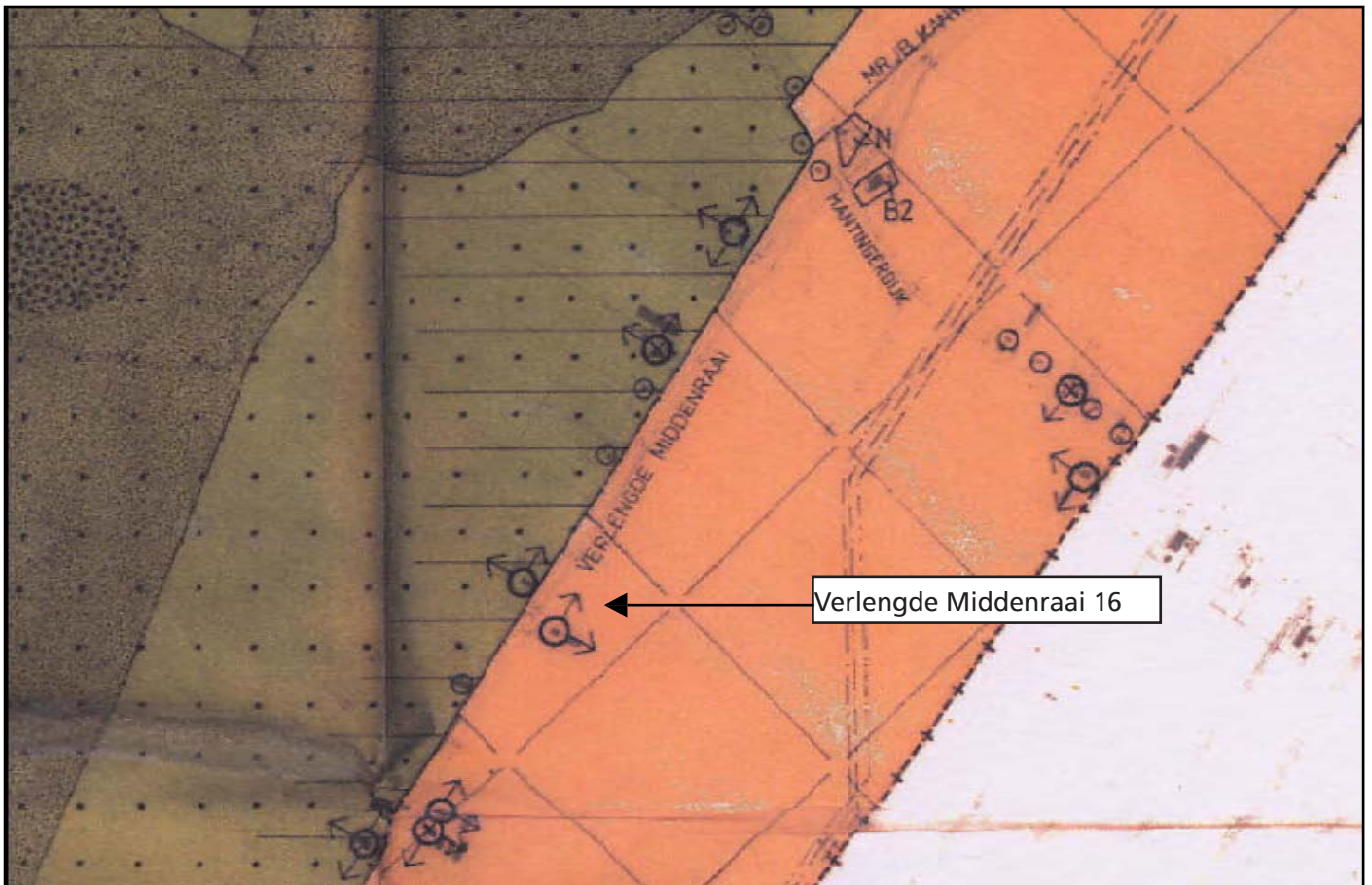
Het akkerbouwbedrijf had in het jaar 2008 circa 101,5 hectare landbouwgrond in gebruik (zie ook paragraaf 8.2). Van deze 101,5 hectare is circa 26 hectare overgedragen aan Natuurmonumenten. Deze grond kan met ingang van 2009 niet meer gebruikt worden ten behoeve van het akkerbouwbedrijf. Hierdoor is het akkerbouwbedrijf aanzienlijk verkleind. Ter compensatie van het verlies aan grond en inkomen is de ondernemer voornemens de camping uit te breiden tot een middelgrote camping met 60 kampeerplaatsen. De werkzaamheden die deze activiteit met zich meebrengt zijn goed te combineren met de werkzaamheden van het akkerbouwbedrijf.

De grond, die betrokken zal worden bij het kampeerterrein is nu akkerbouwgrond. Zodra de uitbreiding kan worden gerealiseerd, zal het betreffende deel worden ingezaaid met een grasmengsel en zal de scheiding tussen het nieuwe gedeelte en de akkerbouwgrond worden ingeplant met bomen en struiken.

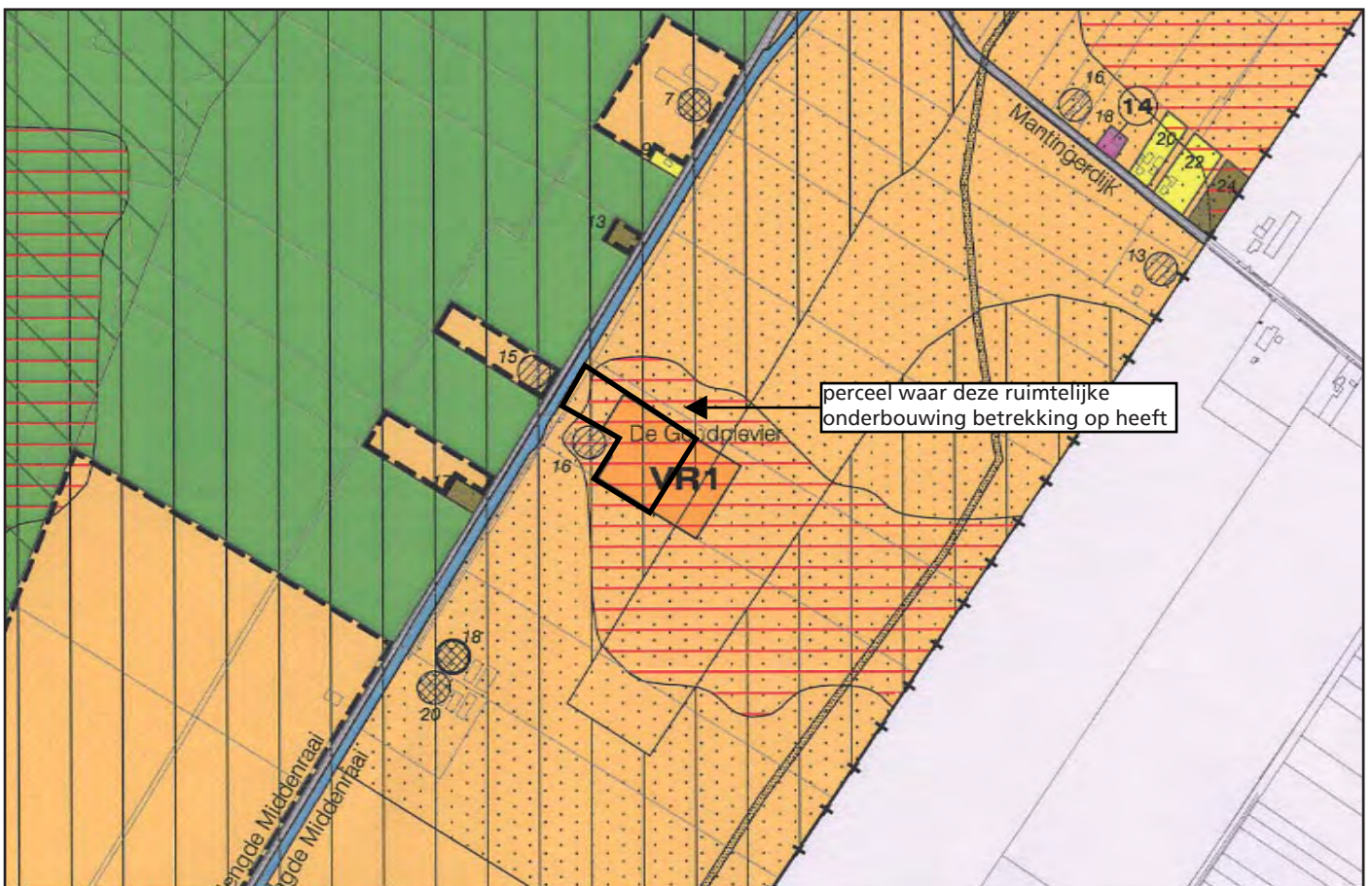
Mede omdat camping “De Goudplevier” gunstig is gelegen, namelijk in de nabijheid van grote natuurgebieden (Mantingerzand, Balingierzand, Boswachterij Gees) en te ontwikkelen natuur (Plan Goudplevier), is de basis goed. Campinggasten komen voor de rust, ruimte en de natuur. De ontwikkeling van de natuur geeft extra impulsen voor recreatie en toerisme in het gebied. De vele wandel- en fietspaden in het gebied versterken dit proces. De ondernemer ondervindt dit duidelijk. Er komen steeds meer verzoeken binnen van mensen die op de camping willen verblijven. Op dit moment kan de ondernemer niet aan de vraag voldoen.

In bijlage 4 is een inrichtingsschets opgenomen van de nieuwe indeling voor de camping. De camping zal uitsluitend in gebruik worden genomen ten behoeve van toercaravans en/of tenten. Stacaravans worden niet toegelaten. De huidige toilet- en douchegelegenheid zal ten behoeve van de uitbreiding worden aangepast, opdat er voldoende sanitaire voorzieningen zijn voor de gasten. Daarnaast zullen er sanitaire units op het terrein worden geplaatst. Op het perceel zal ook voldoende parkeergelegenheid worden gerealiseerd (zie ook bijlage 4).

In het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied zijn het akkerbouwbedrijf en het kampeerterrein afzonderlijk bestemd. Op afbeelding 8.29 is (onderaan) een fragment van het voorontwerpbestemmingsplan weergegeven met het betreffende perceel.

Bron: uitsnede plankaart bestemmingsplan Landelijk Gebied Westerbork

Bron: uitsnede voorontwerp bestemmingsplan buitengebied

Het campinggedeelte is in het voorontwerpbestemmingsplan opgenomen als volwaardige camping, middels de bestemming “Verblijfsrecreatieve doeleinden 1”. Daarbij dient opgemerkt te worden dat het huidige uitbreidingsplan (zie bijlage 4) is gewijzigd ten opzichte van het oorspronkelijke plan, waarop het voorontwerpbestemmingsplan is gebaseerd. Met het huidige uitbreidingsplan blijft de camping compacter en minder diep (zie ook afbeelding 8.29). De camping krijgt een oppervlakte van circa 2 hectare.

8.4

PLANOLOGISCHE AFWEGING

Het terrein van camping “De Goudplevier” is in de provinciale Omgevingsvisie aangeduid met de functie “Landbouw” (zie ook afbeelding 8.30). Dat betekent dat ontwikkelingen in deze gebieden geen negatief effect mogen hebben op de landbouw. In deze gebieden wordt gestreefd naar een waterhuishoudkundige inrichting die is afgestemd op de functie Landbouw.

Afbeelding 8.30

Fragment “Visiekaart 2020”
(Omgevingsvisie)

Het gebied waar het kampeerterrein deel van uitmaakt is in het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied aangeduid als “open gebied”. Gelet op deze landschappelijke kwaliteit is het kampeerterrein zo compact mogelijk gehouden. Ook wordt het kampeerterrein landschappelijk ingepast. Rondom zal een groenstrook worden aangeplant. Omliggende agrarische bedrijven worden niet belemmerd in hun bedrijfsvoering als gevolg van de uitbreiding van de camping (zie ook paragraaf 8.8 onder het kopje ‘milieuzonering’).

De weg langs de Verlengde Middenraai is aan de westkant van het water gelegen. Deze weg is de doorgaande route van Nieuw-Balinge naar Witteveen. Het perceel Verlengde Middenraai 16 ligt aan de oostkant van het water. De percelen aan deze kant van het water (dit geldt ook voor Verlengde Middenraai 18 en 20) zijn via een brug en een verharde weg te bereiken. Op het kampeerterrein aan de Verlengde Middenraai 16 zal gezorgd worden voor voldoende parkeergelegenheid.

Omdat het gaat om uitbreiding van een bestaand terrein en geen nieuwvestiging voldoet het plan aan het gemeentelijke beleid zoals is vastgelegd in de Beleidscriteria Recreatie & Toerisme (zie paragraaf 2.3) en de Discussienota Recreatie & Toerisme (zie paragraaf 2.4).

8.5

NATUURWAARDE

In oktober 2009 is er een quickscan natuurwetgeving uitgevoerd. Het onderzoek bestaat uit drie delen: een Flora- en faunaonderzoek, een toetsing aan de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en een toetsing aan de Natuurbeschermingswet (Natura 2000-gebieden).

Hiernavolgend worden de conclusies uit dit onderzoek vermeld.

Flora- en Faunawet

Uit het onderzoek (zie bijlage 7) wordt geconcludeerd dat er geen beschermde soorten aanwezig zijn aangetroffen en worden verwacht. Nader onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet is daarom niet noodzakelijk.

Ecologische Hoofdstructuur

Het gebied ligt niet binnen de EHS of een verbindingzone daarom is een EHS-toetsing niet aan de orde.

Natuurbeschermingswet

Omdat de Natuurbeschermingswet verplicht alle mogelijke activiteiten te toetsen aan alle aangewezen waarden, waarbij eveneens rekening gehouden wordt met cumulatie, is ter voorbereiding op de bestemmingsplanwijziging, een voortoets uitgevoerd (januari 2011, zie bijlage 13). In de voortoets heeft een beoordeling plaatsgevonden van de natuurwaarden door in te gaan op de te verwachten toename van recreanten, de tijdsbesteding, de bezoekerperiode en de effecten die dit kan hebben op de instandhoudingsdoelen van de aangewezen waarden.

De voorgenomen (fysieke) uitbreiding van camping “De Goudplevier” heeft naar verwachting geen significant negatief effect op het Natura 2000-gebied Mantingerzand en andere verder weg gelegen Natura 2000-gebieden.

De toename van het aantal recreanten (zowel door alleen “De Goudplevier” als in cumulatie met de andere omliggende terreinen) zal naar verwachting wel een negatief effect hebben op de habitattypen van het Mantingerzand, dit effect is echter niet significant en is op dit moment niet de beperkende factor voor het behalen van de instandhoudingsdoelen.

8.6

ARCHEOLOGIE

Bij het opstellen en uitvoeren van ruimtelijke plannen dient rekening te worden gehouden met zowel de bekende als de te verwachten archeologische waarden. Het terrein van camping “De Goudplevier” maakt geen onderdeel uit van een archeologisch waardevol terrein (bron: Archeologische MonumentenKaart). Ook voor de directe omgeving zijn geen archeologisch waardevolle terreinen bekend.

Op de gemeentelijke Archeologische verwachtings- en beleidskaart worden voorspellingen gedaan over de plek waar zich archeologisch erfgoed in de bodem kan bevinden. Het terrein van camping “De Goudplevier” maakt onderdeel uit van een gebied met een hoge verwachtingswaarde. In het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied heeft dit gebied de dubbelbestemming “Verwachtingsgebied archeologische waarden”. Deze gronden zijn in het voorontwerpplan mede bestemd voor het behoud van de mogelijk te verwachten archeologische waarden.

Ten behoeve van de doorgroei van camping “De Goudplevier” naar een middelgrote camping wordt de bodem verstoord door de bouw van een nieuw toiletgebouw (van circa

50 m³) en het graven van leidingen. De bouw van het toiletgebouw is vrijgesteld van archeologisch onderzoek, omdat de gemeente Midden Drenthe in overleg met het Drents Plateau de vrijstelling voor archeologisch onderzoek verruimd heeft naar maximaal 1000 m². Het Drents plateau geeft aan dat er geen nadere archeologisch onderzoek nodig is wanneer binnen de vrijstellingsmarge van 1000 m² wordt gebleven. Wel blijft voor deze locatie de meldingsplicht conform artikel 53 van de Monumentenwet van kracht. Dit houdt in dat mochten er tijdens de uitvoering van de graafwerkzaamheden archeologische resten worden gevonden, de initiatiefnemer dit onmiddellijk dient te melden bij de provinciaal archeoloog.

8.7

WATERPARAGRAAF

Water moet een grotere rol spelen bij de ontwikkeling van ruimtelijke plannen (start-overeenkomst WB21). In dit kader is de watertoets ontwikkeld, die sinds 1 november 2003 wettelijk verankerd is.

De watertoets is het gehele proces van vroegtijdig informeren, adviseren, afwegen en uiteindelijk beoordelen van waterhuishoudkundige aspecten in ruimtelijke plannen en besluiten. Het plangebied valt binnen het waterschapsgebied van Waterschap Reest en Wieden.

Waterschap Reest en Wieden heeft het watertoets-proces gestroomlijnd. Voor het uitbreidingsplan is de korte procedure doorlopen, zoals bedoeld in de notitie "Reest en Wieden watertoets". In bijlage 5 is de "invullijst watertoets" voor het project opgenomen.

Ten behoeve van de uitbreiding van het kampeerterrein op het perceel Verlengde Middenraai 16 te Nieuw-Balinge, zal een douche/toiletgebouw worden opgericht. Dit gebouw is beperkt van omvang (circa 50 m²), waardoor het verharde oppervlak zeer gering zal toenemen. De paden op de camping zullen voor een deel worden verhard. In zijn totaliteit is de toename zeer beperkt en daarom niet van invloed op de afvoer van het water naar het oppervlaktewater. Een nieuw aan te leggen parkeerterrein (P18, P20 op de inrichtingsschets) doet het verharde oppervlak in zijn totaliteit met circa 150 m² toenemen.

Tot dusver is er binnen het plangebied geen sprake van wateroverlast. Met de uitbreiding van de camping zal het verhard oppervlak beperkt toenemen. De toename van het verhard oppervlak zal worden gecompenseerd met het ruimer dimensioneren van de sloten en eventueel nieuw te graven sloten. Het douche/toiletgebouw zal aansluiten bij de bestaande bebouwing op het perceel. Het gebouw zal worden aangesloten op de riolering. Schoon hemelwater van het dakoppervlak zal infiltreren in de bodem. Door het gebruik van niet-uitlogende bouwmaterialen wordt voorkomen dat het te infiltreren hemelwater het grond- en/of oppervlaktewater verontreinigt.

Het plan ligt in een zone van hydrologische beïnvloeding volgens het Waterbeheerplan van het waterschap. In deze zone kan een verandering van de grondwaterstand als gevolg van de functie van het plan nadelige gevolgen hebben voor de omliggende functies. De grondwaterstand wordt met het voorliggende uitbreidingsplan van het kampeerterrein niet gewijzigd.

Waterschap Reest en Wieden komt voor dit plan tot het volgende advies (zie ook bijlage 5):

“De procedure in het kader van de watertoets is gevoerd conform de Handreiking

Watertoets II.

Het waterschap Reest en Wieden geeft een positief wateradvies”.

8.8

MILIEUASPECTEN

Bij het opstellen van bestemmingsplannen is het van belang te onderzoeken in hoeverre milieuhygiënische factoren belemmeringen opleveren voor de voorgestane ontwikkeling. In deze paragraaf wordt daarom ingegaan op (in willekeurige volgorde): milieuzonering, bodem, wegverkeerslawaaï, externe veiligheid en luchtkwaliteit.

Milieuzonering

De uitbreiding van camping “De Goudplevier” heeft geen gevolgen voor het eigen akkerbouwbedrijf, omdat de camping onderdeel uitmaakt van de inrichting. Zolang het bedrijf ‘uitsluitend of in hoofdzaak is bestemd voor het telen van akkerbouwproducten’, blijft het bedrijf onder het Besluit landbouw milieubeheer vallen (op grond van artikel 1 onder b van het Besluit landbouw milieubeheer). In dit geval blijft de camping ondergeschikt aan het akkerbouwbedrijf.

Als het gaat om omliggende agrarische bedrijven (van derden) is relevant dat op het perceel Verlengde Middenraai 15 (aan de overkant van de weg) een rundveebedrijf aanwezig is. Gelet op het feit dat de camping onderdeel blijft uitmaken van het akkerbouwbedrijf, blijft op basis van het Besluit landbouw milieubeheer een minimaal aan te houden afstand van 50 meter gelden (de inrichting blijft een categorie IV-object). Aangezien de tussenliggende afstand (vanaf de buitenzijde van de woning van het akkerbouwbedrijf tot het dichtstbijzijnde emissiepunt van het dierenverblijf) niet wijzigt, heeft de uitbreiding van camping “De Goudplevier” geen gevolgen voor de bedrijfsvoering van het rundveebedrijf aan de Verlengde Middenraai 15.

Op de percelen Verlengde Middenraai 18 en 20 is sprake van intensieve veehouderij. Ook voor deze bedrijven geldt dat de uitbreiding van camping “De Goudplevier” geen gevolgen heeft voor de bedrijfsvoering van deze bedrijven. Met de uitbreiding is namelijk geen sprake van nieuwe geurgevoelige objecten. Een geurgevoelig object is in de Wet geurhinder en veehouderij namelijk gedefinieerd als ‘gebouw, bestemd voor en blijkens aard, indeling en inrichting geschikt om te worden gebruikt voor menselijk wonen of menselijk verblijf en die daarvoor permanent of een daarmee vergelijkbare wijze van gebruik, wordt gebruikt’. In dit geval zal uitsluitend sprake zijn van toercaravans en/of tenten en zal er dus geen sprake zijn van nieuwe gebouwen voor menselijk wonen of menselijk verblijf.

Bodem

Met betrekking tot eventuele bodem- en grondwatervervuiling kan worden opgemerkt dat het erf van de Verlengde Middenraai 16 in het historisch bodembestand van de provincie Drenthe aangemerkt staat als ‘potentieel ernstige’ verontreiniging. Deze aanduiding heeft betrekking op de ondergrondse opslag van diesel. De aanwezigheid hiervan levert geen belemmering op voor de voorgestane ontwikkeling.

Wegverkeerslawaaï

Bij de vaststelling of herziening van een bestemmingsplan dat (deels) is gelegen binnen een geluidzone op grond van artikel 74 van de Wet geluidhinder (Wgh), dient voldaan te worden aan het gestelde in de Wgh. Omdat er met de uitbreiding van het kampeertrein

geen sprake zal zijn van nieuwe geluidsgevoelige gebouwen (het gaat alleen maar om mobiele kampeermiddelen), is de Wet geluidhinder hier niet van toepassing.

Externe veiligheid

Van de ramptypes die verband houden met externe veiligheid zijn met name ongevallen met brandbare/explosieve of giftige stoffen van belang.

Deze ongevallen kunnen nader worden onderscheiden in ongevallen met betrekking tot:

- a. inrichtingen;
- b. buisleidingen;
- c. vervoer gevaarlijke stoffen over weg, water of spoor.

Voor camping "De Goudplevier" kan het volgende opgemerkt worden:

- In de directe omgeving is geen sprake van risicovolle inrichtingen.
- Ten oosten van camping "De Goudplevier" liggen drie gasleidingen: de A-516-KR-082, de A-519-KR-103 en de A-619-KR-071. Alle drie de gasleidingen hebben een druk van 66 bar. De PR-contour ligt op 0 meter, dus op de leiding. Camping "De Goudplevier" ligt op een afstand van circa 250 meter ten opzichte van deze gasleidingen. Mogelijke consequenties zijn er niet.
- Nabij de drie bestaande gasleidingen wordt op dit moment een nieuwe aardgas-transportleiding aangelegd (leiding van Midwolda/Meeden naar Ommen). Ter hoogte van camping "De Goudplevier" wordt deze leiding net ten oosten van de bestaande gasleidingen aangelegd. Ten behoeve van deze nieuwe aardgastransportleiding is een MER-rapport opgesteld⁷. Voor wat betreft externe veiligheid is rekening gehouden met de uitbreiding van camping "De Goudplevier". De leiding is getoetst aan het vigerende veiligheidsbeleid dat is vastgelegd in de Circulaire Zonering langs hogedruk aardgas-transportleidingen. Geconcludeerd wordt dat de gasleiding qua veiligheidsnormering voldoet aan de normen uit de Circulaire Zonering langs hogedruk aardgastransportleidingen van VROM. In de circulaire risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen zijn normen voor plaatsgebonden- en groepsrisico voor transport vastgelegd. Voor wat betreft het plaatsgebonden risico wordt geconcludeerd dat al op de leiding voldaan wordt aan de gestelde maximumwaarde van 10^6 per jaar. Voor wat betreft het groepsrisico wordt geconcludeerd dat het groepsrisico ver onder de oriëntatiewaarde ligt. De toename van het groepsrisico tengevolge van het plan (voor de aanleg van de aardgastransportleiding) is dan ook nihil. Mogelijke consequenties voor camping "De Goudplevier" zijn er daarom niet.
- In de directe omgeving is geen sprake van vervoer van gevaarlijke stoffen over weg, water of spoor.

Luchtkwaliteit

Voor wat betreft luchtkwaliteit en de daaromtrent geldende bepalingen wordt verwezen naar paragraaf 3.8 van deze ruimtelijke onderbouwing (onder het kopje 'luchtkwaliteit').

De voorgestane ontwikkeling voor camping "De Goudplevier" is een ontwikkeling, die van geringere omvang is dan de ontwikkelingen die in paragraaf 3.8 zijn aangegeven en het is ook geen project dat beschreven staat in het NSL. Er kan daarom geconcludeerd worden dat de luchtkwaliteit 'niet in betekenende mate' zal verslechteren. Derhalve hoeft niet nader op het aspect luchtkwaliteit te worden ingegaan.

⁷ Milieueffectrapport aanleg aardgastransportleidingen Midwolda-Meeden/Ommen, Gasunie, 3 december 2007.

Februari 2011.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

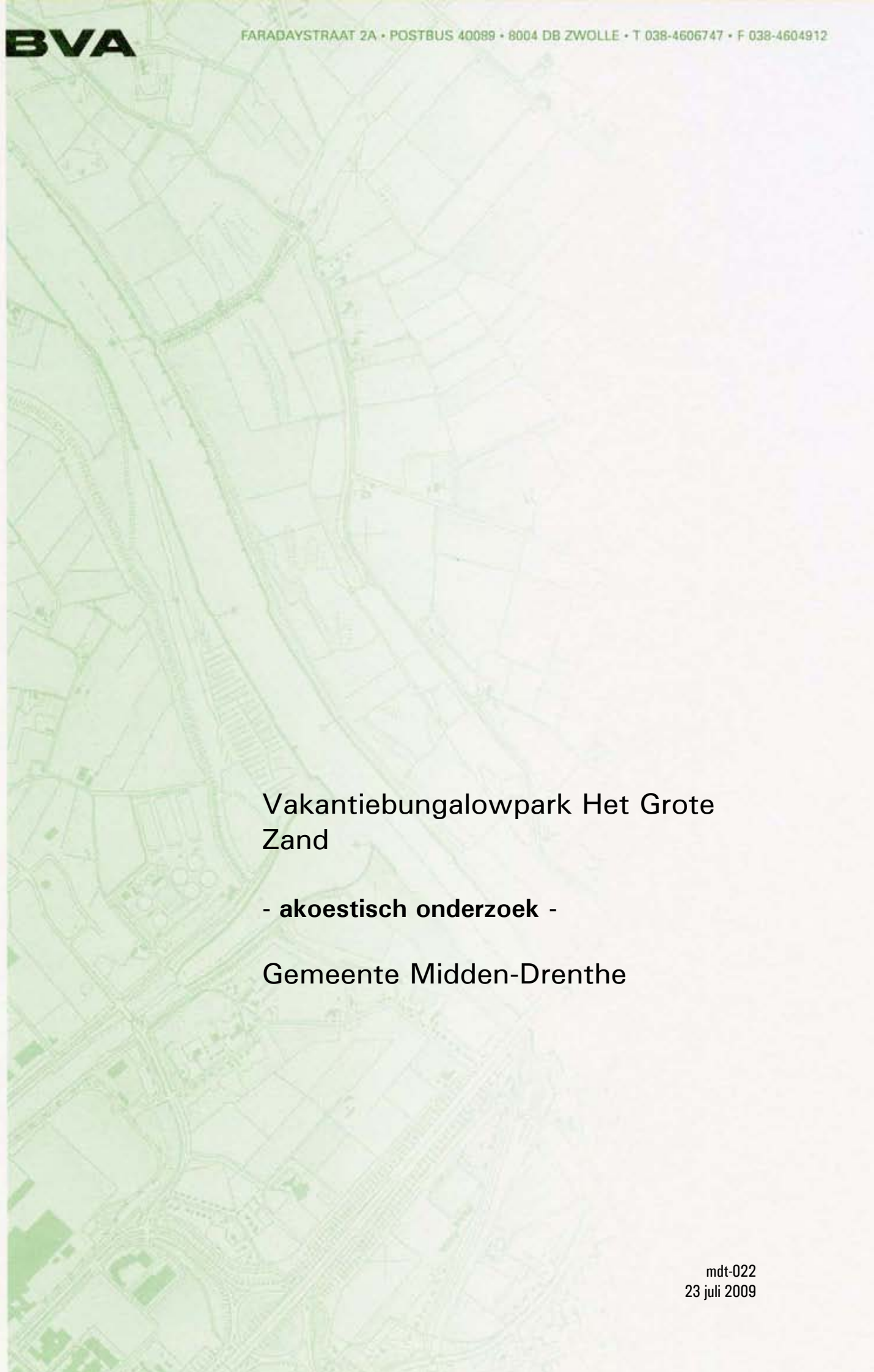
Plattegrond bungalowpark Het Grote Zand

BIJLAGE 2

Akoestisch onderzoek uitbreiding Het Grote Zand

The background of the page is a light green aerial photograph of a residential area, showing streets, buildings, and green spaces. The map is oriented vertically, with the top of the page showing a road and a river or canal.

Vakantiebungalowpark Het Grote
Zand

- akoestisch onderzoek -

Gemeente Midden-Drenthe

INHOUD

1. INLEIDING	1
2. WETTELIJK KADER	2
2.1. Besluit geluidhinder	2
2.2. Reken- en meetvoorschrift geluidhinder 2006	3
3. AKOESTISCH MODEL	4
4. RESULTATEN	5

Bijlagen:

1. Spoorgegevens
  2. Contouren + overzicht akoestisch model
-

1. INLEIDING

Aanleiding

In de gemeente Midden-Drenthe zijn er bij de kern Hooghalen plannen om het vakantiebungalowpark Het Grote Zand uit te breiden met 15 vakantiewoningen. De situering van het park is weergegeven in figuur 1.

Figuur 1: Situering plangebied

Op basis van de wet geluidhinder is een akoestisch onderzoek voor recreatiewoningen niet nodig, aangezien dit geen

geluidsgevoelige bestemmingen zijn. Vanwege een goede ruimtelijke onderbouwing worden de effecten van de spoorlijn Zwolle – Groningen met een geluidszone van 500 meter echter wel berekend.

Stedebouwkundig adviesbureau Witpaard heeft aan BVA Verkeersadviezen gevraagd het benodigde akoestisch onderzoek bij het bestemmingsplan uit te voeren. In deze rapportage wordt verslag gedaan van de resultaten van dit onderzoek.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 van dit rapport wordt ingegaan op het wettelijke kader, de Wet geluidhinder, en de daarin opgenomen normen. In hoofdstuk 3 komt het akoestisch model aan de orde. De resultaten en de eventueel te nemen vervolgstappen worden ten slotte behandeld in hoofdstuk 4.

2. WETTELIJK KADER

2.1. Besluit geluidhinder

Met het Besluit geluidhinder is een regeling opgesteld, als nadere regelgeving uit de Wet geluidhinder, welke onder andere ten doel heeft regels te stellen met betrekking tot het voorkomen van nieuwe geluidhindersituaties langs bestaande spoorwegen. In de Wet geluidhinder zijn in relatie tot spoorwegen alleen regels gesteld voor tracéstudies; de regels met betrekking tot nieuwe geluidsgevoelige bestemmingen langs bestaande spoorwegen zijn opgenomen in het Besluit geluidhinder.

De spoorweg Zwolle - Groningen waarop dit onderzoek betrekking heeft, is een tweesporig baanvak en beschikt op basis van artikel 1.4 hoofdstuk 1 van het Besluit geluidhinder over een wettelijke geluidszone van 500 meter, gemeten vanaf de buitenste spoorstaaf. Bij het realiseren van bebouwing die (gedeeltelijk) is gelegen binnen deze zone dient een akoestisch onderzoek te worden uitgevoerd naar de geluidsbelasting op de gevels van woningen en andere geluidsgevoelige bestemmingen.

Bestemmingsplan

Bij de voorbereiding of de herziening van een bestemmingsplan dat (deels) is gelegen binnen de zone van een spoorweg dient op basis van artikel 4.3 hoofdstuk 4 een akoestisch onderzoek te worden ingesteld naar:

- de geluidsbelasting die door de geluidsgevoelige bestemmingen vanwege de spoorweg zal worden ondervonden zonder de invloed van maatregelen die de geluidsbelasting beperken;
- de doeltreffendheid van de in aanmerking komende maatregelen om te voorkomen dat de in de toekomst vanwege de spoorweg optredende geluidsbelasting de ten hoogst toelaatbare waarde te boven gaat.

De voorkeursgrenswaarde voor nieuwe woningen welke worden geprojecteerd binnen een geluidszone bedraagt op basis van artikel 4.9 voor woningen L_{den} 55 dB. Voor andere geluidsgevoelige bestemmingen bedraagt de voorkeursgrenswaarde L_{den} 53 dB.

Indien bij realisering van een plan niet aan voornoemde waarden kan worden voldaan omdat eventuele maatregelen onvoldoende doeltreffend zijn dan wel overwegende bezwaren ontmoeten van stedenbouwkundige, vervoerskundige, verkeerskundige, landschappelijke of financiële aard kan door het College van B&W binnen de grenzen van de gemeente een hogere grenswaarde worden vastgesteld mits deze waarde niet meer bedraagt dan L_{den} 68 dB. In dit geval is er geen wettelijke voorkeursgrenswaarde of maximale ontheffingswaarde, omdat het niet een geluidsgevoelige bestemming betreft.

2.2. Reken- en meetvoorschrift geluidhinder 2006

In artikel 110d van de Wgh is aangegeven dat regels gesteld worden aan de wijze waarop het gemiddelde geluidsniveau over de periode dag, avond en nacht L_{den} dient te worden berekend. Dit wetsartikel is uitgewerkt in het Reken- en meetvoorschrift geluidhinder 2006.

Het L_{den} over een bepaalde periode wordt (vereenvoudigd) weergegeven door:

$$L_{den} = E + C - D$$

waarin:

- E emissiegetal (maat voor de bronsterkte en afhankelijk van maatgevende verkeersintensiteiten, snelheden en wegdektype (= C_{wegdek}));
- C correctietermen in verband met optrekkend verkeer en reflecties van geluid;
- D termen die een verzwakking van de emissie in rekening brengen zoals afstand, luchtdemping, bodemeffect, meteorologische effecten en eventueel de schermwerking.

2 rekenmethodieken

De berekening van de geluidsbelasting op de gevels dient standaard te worden uitgevoerd conform Standaardrekenmethode II (SRM-II). In eenvoudige situaties en verkennende studies mag de geluidsbelasting worden berekend met behulp van SRM-I. Omdat met SRM-II wordt gerekend per octaafband is alleen deze methode geschikt voor de berekening van effecten die frequentieafhankelijk zijn zoals afscherming door geluidsschermen, dijklichamen en gebouwen of de geluidsreductie van 'stille' verhardingsmaterialen. De berekeningen in het kader van dit akoestisch onderzoek zijn uitgevoerd conform SRM-II.

3. AKOESTISCH MODEL

De spoorgegevens van de spoorweg Zwolle - Groningen voor het jaar 2008 zijn afkomstig uit ASWIN v2008 (Akoestisch Spoorboekje voor WINDows). Het betreffen hier o.a. gegevens over het aantal bakken en de rijsnelheid van het materieel voor de dag-, avond- en nachtperiode voor het jaar 2006. De ASWIN-spoorgegevens worden door ProRail ter beschikking gesteld en zijn de enige gegevens waarmee railverkeerslawaaiberekeningen mogen worden uitgevoerd. De spoorgegevens zijn weergegeven in bijlage 1.

Aangezien geen exacte bebouwingsvormen en locaties bekend zijn, is gerekend met een contourengrid, met een hoogte van 2,5 meter, gezien de doorgaans beperkte hoogte van bungalows.

Een overzicht van het akoestische model is weergegeven in bijlage 2. In het plangebied is geen sprake van relevante hoogteverschillen. Het standaard bodemtype in het akoestisch model is zacht, dat wil zeggen akoestisch absorberend. De in bijlage 2 aangegeven bodemgebieden zijn akoestisch reflecterend. De zichthoek in het akoestisch model bedraagt 180° onderverdeeld in sectorhoeken van 2°. Het maximum aantal reflecties waarmee is gerekend bedraagt 1.

4. RESULTATEN

Bij de resultaten uit bijlage 2 moet worden opgemerkt dat de berekeningsresultaten betrekking hebben op de geluidsbelasting in het jaar 2006 opgehoogd met 1,5 dB. Er zijn op dit moment namelijk geen prognoses voor de toekomst van het treinverkeer beschikbaar. Momenteel ligt er een wetsvoorstel betreffende de geluidsproductieplafonds ter advies bij de Raad van State. Op basis hiervan wordt verwacht dat de plafonds worden gebaseerd op de waarden van het jaar 2007 + 1,5 dB. Peiljaar 2007 is echter nog niet vastgesteld. In overleg met VROM en Prorail Capaciteitsmanagement is voor de tijdelijke oplossing gekozen om uit te gaan van het peiljaar 2006 + 1,5 dB. De resultaten in bijlage 2 zijn inclusief deze verhoging van 1,5 dB gepresenteerd.

Uit de berekeningen blijkt dat de voorkeursgrenswaarde van L_{den} 55 dB voor woningen in het gehele plangebied niet wordt overschreden. Het gedeelte wat het dichtst bij het spoor ligt heeft uiteraard de hoogste geluidsbelasting, namelijk tot L_{den} 53 dB. Verder naar de achterkant loopt dit af tot L_{den} 49 dB.

Omdat de vakantiewoningen wettelijk geen geluidsgevoelige bestemmingen zijn, verbindt de Wet geluidhinder hier geen consequenties aan. Maatregelen zijn dan wettelijk gezien ook niet nodig.

Bijlagen

Bijlage 1: spoorgegevens

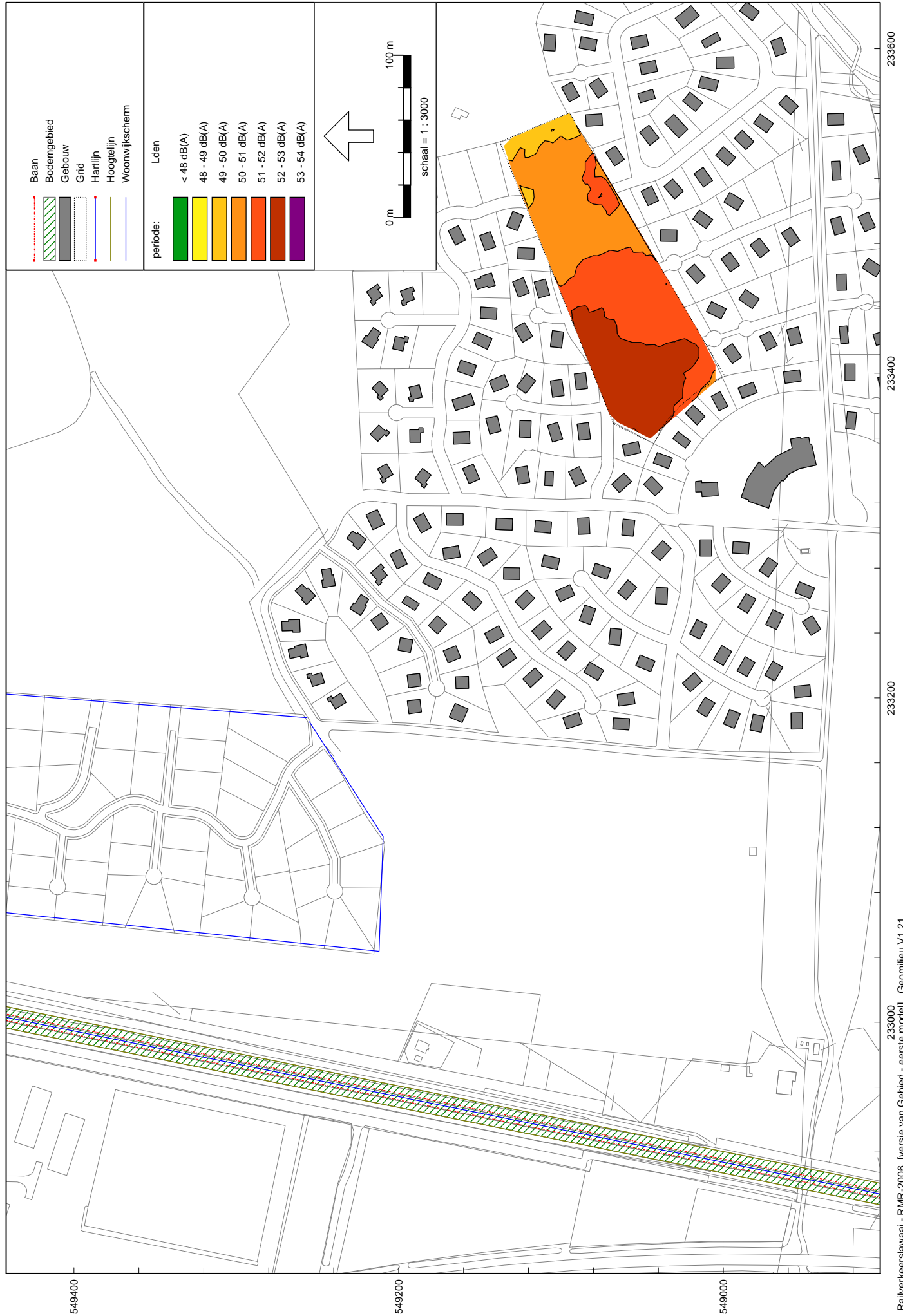

Bijlage 2: *Contouren + overzicht akoestisch model*

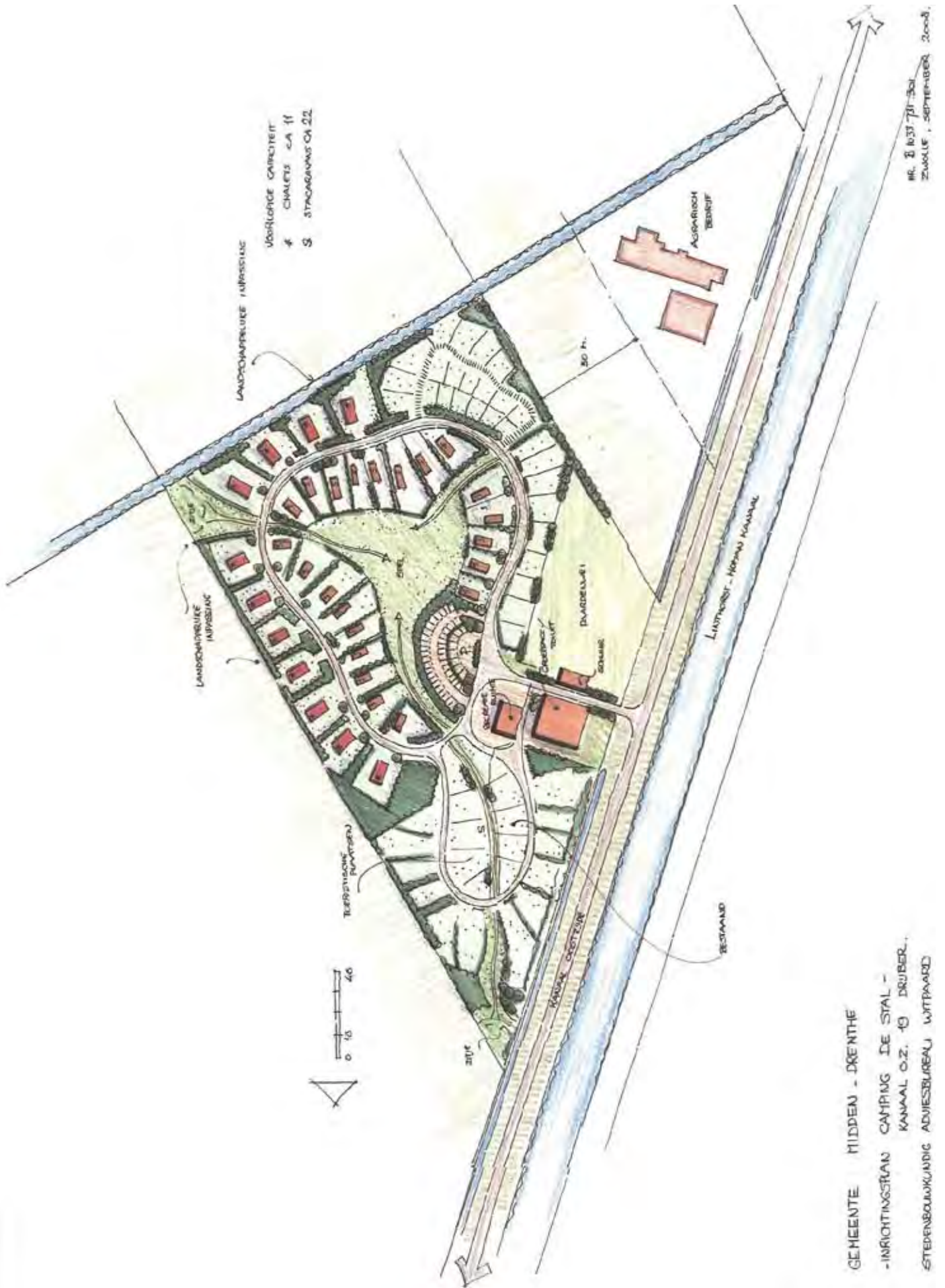
BIJLAGE 3

Plattegrond Sonnevanck

BIJLAGE 4

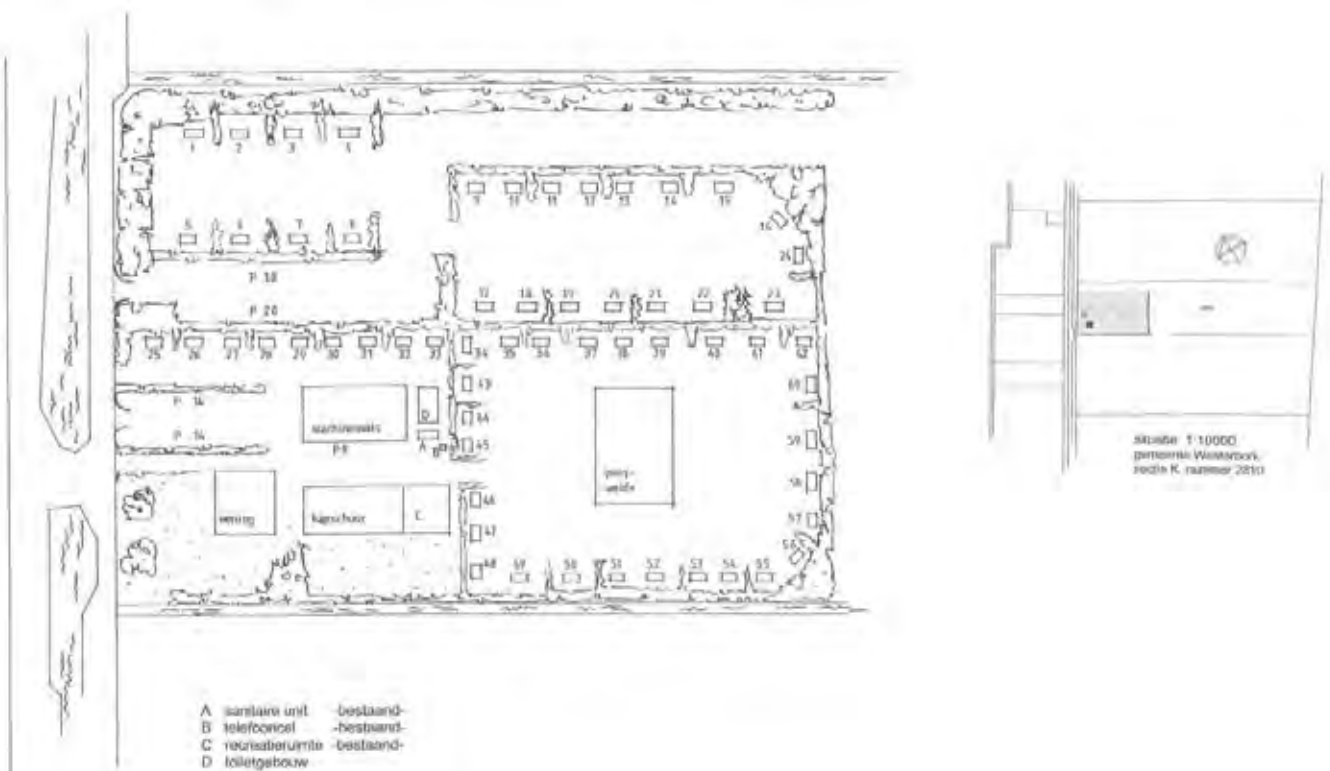
Voorlopige inrichtingsschets camping De Stal

BIJLAGE 5

Inrichtingsschets camping De Goudplevier

- A sanitair unit -bestand-
- B telefooncel -bestand-
- C registratie ruimte -bestand-
- D toiletgebouw

60 staanplaatsen voor caravans
75 parkeerplaatsen

Bouwkostenberekening "De Dinspreker"
aan Mevrouw M. de Boer-Baling
aan 1-000

Van J. J. van der Velden, architect, ontwerp en tekenen
Kantoor: D. 540710-0001 - tel./fax: 0512/25 25 25

BIJLAGE 6

Watertoets camping De Goudplevier

INVULLIJST WATERTOETS

Vul *alle vragen* zo goed mogelijk in en voeg een *situatiekaart of luchtfoto* van het plangebied toe. Zorg ervoor dat de invulijst is *ondertekend*. Een invulijst waarbij één van de hierboven genoemde aspecten ontbreekt, wordt niet in behandeling genomen! Opmerkingen kunt u eventueel na de invulijst invoegen. Stuur de invulijst naar: Waterschap Reest en Wieden, postbus 120, 7940AC MEPPEL, t.a.v. dhr. M. Manenschijn

Algemeen

Naam gemeente: Gemeente Midden Drenthe
Contactpersoon gemeente: J. Bakker
(dit hoeft niet dezelfde naam als de indiener van dit formulier te zijn)

Plangegevens

- 1 **Waar ligt het plan?**
{kadastraal gemeente, sectie, nummer of het complete adres}
Verlengde Middenraai 16,
7938 PD Nieuw Balinge
- 2 **Aard en omvang van het plan**
  - wat wordt er gerealiseerd met het plan: Uitbreiding camping met 45 standplaatsen
  - om hoeveel eenheden gaat het:
- 3 **Soort plan in het kader van WRO**
  - wat is de bestemming volgens het bestemmingsplan: Agrarische bestemming
  - betreft het een vrijstelling (19.1/19.2/19.3), herziening of wijziging: Art. 19 lid 1

Waterhuishouding

- 4 **Is er in of rond het plangebied sprake van wateroverlast of grondwateroverlast?** Geen wateroverlast
(vraag andere betrokken partijen (particulieren) als u het antwoord niet weet)
- 5 **Oppervlakte van het plan**
  - wat is de totale bruto oppervlakte in m²:
  - wat is de verharde oppervlakte in de oude situatie:
  - wat is de verharde oppervlakte in de nieuwe situatie: Toename ca. 150 m²
- 6 **Hoogtes binnen het bouwplan**
  - Wat is de bouwhoogte van plan (= bovenkant afgewerkte vloer bebouwing)? 6 m
  - Wat is de maaiveldhoogte van het plan in m NAP?
  - Wijken één van deze hoogtes af van de directe omgeving (ja of nee): nee
- 7 **Wat is de gemiddeld hoogste grondwaterstand in het plan (in cm onder het maaiveld)?**
- 8 **Is er in de buurt van het plan oppervlaktewater aanwezig?** kanaal
- 9 **Op welke wijze zorgt u ervoor dat het afstromende regenwater niet verontreinigd raakt?**
{bijvoorbeeld door geen gebruik te maken van lood, zink, koper, geen contact te hebben met meststoffen of bijzondere chemicaliën of door het toepassen van een zuiverende voorziening} afvalwater wordt naar riool
- 10 **Hoe wordt in het plan het afvalwater en het regenwater behandeld?**
  - In de oude situatie: afval water naar riool, (oud en nieuw)
  - In de nieuwe situatie: ja, tenten, caravans in gras.
  - Worden infiltratiemogelijkheden benut? mogelijk uitgevoerd
  - Is nagedacht over gescheiden sanificatie?

Ondertekening

Naam indiener: fam. Geerts
Organisatie:

Datum: 23 juni

Handtekening:

Gemeente Midden-Drenthe	
Reg.nr. /	Afdeling: <i>B&W</i>
123 JUL 2008	
Kopie aan:	
Ontvangstbevestiging:	
Afgedaan:	

Reest & Wieden
waterschap

Gemeente Midden-Drenthe
t.a.v. mevrouw M. Bakker
Postbus 24
9410 AA BELLEN

Meppel, 21 juli 2008
verzonden op: 22 JUL 2008
uw kenmerk:
uw brief van:
ons kenmerk: WSA/WOP/IMMa/2327
bms

onderwerp: watertoets plannen korte procedure juni 2008

Geachte mevrouw Bakker,

In deze brief ontvangt u een overzicht van de plannen van afgelopen maand die de korte procedure uit de notitie 'Reest en Wieden Watertoets' hebben doorlopen. Voor deze plannen geldt onderstaand advies.

"De procedure in het kader van de watertoets is gevoerd conform de Handreiking Watertoets II. Het waterschap Reest en Wieden geeft een positief wateradvies".

Dit wateradvies geldt onder de voorwaarde dat de standaard waterparagraaf uit de notitie is toegepast, inclusief de door het waterschap genoemde aanvullingen.

Hieronder volgt het overzicht van de plannen die de korte procedure hebben doorlopen. Er wordt voor elk plan aangegeven welke aanvulling op de standaard waterparagraaf nodig is. De letter verwijst naar de aanvulling in de notitie van het waterschap. Tevens is de contactpersoon van de gemeente toegevoegd.

<i>Naam</i>	<i>Plaats</i>	<i>Aanvulling</i>	<i>Contactpersoon</i>
landgoed Westerbork	Orvelte	C	mevrouw R. Ipema
Molenwijk 15	Smilde	nvt	de heer B.S. Kruijze
Rijksweg 53	Smilde	nvt	de heer M. Spotel
Verlengde Middenraai 16	Nieuw Balinge	C	de heer M. Spotel

Het waterschap verzoekt u om het wateradvies aan de genoemde contactpersonen kenbaar te maken. Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met de heer M. Manenschijn, Medewerker stedelijk waterbeheer en ruimtelijke ordening, telefoonnummer 0522-276819.

Hoogachtend,

b.a.

[Handwritten signature]
M. A. Super,

Afdelingshoofd Onderzoek en
Planvorming

2008

15 t/m 25 november 2008
www.waterschapsverkeeringen.nl

BIJLAGE 7

Quick-scan natuurwetgeving

Quick-scan natuurwetgeving
Uitbreiding zes recreatieterreinen in de
gemeente Midden-Drenthe

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden
in het kader van natuurwetgeving*

Colofon

Titel: **Quick-scan natuurwetgeving Uitbreiding zes recreatieterreinen gemeente Midden-Drenthe**

Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwetgeving

Projectcode: 08198

Status: concept

Datum: 16 oktober 2009

Auteur: Ir. A. (Arjen) Goutbeek

Veldonderzoek: Ing. M.(Marco) van der Sluis

Eindredactie: Ing. P. (Peter) van de Brandhof

Opdrachtgever: Witpaard Stedenbouwkundig adviesbureau

Contactpersoon: Mw. H. Hilbolling

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding en doelstelling	4
1.2	Onderzochte gebieden en geplande werkzaamheden.....	4
1.3	Methode.....	7
2	Achtergrond natuurwetgeving	9
2.1	Flora- en faunawet.....	9
2.2	Ecologische Hoofdstructuur	9
2.3	Natuurbeschermingswet 1998	11
3	Flora- en faunawet	12
3.1	Bungalowterrein Het Grote Zand	12
3.2	Camping Sonnevand.....	14
3.3	Natuurkampeerterein De Voscheugte	16
3.4	Camping De Stal.....	18
3.5	Boerderijcamping De Goudplevier	20
3.6	Camping De Molenhorst	21
4	Ecologische Hoofdstructuur	24
4.1	Bungalowterrein Het Grote Zand	24
4.2	Camping Sonnevand.....	25
4.3	Natuurkampeerterein De Voscheugte	26
4.4	Camping De Stal.....	27
4.5	Boerderijcamping De Goudplevier	27
4.6	Camping Molenhorst.....	28
5	Natuurbeschermingswet	29
5.1	Natura 2000-gebieden	29
5.2	Instandhoudingsdoelstellingen	29
5.3	Beschrijving Natura 2000-gebieden.....	29
5.4	Mogelijke effecten.....	30
5.5	Effectbeoordeling.....	32
5.6	Advies.....	33
6	Conclusie	34
6.1	Flora- en faunawet.....	34
6.2	Ecologische Hoofdstructuur	34
6.3	Natuurbeschermingswet.....	34
	Geraadpleegde bronnen	35
	Bijlagen	

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

In verband met het nieuwe bestemmingsplan buitengebied van de Gemeente Midden-Drenthe waarin de uitbreiding van zes recreatieterreinen mogelijk gemaakt moet worden, is in opdracht van Stedenbouwkundig adviesbureau Witpaard een quick-scan uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en de Ecologische Hoofdstructuur.

Doel van het Flora- en faunaonderzoek is om te bepalen of en welke beschermde soorten in de onderzochte gebieden voor kunnen komen. Aan de hand van deze inschatting wordt bepaald of en zo ja welke vervolgstappen ondernomen moeten worden, zoals het uitvoeren van een nadere inventarisatie naar het voorkomen van beschermde soorten. Het doel van de Natuurbeschermingswet- en EHS-toetsing is het bepalen of de geplande wijzigingen of uitbreidingen negatieve effecten kunnen hebben op de aangewezen waarden van Natura 2000-gebieden en de Ecologische Hoofdstructuur die grenzen aan of in de omgeving liggen van de uitbreidinglocaties.

Dit onderzoek betreft een verkennend onderzoek of quick-scan. Dit betekent dat geen uitgebreide, soortgerichte inventarisatie of een volledige voortoets is uitgevoerd. Wel geeft het een indruk van de ecologische waarden en mogelijk aanwezige soorten in het gebied en mogelijke te verwachte effecten.

1.2 Onderzochte gebieden en geplande werkzaamheden

Voor het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Midden-Drenthe wordt voor de geplande wijzigingen en uitbreidingen één ruimtelijke onderbouwing geschreven. Als gevolg worden de zes locaties ook in dit rapport in één keer beschreven. Hieronder volgt een korte omschrijving van de terreinen die in het onderzoek betrokken zijn.

1. Bungalowterrein Het Grote Zand

Het Grote Zand ligt ten oosten van de kern Hooghalen, direct grenzend aan het spoor (Zwolle-Groningen). Het terrein grenst aan het bos- en natuurgebied het Groote Zand - Boswachterij Hooghalen (figuur 1). Door de hoge dichtheid aan recreatiewoningen is op het terrein zelf echter nog maar beperkt bos aanwezig. Centraal in het terrein ligt een nog niet ingerichte bosencave waar een inbreiding wenselijk is met ongeveer 20 recreatiewoningen. Het hele terrein maakt onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur en in het te kappen bos komen mogelijk beschermde soorten voor. Toetsing aan zowel de Ecologische Hoofdstructuur als aan de Flora- en faunawet is dan ook noodzakelijk.

Figuur 1. Ligging Bungalowterrein Het Grote Zand

2. Camping Sonnevanck

De Sonnevanck ligt net ten oosten van de kern Spier aan de Wijsterse Weg. Het terrein grenst aan een bos- en heidegebied, ligt op korte afstand van het natuurgebied Ter Horsterzand en het Habitat- en Vogelrichtlijngebied Dwingelderveld (figuur 2). Het recreatieterrein zal aan de noordzijde uitgebreid worden op een malle, langgerekte strook grasland tussen twee singels. Omdat het terrein grenst aan de Ecologische Hoofdstructuur, nabij een Habitat- en Vogelrichtlijngebied ligt en mogelijk beschermde soorten op of nabij het terrein voorkomen is toetsing aan zowel de Ecologische Hoofdstructuur, de Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet noodzakelijk.

Figuur 2. Ligging camping Sonnevanck.

3. Natuurkampeerterein De Voscheheugte

De Voscheheugte ligt ongeveer een kilometer ten zuidoosten van de kern Mantinge. Het terrein grenst aan het natuurgebied Balingerzand dat onderdeel is van het Habitatrichtlijngebied Mantingerzand (figuur 3). Het recreatieterrein zal niet uitbreiden, maar op het bestaande terrein worden meer recreatieve plaatsen gerealiseerd. Omdat het hele terrein onderdeel uitmaakt van de Ecologische Hoofdstructuur, het grenst aan een Habitatrichtlijngebied en mogelijk ook beschermde soorten voorkomen in het plangebied, is toetsing aan zowel de Ecologische Hoofdstructuur, de Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet noodzakelijk.

Figuur 3. Ligging natuurkampeerterein De Voscheheugte.

4. Camping De Stal

Camping De Stal ligt ongeveer twee kilometer ten zuidoosten van de kern Drijber langs het Linthorst-Homankanaal. Het terrein ligt in agrarisch gebied omgeven door graslanden. Op ongeveer één kilometer afstand ligt het Habitatrichtlijngebied Mantingerzand (figuur 4). De camping heeft het voornemen uit te breiden op een bestaand grasland met onder andere stacaravans. Het is geen onderdeel van of grenst niet aan de Ecologische Hoofdstructuur of een Natura 2000-gebied. Wel liggen beide op korte afstand. Toetsing aan zowel de Ecologische Hoofdstructuur, de Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet is dan ook noodzakelijk.

Figuur 4. Ligging camping De Stal.

5. Boerderijcamping De Goudplevier

De Goudplevier ligt ongeveer een kilometer ten noordoosten van de kern Nieuw-Balinge, aan de Verlengde Middenraai. Het terrein ligt op korte afstand van het Habitatrichtlijngebied Mantingerzand (figuur 5). De camping heeft het voornemen uit te breiden, direct rond de bestaande camping. Omdat het terrein grenst aan de Ecologische Hoofdstructuur (overzijde van het kanaal), op korte afstand ligt van een Habitatrichtlijngebied en mogelijk beschermde soorten voorkomen is toetsing aan zowel de Ecologische Hoofdstructuur, de Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet noodzakelijk.

Figuur 5. Ligging camping De Goudplevier.

6. Camping De Molenhorst

De Molenhorst ligt circa één kilometer ten zuidoosten van Beilen, aan de Beilerweg. Het terrein ligt midden in agrarisch gebied. Het terrein ligt niet in en grenst ook niet (direct) aan een Natura 2000-gebied, op circa 3,5 kilometer ten westen van de camping ligt het Natura 2000-gebied Dwingelderveld (figuur 5a). Verder ligt op circa 7,5 kilometer het Natura 2000-gebied Mantingerzand en op ongeveer 7 kilometer het Natura 2000-gebied Mantingerbos. Het terrein is circa één hectare en heeft 15 kampeerplaatsen. De plannen zijn om op het bestaande terrein uit te breiden met 25 kampeerplaatsen en de drie recreatiewoningen en de groepsaccommodatie te

Het is geen onderdeel van of grenst niet aan de Ecologische Hoofdstructuur of een Natura 2000-gebied. Wel liggen beide op korte afstand. Toetsing aan zowel de Ecologische Hoofdstructuur, de Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet is dan ook noodzakelijk.

Figuur 5a. Ligging camping De Molenhorst

1.3 Methode

Algemene opzet

Om inzicht te krijgen in de mogelijk aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingrepen, zijn zoals genoemd twee deelonderzoeken uitgevoerd:

- als eerste is onderzoek gedaan welke in de Flora- en faunawet beschermde plant- en diersoorten in het gebied voorkomen kunnen (Bijlage I). Hiervoor is één veldbezoek uitgevoerd - waarbij alle terreinen eenmaal bezocht zijn -, aangevuld met literatuurgegevens. Uit de informatie volgt een beschrijving van de verwachte en aangetroffen beschermde soorten en de eventuele effecten van de ruimtelijke ingreep op deze soorten. Indien effecten verwacht worden, wordt beschreven of en zo ja, welke vervolgstappen noodzakelijk zijn.
- vervolgens is in kaart gebracht welk gebiedsgericht beleid van toepassing is op de terreinen en welke gevolgen dit heeft. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in de Ecologische Hoofdstructuur en de Natuurbeschermingswet. Hieruit volgt een beschrijving van de verwachte effecten en welke maatregelen of vervolgstappen eventueel genomen moeten worden om negatieve effecten te voorkomen.

Per wetgeving is een apart hoofdstuk opgesteld, waarbij de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur per locatie behandeld worden en voor de Natuurbeschermingswet één toetsing voor alle terreinen gelijktijdig is uitgevoerd. Voorafgaande aan de toetsing wordt eerst kort ingegaan op de wetgeving.

Gegevensverzameling en veldwerk

Het veldonderzoek is uitgevoerd op 27 augustus 2009. Vijf locatie zijn allemaal eenmaal bezocht om een indruk te krijgen van de aanwezige habitats en de hier in voorkomende beschermde soorten. Naast de informatie die verkregen is door middel van de veldinventarisaties is gebruik gemaakt van bestaande literatuur. Het gaat hierbij om gegevens uit onderzoeken, actuele verspreidings- en ecologische atlassen.

Het terrein De Molenhorst is in 2009 niet bezocht, omdat geen fysieke uitbreiding plaats gaat vinden. De locatie is later aan de toetsing toegevoegd.

2 Achtergrond natuurwetgeving

2.1 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet voorziet in de bescherming van een aantal plant- en diersoorten en gaat hierbij uit van het 'nee, tenzij'-beginsel. Centraal hierbij staat de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving. Samengevat kan worden gesteld dat alle vogels, de meeste zoogdieren, amfibieën en reptielen en een aantal, meest zeldzame planten, vlinders, libellen, vissen en ongewervelden beschermd zijn. In de praktijk betekent dit dat bepaalde handelingen ten aanzien van dieren en planten slechts onder strikte voorwaarden mogelijk zijn. De Flora- en faunawet heeft in die zin dan ook de nodige consequenties bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Om te bepalen of door een bepaalde activiteit beschermde soorten verstoord of verontrust worden, is kennis nodig over de al dan niet aanwezigheid van beschermde soorten. Deze informatie kan bijvoorbeeld afkomstig zijn uit recente onderzoeken of soortverspreidingsatlassen. Vaak ontbreekt echter specifieke informatie over de locatie waar werkzaamheden of herinrichtingen gepland zijn. Het (laten) uitvoeren van een inventarisatie kan dan uitkomst bieden.

Wanneer de plannen nog niet geheel concreet zijn of in het geheel niet bekend is welke waarden aanwezig zijn en of rekening gehouden moet worden met de Flora- en faunawet kan als eerste stap een zogenaamde quick-scan uitgevoerd worden. Hierin wordt een soort van risico-inschatting gemaakt welke beschermde soorten aanwezig kunnen zijn en welke soorten mogelijk hinder ondervinden van de plannen of werkzaamheden. Vervolgens kan in de juiste tijd van het jaar een gericht onderzoek uitgevoerd worden naar deze soortgroepen die verwacht worden op de planlocatie. Door het eerst uitvoeren van een quick-scan kan worden voorkomen dat uitgebreide inventarisaties uitgevoerd worden die achteraf wellicht niet noodzakelijk bleken. In sommige gevallen kan een quick-scan zelfs voldoende zijn wanneer in het geheel geen beschermde soorten verwacht worden. De conclusies uit een quick-scan kunnen zijn dat:

- geen vervolgonderzoek noodzakelijk is omdat geen beschermde soorten verwacht worden;
- vervolgonderzoek noodzakelijk is naar één of een aantal soortgroepen;
- een ontheffingsaanvraag of het uitvoeren van specifieke maatregelen (mitigerende of compenserende maatregelen) noodzakelijk zijn om te voorkomen dat schade aan soorten optreedt.

Voor een nadere toelichting op de Flora- en faunawet wordt verwezen naar bijlage I.

2.2 Ecologische Hoofdstructuur

Algemeen

De Nota Ruimte is één van de nota's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling worden ondermeer de kwaliteit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en Nationale Landschappen gewaarborgd en zijn ganzen- en weidevogelgebieden aangewezen. De Nota Ruimte is een zogeheten planologische kernbeslissing (PKB). Het Rijk verwacht dat provincies en gemeenten de Nota laten doorwerken in hun ruimtelijke plannen, zoals de Omgevingsvisie en het bestemmingsplan.

Door het rijk en provincies is een beleidskader opgesteld met de spelregels die gelden bij ingrepen binnen de EHS. In dit beleidskader is aangegeven dat ingrepen met significante negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS alleen onder voorwaarden worden toegestaan [nee, tenzij...]. In dit kader moet eerst in beeld worden gebracht wat de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS in het

plangebied zijn. Om te kunnen bepalen of de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied worden aangetast, dient hier door de initiatiefnemer onderzoek naar te worden verricht. Om een zorgvuldige afweging te kunnen maken moeten de te behouden wezenlijke kenmerken en waarden door de provincie per gebied worden gespecificeerd.

Drenthe

Algemeen Provinciaal beleid

In de provincie Drenthe bestaat de Ecologische Hoofdstructuur uit drie onderdelen: natuurgebieden, Ecologische verbindingszones en Robuuste verbindingszones. Voor de natuurgebieden zijn natuurdoelen opgesteld die behouden of gerealiseerd dienen te worden in het betreffende gebied. De verbindingszones verbinden op regionale schaal verschillende onderdelen van de EHS met elkaar. Vaak betreft het kleinschalige landschapselementen. Robuuste verbindingen zijn grootschalige verbindingen tussen ecosystemen op landelijke schaal. Door robuuste verbindingen kan niet alleen uitwisseling van soorten en individuen plaatsvinden, maar het beschermt soorten ook tegen uitsterven. Een robuuste verbinding bestaat in het geheel uit natuur.

Om de doelen in de EHS te realiseren zijn in veel gevallen maatregelen nodig. Deze hebben betrekking op milieucondities en inrichting en beheer van gebieden. Daarnaast zijn spelregels nodig om EHS-doelen te beschermen en ontwikkelingen mogelijk te maken. Deze doelen of natuurdoeltypen geven houvast over de gewenste natuur. De typologie is gebaseerd op de natuurdoeltypen uit het Handboek Natuurdoeltypen (Bal et al, 2001). Bij de EHS is onderscheid gemaakt in gebieden waarvoor de spelregels volledig van toepassing zijn en voor gebieden waar het gewenst is dat geen onomkeerbare ontwikkelingen plaatsvinden die de EHS-doelen kunnen frustreren. Voor de robuuste verbindingen geldt op grond van de Nota Ruimte een formele basisbescherming: in deze zones geen ontwikkelingen die de realisatie van de verbinding in de weg staat.

De spelregels gelden voor ontwikkelingen en ingrepen in de EHS-gebieden; het huidige grondgebruik staat niet ter discussie en kan gehandhaafd worden. Binnen de EHS kunnen gebieden liggen met een andere functie/bestemming dan natuur, bijvoorbeeld recreatie. De ruimte die het bestemmingsplan biedt is dan bepalend voor de mogelijkheid om bijvoorbeeld in te breiden. Als dat zonder planwijziging kan, is de status van EHS verder niet van belang. (Bron: Provincie Drenthe)

Als een bestemmingswijziging wel nodig is (bijvoorbeeld van bos/natuur/landbouw naar recreatie) moet wel worden getoetst aan EHS beleid. Dat speelt ook als binnen een bestemming van bijvoorbeeld recreatie een verandering van voorschriften nodig is om een bepaalde ontwikkeling mogelijk te maken.

Ontwikkeling onder voorwaarden

Ontwikkelingen en ingrepen kunnen plaatsvinden in een gebied binnen de EHS als voldaan wordt aan twee voorwaarden, namelijk de ingreep is van groot openbaar belang en er zijn geen alternatieven mogelijk. Bovendien moet de initiatiefnemer zorgen dat de nadelige effecten op de natuur worden verzacht (mitigatie). Als mitigatie niet mogelijk of niet voldoende is, dan moet de initiatiefnemer compenseren, dat wil zeggen de verloren gegane natuur op een andere plek vervangen door nieuwe natuur.

Geen groot belang, toch doorgang

Ingrepen in de EHS die niet van groot openbaar belang zijn, zijn onder voorwaarden toch mogelijk door toepassing van twee nieuwe spelregels: de *EHS-saldobenadering* en *herbegrenzen EHS*. Deze twee instrumenten moeten zorgen dat de EHS niet alleen even groot en even waardevol blijft, maar er zelfs beter op wordt. De saldobenadering is daarbij gericht op een combinatie van meerdere projecten. Het herbegrenzen is bedoeld voor kleinere ingrepen. Met de EHS-saldobenadering zijn ontwikkelingen in de EHS mogelijk onder de volgende voorwaarden:

- er is sprake van een combinatie van projecten,
- er is een gebiedsvisie, die wordt ingediend bij de provincie
- de kwaliteit van de EHS verbetert

Toetsing

Wanneer plannen of werkzaamheden uitgevoerd worden die (mogelijk) de kwaliteit van de Ecologische Hoofdstructuur negatief kunnen beïnvloeden moeten deze getoetst worden. Indien sprake is van aantasting, dient bepaald te worden of het plan of de werkzaamheden onder voorwaarden alsnog doorgang kan hebben. De te compenseren waarden moeten door de gemeentes zijn vastgesteld in bijvoorbeeld een compensatieverordening. De gemeente is vervolgens ook verantwoordelijk voor de toetsing (beoordeling) van de EHS-toets.

In voorliggende rapportage wordt bekeken of mogelijk effecten op de EHS te verwachten zijn en welke vervolgstappen noodzakelijk zijn.

2.3 Natuurbeschermingswet 1998**Algemeen**

Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie, die worden beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992) (samen de Natura 2000-gebieden). Deze richtlijnen geven aan welke typen natuur en welke soorten beschermd moeten worden. De lidstaten wijzen daarvoor speciale beschermingszones aan en moeten instandhoudingsmaatregelen nemen om deze gebieden te beschermen. De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn in Nederland geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. Activiteiten en projecten mogen in principe alleen uitgevoerd worden wanneer geen significante schade aan de beschermde natuurwaarden wordt toegebracht.

Voordat een gebied wordt aangewezen als Natura 2000-gebied legt het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) een ontwerp-aanwijzingsbesluit ter inzage als onderdeel van een inspraakprocedure. Op basis van deze ontwerpbesluiten en ingediende zienswijzen wordt een definitief aanwijzingsbesluit vastgesteld. Het aanwijzingsbesluit voor een Natura 2000-gebied valt onder de verantwoordelijkheid van de Minister van LNV. Door de formele aanwijzing komt een Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied onder de wettelijke bescherming van de Natuurbeschermingswet.

Iedereen die vermoedt of kan weten dat zijn handelen of nalaten, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, nadelige gevolgen voor een Natura 2000-gebied kan hebben, is verplicht deze handelingen achterwege te laten of te beperken als dit niet mogelijk is (Ministerie LNV 2005a). Ook voor plannen - zoals bestemmingsplannen - geldt dat goedkeuring noodzakelijk is van bevoegd gezag.

Habitattoets

De oriëntatiefase van een habitattoets kan uit verschillende stappen bestaan, afhankelijk van de omvang of de verwachte impact van de geplande ingreep. Wanneer negatieve effecten verwacht worden, wordt vaak eerst een zogenaamde Voortoets uitgevoerd, waarin onderzocht wordt of de activiteit (plan, project of handeling) tegen het licht van de instandhoudingsdoelstellingen, schadelijke gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied en zo ja, of deze gevolgen significant kunnen zijn. Negatieve gevolgen moeten beoordeeld worden in samenhang met die van andere plannen en projecten. Dit laatste wordt aangeduid met cumulatieve effecten. Indien effecten kunnen optreden die aantoonbaar niet significant zijn, is geen vergunning noodzakelijk. Als sprake kan zijn van *significante* gevolgen dient een zogenaamde Passende beoordeling uitgevoerd te worden.

Indien een plan nog niet of slechts zeer beperkt uitgewerkt is en niet bekend is of het plan uitgevoerd wordt, kan voorafgaande aan de habitattoets een oriënterend onderzoek uitgevoerd worden. Hierin wordt onderzocht of rekening gehouden moet worden met de Natuurbeschermingswet, welke negatieve effecten mogelijk kunnen optreden en welke vervolgstappen waarschijnlijk noodzakelijk zijn. Door het uitvoeren van een dergelijke oriënterend onderzoek kan worden voorkomen dat algemene of globale plannen zwaar getoetst worden omdat nog met alle mogelijk denkbare negatieve effecten rekening gehouden moet worden.

Voorliggende rapportage moet beschouwd worden als een eerste oriëntatie om te bepalen of en zo ja welke toetsingen uitgevoerd dienen te worden.

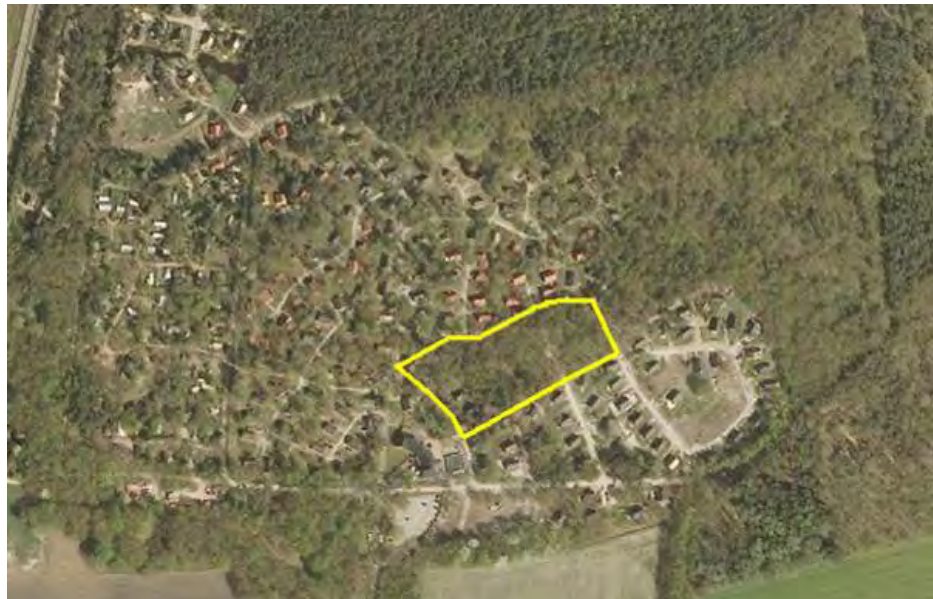
3 Flora- en faunawet

3.1 Bungalowterrein Het Grote Zand

Resultaat

Flora

De locatie waar de inbreiding plaatsvindt bestaat uit gemengd loofbos met hoofdboomsoorten zomereik en grove den (figuur 6). Het bosje heeft een dichte ondergroei van braam en verder karakteristieke soorten voor bos op arme zandgrond zoals brede stekelvaren, lijsterbes en opslag van ruwe berk. Beschermde soorten zijn hier niet aangetroffen en worden gezien de dichte braambegroeiing hier ook niet verwacht.

Figuur 6. Ligging inbreidingslocatie op bungalowterrein Het Grote Zand.

Zoogdieren

Het bosgebied met een afwisseling van loof- en naaldhoutsoorten in combinatie met het halfopen karakter van het bungalowpark vormen een ideale leefomgeving voor eekhoorn. De soort is echter niet aangetroffen en ook aanwijzingen van aanwezigheid, zoals nesten, vraatsporen et cetera, zijn niet waargenomen. Omdat de rest van het recreatieterrein niet onderzocht is en eekhoorn hier voor zou kunnen komen, is een incidenteel verblijf in het bos echter niet uitgesloten.

Uit de kern van Hooghalen is het voorkomen van steenmarter bekend (vzz, 2009). Waarnemingen uit het plangebied zijn er echter niet. Ook is het niet waarschijnlijk dat de soort in het bos verblijfplaatsen heeft, steenmarters verblijven hoofdzakelijk in (vervallen) gebouwen, rommel- of overhoekjes of bijvoorbeeld tussen opgestapeld hout. Aanwezigheid in het bos is dan ook niet aannemelijk en zal hooguit beperkt zijn tot een langstrekend of foeragerende exemplaar.

In de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van boommarter (vzz, 2009). Het betreft echter waarnemingen van voor 2006. De bomen binnen de inbreidingslocatie zijn niet geschikt als verblijfplaats voor boommarters en sporen van aanwezigheid zijn ook niet aangetroffen. Aanwezigheid van (verblijfplaatsen van) boommarter in het plangebied kan dan ook worden uitgesloten.

Ook dassen zijn bekend uit de omgeving, met name ten zuiden en ten oosten van het plangebied. Binnen het plangebied zijn geen exemplaren of aanwijzingen (burchten,

latrines) aangetroffen die wijzen op aanwezigheid. Gezien de ligging van de inbreidingslocatie tussen de recreatiebebouwing is het voorkomen van dassen niet aannemelijk. Aanwezigheid van verblijfplaatsen van das in het plangebied kan dan ook worden uitgesloten.

Onderzoek naar vleermuizen is in dit stadium niet uitgevoerd. Verwacht wordt echter dat het bos niet geschikt is voor vleermuizen om te gebruiken voor vaste verblijfplaatsen. Er zijn geen voor vleermuizen geschikte holtes aangetroffen en over het algemeen verblijven vleermuizen niet in grove den in verband met de hars die deze bomen produceren.

Aangenomen wordt dat in het bos algemeen voorkomende soorten aanwezig zijn als rosse woelmuis, bosmuis, bosspitsmuis en egel.

Vogels

In veel bomen zijn holtes aanwezig van grote bonte specht. Het betreft veel oude en slechts enkele recent uitgehakte holtes. Gezien de clustering gaat het hier om één territorium. Verder zijn enkele algemeen voorkomende soorten aanwezig, zoals roodborst, winterkoning, merel en boomklever. Soorten - of aanwijzingen van aanwezigheid - die het hele jaar door beschermd zijn (met name roofvogels, uilen en gierzwaluw en huismus), zijn niet aangetroffen. Gezien de relatieve drukte op het terrein en de beperkte mogelijkheid van de soorten om een eigen nest te bouwen wordt ook niet verwacht dat deze soorten op korte termijn op het terrein zullen verschijnen.

Reptielen

De in Nederland voorkomende (inheemse) reptielen zijn grotendeels gebonden aan heide- en veengebieden op de hoge zandgronden. Levendbarende hagedis, hazelworm en adder zijn alle drie soorten die in de directe omgeving van het plangebied voorkomen. Door de geïsoleerde ligging van de inbreidingslocatie en de volledige beschaduwing vormt het geen geschikt leefgebied voor deze soorten en kan aanwezigheid ook worden uitgesloten.

Amfibieën

Door het ontbreken van oppervlaktewater in en in de directe omgeving van de inbreidingslocatie wordt zowel voortplanting als overwintering van amfibieën niet verwacht. Buiten het plangebied, op een geïsoleerd heideterreintje ten noordoosten van het bungalowterrein is de strikt beschermde heikikker aangetroffen. Door het ontbreken van geschikt habitat in en in de richting van het plangebied, is aanwezigheid in het plangebied niet te verwachten.

Overige soorten

Tijdens de inventarisatie zijn geen andere (beschermde) soorten aangetroffen. Het is ook niet de verwachting dat soorten uit de soortgroepen vissen, insecten of ongewervelden voorkomen in het gebied. Voor vissen ontbreekt habitat in het geheel (geen oppervlaktewater) en van de overige groepen zijn de in de Flora- en faunawet opgenomen soorten dusdanig zeldzaam en grotendeels gebonden aan specifieke biotopen zoals hoogveen, laagveen en beken, dat het zeer onwaarschijnlijk is dat deze voorkomen in het onderzoeksgebied.

Effecten en advies

In de inbreidingslocatie zijn geen strikt beschermde soorten aangetroffen. De aangetroffen en de te verwachte soorten betreffen nagenoeg alleen in Nederland algemeen voorkomende soorten welke zijn opgenomen in *tabel 1: algemene soorten* van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat bij ruimtelijke ingrepen een vrijstelling op de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet geldt. De enige uitzonderingen hierop zijn eekhoorn en de groep vogels.

Eekhoorn

Eekhoorn is opgenomen in *tabel 2: overige soorten* van de Flora- en faunawet en bij verstoring of vernietiging van vaste rust- of verblijfplaatsen of essentieel leefgebied dienen maatregelen genomen te worden waardoor de gunstige staat van instandhouding niet in het gevaar komt. Eekhoorn is tijdens het veldbezoek niet aangetroffen, maar komt in het bosgebied Het Grootte Zand wel voor. Omdat het

veldbezoek slechts een momentopname is, kan de soort gebruik gaan maken van het plangebied. Geadviseerd wordt om tijdig voorafgaande aan de herinrichting te controleren of eekhoorn gebruik maakt van het bos.

Vogels

De aangetroffen en de te verwachte soorten betreft grotendeels algemeen voorkomende soorten. Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soort, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Voor schadelijke werkzaamheden in het broedseizoen wordt geen ontheffing verleend, omdat het uitvoeren van de werkzaamheden buiten het broedseizoen over het algemeen een goed alternatief vormt. Wanneer werkzaamheden uitgevoerd worden buiten het broedseizoen hoeft voor deze vogels in dit geval geen ontheffing aangevraagd te worden.

Voor een aantal soorten geldt echter dat hun verblijfplaatsen (nest) en de functionele omgeving daarvan jaarrond beschermd is. Bij verstoring of vernieling van nesten of leefgebied moet voor deze soorten ook buiten het broedseizoen een ontheffing aangevraagd worden. Geen van de soorten die in deze categorie vallen zijn aangetroffen of worden hier verwacht. Naast deze jaarrond beschermde soorten, wordt nog onderscheidt gemaakt in soorten die dan wel niet jaarrond beschermd zijn, maar waarvoor een inventarisatie wel gewenst is. Een voorbeeld hiervan is boomklever. Omdat het bos dat gekapt wordt slechts beperkt van oppervlak is, geïsoleerd en midden op een recreatieterrein ligt en in de omgeving ruim voldoende alternatieven zijn, wordt op deze groep soorten ook geen effecten verwacht.

Nader onderzoek naar vogels is niet noodzakelijk, mits de werkzaamheden buiten het broedseizoen uitgevoerd worden.

3.2 Camping Sonnevanck

Resultaat

Flora

De locatie waar de uitbreiding plaatsvindt (figuur 7) bestaat uit een langgerekt grasland met aan beide zijden een singel. De singels bestaan hoofdzakelijk uit zomereik met een gevarieerde ondergroei van hazelaar, meidoorn, vlier, wilg en Amerikaanse vogelkers. In de kruidlaag komen soorten voor die kenmerkend zijn voor voedselrijke omstandigheden zoals brandnetel, wilgenroosje, zevenblad en bramen. Ook komen enkele soorten voor die wijzen op oude bosbodem zoals salomonszegel, geel nagelkruid en stinkende gouwe. Halverwege het perceel, bij de dwarsloot, groeien enkele exemplaren van de beschermde brede wespenorchis. Andere beschermde soorten zijn niet aangetroffen en worden ook niet verwacht.

Figuur 7. Begrenzing uitbreidingslocatie Camping Sonnevanck.

Het grasland wordt geregeld gemaaid en bestaat hoofdzakelijk uit Engels raaigras met witte klaver. Verspreid komen soorten voor als grote weegbree, paardenbloem en gestreepte witbol. Beschermde soorten zijn hierin niet aangetroffen en worden gezien de aangetroffen vegetatie ook niet verwacht.

Zoogdieren

Door de afgelegen ligging, de combinatie van beschutting in de singels, voedselrijke graslanden en de ligging nabij bosjes en het natuurgebied Ter Horsterzand, vormt het ideaal foerageergebied van dassen. Of dassen hier daadwerkelijk voorkomen is niet bekend, in de singels zijn geen aanwijzingen gevonden van actieve aanwezigheid, zoals graafsporen voor (bij)burchten. Wel komt de soort relatief veel voor in de omgeving in zowel het Dwingelderveld in het westen als Wijster/De Vossenbergrand in het oosten.

Onderzoek naar vleermuizen is in dit stadium niet uitgevoerd. Of vaste verblijfplaatsen aanwezig zijn in de bomen is dan ook niet bekend. De bomen zijn nog niet erg oud (en dik), waardoor de kans dat holtes aanwezig zijn die geschikt zijn voor vleermuizen niet heel groot is. De singels zijn in ieder geval wel geschikt als foerageergebied door de afgelegen ligging en het ontbreken van verlichting. Als vliegroute zal de singel niet fungeren, gezien deze slechts aan een zijde verbonden is met een leefgebied.

Voor overige strikt beschermde soorten vormt het plangebied geen (belangrijk) onderdeel van het leefgebied. Er zijn geen aanwijzingen dat vaste rust- en verblijfplaatsen van bijvoorbeeld steenmarter in de singels aanwezig zijn. Wel kan worden aangenomen dat in de singels algemeen voorkomende soorten aanwezig zijn als rosse woelmuis, bosmuis, bosspitsmuis en egel.

Vogels

De singels vormen het leef- en broedgebied van enkele algemeen in Nederland voorkomende soorten, zoals roodborst, winterkoning, merel, koolmees en tijtjaf. Soorten - of aanwijzingen van aanwezigheid - die het hele jaar door beschermd zijn (m.n. roofvogels, uilen en gierzwaluw en huismus), zijn niet aangetroffen. Vestiging van deze soorten in de toekomst kan niet worden uitgesloten, maar wordt gezien de beperkte mogelijkheid van de soorten om een eigen nest te bouwen niet verwacht. Uitzondering hierop zijn buizerd en boomvalk die, in tegenstelling tot wat de bescherminstatus doet vermoeden, goed in staat zijn een eigen nest te bouwen en tevens in singels kunnen broeden.

Amfibieën

Door het nagenoeg ontbreken van oppervlaktewater in en in de directe omgeving van het plangebied worden amfibieën slechts in lage dichtheden verwacht. De watergangen kunnen door algemene soorten als bastaardkikker of bruine kikker gebruikt worden als voortplantingswater en de singels als overwinteringshabitat. Strikt beschermde amfibiesoorten worden door het ontbreken van geschikt habitat niet verwacht.

Overige soorten

Tijdens de inventarisatie zijn geen andere (beschermde) soorten aangetroffen. Het is ook niet de verwachting dat soorten uit de soortgroepen reptielen, vissen, insecten of ongewervelden voorkomen in het gebied door het ontbreken van habitat. De in de Flora- en faunawet opgenomen soorten uit deze soortgroepen zijn dusdanig zeldzaam en grotendeels gebonden aan specifieke biotopen zoals hoogveen, laagveen en beken, dat het zeer onwaarschijnlijk is dat deze voorkomen in het onderzoeksgebied.

Effecten en advies

In de uitbreidingslocatie zijn geen strikt beschermde soorten aangetroffen. De aangetroffen en een groot deel van de te verwachte soorten betreffen alleen in Nederland algemeen voorkomende soorten welke zijn opgenomen in *tabel 1: algemene soorten* van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat bij ruimtelijke ingrepen een vrijstelling op de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet geldt. Mogelijk komen vleermuizen en das wel voor in het gebied en kunnen jaarrond beschermde vogelsoorten gaan broeden in de singels.

Vleermuizen

De singels kunnen door vleermuizen gebruikt worden als foerageergebied en in de bomen kunnen vaste rust- of verblijfplaatsen aanwezig zijn. Omdat door de herinrichting de relatieve rust verstoord wordt en de singels mogelijk verlicht worden, kan dit een negatief effect hebben op vleermuizen. De meeste in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn namelijk lichtmijdend en sommige zelfs geluidmijdend. Omdat foerageergebied alleen beschermd is wanneer het onmisbaar is voor het voortbestaan van vleermuizen. In dit geval zal het, ondanks dat door verstoringen niet onmisbaar zijn omdat in de omgeving voldoende alternatieven zijn. Uitgesloten kan dit echter niet. Geadviseerd wordt om, wanneer meer bekend is over het daadwerkelijk inrichten van het terrein (tijdstip en inrichting), na te gaan of vleermuisonderzoek noodzakelijk is.

Das

Het is nu niet bekend of dassen in de direct omgeving (nog) aanwezig zijn en of deze gebruik maken van de singels en het grasland. Door de herinrichting verdwijnt mogelijk leefgebied, doordat de singels en het grasland dan wel verstoord worden dan wel verdwenen zijn. Ook kan het gebruik van het terrein een uitstralingseffect hebben op de omgeving, waardoor ook buiten het plangebied negatieve effecten optreden. Geadviseerd wordt om nader onderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid en landschapsgebruik van dassen rond de Sonnevanck.

Vogels

De aangetroffen en de te verwachte soorten betreft grotendeels algemeen voorkomende soorten. Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soort, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Voor schadelijke werkzaamheden in het broedseizoen wordt geen ontheffing verleend, omdat het uitvoeren van de werkzaamheden buiten het broedseizoen over het algemeen een goed alternatief vormt. Wanneer werkzaamheden uitgevoerd worden buiten het broedseizoen hoeft voor vogels in dit geval geen ontheffing aangevraagd te worden.

Voor een aantal soorten geldt echter dat hun verblijfplaatsen (nest) en de functionele omgeving daarvan jaarrond beschermd is. Bij verstoring of vernieling van nesten of leefgebied moet voor deze soorten ook buiten het broedseizoen een ontheffing aangevraagd worden. Geen van de soorten die in deze categorie vallen zijn tijdens het veldbezoek in 2009 aangetroffen. Omdat niet kan worden uitgesloten dat buizerd of boomvalk wel in de singels gaan broeden, wordt geadviseerd om tijdig voorafgaande aan de herinrichting, rekening houdend met de noodzakelijke termijnen voor mitigatie en compensatie, te controleren of in de singels gebroed wordt.

3.3 Natuurkampeerterrein De Voscheheugte

Resultaat

Flora

De locatie waar de uitbreiding plaatsvindt (figuur 8) bestaat uit een open grasland. Op de huidige camping zijn enkele bosschages aanwezig van een gevarieerde samenstelling van berk, Gelderse roos, sporkehout, hazelaar, meidoorn, vlier en wilg. Het grasland wordt geregeld gemaaid en bestaat hoofdzakelijk uit Engels raaigras, witte en rode klaver. Verspreid komen soorten voor als smalle weegbree, paardenbloem en gewoon duizendblad. Beschermden soorten zijn hierin niet aangetroffen en worden gezien de aangetroffen vegetatie ook niet verwacht. Aangrenzend aan het terrein ligt een heideterrein van het Habitatrictlijngebied Mantingerzand. Dit terrein bestaat uit een afwisseling van droge en natte heide met kenmerkende soorten als dop- en struikheide, schapenzuring, pijpenstrootje, bochtige smele, knolrus en veenmossen. Verder is de beschermde kleine zonnedaauw en het bedreigde eenarig wollegras aangetroffen. Omdat het heideterrein buiten de planbegrenzing valt is het niet volledig geïnventariseerd en kunnen nog andere beschermde of bedreigde soorten voorkomen.

Figuur 8. Begrenzing uitbreidingslocatie camping Voscheheugte.

Zoogdieren

Doordat het terrein uit alleen maar grasland bestaat vormt het geen belangrijk leefgebied voor zoogdieren. Wel kan het gebruikt worden als foerageergebied van soorten uit het aangrenzende heide- en natuurterrein. Hierbij moet vooral gedacht worden aan algemeen voorkomende zoogdieren zoals muizen, haas en ree. Voor overige (strikt) beschermde soorten (zoals das) vormt het plangebied naar verwachting geen onderdeel van het leefgebied door het ontbreken van geschikte habitats.

Vogels

Het grasland vormt geen belangrijk vogel leef- of broedgebied. Binnen het plangebied heeft de uitbreiding dan ook geen negatieve effecten op vogels. Het aangrenzende natuurterrein vormt wel geschikt leef- en broedgebied van zowel algemene als minder algemene soorten, zoals geelgors, roodborsttapuit en veldleeuwerik. In het aangrenzende terrein worden geen vogels verwacht die jaarrond beschermd zijn.

Reptielen en amfibieën

De in Nederland voorkomende (inheemse) reptielen zijn grotendeels gebonden aan heide- en veengebieden op de hoge zandgronden. De in Nederland beschermde amfibieën komen voor in een brede range van habitats, maar zijn vaak gebonden aan voedselarm en/of schoon water. In het plangebied zijn geen reptielen of amfibieën aangetroffen en door het ontbreken van leefgebied worden deze hier ook niet verwacht. Omdat in het aangrenzende heideterrein wel beschermde soorten aangetroffen zijn, namelijk levendbarende hagedis, ringslang, heikikker en poelkikker kunnen deze soorten incidenteel in het plangebied verschijnen. Omdat het plangebied geen leefgebied vormt is hier dan ook geen sprake van versterking of vernietiging van vaste rust- of verblijfplaatsen.

Insecten

Ook voor insecten geldt dat binnen het plangebied geen beschermde soorten aangetroffen zijn en dat deze hier ook niet verwacht worden gezien het ontbreken van geschikt habitat. In het aangrenzende heideterrein is echter wel op verschillende plekken het beschermde heideblauwtje aangetroffen. Deze soort heeft echter geen relatie met het kampeerterrein en wordt hier niet verwacht. Omdat het heideterrein buiten de planbegrenzing valt is het niet volledig geïnventariseerd en kunnen nog andere beschermde of bedreigde soorten voorkomen. Ook deze soorten worden niet op het kampeerterrein verwacht.

Overige soorten

Tijdens de inventarisatie zijn geen andere (beschermde) soorten aangetroffen. Het is ook niet de verwachting dat soorten uit de soortgroepen vissen of ongewervelden voorkomen in het gebied door het ontbreken van habitat. De in de Flora- en faunawet opgenomen soorten uit deze soortgroepen zijn dusdanig zeldzaam en grotendeels

gebonden aan specifieke biotopen zoals hoogveen, laagveen en beken, dat het zeer onwaarschijnlijk is dat deze voorkomen in het onderzoeksgebied. Wel kunnen deze soorten voorkomen in het aangrenzende heideterrein. Dit is echter niet onderzocht.

Effecten en advies

In de uitbreidingslocatie zijn geen strikt beschermde soorten aangetroffen. De aangetroffen en de te verwachte soorten (exclusief de incidenteel aanwezige individuen uit het aangrenzende heideterrein) betreffen in Nederland algemeen voorkomende soorten welke zijn opgenomen in *tabel 1: algemene soorten* van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat bij ruimtelijke ingrepen een vrijstelling op de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet geldt.

Direct grenzend aan het plangebied ligt echter een heideterrein met een verscheidenheid aan beschermde soorten. De uitbreiding zelf heeft geen negatief effect op deze beschermde soorten. Uitgangspunt hierbij is dat geen graaf- of bouwwerkzaamheden uitgevoerd worden. Indien dergelijke werkzaamheden wel plaats gaan vinden, kan dit een effect hebben op bijvoorbeeld de waterstand in het aangrenzende terrein, waardoor leefgebied van beschermde soorten (ringslang, heikikker en poelkikker) mogelijk wordt aangetast. Wanneer hiervan sprake is, dient onderzoek uitgevoerd te worden naar de effecten van de uitvoeringswerkzaamheden op de leefgebieden en soorten in het aangrenzende terrein.

Omdat de heide niet vrij toegankelijk is, is niet getoetst op een eventuele (toename) van versturende betreding door recreanten of loslopende huisdieren. Een toename van recreanten in het noordelijke deel kan echter wel versturend zijn voor beschermde soorten in het aangrenzende heideterrein door bijvoorbeeld geluid, trillingen of optische verstoring. Hierbij moet gedacht worden aan bijvoorbeeld ringslang of vogels als geelgors en roodborsttapuit. Door de realisatie van een bufferzone tussen het heideterrein en het recreatieterrein kunnen dergelijke effect eenvoudig voorkomen worden. Nader onderzoek wordt dan niet noodzakelijk geacht. Hierbij kan gedacht worden aan een zone van 10 tot 15 meter breed.

Uitvoerperiode

Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soort, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Voor schadelijke werkzaamheden in het broedseizoen wordt geen ontheffing verleend, omdat het uitvoeren van de werkzaamheden buiten het broedseizoen over het algemeen een goed alternatief vormt. Wanneer werkzaamheden uitgevoerd worden buiten het broedseizoen hoeft voor vogels in dit geval geen ontheffing aangevraagd te worden. Ook voor reptielen en amfibieën geldt dat uitvoering van de werkzaamheden buiten het voortplantingsseizoen minder schadelijk zullen zijn.

3.4 Camping De Stal

Resultaat

Flora

De locatie waar de uitbreiding plaatsvindt (figuur 9) bestaat uit intensief agrarisch gebruikt grasland. Het grasland wordt geregeld gemaaid bestaat hoofdzakelijk uit Engels raaigras en straatgras met verspreid paardenbloem, vogelmuur en witte klaver. De perceelsranden worden gevormd door ondiepe greppels die niet permanent watervoerend zijn. De hierin aangetroffen soorten betreft kenmerkende soorten van (matig) voedselrijke omstandigheden zoals akkerdistel, wilgenroosje, veldzuring, gewone hoornbloem en schapenzuring. Beschermde soorten zijn niet aangetroffen en worden gezien de aangetroffen vegetaties ook niet verwacht.

Zoogdieren

Doordat het terrein uit alleen maar agrarisch grasland bestaat vormt het nauwelijks leefgebied voor zoogdieren. Wel kan het gebruikt worden als foerageergebied van enkele algemeen voorkomende soorten als haas en ree, Overige (strikt) beschermde soorten worden hier niet verwacht.

Figuur 9. Ligging uitbreiding camping De Stal.

Vogels

Het grasland vormt geen belangrijk leef- of broedgebied van vogels. Het aantal broedvogels (weidevogels) zal door het intensieve gebruik en de ligging laag zijn. Mogelijk broedt een enkele Kievit of graspieper op het grasland of in de perceelsrand. Aanwezigheid van jaarrond beschermde soorten kan worden uitgesloten.

Amfibieën

Door het ontbreken van permanent oppervlaktewater worden amfibieën slechts in lage dichtheden verwacht. De greppels kunnen door algemene soorten als bastaardkikker of bruine kikker gebruikt worden als voortplantingswater en de singels rondom de bestaande camping als overwinteringshabitat. De dichtheden zullen laag zijn doordat de greppels in de loop van het jaar droogvallen. Strikt beschermde amfibiesoorten worden door het ontbreken van geschikt habitat niet verwacht.

Overige soorten

Tijdens de inventarisatie zijn geen andere (beschermde) soorten aangetroffen. Het is ook niet de verwachting dat soorten uit de soortgroepen reptielen, vissen, insecten of ongewervelden voorkomen in het gebied door het ontbreken van habitat. De in de Flora- en faunawet opgenomen soorten uit deze soortgroepen zijn dusdanig zeldzaam en grotendeels gebonden aan specifieke biotopen zoals hoogveen, laagveen en beken, dat het zeer onwaarschijnlijk is dat deze voorkomen in het onderzoeksgebied.

Effecten en advies

In de uitbreidingslocatie zijn geen beschermde soorten aangetroffen. De te verwachte soorten betreffen in Nederland algemeen voorkomende soorten welke zijn opgenomen in *tabel 1: algemene soorten* van de Flora- en faunawet en vogels. Voor de algemene soorten geldt bij ruimtelijke ingrepen een vrijstelling op de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet.

Een toename van recreanten kan echter wel verstorend zijn voor vogels op aangrenzende agrarische percelen als Kievit en graspieper, hoewel dit zeer lage dichtheden zullen zijn. Door de realisatie van een bufferzone (van lage vegetatie) tussen het omliggende landbouwgebied en het recreatieterrein kunnen dergelijke effect eenvoudig voorkomen worden. Hierbij kan gedacht worden aan een zone van 10 tot 15 meter breed van lage, ruige vegetatie.

Uitvoerperiode

Mogelijk komen in de perceelsranden wel enkele broedvogels voor. Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soort, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Voor schadelijke werkzaamheden in het broedseizoen wordt geen ontheffing verleend, omdat het uitvoeren van de werkzaamheden buiten het broedseizoen over het algemeen een

goed alternatief vormt. Wanneer werkzaamheden uitgevoerd worden buiten het broedseizoen hoeft voor vogels in dit geval geen ontheffing aangevraagd te worden.

3.5 Boerderijcamping De Goudplevier

Resultaat

Flora

De locatie waar de uitbreiding plaatsvindt (figuur 10) bestaat uit agrarisch bouwland dat op het moment van het veldbezoek ingeplant was met aardappels. De perceelsranden worden gevormd door ondiepe greppels die niet permanent watervoerend zijn. De aangetroffen soorten betreft kenmerkende soorten van (matig) voedselrijke omstandigheden zoals melganzenvoet, vogelmuur, varkensgras en kleeftkruid. Beschermden soorten zijn niet aangetroffen en worden gezien de aangetroffen vegetaties ook niet verwacht.

Figuur 10. Ligging uitbreiding camping De Goudplevier.

Zoogdieren

Doordat het terrein uit alleen maar agrarisch bouwland bestaat vormt het nauwelijks leefgebied voor zoogdieren. Mogelijk komen incidenteel soorten voor als haas en ree en zijn in de aangrenzende singel algemeen voorkomende soorten aanwezig als rosse woelmuis, bosmuis en egel. Overige (strik) beschermde soorten worden hier niet verwacht.

Vogels

Het bouwland vormt geen belangrijk leef- of broedgebied van vogels. Het aantal broedvogels (weide- en akkervogels) zal door het intensieve gebruik en de ligging laag zijn. In het aardappelveld is gele kwikstaart en in de perceelsrand geelgors aangetroffen. Aanwezigheid van jaarrond beschermde soorten op de uitbreidingslocatie kan worden uitgesloten. Buiten de uitbreidingslocatie, maar op het camping terrein, in de kapschuur zijn sporen van kerkuil (braakballen) gevonden. Kerkuil is een soort die jaarrond beschermd is. Omdat in de kapschuur niet gebroed wordt en overigens hier ook geen wijzigingen plaatsvinden is van verstoring geen sprake.

Amfibieën

Door het ontbreken van permanent oppervlaktewater worden amfibieën slechts in lage dichtheden verwacht. De greppels kunnen door algemene soorten als bastaardkikker of bruine kikker gebruikt worden als voortplantingswater en de singels rondom de bestaande camping als overwinteringshabitat. De dichtheden zullen laag zijn doordat

de greppels in de loop van het jaar droogvallen. Strikt beschermde amfibiesoorten worden door het ontbreken van geschikt habitat niet verwacht.

Overige soorten

Tijdens de inventarisatie zijn geen andere (beschermde) soorten aangetroffen. Het is ook niet de verwachting dat soorten uit de soortgroepen reptielen, vissen, insecten of ongewervelden voorkomen in het gebied door het ontbreken van habitat. De in de Flora- en faunawet opgenomen soorten uit deze soortgroepen zijn dusdanig zeldzaam en grotendeels gebonden aan specifieke biotopen zoals hoogveen, laagveen en beken, dat het zeer onwaarschijnlijk is dat deze voorkomen in het onderzoeksgebied.

Effecten en advies

In de uitbreidingslocatie zijn geen beschermde soorten aangetroffen. De te verwachte soorten betreffen in Nederland algemeen voorkomende soorten welke zijn opgenomen in *tabel 1: algemene soorten* van de Flora- en faunawet en vogels. Voor de algemene soorten geldt bij ruimtelijke ingrepen een vrijstelling op de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet.

Vogels

De aangetroffen en de te verwachte soorten betreft algemeen voorkomende vogelsoorten. Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soort, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Voor schadelijke werkzaamheden in het broedseizoen wordt geen ontheffing verleend, omdat het uitvoeren van de werkzaamheden buiten het broedseizoen over het algemeen een goed alternatief vormt.

Voor een aantal soorten geldt echter dat hun verblijfplaatsen (nest) en de functionele omgeving daarvan jaarrond beschermd is. Bij verstoring of vernieling van nesten of leefgebied moet voor deze soorten ook buiten het broedseizoen een ontheffing aangevraagd worden. In de kapschuur op het erf zijn sporen van kerkuil aangetroffen. Indien door de uitbreiding (zowel tijdens de aanlegfase als door het gebruik) het gebruik of de hoeveelheid activiteit in en rond de kapschuur toeneemt, dient onderzoek gedaan te worden naar de functie van de schuur voor kerkuil. Indien het een belangrijk onderdeel is van het leefgebied, moeten mogelijk vervolgstappen genomen worden zoals mitigerende of compenserende maatregelen.

3.6 Camping De Molenhorst

Resultaat

Omdat geen fysieke uitbreiding plaats gaat vinden, is geen veldonderzoek uitgevoerd. De eventuele effecten zijn bepaald aan de hand van bekende literatuurgegevens en luchtfoto's.

Flora

De locatie waar de uitbreiding plaats vindt ligt op het bestaande recreatieterrein. De te verwachte soorten betreft kenmerkende soorten van (matig) voedselrijke en intensief betrede vegetaties zoals madelief, straatgras en paardenbloem. Beschermde soorten worden gezien het gebruik ook niet verwacht.

Zoogdieren

Doordat het terrein bestaat uit bestaand recreatieterrein vormt het nauwelijks leefgebied voor zoogdieren. Mogelijk komen incidenteel soorten voor als mol, veldmuis, rosse woelmuis, bosmuis en egel. Overige (strikt) beschermde soorten worden hier niet verwacht.

Wanneer door de legalisatie werkzaamheden aan eventuele woningen, schuren of andere bebouwing wordt uitgevoerd, kan dit een effect hebben op onder andere vleermuizen of steenmarters. Nader onderzoek is dan noodzakelijk.

Vogels

Het terrein vormt geen belangrijk leef- of broedgebied van vogels. Het aantal broedvogels zal door het intensieve gebruik en de ligging laag zijn. Mogelijk broeden in beplantingen algemeen soorten als merel of winterkoning. Aanwezigheid van jaarrond beschermde soorten op de uitbreidingslocatie kan worden uitgesloten.

Wanneer door de legalisatie werkzaamheden aan eventuele woningen, schuren of andere bebouwing wordt uitgevoerd, kan dit een effect hebben op onder andere huismus of gierzwaluw. Nader onderzoek is dan noodzakelijk.

Amfibieën

Door het ontbreken van permanent oppervlaktewater worden amfibieën slechts in lage dichtheden verwacht. Greppels kunnen door algemene soorten als bastaardkikker of bruine kikker gebruikt worden als voortplantingswater en de singels rondom de bestaande camping als overwinteringshabitat. De dichtheden zullen laag zijn doordat de greppels in de loop van het jaar droogvallen. Strikt beschermde amfibiesoorten worden door het ontbreken van geschikt habitat niet verwacht.

Overige soorten

Het is niet de verwachting dat soorten uit de soortgroepen reptielen, vissen, insecten of ongewervelden voorkomen in het gebied door het ontbreken van habitat. De in de Flora- en faunawet opgenomen soorten uit deze soortgroepen zijn dusdanig zeldzaam en grotendeels gebonden aan specifieke biotopen zoals hoogveen, laagveen en beken, dat het zeer onwaarschijnlijk is dat deze voorkomen in het onderzoeksgebied.

Figuur 10a. Ligging uitbreiding camping De Goudplevier.

Effecten en advies

Op de (uitbreidings)locatie worden geen strikt beschermde soorten verwacht. De te verwachte soorten betreffen in Nederland algemeen voorkomende soorten welke zijn opgenomen in *tabel 1: algemene soorten* van de Flora- en faunawet en vogels. Voor de algemene soorten geldt bij ruimtelijke ingrepen een vrijstelling op de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet.

De aangetroffen en de te verwachte vogelsoorten betreft algemeen voorkomende vogelsoorten. Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soort, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Voor schadelijke werkzaamheden in het broedseizoen wordt geen ontheffing verleend, omdat het uitvoeren van de werkzaamheden buiten het broedseizoen over het algemeen een goed alternatief vormt.

Voor een aantal soorten geldt echter dat hun verblijfplaatsen (nest) en de functionele

omgeving daarvan jaarrond beschermd is. Bij verstoring of vernieling van nesten of leefgebied moet voor deze soorten ook buiten het broedseizoen een ontheffing aangevraagd worden.

Indien aan bebouwing werkzaamheden worden uitgevoerd, dient mogelijk onderzoek uitgevoerd worden naar het gebruik hiervan door vleermuizen, steenmarter, huismus en/of gierwaluw. Wanneer het een belangrijk onderdeel is van het leefgebied, moeten mogelijk vervolgstappen genomen worden zoals mitigerende of compenserende maatregelen.

4 Ecologische Hoofdstructuur

4.1 Bungalowterrein Het Grote Zand

Ligging ten opzichte van de Ecologische Hoofdstructuur

Het bungalowterrein ligt geheel binnen de EHS (figuur 11), wat betekent dat in principe het toetsingskader van toepassing is. In het vigerende bestemmingsplan Landelijk Gebied van de voormalige gemeente Beilen heeft de inbreidingslocatie de bestemming 'Stuifzand, bos, heide en natuurterrein'. Door de bestemming als bos/natuur moet voor het realiseren van recreatiewoningen de bestemming gewijzigd worden. Volgens het provinciale beleid is een toetsing aan het EHS beleid dan noodzakelijk.

Figuur 11. Begrenzing EHS (gele arcering) en het recreatieterrein Het Grote Zand. Het recreatieterrein ligt geheel binnen de EHS en omdat de bestaande bestemming van de inbreidingslocatie nog natuur is, is toetsing noodzakelijk.

Te compenseren waarden

De te compenseren waarden zijn beschreven in de Compensatieverordening van de gemeente Midden-Drenthe. Hierin is opgenomen dat compensatie van toepassing is als er sprake is van (a) verlies van oppervlakte bos, (b) aantasting van de kwaliteit van bos en/of (c) verlies aan oude bosbodem. Vervolgens is de omvang van de compensatie afhankelijk van de leeftijd van het bos. Hierbij worden de volgende criteria gebruikt:

- bos of beplantingen tot 25 jaar: 150% oppervlaktecompensatie;
- bos of beplantingen tussen de 25 en 100 jaar: 200% oppervlaktecompensatie;
- bos of beplantingen ouder dan 100 jaar: 300% oppervlaktecompensatie.

Figuur 12. Historische kaarten (links 1898 en rechts 1929) van Het Grote Zand. De inbreidingslocatie is op beide kaarten begroeid met bos.

Er is nog geen onderzoek uitgevoerd naar de leeftijd en kwaliteit van het bosgebied, het bos is in ieder geval ouder dan 25 jaar. Op historische kaarten is de locatie over een lange periode zichtbaar als zandopduiking waar bos of bosachtige begroeiing aanwezig is (figuur 12). Tijdens het veldbezoek zijn geen plantensoorten aangetroffen die duiden op een oude bosbodem (zoals dalkruid, salomonszegel et cetera), maar door de dichte braambegroeiing kunnen deze ook overwoekerd zijn.

Advies

Wanneer voldaan kan worden aan de eisen die gesteld worden aan ingrepen in de EHS (paragraaf 2.2: *Ontwikkeling onder voorwaarden* en *Geen groot belang, toch doorgang*) wordt geadviseerd om vervolgens een onderzoek uit te voeren naar de ouderdom van met name de zomereiken in het bosje. De naaldbomen zijn naar verwachting later aangeplant. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van een aanwasboor om de leeftijd te bepalen. Aanvullend kan de strooisellaag geanalyseerd worden, in (voormalige) stuifzandgebieden kan dit echter een vertekend beeld geven doordat door verstuing oudere strooisellagen ontbreken. Het bos heeft als natuurdoeltype Bos van arme zandgronden [ndt 3.64]. Bij compensatie dient een vergelijkbaar bostype gerealiseerd worden. Na bepaling van de leeftijd kan bepaald worden met welke factor gecompenseerd moet worden.

4.2 Camping Sonnevanc

Ligging ten opzichte van de Ecologische Hoofdstructuur

De camping ligt deels binnen de EHS (figuur 13) en het overige deel is aangewezen als Ecologische verbindingzone (figuur 14). Het hele gebied tussen de zuidrand van het bosgebied rond De Sonnevanc en de noordrand van het Ter Horsterzand is aangegeven als Ecologische verbindingzone. Dit is het zoekgebied waarbinnen uiteindelijk de verbinding gerealiseerd moet worden.

Figuur 13. Begrenzing EHS (gele arcering) en het recreatieterrein Sonnevanc. Het recreatieterrein ligt deels binnen de EHS, de uitbreidingslocatie valt buiten de EHS-begrenzing.

Figuur 14. EHS (donkergroen) en Robuuste verbindingzone (lichtgroen) rond De Sonnevanc.

Te compenseren waarden

De verbindingszone vormt een onderdeel van de verbindingen tussen het Dwingelderveld en de bos-, heide en natuurgebieden in het oosten van Drenthe. De Ecologische verbindingszones die nog niet nader zijn gelokaliseerd (op perceelsniveau) zijn nog geen onderdeel van de EHS. De spelregels gelden dus niet voor deze gebieden. Voor deze gebieden geldt echter wel dat hier geen onomkeerbare ontwikkelingen plaats mogen vinden die de EHS-doelen kunnen frustreren.

Omdat het zoekgebied voor de verbindingszone breed is, is de realisatie van recreatiewoningen in deze zone op zich geen zogenoemde frustrerende activiteit. Door de ligging en de vorm van het perceel waar de uitbreiding echter gepland is, kan het wel een barrière vormen in de verbindingszone. Dit hangt ook af van andere activiteiten in de omgeving.

Advies

Geadviseerd wordt om uit te zoeken of de verbindingszone al nader uitgewerkt is en of de inrichting (inclusief uitstralingseffecten) van de uitbreidingslocatie de werking van de verbindingszone negatief kan beïnvloeden. Indien geen effecten verwacht worden, omdat bijvoorbeeld de verbindingszone elders is geprojecteerd, dan is een nadere toetsing aan het EHS-beleid niet noodzakelijk.

4.3 Natuurkampeerterein De Voscheheugte

Ligging ten opzichte van de Ecologische Hoofdstructuur

Het kampeerterein ligt geheel binnen de EHS (figuur 15), wat betekent dat in principe het toetsingskader van toepassing is. In het vigerende bestemmingsplan Buitengebied van de voormalige gemeente Westerbork heeft de locatie de bestemming 'Essen en oude veldontginningen II'. Doordat de bestaande bestemming geen recreatie is, moet voor het uitbreiden van de camping de bestemming gewijzigd worden. Volgens het provinciale beleid is een toetsing aan het EHS beleid dan noodzakelijk.

Figuur 15. Begrenzing EHS (gele arcering) en het kampeerterein Voscheheugte. Het kampeerterein ligt geheel binnen de EHS en omdat de bestaande bestemming van de locatie nog geen recreatie is, is toetsing noodzakelijk.

Te compenseren waarden

De te compenseren waarden zijn beschreven in de Compensatieverordening van de gemeente Midden-Drenthe. Hierin is opgenomen dat compensatie van toepassing is als er sprake is van (a) verlies van oppervlakte natuur, (b) aantasting van de kwaliteit van natuur en/of (c) verlies of aantasting van biotopen van aandachtssoorten.

Vervolgens is de omvang van de compensatie afhankelijk van de vervangingswaarde van de natuur. Hierbij worden de volgende criteria gebruikt:

- natuurwaarden te vervangen binnen 25 jaar: 100% oppervlaktecompensatie en 50% financiële toeslag voor verlies aan kwaliteit (voor inrichting en beheer);
- natuurwaarden te vervangen tussen 25 en 100 jaar: 100% oppervlaktecompensatie en 100% financiële toeslag voor verlies aan kwaliteit (voor inrichting en beheer);

- natuurwaarden niet te vervangen binnen 100 jaar: compensatie alleen in uitzonderlijke gevallen mogelijk en dan 100% oppervlaktecompensatie en 200% financiële toeslag voor verlies aan kwaliteit (voor inrichting en beheer).

Er is nog geen gericht onderzoek uitgevoerd naar de leeftijd en kwaliteit van het grasland. Op basis van het Flora- en faunawetonderzoek kan wel geconcludeerd worden dat er geen beschermde, bedreigde of zeldzame vegetaties en plantensoorten voorkomen (paragraaf 3.3). De huidige waarde is dan ook beperkt, de potenties zijn echter niet onderzocht.

Advies

Wanneer voldaan kan worden aan de eisen die gesteld worden aan ingrepen in de EHS (paragraaf 2.2: *Ontwikkeling onder voorwaarden* en *Geen groot belang, toch doorgang*) wordt geadviseerd om vervolgens een onderzoek uit te voeren naar potenties die het grasland heeft als natuur. Het grasland heeft als natuurdoeltype Natte heide [ndt 3.42] en Bloemrijk grasland [ndt 3.38]. Bij eventuele compensatie dienen vergelijkbare natuurtypen gerealiseerd worden. Na bepaling van de kwaliteit kan bepaald worden met welke factor gecompenseerd moet worden.

4.4 Camping De Stal

Ligging ten opzichte van de Ecologische Hoofdstructuur

De camping ligt buiten de EHS (figuur 16) en ligt ook niet binnen een zoekgebied voor een Ecologische verbindingzone of Robuuste verbindingzone. De EHS ligt op een afstand van ongeveer 800 meter ten oosten van de camping.

Advies

Omdat de uitbreiding niet binnen de EHS of een verbindingzone ligt, verdwijnt geen oppervlakte EHS. Door het tussenliggende kanaal en bosschages is externe werking op de wezenlijke en kenmerkende waarden ook niet te verwachten. en is toetsing aan de EHS ook niet aan de orde.

Figuur 16. Begrenzing EHS (gele arcering) en het kampeerterein De Stal. Het kampeerterein ligt geheel buiten de EHS en als gevolg is toetsing niet aan de orde.

4.5 Boerderijcamping De Goudplevier

Ligging ten opzichte van de Ecologische Hoofdstructuur

De camping ligt buiten de EHS (figuur 17) en ligt ook niet binnen een zoekgebied dat voor een Ecologische verbindingzone of Robuuste verbindingzone. De EHS ligt echter wel op korte afstand van de camping, aan de overzijde van het kanaal. De begrensde EHS direct aan de westzijde van het kanaal is echter nog niet ingericht als natuur, maar worden momenteel verworven voor natuur. De percelen hebben als natuurdoeltypen Natte heide [ndt 3.42] en Bloemrijk grasland [ndt 3.38] en hebben met name een functie als bufferzone rond het Natura 2000-gebied.

Advies

Omdat de uitbreiding niet binnen de EHS of een verbindingszone ligt, verdwijnt geen oppervlakte EHS door het tussenliggende kanaal en de reeds bestaande activiteit op het terrein is van externe werking op de wezenlijke en kenmerkende waarden en is toetsing aan de EHS ook niet aan de orde.

Figuur 17. Begrenzing EHS (gele arcering) en het kampeerterrein De Goedplevier. Het kampeerterrein ligt geheel buiten de EHS en als gevolg is toetsing niet aan de orde.

4.6 Camping Molenhorst

Ligging ten opzichte van de Ecologische Hoofdstructuur

De camping ligt buiten de EHS (figuur 17) en ligt ook niet binnen een zoekgebied voor een Ecologische verbindingszone of Robuuste verbindingszone. De EHS ligt op een afstand van ongeveer 700 meter ten oosten van de camping.

Advies

Omdat de uitbreiding niet binnen de EHS of een verbindingszone ligt, verdwijnt geen oppervlakte EHS. Door het tussenliggende kanaal en bosschages is externe werking op de wezenlijke en kenmerkende waarden ook niet te verwachten. en is toetsing aan de EHS ook niet aan de orde.

5 Natuurbeschermingswet

5.1 Natura 2000-gebieden

Van de vijf recreatieterreinen liggen vier terreinen (Sonnevanck, Voscheheugte, De Stal en De Goudplevier) dicht bij of grenzen aan een Natura 2000-gebied. Camping de Sonnevanck ligt op korte afstand van het gebied Dwingelderveld en campings De Voscheheugte, De Stal en De Goudplevier liggen rond het gebied Mantingerzand. Verder ligt op korte afstand nog het gebied Mantingerbos (figuur 17).

5.2 Instandhoudingsdoelstellingen

De staat van instandhouding van habitats en hun instandhoudingdoelen zijn weergegeven in het ontwerpbesluit (*Ministerie van LNV, 2008*). De instandhoudingsdoelstellingen behelzen het duurzaam in stand houden van een habitat, plant- of diersoort. Dit is voor elk Natura 2000-gebied vastgelegd in een kwantificering van toename van kwaliteit, oppervlak of aantal. De doelstellingen kunnen bijvoorbeeld worden behaald door behoud, verbetering of vergroting van het type habitat of het hebben van een aantal individuen of broedpaar. Er wordt onderscheid gemaakt in *algemene doelen* en *kernopgaven*.

Algemene doelen

Algemene doelen zijn geformuleerd voor alle Natura 2000-gebieden en hebben betrekking op behoud van de bijdrage aan de biologische diversiteit en de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie. Ook hebben ze betrekking op het behoud van de ecologische en ruimtelijke samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie, behoud van de natuurlijke kenmerken en behoud van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

Kernopgaven en instandhoudingsdoelen

Ten behoeve van de formulering van de doelen op landelijk en op gebiedsniveau zijn per landschap doelen geformuleerd. Elk gebied heeft één of meer kernopgaven toebedeeld gekregen. Elk Natura 2000-landschap en elk Natura 2000-gebied levert nu en op termijn een eigen specifieke bijdrage aan de instandhouding van de biodiversiteit van de Europese Unie. De kernopgaven zijn geformuleerd op basis van bijdragen, belangrijkste verbeteropgaven, aangewezen habitattypen en soorten. De toedeling van de kernopgaven geeft aan welke gebieden de relatief grootste bijdrage leveren voor de realisering van bepaalde landelijke doelen.

Voor zowel een nadere uitleg en beschrijving van de doelen en kernopgaven wordt verwezen naar de Ontwerpbesluiten van elk gebied, te vinden op de internetpagina van het Ministerie van LNV.

5.3 Beschrijving Natura 2000-gebieden

Dwingelderveld

Het Dwingelderveld is een uitgestrekt heideterrein in het oude Drentse esdorpenlandschap. Het gebied herbergt uitgestrekte vochtige heidegebieden, hoogveenvennen, zure en zwakgebufferde vennen, oude eikenbossen, een klein hoogveen, droge heide, stuifzanden en jeneverbesstruwelen. Op de heide en in de beboste delen van het gebied liggen zo'n zestig plassen en veentjes. Op diverse plekken in veentjes en slenken treedt hoogveenvorming op. Het gebied is belangrijk voor zeldzame insecten als het veenbesblauwtje en de veenbesparelmoervlinder. In het gebied liggen prehistorische grafheuvels. De Boswachterij Dwingeloo bestaat uit bossen die begin 20e eeuw zijn aangeplant op stuifzand en heide. Het Dwingelderveld is aangewezen als speciale beschermingszone voor 15 habitattypen, een habitatsoort, zeven broedvogels en vier niet-broedvogels:

Habitattypen:

- Stuiyzandheiden met struikhei
- Binnenlandse kraaiheibegroeijingen
- Zandverstuivingen
- Zwakgebufferde vennen
- Zure vennen
- Vochtige heiden
- Droge heiden
- Jeneverbesstruwelen
- Heischrale graslanden*
- Actieve hoogvenen (hoogveenls.)
- Actieve hoogvenen (heideveentjes)
- Herstellende hoogvenen
- Pioniervegetaties met snavelbiezen
- Beuken-eikenbossen met hulst
- Oude eikenbossen

Habitatsoorten:

- Kamsalamander

Broedvogels:

- Dodaars
- Geoorde fuut
- Zwarte Specht
- Boomleeuwerik
- Paapje
- Roodborsttapuit
- Tapuit

Niet-broedvogels:

- Kleine Zwaan
- Toendrarrietgans
- Wintertaling
- Slobeend

Mantingerzand

Het Mantingerzand is een stuiyzandgebied begroeid met vochtige en droge heiden en jeneverbessen. Verspreid liggen enkele naald- en loofbosjes. In laagten zijn vochtige gebieden aanwezig waaronder enkele zure vennen. Een aanzienlijk deel van het gebied bestaat uit voormalige landbouwgronden die worden ontwikkeld tot natuur. Door natuurontwikkeling wordt geprobeerd de restanten van het oorspronkelijke landschap met elkaar te verbinden. Het Mantingerzand is aangewezen als speciale beschermingszone voor zeven habitattypen:

Habitattypen:

- Stuiyzandheiden met struikhei
- Binnenlandse kraaiheibegroeijingen
- Zandverstuivingen
- Zure vennen
- Vochtige heiden
- Jeneverbesstruwelen
- Heischrale graslanden

Mantingerbos

Het Mantingerbos bestaat uit een drietal bosjes (het eigenlijke Mantingerbos, het Thijnsbosje en het Noordlagerbos) en beekdalgraslanden langs het Oude Diep. Het is de enige locatie in ons land waarvan met zekerheid bekend is dat er vanaf de prehistorie permanent bos heeft gestaan. Het bos is een voorbeeld van een hulstbos, waarin hulst plaatselijk domineert en tot forse bomen weet uit te groeien. Het Mantingerbos is aangewezen als speciale beschermingszone voor twee habitattypen:

Habitattypen:

- Beuken-eikenbossen met hulst
- Oude eikenbossen

5.4 Mogelijke effecten

Effectenindicator

Met behulp van de effectenindicator (zoals beschikbaar op de website van het Ministerie van LNV) kan een verkenning worden uitgevoerd naar de kans op mogelijke significante effecten. De effectenindicator geeft informatie over de gevoeligheid van habitattypen, soorten en vogels voor de meest voorkomende storende factoren. Door het Ministerie van LNV zijn 19 versturende effecten onderscheiden die (mogelijke) schadelijk zijn voor beschermde habitattypen, -soorten of vogelsoorten. Deze 19 effecten zijn de meest voorkomende storende factoren die ten gevolge van een activiteit kunnen optreden. Deze lijst is niet volledig omdat zeer veel specifieke storende factoren mogelijk zijn. In veel gevallen is het echter mogelijk om specifieke storende factoren onder te brengen onder één van de storende effecten uit deze lijst.

Daarnaast zijn 28 activiteiten onderscheiden. Een activiteit is een bewuste (herhaalde) handeling of (eenmalige) ingreep met een bepaald doel. Het kan gaan om een nieuwe

activiteit of bestaand gebruik. Eén activiteit kan leiden tot één of meer storende effecten. Zo kan de activiteit wegaanleg gekenmerkt worden door onder andere verlies van leefgebied, versnippering van leefgebied, sterfte van individuen en verstoring door geluid en licht.

Selectie activiteiten en effecten

Per activiteit zijn in de effectenindicator de hierop van toepassing zijnde storende effecten geselecteerd. De effecten die op voorhand al kunnen worden uitgesloten, omdat zij met zekerheid niet zullen optreden als gevolg van de betreffende activiteit, zijn hierin niet opgenomen. Wat overblijft, is een selectie aan effecten die door de specifieke activiteit zouden kunnen optreden. Op basis van de geplande ingrepen is vooral de activiteit *landrecreatie* van toepassing. Mogelijk zijn *woningbouw* en *kabels- en leidingen* ook van toepassing (Bijlage II). De versturende effecten van de activiteiten zijn samengevoegd tot een lijst met mogelijk versturende effecten. In bijlage III is een toelichting opgenomen van de in deze tabel opgenomen effecten.

Externe werking

Externe werking is de beschermende werking van de Natuurbeschermingswet buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied. Van externe werking is sprake als extern gebruik buiten het gebied een effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van de aangewezen waarden. Hierbij wordt gelet op de kritische factoren en ecologische vereisten in het gebied. Voor externe werking bestaan geen standaard afstanden. Deze kunnen per activiteit en per habitatype of -soort verschillen. Of sprake is van externe werking dient dan ook per project of per activiteit bepaald te worden.

Alle recreatieterreinen liggen buiten de begrenzing van de Natura 2000-gebieden. Activiteiten op de recreatieterreinen vallen dus onder de externe werking.

Cumulatie

Hoewel niet alle terreinen bij het zelfde gebied liggen of zelfs op enige afstand van een Natura 2000-gebied (bijvoorbeeld Het Grote Zand), dienen alle terreinen, of eigenlijk alle geplande ontwikkelingen op deze terreinen, meegenomen te worden in de toetsing. Daarnaast moeten ook alle andere activiteiten (onafhankelijk welke of waar) die een negatief effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelen meegenomen worden in de toetsing. Dit wordt in de Natuurbeschermingswet cumulatie genoemd. Cumulatie kan gedefinieerd worden als: *"De effecten van de voorgestelde eigen activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, in combinatie met de effecten van andere activiteiten en plannen."* (Bron: Steunpunt Natura 2000, 2007)

Door rekening te houden met cumulatie van effecten wordt beoogd te voorkomen dat een opeenstapeling van op zich kleine negatieve effecten uiteindelijk leidt tot significante negatieve effecten op een instandhoudingsdoel. Effecten van activiteiten, plannen en projecten buiten het Natura 2000-gebied dienen ook te worden meegenomen, voor zover er sprake is van externe werking. Positieve effecten mogen worden verdisconteerd met negatieve effecten.

De effecten van de volgende typen activiteiten, plannen en projecten dienen in onderlinge cumulatie te worden gezien (Steunpunt Natura 2000, 2007):

- Bestaand gebruik (in brede zin, niet alleen ten opzichte van peildatum van 1 oktober 2005 ongewijzigd bestaand gebruik, maar inclusief het qua omvang of aard van het effect gewijzigd bestaand gebruik en de autonome ontwikkeling van bestaand gebruik);
- De vanaf het moment van gebiedsaanwijzing tot in een formeel besluit toegestane en uitgevoerde/in uitvoering zijnde projecten (al dan niet met na-ijleffecten), zoals bijvoorbeeld verleende vergunning, ontheffing, bestemmingsplan of peilbesluit; Andere voorgenomen (indien voorzien is dat het voorgenomen plan of project zal worden vastgesteld) of al door Rijk of Provincie vastgestelde (maar nog niet uitgevoerde) plannen en projecten;
- En vanzelfsprekend het eigen voorgenomen project.

5.5 Effectbeoordeling

Voorwaarden

De oriënterende effectbeoordeling wordt niet specifiek uitgevoerd voor alle individuele recreatieterreinen, maar voor alle uitbreidingen die het bestemmingsplan straks mogelijk maakt als geheel. De te verwachte effecten hebben met name betrekking op de gevolgen van de uitbreidingen en minder op de fysiek uitbreiding op zich (met uitzondering van camping De Voscheheugte). Het belangrijkste gevolg is de toename van het aantal recreanten en de hiermee samenhangende toename van de recreatiedruk. Er wordt uitgegaan van een zogenoemd worstcase scenario, waarbij alle terreinen maximaal uitbreiden.

Voor de toetsing worden alle aangewezen waarden van de drie omliggende Natura 2000-gebieden in een keer beschreven, omdat de effecten van een toename van recreatie niet specifiek gebonden zijn aan een gebied en de toename overal te verwachten is.

Habitattypen

Effecten door recreatie

Uit de tabel in Bijlage II valt af te leiden dat de kwalificerende habitattypen voor een aantal storingsfactoren *gevoelig* zijn. Omdat in principe de natuurgebieden alleen toegankelijk zijn op wegen en paden, kan er van uitgegaan worden dat oppervlakteverlies of mechanische effecten niet van toepassing zijn. Ook leidt een toename van recreanten niet tot verontreinigingen, omdat ook hier uitgegaan kan worden dat mensen zich houden aan bestaande wet- en regelgeving. Optische verstoring kan wel optreden doordat een toename van het aantal recreanten een toename kan betekenen van de verstoringssintensiteit. Omdat habitattypen (in de zin van vegetatiegemeenschappen) echter zelf niet optisch verstoord kunnen worden, betreft het allen de voor de habitattypen typische soorten. Dit zijn geen kwalificerende soorten, maar wel soorten die voorkomen in of kenmerkend zijn voor het betreffende habitatype en informatie verschaffen over de kwaliteit van het habitatype.

In het kader van deze oriënterende fase is toetsing aan deze typische soorten niet uitgevoerd. Het aantal soorten waaraan getoetst zou moeten worden is te groot om in deze beschrijving op te nemen. Over het algemeen gaat het om soorten die niet opgenomen zijn in de Flora- en faunawet of in de Habitatrichtlijn en betreft het veel planten, mossen-, insecten- en vogelsoorten. Voor veel soorten zal de toename van het aantal recreanten niet leiden tot een verstoringstoename (de verstoringafstanden van insecten zijn erg klein). Vogels kunnen echter wel verstoord worden door recreatieve activiteiten (Krijgsveld et al, 2008).

Bij een toetsing moet nagegaan worden of door de toename van het aantal recreanten de typische soorten dusdanig verstoord worden, dat door hun afname of verdwijnen de kwaliteit van de habitattypen dusdanig afneemt dat er een afname van kwaliteit of geen sprake meer is van het habitatype. Hoe exact de typische soorten meegenomen moeten worden in een toetsing is tot nu toe nog niet bekend (ook niet bij LNV).

De verwachting is dat geen significant negatieve effecten optreden ten aanzien van habitattypen. De habitattypen zelf zullen niet verstoord worden en significant negatieve effecten op typische soorten - waardoor geen sprake meer is van de habitattypen - zijn eveneens erg onwaarschijnlijk.

Effecten door uitbreiding

Omdat camping de Voscheheugte direct grenst aan het Natura 2000-gebied Mantingerzand, kunnen activiteiten (bijvoorbeeld leggen van kabels en leidingen) op het campingterrein directe negatieve effecten veroorzaken. Ook hier geldt het verhaal van optische verstoring zoals hierboven beschreven. Aanvullend kan echter ook verdroging optreden door bijvoorbeeld graafwerkzaamheden. Aangrenzend aan het terrein liggen onder andere de voor verdroging zeer gevoelige habitattypen *zure vennen* en *vochtige heiden* (BügelHajema & TAUW, 2009). Door ontgrondingen kan de grondwaterstand beïnvloed worden en kan vervolgens verdroging optreden van de

bovengenoemde habitattypen. Uiteraard alleen indien de habitattypen grondwater gevoed worden of wanneer ondoorlaatbare bodemlagen beschadigd worden. De verwachting is dat geen significant negatieve effecten optreden ten aanzien van habitattypen. Ter hoogte van de Voscheheugte bestaat de bodem uit een veldpodzol met een grondwatertrap van VI (diepe grondwaterstand). De vochtige habitattypen zijn naar verwachting afhankelijk van neerslagwater. Alleen wanneer diepe grondbewerking plaats vindt kunnen op grotere schaal wel effecten plaats vinden.

Geadviseerd wordt echter wel om een nadere toetsing uit te voeren wanneer bekend is welke activiteiten en werkzaamheden en inrichtingen uitgevoerd gaan worden.

Habitatsoorten

Van de drie omliggende Natura 2000-gebieden is alleen het Dwingelderveld aangewezen voor habitatsoorten. Het gaat hierbij alleen om de soort kamsalamander. Gezien de soort een dusdanig specifieke habitatkeuze heeft dat alleen voorkomt in gebieden die niet voor recreanten toegankelijk zijn (recreanten komen in principe niet buiten bestaande wegen en paden), is van vernietiging of verstoring van leefgebied naar verwachting geen sprake. Ook is de soort vooral 's avonds en 's nachts actief, wanneer de recreatie-intensiteit nagenoeg afwezig is, waardoor van verstoring nog nauwelijks sprake zal zijn.

Verwacht wordt dan ook dat de uitbreidingen geen significant negatief effect zullen hebben op de gunstige staat van instandhouding van kamsalamander.

Broedvogels en niet-broedvogels

Van de drie omliggende Natura 2000-gebieden is alleen het Dwingelderveld aangewezen voor broedvogels en niet-broedvogels. Dit zijn naar verwachting de groepen die de meeste verstoring zullen ondervinden van een toename van recreanten.

Uit de tabel in Bijlage II valt af te leiden dat een deel van de aangewezen vogels gevoelig zijn voor *optische verstoring*. Door een verhoging van de recreatiedruk kunnen deze soorten meer verstoord worden. Voor broedvogels kan dit resulteren in een verminderd broedsucces en voor niet-broedvogels in een verminderde voedselinname, wat kan leiden tot sterfte. Aan de hand van de bestaande recreatiedruk en de verspreiding van de vogelsoorten kan bepaald worden of een toename van recreatie zal leiden tot negatieve effecten op deze vogelsoorten. Indien bijvoorbeeld nu de recreatieve verstoring al maximaal is, hoeft een toename niet te leiden tot extra druk. Daarentegen kan een toename ook leiden tot extra versnippering wat wel kan leiden tot extra verstoring. Dit dient in een nadere toetsing uitgezocht te worden.

5.6 Advies

Geconcludeerd wordt dat de uitbreiding van de recreatieterreinen mogelijk negatieve effecten heeft op de aangewezen waarden van de omliggende Natura 2000-gebieden. Gezien de afstand van de meeste terreinen tot de Natura 2000-gebieden gaat het vooral om effecten als gevolg van de toename van het aantal recreanten in de Natura 2000-gebieden. Verwacht wordt dat echter geen significant negatieve effecten zullen optreden doordat ofwel de aangewezen waarden zelf niet verstoord worden [habitattypen], dan wel dat het effect (de toename van verstoring) dusdanig klein is ten opzichte van de huidige verstoring dat dit niet significant is [habitatsoorten en vogelsoorten].

Omdat negatieve effecten niet op voorhand uitgesloten kunnen worden en de Natuurbeschermingswet verplicht om alle mogelijke activiteiten te toetsen aan alle aangewezen waarden, waarbij eveneens rekening gehouden wordt met cumulatie, dient voor de bestemmingsplanwijziging een vervolgttoetsing uitgevoerd te worden.

6 Conclusie

6.1 Flora- en faunawet

Geconcludeerd wordt dat op een aantal recreatieterreinen (strikt) beschermde soorten aanwezig zijn of aanwezig kunnen zijn. Het betreft de terreinen Het Grote Zand, Sonnevanc, de Voscheheugte en mogelijk op de Molenhorst¹. Door de geplande uitbreidingen kunnen zowel tijdens de aanlegfase als de gebruiksfase beschermde plant- en diersoorten verstoord worden. Nader onderzoek is noodzakelijk om duidelijkheid te krijgen over de al dan niet aanwezigheid van beschermde soorten en bij aanwezigheid of negatieve effecten optreden. In tabel 1 zijn de conclusies per recreatieterrein samengevat.

6.2 Ecologische Hoofdstructuur

Geconcludeerd kan worden dat voor twee recreatieterreinen - Het Grote Zand en de Voscheheugte - een nadere EHS-toetsing uitgevoerd moet worden. Het recreatieterrein Sonnevanc ligt in een zoekgebied voor een verbindingszone en kan door de vorm van het perceel de functionaliteit van de verbindingszone mogelijk beïnvloeden. Ook voor dit terrein is een nader onderzoek noodzakelijk naar de ligging en de functionaliteit van de geplande verbindingszone. In tabel 1 zijn de conclusies samengevat.

6.3 Natuurbeschermingswet

Voor de natuurbeschermingswet is één toetsing uitgevoerd voor alle terrein samen. Een toename van het aantal recreanten als gevolg van de uitbreidingen kan een negatief effect hebben op de aangewezen waarden van de omliggende Natura 2000-gebieden Dwingelderveld, Mantingerzand en Mantingerbos. Naar verwachting zullen deze effecten echter niet significant negatief zijn. Omdat de Natuurbeschermingswet verplicht alle mogelijke activiteiten te toetsen aan alle aangewezen waarden, waarbij eveneens rekening gehouden wordt met cumulatie, dient voor de bestemmingsplanwijziging een vervolgttoetsing uitgevoerd te worden waarbij nader ingegaan wordt op de te verwachte toename van recreanten, de tijdsbesteding, de bezoekerperiode en de effecten die dit kan hebben op de instandhoudingsdoelen van de aangewezen waarden.

Tabel 1. Samenvatting conclusies Flora- en faunawet, Ecologische Hoofdstructuur en Natuurbeschermingswet.

	1	2	3	4	5	6
	Het Grote Zand	Sonnevanc	Voscheheugte	De Stal	De Goudplevier	De Molenhorst***
Flora- en faunawet [Nader onderzoek]	✓	✓	✓*			✓
Ecologische Hoofdstructuur [EHS-toets uitvoeren]	✓	✓**	✓			
Natuurbeschermingswet [Voortoets uitvoeren]	✓	✓	✓	✓	✓	✓

* afhankelijk van de geplande ingreep en uitvoeringswerkzaamheden

** toetsing naar het functioneren van de geplande verbindingszone.

*** later toegevoegd aan het onderzoek, actualisatie is uitgevoerd in 2011

¹ Op alle terreinen kunnen broedvogels aanwezig zijn, waardoor activiteiten mogelijk alleen uitgevoerd kunnen worden buiten het broedseizoen..

Geraadpleegde bronnen

- Bal, D., Beije, H.M., Hoogeveen, Y.R., Jansen, S.R.J. en Reest, P.J. van der, 1995, Handboek natuurdoeltypen in Nederland, IKC-Natuurbeheer, Wageningen.
- Broekmeyer, M. (2005). Effectenindicator Natura 2000-gebieden. Achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren.
- BügelHajema Adviseurs bv & TAUW bv. (2009) CONCEPT Beheerplan Natura 2000-gebied Mantingerzand. Assen.
- Gemeente Midden-Drenthe (2003). Compensatieverordening gemeente Midden-Drenthe
- Gies, E., A. Bleeker & H. van Dobben (2006) Onderbouwing significant effect depositie op natuurgebieden. Een onderzoek naar de wijze waarop in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn getoetst kan worden of vergunningverlening kan leiden tot significant negatieve effecten op de natuur. Eindconcept 28 april 2006. Alterra Wageningen.
- Heusden W.R.M. van & S.J. Vreugdenhil (2008). Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Concept, Versie 1.1. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV.
- Hut, van der, R.M.G., C.J. de Jonge, F.R.A. Berken en L. Davids (2009). Visitormanagementplan Nationaalpark Wieden - Weerribben. Altenburg en Wymenga Veenwoude en Kenniscentrum Recreatie Den Haag.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2003). Europese Natuur in Nederland. Habitattypen.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2004). Europese Natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn.
- Krijgsveld, K.L., R.R. Smits en J. van der Winden (2008). Verstoringsgevoeligheid van vogels - Update literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Ministerie van LNV (2005a). Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2005b). Werken aan Natura 2000. Het onderdeel stappenplan voor de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Brochure.
- Ministerie van LNV (2005c). Checklist gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - hoofddocument.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - bijlagedocument.
- Koninklijke Vermande (1999-2009, Planten en dieren, Flora- en faunawet, band 1, 2, 3, 4, 5 en 6, SDU Uitgeverij, Den Haag
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2004, 501 Algemene Maatregel van Bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen, Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.
- Ministerie van LNV (2009). Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- Provincie Drenthe (2007) Concretisering EHS Drenthe, gebieden, doelen en spelregels.
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (www.ravon.nl).
- SOVON en CBS (2005). Trends van vogels in het Nederlands Natura 2000 netwerk. Sovon-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- VZZ Zoogdiervereniging (2009). www.vzz.nl en www.zoogdieratlas.nl

BIJLAGEN

BIJLAGE I: WETTELIJK KADER FLORA- EN FAUNAWET

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vooraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

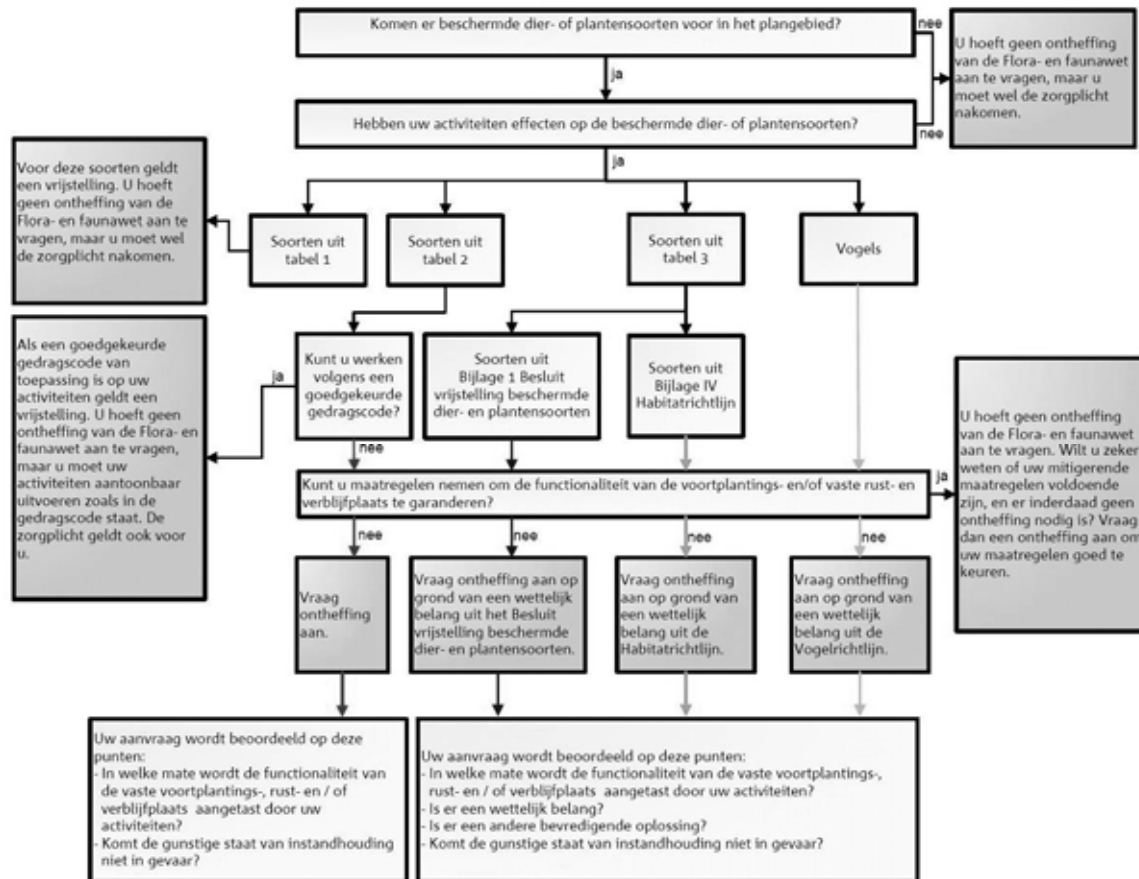
Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in

de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels².

Toetsingsschema Flora- en faunawet (Bron: Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet).

In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.minlnv.nl 'Onderwerpen Natuur'. U kunt daar ook verleende ontheffingen inzien.

² In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;

BIJLAGE II: EFFECTEN TABEL

● = zeer gevoelig ● = gevoelig ● = niet gevoelig □ = niet van toepassing - = onbekend

De storingsfactoren 1, 7, 13, 14, 16 en 17 horen bij de activiteit landrecreatie. De storingsfactoren 2, 8, 12 en 15 horen bij woningbouw en kabels en leidingen en zijn apart geplaatst omdat deze waarschijnlijk niet direct van toepassing zijn.

Aangewezen voor Natura 2000-gebied DV: Dwingelderveld MZ: Mantingerzand MB: Mantingerbos	1 7 13 14 16 17							2 8 12 15			
	oppervlakteverlies	verontreiniging	geluid	licht	optische verstoring	mechanische effecten	versnippering	verdrotting	dynamiek substraat	verandering	trillingen
	<i>Habitattypen:</i>										
DV MZ	Stuifzandheiden met struikhei	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Zandverstuivingen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Zwakgebufferde vennen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Zure vennen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Vochtige heiden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Droge heiden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Jeneverbesstruwelen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Heischrale graslanden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Actieve hoogvenen (heideveentjes)	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Herstellende hoogvenen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Pioniervegaties met snavelbiezen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MB	Beuken-eikenbossen met hulst	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MB	Oude eikenbossen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
	<i>Habitatsoorten:</i>										
DV	Kamsalamander	●	●	-	-	-	●	●	●	●	-
	<i>Broedvogels:</i>										
DV	Dodaars	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Geoorde fuut	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Zwarte Specht	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
DV	Boomleeuwerik	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
DV	Paapje	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Roodborsttapuit	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Tapuit	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
	<i>Niet-broedvogels :</i>										
DV	Kleine Zwaan	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
DV	Toendrarietgans	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Wintertaling	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Slobeend	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●

BIJLAGE III: TOELICHTING STORINGSFACTOREN

1. Oppervlakteverlies

Kenmerk:	Afname beschikbaar oppervlak leefgebied soorten en/of habitattypen.
Interactie andere factoren:	Verlies van oppervlakte leidt tot verkleining en in sommige gevallen ook tot versnippering van het leefgebied (zie aldaar). Een kleiner gebied heeft bovendien meer te leiden van randinvloeden: vaak is de kwaliteit van het leefmilieu aan de rand minder goed dan in het centrum van het gebied. Op deze manier leidt verlies oppervlakte mogelijk ook tot een grotere gevoeligheid voor bijvoorbeeld verdroging, verzuring of vermesting.
Werking:	Door afname van het beschikbare oppervlak neemt ook het aantal individuen van een soort af. Om duurzaam te kunnen voortbestaan moet elke soort uit een minimum aantal individuen bestaan; bij diersoorten wordt meestal van een minimum aantal paartjes (reproductieve eenheden) gesproken. Wanneer een populatie te klein wordt neemt de kans op uitsterven toe, zeker als deze populatie geen onderdeel uitmaakt van een samenhangend netwerk van leefgebieden. Bij een populatie die uit te weinig individuen bestaat, neemt ook de kans op inteelt toe en dus de genetische variatie af. Hierdoor wordt een populatie kwetsbaar voor veranderingen tengevolge van bijvoorbeeld predatie, extreme seizoensinvloeden of ziekten. Ook habitattypen kennen een ondergrens voor een duurzame oppervlakte.

2. Versnippering

Kenmerk:	Van versnippering is sprake bij het uiteenvallen van het leefgebied van soorten.
Interactie andere factoren:	Treedt op ten gevolge van verlies leefgebied of verandering in abiotische condities van het leefgebied. Kan leiden tot verandering in populatiedynamiek.
Gevolg:	Als het leefgebied niet meer voldoende groot is voor een populatie, of individuen van één populatie kunnen de verschillende leefgebieden niet meer bereiken, neemt de duurzaamheid van de populatie af. Een gevolg kan zijn een verandering op in de soortensamenstelling en het ecosysteem. Soorten zijn in verschillende mate gevoelig voor de versnippering van hun leefgebied. Het meest gevoelig zijn soorten met een gering verspreidingsvermogen, soorten die zich over de grond bewegen en soorten met een grote oppervlaktebehoefte. Versnippering door barrières zoals wegen en spoorlijnen leidt mogelijk ook tot sterfte van individuen en kan zo effect hebben op de populatiesamenstelling. Bij versnippering moet men altijd goed rekening houden met het schaalniveau van het populatienetwerk.

7. Verontreiniging

Kenmerk:	Er is sprake van verontreiniging als er verhoogde concentraties van stoffen in een gebied voorkomen, welke stoffen onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties aanwezig zijn. Bij verontreiniging is sprake van een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Deze stoffen werken in op de bodem, grondwater, lucht.
Interactie andere factoren:	Geen directe interactie met andere factoren. Wel kan verontreiniging als gevolg van andere factoren optreden.
Gevolg:	Vrijwel alle soorten en habitattypen reageren op verontreiniging. De ecologische effecten uit zich in het verdwijnen van soorten en/of het beïnvloeden van gevoelige ecologische processen. Deze beïnvloeding kan direct plaatsvinden maar ook indirect via een opeenvolging van ecologische interacties. Bovendien kan verontreiniging zich pas vele jaren/decennia later manifesteren. De gevolgen van verontreiniging zijn divers en complex. In het algemeen kan gesteld worden dat aquatische habitattypen en soorten gevoeliger zijn dan terrestrische systemen. Ook geldt dat soorten in de top van de voedselpiramide, als gevolg van accumulatie, van verontreinigingen gevoeliger zijn. Echter, afhankelijk van de concentratie en duur van de verontreiniging zijn alle habitattypen en soorten gevoelig en kan verontreiniging leiden tot verandering van de soortensamenstelling.

8. Verdroging

Kenmerk:	Verdroging uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is zo lager dan de gewenste/benodigde grondwaterstand.
Interactie andere factoren:	Verdroging kan tevens leiden tot verzilting. Door verdroging neemt ook de doorluchting van de bodem toe waardoor meer organisch materiaal wordt afgebroken. Op deze wijze leidt verdroging tevens tot vermesting. Er zijn ook gebieden waar verdroging kan optreden zonder dat de grondwaterstand in de ondiepe bodem daalt. Het gaat daarbij om gebieden waar van oudsher grondwater omhoogkomt. Dit water heet kwelwater. Kwelwater is water dat elders in de bodem is geïnfiltrerd en dat naar het laagste punt in het landschap stroomt. Kwelwater heeft dikwijls een bijzondere samenstelling: het is rijk aan ijzer en calcium, arm aan voedingsstoffen en niet zuur, maar gebufferd. Schade aan de natuur die veroorzaakt wordt door een afname of het verdwijnen van kwelwater en het vervangen van dit type water met gebiedsvreemd water, noemen we ook verdroging.
Gevolg:	De verandering in grondwaterstand en soms ook kwaliteit van het grondwater leidt tot een verandering in de soortensamenstelling en op lange termijn van het habitatype.

12 Verandering dynamiek substraat

Kenmerk: Er treedt een verandering op in de bodemdichtheid of bodemsamenstelling van terrestrische of aquatische systemen, bijvoorbeeld door aanslibbing of verstuiving.

Interactie andere factoren: verandering overstromingsdynamiek, verandering mechanische effecten

Gevolg: Verandering van dynamiek van het substraat kan leiden tot verandering van de abiotische randvoorwaarden waardoor levensgemeenschappen kunnen veranderen. Dynamiek van het substraat is bijvoorbeeld van belang voor droge pioniervegetaties in de duinen en stuifzanden, of voor mosselbanken in de Waddenzee.

13 Verstoring door geluid

Kenmerk: Verstoring door onnatuurlijke geluidsbronnen; permanent zoals geluid wegverkeer danwel tijdelijk zoals geluidsbelasting bij evenementen. Geluid is een hoorbare trilling, gekenmerkt door geluidsdruk en frequentie.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen met visuele verstoring op door bijv. vlieg- en autoverkeer, manifestaties etc.

Gevolg: Logischerwijs zijn alleen diersoorten gevoelig voor direct effecten van geluid. Geluid sec is een belangrijke factor in de verstoring van fauna. De verstoring door geluid wordt beïnvloed door het achtergrondgeluid en de duur, frequentie en sterkte van de geluidsbron zelf. Geluidsbelasting kan leiden tot stress en/of vluchtgedrag van individuen. Dit kan vervolgens weer leiden tot het verlaten van het leefgebied of bijvoorbeeld een afname van het reproductieproces. In bepaalde gevallen kan ook gewenning optreden, in het bijzonder bij continu geluid. Voor zeezoogdieren en vogels is in bepaalde gevallen deze dosis-effect relatie goed gekwantificeerd.

14 Verstoring door licht

Kenmerk: Verstoring door kunstmatige lichtbronnen, zoals licht uit woonwijken en industrieterreinen, glastuinbouw etc.

Interactie andere factoren: Geen?

Gevolg: Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Met name schemer- en nachtactieve dieren kunnen last hebben van verstoring door licht, doordat zij juist aangetrokken worden of verdreven door de lichtbron. Hierdoor raakt bijvoorbeeld hun ritme ontregeld of verlichte delen van het leefgebied worden vermeden.

15 Verstoring door trilling

Kenmerk: Er is sprake van trillingen in bodem en water als dergelijke trillingen door menselijke activiteiten veroorzaakt worden, zoals bij boren, heien, draaien van rotorbladen etc.

Interactie andere factoren: Kan vooral samen optreden met verstoring door geluid

Gevolg: Trilling kan leiden tot verstoring van het natuurlijke gedrag van soorten. Individuen kunnen tijdelijk of permanent verdreven worden uit hun leefgebied. Over het daadwerkelijke effect van trilling is nog zeer weinig bekend. Naar het effect op zeezoogdieren is wel onderzoek verricht.

16: Optische verstoring

Kenmerk: Optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen op met verstoring door geluid (in geval van recreatie) of trilling en licht (in geval van voertuigen, schepen).

Gevolg: Optische verstoring leidt vooral tot vluchtgedrag van dieren. De soort reageert bijvoorbeeld op beweging omdat een potentiële vijand wordt verwacht. Andersom kan optische verstoring juist ook het uitzicht van soorten beperken waardoor zij potentiële vijanden niet zien naderen. De daadwerkelijke effecten zijn zeer soortspecifiek en hangen van de schuwheid van de soort en de mate waarin gewenning optreedt. Bovendien kunnen de effecten afhankelijk zijn van de periode van de levenscyclus van de soort: in de broedtijd zijn soorten over het algemeen schuwer en dus gevoeliger voor optische verstoring.

17: Verstoring door mechanische effecten

Kenmerk: Onder mechanische effecten vallen verstoring door betreding, golfslag, luchtwervelingen etc. die optreden ten gevolge van menselijke activiteiten. De oorzaken en gevolgen zijn bij deze storende factor zeer divers.

Interactie andere factoren: Verstoring kan samenvallen met verstoring door geluid, licht en trilling.

Gevolg: Deze storende factor kan leiden tot een verandering van het habitatype en/of verstoring of het doden van fauna-individuen. Bij habitattypen treedt de verstoring/verandering vaak op ten gevolge van recreatie of bijvoorbeeld militaire activiteiten. Het effect is zeer afhankelijk van de kwetsbaarheid (gevoeligheid) van het habitatype. Waterrecreatie en scheepvaart leiden tot golfslag, hetgeen effect kan hebben op de oeverbegroeiing en waterfauna. Luchtwervelingen van bijvoorbeeld windmolens kunnen leiden tot vogelsterfte.

BIJLAGE 8

Beoordeling natuurwaarden Het Grote Zand

**Voortoets uitbreiding zes recreatieterreinen
in de gemeente Midden-Drenthe**

*Beoordeling van natuurwaarden in het kader van
de Natuurbeschermingswet*

Recreatieterrein Het Grote Zand

Colofon

Titel: **Voortoets uitbreiding zes recreatieterreinen gemeente Midden-Drenthe**

Subtitel: Beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Natuurbeschermingswet
Recreatieterrein Het Grote Zand

Projectcode: 10484 a

Status: Definitief

Datum: 28 januari 2011

Auteur: Ir. A. (Arjen) Goutbeek

Eindredactie: Drs. A. (Anton) Alberts

Opdrachtgever: Gemeente Midden-Drenthe

Contactpersoon: Dhr. R. van Gorcum

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding.....	4
1.2	Plangebied en geplande werkzaamheden.....	4
1.3	Gevolgen uitbreiding.....	5
2	Toetsingskader Natura 2000.....	7
2.1	Juridisch kader	7
2.2	Gebiedsbeschrijvingen	8
3	Effecten analyse.....	10
3.1	Selectie van effecten	10
3.2	Effectbeoordeling.....	10
3.3	Cumulatie	12
4	Conclusie	14
4.1	Gevolgen door uitbreiding Het Grote Zand	14

Literatuur

Bijlagen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In verband met een nieuw bestemmingsplan buitengebied van de Gemeente Midden-Drenthe, waarin de uitbreiding van zes recreatieterreinen¹ mogelijk gemaakt moet worden, is begin 2009 een quick-scan natuurwetgeving uitgevoerd (Goutbeek, 2009). Hierin is aandacht besteed aan de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en het EHS-beleid. Geconcludeerd is dat negatieve effecten op beschermde soorten of natuurwaarden van de EHS en/of de omliggende Natura 2000-gebieden niet kunnen worden uitgesloten.

Voor wat betreft de Flora- en faunawet en (eventueel) noodzakelijke compensaties vanuit de EHS is geadviseerd om vervolgstappen te nemen wanneer de inrichtingsplannen meer concreet zijn, zodat een gerichte inventarisatie uitgevoerd en/of een compensatieplan opgesteld kan worden. Hier wordt dan ook vooralsnog niet nader op ingegaan. Wel wordt een Voortoets uitgevoerd in het kader van de Natuurbeschermingswet. In de Voortoets wordt onderzocht of de geplande ontwikkelingen mogelijk (significant) negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelen van de omliggende Natura 2000-gebieden.

Omdat de zes terreinen verschillende ontwikkelingen hebben, zowel in ruimte als tijd en de terreinen verschillen qua ligging ten opzichte van Natura 2000-gebieden, wordt elk terrein apart getoetst. Daarnaast vindt ook een cumulatietoets plaats, waarbij de ontwikkelingen van de zes terreinen gezamenlijk getoetst worden. In dit (deel)rapport wordt de ontwikkeling van recreatieterrein Het Grote Zand getoetst.

Figuur 1. Ligging Bungalowterrein Het Grote Zand

1.2 Plangebied en geplande werkzaamheden

Het Grote Zand ligt ten oosten van de kern Hooghalen, direct grenzend aan het spoor (Zwolle-Groningen). Het terrein grenst aan het bos- en natuurgebied het Groote Zand - Boswachterij Hooghalen (figuur 1) en op korte afstand ligt het Habitat- en Vogelrichtlijngebied Drentsche Aa-gebied. Door de hoge dichtheid aan recreatiewoningen is op het terrein zelf echter nog maar beperkt bos aanwezig. In de huidige situatie is het terrein circa 35 hectare groot en zijn er 212 recreatiewoningen en 80 chalets aanwezig. De plannen zijn om het terrein uit te breiden met 24 nieuwe chalets en 15 nieuwe recreatiewoningen. De uitbreiding dient plaats te vinden midden

¹ De zes terreinen zijn Het Grote Zand bij Hooghalen, Sonnevank bij Spier, De Goudplevier bij Nieuw-Balinge, De Stal bij Drijber, Molenhorst bij Makkum en Voscheugte bij Mantinge.

Verwacht wordt dat het maximale aantal alleen in het zomerseizoen gehaald zal worden. Omdat echter de uitbreiding ook geschikt is voor andere seizoenen, neemt ook (met gelijke verhouding) het aantal recreanten in de winter aanzienlijk toe.

Samengevat

De beschermde natuurwaarden van de Natura 2000-gebieden kunnen op twee manieren worden beïnvloed door de geplande uitbreidingen op Het Grote Zand:

- Bouwactiviteiten en inrichting van het terrein;
- Toename van recreanten.

In de analyse wordt geen rekening gehouden met autonome ontwikkelingen zoals groei van de recreatiemarkt en bijvoorbeeld vergrijzing. Deze factoren kunnen op termijn van invloed zijn op de effecten.

2 Toetsingskader Natura 2000

2.1 Juridisch kader

Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, Natura 2000 en de Natuurbeschermingswet

Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie, die worden beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Deze richtlijnen geven aan welke typen natuur en welke soorten moeten worden beschermd. De EU-lidstaten wijzen daarvoor speciale beschermingszones aan en moeten instandhoudingsmaatregelen nemen om deze gebieden te beschermen. De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn in Nederland geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet kent voor de Natura 2000-gebieden een vergunningstelsel en beheerplannen. Hiermee is een zorgvuldige afweging van activiteiten in en rond de natuurgebieden die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden en hun natuurwaarden gewaarborgd. Activiteiten en projecten mogen in principe alleen uitgevoerd worden wanneer geen significante schade aan de beschermde natuurwaarden wordt gedaan.

Het beschermingsregime van de Natuurbeschermingswet strekt zich uit tot gebieden die zijn aangewezen of aangemeld onder de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en de Beschermde Natuurmonumenten.

Habitattoets

Iedereen die vermoedt of kan weten dat zijn handelen of nalaten, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, nadelige gevolgen voor een Natura 2000-gebied kan hebben, is verplicht is deze handelingen achterwege te laten of te beperken als dit niet mogelijk is. De beoordeling of plannen of projecten mogelijkwijs significante nadelige gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied vindt plaats in een zogenaamde Habitattoets. In de regel wordt daarbij gestart met een oriënterend vooronderzoek - een zogenaamde Voortoets. Indien op basis van een dergelijke Voortoets niet kan worden uitgesloten dat geen significante gevolgen uitgaan van het betreffende plan of project, zal een Passende Beoordeling moeten worden opgesteld. Indien uit de Passende Beoordeling volgt dat significante gevolgen optreden, of niet uitgesloten kunnen worden, kan een plan of project alleen worden toegestaan indien gelijktijdig voldaan wordt aan een drietal criteria, de zogenaamde ADC-criteria: zijn er alternatieven, is het een dwingende reden en is er compensatie?

De gevolgen moeten, indien er sprake is van negatieve effecten, tevens beoordeeld worden in samenhang met die van andere plannen en projecten (cumulatietoets). Voor deze Voortoets wordt geen volledige cumulatietoets uitgevoerd, maar wel wordt gekeken naar de effecten van de uitbreiding van de zes recreatieterreinen gezamenlijk.

Beschermde waarden

De beschermde waarden van een Natura 2000-gebied worden uitgedrukt in de vorm van instandhoudingsdoelen voor habitattypen, vogels en/of andere soorten. Plannen of projecten in, of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied die de kwaliteit van habitattypen kunnen verslechteren of een negatief effect kunnen hebben op soorten, moeten getoetst worden op hun gevolgen voor het gebied. Het halen van de instandhoudingsdoelstelling moet worden bepaald door in geval van een *behoudsdoel* na te gaan of het behoud van de kwaliteit, zoals die aanwezig was in de uitgangssituatie², gegarandeerd is (Bügel Hajema/TAUW, 2009). In het geval van een *verbeterdoel* moet tevens worden nagegaan of verbetering niet in de weg wordt gestaan.

---

² Voor habitattypen en -soorten is dit de oppervlakte/populatieomvang zoals aanwezig op het moment van de definitieve aanwijzing. Als die situatie nog niet is vastgelegd moet deze zo goed mogelijk worden afgeleid uit bestaande karteringen of nog uit te voeren onderzoeken. Voor vogelsoorten is de uitgangssituatie de populatieomvang die volgens de instandhoudingsdoelen moet worden behouden of uitgebreid.

Bij de beoordeling van effecten van projecten of activiteiten worden de doelen uit het (ontwerp)besluit meegewogen. De doelen uit het ontwerpbesluit voor aanwijzing van het Natura 2000-gebied hebben nog geen formele juridische status tot de volledige aanwijzingsprocedure is afgerond. Tot die tijd dient uitgegaan te worden van de ontwerp-aanwijsbesluiten.

2.2 Gebiedsbeschrijvingen

Habitat- en Vogelrichtlijngebied Drentse-Aa gebied

Het Drentsche Aa-gebied is een van de laatste gave stroomdalen van ons land. Het bestaat uit oud Drents cultuurlandschap met madelanden (graslanden), bosjes, houtwallen, essen (akkers), heide, jeneverbesstruwelen, esdorpen, hunebedden en landgoederen. Door het gebied lopen een groot aantal beken en beekjes, waaronder de Drentsche Aa, Schipborgsche Diep, Zeegser loopje, Anloër diepje, Gasterensche Diep, Deurzerdiep, Andersche Diep en Amerdiep. Ten zuiden van dit gebied liggen nog de afzonderlijke bijbehorende terreinen Geelbroek, omgeving van Amen en Andersche Diep. Het Ballooërveld (Defensie) is een uitgebreid heidegebied met enig naaldbos en archeologisch belangrijke elementen (grafheuvels, celtic fields, hessenwegen). De Gasterse Duinen is een heuvelachtig gebied met stuifzand, heide, gageelstruwelen en bos. Kampsheide omvat droge en vochtige heide, jeneverbesstruwelen, ven, naald- en loofbos, alsmede grafheuvels en celtic fields. De Vijftig Bunder is een heidegebied in het noorden, op de overgang van het stroomdal van de Drentsche Aa. Het Drentse-Aa gebied is aangemeld/aangewezen als speciale beschermingszone voor 18 habitattypen, 5 habitatsoorten en 3 broedvogels:

Habitattypen:

- H2310 Stuifzandheiden met struikhei
- H2320 Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
- H2330 Zandverstuivingen
- H3160 Zure vennen
- H3260 Riveren en beken met waterplanten
- H4010 Vochtige heiden
- H4030 Droge heiden
- H5130 Jeneverbesstruwelen
- H6230 Heischrale graslanden
- H6410 Blauwgraslanden
- H7110 Actief hoogveen
- H7140 Overgangs- en trilvenen
- H7150 Slenken in hoogveen
- H9160 Eiken-haagbeukenbossen

- H9190 Oude eikenbossen
- H91D0 Hoogveenbos
- H91E0 Vochtige bossen

Habitat-soorten

- H1099 Rivierprik
- H1134 Bittervoorn
- H1145 Grote modderkruiper
- H1149 Kleine modderkruiper
- H1166 Kamsalamander
- H1163 Rivierdonderpad

Broedvogelsoorten

- A153 Watersnip
- A275 Paapje
- A338 Grauwe klauwier

Elperstroomgebied

Het gebied Elperstroom ligt in een oorspronggebied en bovenloop van de Beilerstroom, op de westelijke flank van de Hondsrug. Het stroomdal is uitgesleten tijdens de ijstijden. Kenmerkend is het typische beek- en esdorpenlandschap tussen de aangrenzende boswachterijen van Grollo en Schoonlo op voormalige heidegronden. In het gebied komen Tertiaire zanden tot dicht aan de oppervlakte voor als gevolg van opstuwing door een Zoutdome. De bodem van het beekdal heeft een dun veenpakket dat van nature sterk veraard is, plaatselijk komen op geringe diepte keilemlagen voor. Langs de beek liggen voornamelijk graslanden, van elkaar gescheiden door greppels, houtwallen en kleine bosjes. In het deelgebied de Reitma komen zeer oude onbemeste graslanden voor. Door de kenmerkende geologische en bodemkundige eigenschappen stroomt hier in winter en voorjaar relatief kalkrijk grondwater toe, waardoor zich hier kalkmoerassen, blauwgraslanden en heischraal graslanden ontwikkeld hebben.

Dwingelderveld

Het Dwingelderveld is een uitgestrekt heideterrein in het oude Drentse esdorpenlandschap. Het gebied herbergt uitgestrekte vochtige heidegebieden, hoogveenvennen, zure en zwakgebufferde vennen, oude eikenbossen, een klein

hoogveen, droge heide, stuifzanden en jeneverbesstruwelen. Op de heide en in de beboste delen van het gebied liggen zo'n zestig plassen en veentjes. Op diverse plekken in veentjes en slenken treedt hoogveenvorming op. Het gebied is belangrijk voor zeldzame insecten als het veenbesblauwtje en de veenbesparelmoervlinder. In het gebied liggen prehistorische grafheuvels. De Boswachterij Dwingeloo bestaat uit bossen die begin 20e eeuw zijn aangeplant op stuifzand en heide. Het Dwingelderveld is aangewezen als speciale beschermingszone voor 15 habitattypen, een habitatsoort, zeven broedvogels en vier niet-broedvogels:

3 Effecten analyse

3.1 Selectie van effecten

Toelichting

Negatieve effecten op de waarden van Natura 2000-gebieden kunnen op twee manieren optreden. Er kan sprake zijn van directe effecten en van indirecte effecten. Van directe effecten is sprake wanneer activiteiten of handelingen in een Natura 2000-gebied uitgevoerd worden en er een directe relatie is tussen de activiteit of handeling en het negatieve effect. Een duidelijk voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld oppervlakteverlies van een habitatype of leefgebied door bebouwing, vergraving et cetera. Er vindt dus een directe aantasting plaats. Van indirecte effecten - ook wel externe werking genoemd - is sprake wanneer als extern gebruik buiten het Natura 2000-gebied een effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van de aangewezen waarden van dit Natura 2000-gebied. Hierbij wordt gelet op de kritische factoren en ecologische vereisten in het gebied. Voor externe werking bestaan geen standaard afstanden. Deze kunnen per activiteit en per habitatype of -soort verschillen. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld de uitstoot van verzurende en vermestende stoffen van landbouwbedrijven op, voor eutrofiëring gevoelige habitattypen (zoals droge heide). De gevolgen van een activiteit buiten een Natura 2000-gebied hebben dan dus een negatief effect op het Natura 2000-gebied.

Selectie

In de quick-scan is al een selectie gemaakt van mogelijke negatieve effecten als gevolg van de uitbreidingen. Hierbij is gebruik gemaakt van de zogenoemde effectenindicator. Op basis van de geplande ingrepen zijn de activiteiten *landrecreatie*, *woningbouw* en *kabels- en leidingen* geselecteerd (Bijlage II). De versturende effecten van de activiteiten zijn samengevoegd tot een lijst met mogelijk versturende effecten. Hierbij hebben woningbouw en kabels- en leidingen vaak een direct effect en heeft landrecreatie meer betrekking op indirecte effecten (zie ook paragraaf 1.3).

Selectie gebieden

Gezien de afstand tot het Dwingelderveld en Elperstroomgebied en de ruime beschikbaarheid aan recreatieterreinen rondom deze gebieden, wordt verwacht dat de recreanten die naar recreatieterrein Het Grote Zand gaan met name gericht zijn op de natuurterreinen rond om het recreatiepark en in minder op terreinen op grotere afstand. Enige uitstraling als gevolg van recreatie is uiteraard niet uit te sluiten, maar dit zal gering zijn. Voor de uitbreiding van Het Grote Zand worden deze Natura 2000-gebieden dan ook niet in de nadere toetsing betrokken.

Aangezien Het Grote Zand op korte afstand ligt van het Habitat- en Vogelrichtlijngebied Drentsche Aa-gebied, is toetsing aan de instandhoudingsdoelen van dit gebied noodzakelijk.

3.2 Effectbeoordeling

Bouwactiviteiten en inrichting van het terrein

Voor de (her)inrichting en uitbreiding van het terrein zijn naar verwachting enkele bouw- en graafwerkzaamheden nodig. Omdat het terrein buiten de begrenzing van een Natura 2000-gebied ligt, kunnen directe effecten op voorhand worden uitgesloten. Door de uitbreiding verdwijnt geen oppervlak van het Natura 2000-gebied Drentsche Aa en worden dus ook geen habitattypen of leefgebieden van soorten of vogels verstoord.

Het Drentsche Aa-gebied is aangewezen als Vogelrichtlijngebied en aangemeld als Habitatrichtlijngebied voor zowel broedvogels, niet-broedvogels habitatoorten en habitattypen. Verstoring door geluid of optische verstoring door bijvoorbeeld mensen en bouwwerkzaamheden kan optreden op soorten en vogels. Gezien de afstand wordt verwacht dat de uitstralende effecten door bouw- of aanlegwerkzaamheden niet zullen

optreden. Op habitattypen is het ook niet van toepassing, omdat habitattypen (of eigenlijk vegetatietypen) hierdoor niet verstoord kunnen worden.

De effecten als gevolg van bijvoorbeeld een toename van depositie van de tijdelijk extra aanwezige uitlaatgassen van bouwverkeer is verwaarloosbaar. De afstand tussen de camping en het Natura 2000-gebied is hiervoor te groot en de toename zal wegvallen tegen de bestaande achtergronddepositie van overig wegverkeer en met name de landbouw.

Samengevat wordt gesteld dat door de ligging buiten de Natura 2000-begrenzing negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen, als gevolg van de fysieke veranderingen op het recreatieterrein, uitgesloten kunnen worden.

Toename van recreanten

Effecten door recreatie

Uit de tabel in Bijlage II valt af te leiden dat de kwalificerende habitattypen voor een aantal storingsfactoren *gevoelig* zijn. Omdat in principe het Natura 2000-gebied alleen toegankelijk is op wegen en paden, kan er van uitgegaan worden dat oppervlakteverlies of mechanische effecten niet van toepassing zijn. Ook leidt een toename van recreanten niet tot verontreinigingen, omdat ook hier uitgegaan moet worden dat mensen zich houden aan bestaande wet- en regelgeving. Optische verstoring kan wel optreden doordat een toename van het aantal recreanten een toename kan betekenen van de verstoringintensiteit (zie kader).

De toename van het aantal recreanten kan verstoring veroorzaken van met name broedvogels en de niet-broedvogels (en eventueel de voor de habitattypen typische soorten³) door de fysieke aanwezigheid van mensen in het gebied en de bijbehorende verhoogde verstoringfrequentie. Hoewel het aantal recreanten op het recreatieterrein zal toenemen, valt dit aantal hoogstwaarschijnlijk weg ten opzichte van het totaal aantal bezoekers die nu al in het Natura 2000-gebied komen. Tevens is het Drentsche Aa-gebied grotendeels niet toegankelijk buiten de doorgaande wegen en enkele wandelpaden. Het zuidelijke deel, op korte afstand van Het Grote Zand, is alleen toegankelijk vanaf de doorgaande weg.

Verantwoordelijkheid

Een toename van het aantal recreanten in de Natura 2000-gebieden als gevolg van de individuele keuze van de recreant, kan niet toegeschreven worden aan individuele ondernemers van recreatieaccommodaties in de omgeving. Dit omdat ze individueel niet verantwoordelijk kunnen zijn voor het totaal aan recreanten dat de Natura 2000-gebieden bezoekt. De ondernemers zijn echter wel verantwoordelijk voor de toename van recreanten en hebben in die zin wel een indirecte verantwoordelijkheid voor een toename van verstoring.

Er kan hierbij dus sprake zijn van enige tegenstrijdigheid, omdat als gevolg van de uitbreiding het aantal recreanten in en de verstoring van de Natura 2000-gebieden kan toenemen, dit niet aan een individuele ondernemer kan worden toegeschreven. In de concept beheerplannen van de omliggende gebieden (Dwingelderveld: BügelHajema & TAUW, 2009 / Elperstroomgebied DLG, 2009) is weergegeven dat een deel van de habitattypen en alle (vogel)soorten (zeer) gevoelig zijn voor verstoring door recreatie. Het wordt echter niet gezien als negatief effect dat op dit moment sturend is voor de kwaliteit van de habitattypen en leefgebieden. Deze kwaliteit wordt grotendeels bepaald door verdroging en een te hoge stikstofdepositie van de omliggende landbouwgronden. Er worden dan ook geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied verwacht.

---

³ Typische soorten zijn geen kwalificerende soorten, maar wel soorten die voorkomen in of kenmerkend zijn voor het betreffende habitattypen en informatie verschaffen over de kwaliteit van het habitattypen.

Kader : Effecten van recreatie

De effecten van recreatie moeten worden gezien als een permanent effect. Ondanks dat het recreatieterrein buiten de begrenzing ligt, kan door de uitbreiding ook het aantal recreanten (al dan niet met honden) in het Natura 2000-gebied toenemen. Elke vorm van recreatie heeft een eigen mate van verstoring die gerelateerd is aan de intensiteit, de aanwezigheidsduur van een recreant (verplaatsingssnelheid) en de voorspelbaarheid van het gedrag. Krijgsveld *et al.* (2008) hebben de resultaten van een groot aantal studies naar verstoringafstanden van vogels door diverse oorzaken in relatie tot samengevat. De mate van verstoring kan per soort en per terreingebruik sterk verschillen. Uit deze onderzoeken blijkt dat wandelaars bijvoorbeeld over het algemeen meer verstorend zijn dan fietsers. Fietsers hebben een meer vaste en voorspelbare koers. Wandelaars hebben een hogere mate van onvoorspelbaarheid en zijn langer aanwezig in een gebied, waardoor de verstoring bij gelijke afstand hoger is. Honden, al dan niet loslopend, hebben een groot verstorend effect, omdat deze als predator worden gezien, vaak gericht achter vogels of andere soorten aanjagen en een grote onvoorspelbaarheid hebben.

Verstoring wordt hierbij gezien als afwijkingen in natuurlijk gedrag of fysiologie als gevolg van de aanwezigheid van mensen. Deze afwijkingen betreft bijvoorbeeld het vaker moeten opvliegen, stoppen met foerageren, verhoogde hartslag, maar ook directe predatie of afbreken van broedzorg. De tijd dat een individu verstoord wordt kan niet besteed worden aan bijvoorbeeld voedsel zoeken waardoor deze tijd later ingehaald zal moeten worden. Vaak veroorzaakt de verstoring tevens een inspanning (wegvliegen of -rennen) waardoor per saldo meer gefoerageerd zal moeten worden. Indien dit slechts beperkt of niet mogelijk is kan dit uiteindelijk leiden tot een verminderde overlevingskans of reproductiesucces of het verlaten van het gebied.

3.3 Cumulatie

Toelichting

Met cumulatie worden de effecten bedoeld van de voorgestelde eigen activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, in combinatie met de effecten van andere activiteiten en plannen (Steunpunt Natura 2000, 2007). Door rekening te houden met cumulatie van effecten wordt beoogd te voorkomen dat een opeenstapeling van op zich kleine negatieve effecten uiteindelijk leidt tot significante negatieve effecten op een instandhoudingsdoel. Effecten van activiteiten, plannen en projecten buiten het Natura 2000-gebied dienen ook te worden meegenomen, voor zover er sprake is van externe werking. Als er positieve effecten zijn mogen deze worden verdisconteerd met negatieve effecten.

Toetsing

In dit geval kan er sprake zijn van cumulatie omdat verscheidene recreatieterreinen plannen hebben om uit te breiden (figuur 3). De toename van recreanten als gevolg van de uitbreiding van één terrein heeft wellicht geen (significant) negatieve effecten, maar de totale toename kan mogelijk wel significant negatief zijn. Van de zes recreatieterreinen is het aannemelijk dat bezoekers van Het Grote Zand in verschillende Natura 2000-gebieden recreëren. De overige recreatieterreinen - Sonnevancck bij Spier, De Stal bij Drijber, De Goudplevier bij Nieuw-Balinge en Voscheheugte bij Mantinge - liggen allemaal dichterbij en specifiek Natura 2000-gebied en hebben niet met alle andere gebieden een directe relatie.

Door de geplande uitbreidingen van deze overige terreinen (tabel 1) geldt dat het aantal recreanten meer zal toenemen dan alleen door de uitbreiding van Het Grote Zand. Door alleen Het Grote Zand neemt het aantal recreanten per dag maximaal met 156 toe, wanneer de overige terreinen ook betrokken worden, betreft het een toename met (maximaal) circa 832.

Deze toename kan er toe leiden dat er een meer permanente verstoring optreedt, doordat de frequentie van passerende recreanten (en huisdieren) sterk toeneemt. De kans op negatieve effecten neemt daarmee meer toe. Verwacht wordt echter dat dit aantal niet een aanzienlijke toename is ten opzichte van het huidige aantal bezoekers en dat door zonerings van recreatie door de terreineigenaar eventueel optredende verstoring beperkt kan worden. Bij zonerings worden bijvoorbeeld paden afgesloten (tijdens het broed- en bloeiseizoen) of juist paden langs randen van het terrein gerealiseerd, zodat andere delen ontzien worden.

Tabel 1. Aantal bezoekers en verwachte toename na uitbreiding van de zes recreatieterreinen. Hierbij is uitgegaan van gemiddeld drie personen per kampeerplek en vier personen in een chalet, huisje of vergelijkbaar (gebaseerd op CBS, 2008).

Recreatieterrein	bezoekers		Toename	
	huidig	toekomstig	absoluut	percentage
Het Grote Zand	1168	1324	156	13%
Sonnevanck	872	1272	400	145%
De Goudplevier	45	180	135	400%
Molenhorst	45	132 + 15*	102	227%
De Stal	45	231	186	513%
Voscheheugte	45	90	45	200%

* de groepsaccommodatie wordt gelegaliseerd. Er is uitgegaan van een capaciteit voor 15 personen

Tevens geldt dat in de concept-beheerplannen uitgegaan wordt dat recreatie op dit moment niet de beperkende factor is voor het behalen van de instandhoudingsdoelen. Dit zal in de definitieve beheerplannen moeten worden uitgewerkt.

Verwacht wordt dat de toename van recreanten (mogelijk) wel een negatief effect heeft, maar dat dit niet significant zal zijn.

Figuur 3. Ligging van de zes betrokken recreatieterreinen ten opzichte van Natura 2000-gebieden in de omgeving (groen gearceerd is zowel Habitat- als vogelrichtlijngebied en geel is alleen habitatrichtlijngebied).

4 Conclusie

4.1 Gevolgen door uitbreiding Het Grote Zand

De fysieke uitbreiding van het recreatieterrein heeft naar verwachting geen significant negatief effect op omliggende Natura 2000-gebieden en andere verder weg gelegen Natura 2000-gebieden.

De toename van het aantal recreanten (zowel door alleen Het Grote Zand als in cumulatie met de andere omliggende terreinen) zal naar verwachting wel een negatief effect hebben op habitattypen en (vogel)soorten, dit effect is echter niet significant en is op dit moment niet de beperkende factor voor het behalen van de instandhoudingsdoelen.

Literatuur

- Broekmeyer, M. (2005). Effectenindicator Natura 2000-gebieden. Achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren.
- BügelHajema Adviseurs bv & TAUW bv. (2009) CONCEPT Beheerplan Natura 2000-gebied Mantingerzand. Assen.
- CBS (2008). Toerisme in Nederland - Het gebruik van logiesaccommodaties 2008. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag
- CBS (2010). Toerisme en recreatie in cijfers 2010. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag
- Gemeente Midden-Drenthe (2003). Compensatieverordening gemeente Midden-Drenthe
- Gies, E., A. Bleeker & H. van Dobben (2006) Onderbouwing significant effect depositie op natuurgebieden. Een onderzoek naar de wijze waarop in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn getoetst kan worden of vergunningverlening kan leiden tot significant negatieve effecten op de natuur. Eindconcept 28 april 2006. Alterra Wageningen.
- Hut, van der, R.M.G., C.J. de Jonge, F.R.A. Berkens en L. Davids (2009). Visitormanagementplan Nationaalpark Wieden - Weerribben. Altenburg en Wymenga Veenwoude en Kenniscentrum Recreatie Den Haag.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2003). Europese Natuur in Nederland. Habitattypen.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2004). Europese Natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn.
- Krijgsveld, K.L., R.R. Smits en J. van der Winden (2008). Verstoringsgevoeligheid van vogels - Update literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Ministerie van LNV (2005a). Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2005b). Werken aan Natura 2000. Het onderdeel stappenplan voor de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Brochure.
- Ministerie van LNV (2005c). Checklist gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - hoofddocument.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - bijlagedocument.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2009). Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- Provincie Drenthe (2007) Concretisering EHS Drenthe, gebieden, doelen en spelregels.

BIJLAGEN

Bijlage I: Instandhoudingsdoelen Dwingelderveld

Legenda: SVI landelijk: Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig; + gunstig);
 = Behoudsdoelstelling; > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling; =(<) Ontwerpaanwijzingsbesluit heeft 'ten gunste van' formulering.
 Populatie: voor broedvogels is dit de draagkracht van het aantal broedpaar, voor niet-broedvogels de draagkracht voor het aantal exemplaren. * Prioritair habitatype; voor deze soorten en/of habitattypen gelden iets andere criteria bij de selectie van Natura 2000-gebieden en een zwaarder beschermingsregime onder de Natuurbeschermingswet.

	SVI Landelijk	Doelstelling			
		Oppervlak	Kwaliteit	Aantal vogels	Aantal paar
Habitattypen					
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	--	=	>	
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	-	=	>	
H2330	Zandverstuivingen	--	=	=	
H3130	Zwakgebufferde vennen	-	= (<)	=	
H3160	Zure vennen	-	>	>	
H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	>	>	
H4030	Droge heiden	--	=	>	
H5130	Jeneverbesstruwelen	-	=	>	
H6230	*Heischrale graslanden	--	>	=	
H7110A	*Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	--	>	>	
H7110B	*Actieve hoogvenen (heideveentjes)	--	>	>	
H7120	Herstellende hoogvenen	+	= (<)	>	
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	-	>	>	
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	-	=	>	
H9190	Oude eikenbossen	-	>	>	
Habitattypen					
H1166	Kamsalamander	-	>	>	
Broedvogels					
A004	Dodaars	+	=	=	50
A008	Geoorde fuut	+	=	=	40
A236	Zwarte Specht	+	=	=	15
A246	Boomleeuwerik	+	=	=	40
A275	Paapje	--	>	>	20
A276	Roodborsttapuit	+	=	=	80
A277	Tapuit	--	>	>	20
Niet-broedvogels					
A037	Kleine Zwaan	-	=	=	50
A039b	Toendrarietgans	+	=	=	5.900
A052	Wintertaling	-	=	=	130
A056	Slobeend	+	=	=	7

BIJLAGE II: EFFECTEN TABEL

● = zeer gevoelig ● = gevoelig ● = niet gevoelig □ = niet van toepassing - = onbekend

De storingsfactoren 1, 7, 13, 14, 16 en 17 horen bij de activiteit landrecreatie. De storingsfactoren 2, 8, 12 en 15 horen bij woningbouw en kabels en leidingen en zijn apart geplaatst omdat deze waarschijnlijk niet direct van toepassing zijn.

Aangewezen voor Natura 2000-gebied DV: Dwingelderveld MZ: Mantingerzand MB: Mantingerbos	1 7 13 14 16 17							2 8 12 15			
	oppervlakteverlies	verontreiniging	geluid	licht	optische verstoring	mechanische effecten	versnippering	verdrijving	dynamiek substraat	verandering	trillingen
	<i>Habitattypen:</i>										
DV MZ	Stuifzandheiden met struikhei	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Zandverstuivingen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Zwakgebufferde vennen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Zure vennen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Vochtige heiden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Droge heiden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Jeneverbesstruwelen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Heischrale graslanden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Actieve hoogvenen (heideveentjes)	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Herstellende hoogvenen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Pioniervegetaties met snavelbiezen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MB	Beuken-eikenbossen met hulst	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MB	Oude eikenbossen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
	<i>Habitatsoorten:</i>										
DV	Kamsalamander	●	●	-	-	-	●	●	●	●	-
	<i>Broedvogels:</i>										
DV	Dodaars	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Geoorde fuut	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Zwarte Specht	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
DV	Boomleeuwerik	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
DV	Paapje	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Roodborsttapuit	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Tapuit	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
	<i>Niet-broedvogels :</i>										
DV	Kleine Zwaan	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
DV	Toendrarietgans	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Wintertaling	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Slobeend	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●

BIJLAGE III: TOELICHTING STORINGSFACTOREN

1. Oppervlakteverlies

Kenmerk:	Afname beschikbaar oppervlak leefgebied soorten en/of habitattypen.
Interactie andere factoren:	Verlies van oppervlakte leidt tot verkleining en in sommige gevallen ook tot versnippering van het leefgebied (zie aldaar). Een kleiner gebied heeft bovendien meer te leiden van randinvloeden: vaak is de kwaliteit van het leefmilieu aan de rand minder goed dan in het centrum van het gebied. Op deze manier leidt verlies oppervlakte mogelijk ook tot een grotere gevoeligheid voor bijvoorbeeld verdroging, verzuring of vermesting.
Werking:	Door afname van het beschikbare oppervlak neemt ook het aantal individuen van een soort af. Om duurzaam te kunnen voortbestaan moet elke soort uit een minimum aantal individuen bestaan; bij diersoorten wordt meestal van een minimum aantal paartjes (reproductieve eenheden) gesproken. Wanneer een populatie te klein wordt neemt de kans op uitsterven toe, zeker als deze populatie geen onderdeel uitmaakt van een samenhangend netwerk van leefgebieden. Bij een populatie die uit te weinig individuen bestaat, neemt ook de kans op inteelt toe en dus de genetische variatie af. Hierdoor wordt een populatie kwetsbaar voor veranderingen tengevolge van bijvoorbeeld predatie, extreme seizoensinvloeden of ziekten. Ook habitattypen kennen een ondergrens voor een duurzame oppervlakte.

2. Versnippering

Kenmerk:	Van versnippering is sprake bij het uiteenvallen van het leefgebied van soorten.
Interactie andere factoren:	Treedt op ten gevolge van verlies leefgebied of verandering in abiotische condities van het leefgebied. Kan leiden tot verandering in populatiedynamiek.
Gevolg:	Als het leefgebied niet meer voldoende groot is voor een populatie, of individuen van één populatie kunnen de verschillende leefgebieden niet meer bereiken, neemt de duurzaamheid van de populatie af. Een gevolg kan zijn een verandering op in de soortensamenstelling en het ecosysteem. Soorten zijn in verschillende mate gevoelig voor de versnippering van hun leefgebied. Het meest gevoelig zijn soorten met een gering verspreidingsvermogen, soorten die zich over de grond bewegen en soorten met een grote oppervlaktebehoefte. Versnippering door barrières zoals wegen en spoorlijnen leidt mogelijk ook tot sterfte van individuen en kan zo effect hebben op de populatiesamenstelling. Bij versnippering moet men altijd goed rekening houden met het schaalniveau van het populatienetwerk.

7. Verontreiniging

Kenmerk:	Er is sprake van verontreiniging als er verhoogde concentraties van stoffen in een gebied voorkomen, welke stoffen onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties aanwezig zijn. Bij verontreiniging is sprake van een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Deze stoffen werken in op de bodem, grondwater, lucht.
Interactie andere factoren:	Geen directe interactie met andere factoren. Wel kan verontreiniging als gevolg van andere factoren optreden.
Gevolg:	Vrijwel alle soorten en habitattypen reageren op verontreiniging. De ecologische effecten uit zich in het verdwijnen van soorten en/of het beïnvloeden van gevoelige ecologische processen. Deze beïnvloeding kan direct plaatsvinden maar ook indirect via een opeenvolging van ecologische interacties. Bovendien kan verontreiniging zich pas vele jaren/decennia later manifesteren. De gevolgen van verontreiniging zijn divers en complex. In het algemeen kan gesteld worden dat aquatische habitattypen en soorten gevoeliger zijn dan terrestrische systemen. Ook geldt dat soorten in de top van de voedselpiramide, als gevolg van accumulatie, van verontreinigingen gevoeliger zijn. Echter, afhankelijk van de concentratie en duur van de verontreiniging zijn alle habitattypen en soorten gevoelig en kan verontreiniging leiden tot verandering van de soortensamenstelling.

8. Verdroging

Kenmerk:	Verdroging uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is zo lager dan de gewenste/benodigde grondwaterstand.
Interactie andere factoren:	Verdroging kan tevens leiden tot verzilting. Door verdroging neemt ook de doorluchting van de bodem toe waardoor meer organisch materiaal wordt afgebroken. Op deze wijze leidt verdroging tevens tot vermesting. Er zijn ook gebieden waar verdroging kan optreden zonder dat de grondwaterstand in de ondiepe bodem daalt. Het gaat daarbij om gebieden waar van oudsher grondwater omhoogkomt. Dit water heet kwelwater. Kwelwater is water dat elders in de bodem is geïnfiltrerd en dat naar het laagste punt in het landschap stroomt. Kwelwater heeft dikwijls een bijzondere samenstelling: het is rijk aan ijzer en calcium, arm aan voedingsstoffen en niet zuur, maar gebufferd. Schade aan de natuur die veroorzaakt wordt door een afname of het verdwijnen van kwelwater en het vervangen van dit type water met gebiedsvreemd water, noemen we ook verdroging.
Gevolg:	De verandering in grondwaterstand en soms ook kwaliteit van het grondwater leidt tot een verandering in de soortensamenstelling en op lange termijn van het habitatype.

12 Verandering dynamiek substraat

Kenmerk: Er treedt een verandering op in de bodemdichtheid of bodemsamenstelling van terrestrische of aquatische systemen, bijvoorbeeld door aanslibbing of verstuiving.

Interactie andere factoren: verandering overstromingsdynamiek, verandering mechanische effecten

Gevolg: Verandering van dynamiek van het substraat kan leiden tot verandering van de abiotische randvoorwaarden waardoor levensgemeenschappen kunnen veranderen. Dynamiek van het substraat is bijvoorbeeld van belang voor droge pioniervegetaties in de duinen en stuifzanden, of voor mosselbanken in de Waddenzee.

13 Verstoring door geluid

Kenmerk: Verstoring door onnatuurlijke geluidsbronnen; permanent zoals geluid wegverkeer danwel tijdelijk zoals geluidsbelasting bij evenementen. Geluid is een hoorbare trilling, gekenmerkt door geluidsdruk en frequentie.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen met visuele verstoring op door bijv. vlieg- en autoverkeer, manifestaties etc.

Gevolg: Logischerwijs zijn alleen diersoorten gevoelig voor direct effecten van geluid. Geluid sec is een belangrijke factor in de verstoring van fauna. De verstoring door geluid wordt beïnvloed door het achtergrondgeluid en de duur, frequentie en sterkte van de geluidsbron zelf. Geluidsbelasting kan leiden tot stress en/of vluchtgedrag van individuen. Dit kan vervolgens weer leiden tot het verlaten van het leefgebied of bijvoorbeeld een afname van het reproductieproces. In bepaalde gevallen kan ook gewenning optreden, in het bijzonder bij continu geluid. Voor zeezoogdieren en vogels is in bepaalde gevallen deze dosis-effect relatie goed gekwantificeerd.

14 Verstoring door licht

Kenmerk: Verstoring door kunstmatige lichtbronnen, zoals licht uit woonwijken en industrieterreinen, glastuinbouw etc.

Interactie andere factoren: Geen?

Gevolg: Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Met name schemer- en nachtactieve dieren kunnen last hebben van verstoring door licht, doordat zij juist aangetrokken worden of verdreven door de lichtbron. Hierdoor raakt bijvoorbeeld hun ritme ontregeld of verlichte delen van het leefgebied worden vermeden.

15 Verstoring door trilling

Kenmerk: Er is sprake van trillingen in bodem en water als dergelijke trillingen door menselijke activiteiten veroorzaakt worden, zoals bij boren, heien, draaien van rotorbladen etc.

Interactie andere factoren: Kan vooral samen optreden met verstoring door geluid

Gevolg: Trilling kan leiden tot verstoring van het natuurlijke gedrag van soorten. Individuen kunnen tijdelijk of permanent verdreven worden uit hun leefgebied. Over het daadwerkelijke effect van trilling is nog zeer weinig bekend. Naar het effect op zeezoogdieren is wel onderzoek verricht.

16: Optische verstoring

Kenmerk: Optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen op met verstoring door geluid (in geval van recreatie) of trilling en licht (in geval van voertuigen, schepen).

Gevolg: Optische verstoring leidt vooral tot vluchtgedrag van dieren. De soort reageert bijvoorbeeld op beweging omdat een potentiële vijand wordt verwacht. Andersom kan optische verstoring juist ook het uitzicht van soorten beperken waardoor zij potentiële vijanden niet zien naderen. De daadwerkelijke effecten zijn zeer soortspecifiek en hangen van de schuwheid van de soort en de mate waarin gewenning optreedt. Bovendien kunnen de effecten afhankelijk zijn van de periode van de levenscyclus van de soort: in de broedtijd zijn soorten over het algemeen schuwer en dus gevoeliger voor optische verstoring.

17: Verstoring door mechanische effecten

Kenmerk: Onder mechanische effecten vallen verstoring door betreding, golfslag, luchtwervelingen etc. die optreden ten gevolge van menselijke activiteiten. De oorzaken en gevolgen zijn bij deze storende factor zeer divers.

Interactie andere factoren: Verstoring kan samenvallen met verstoring door geluid, licht en trilling.

Gevolg: Deze storende factor kan leiden tot een verandering van het habitatype en/of verstoring of het doden van fauna-individuen. Bij habitattypen treedt de verstoring/verandering vaak op ten gevolge van recreatie of bijvoorbeeld militaire activiteiten. Het effect is zeer afhankelijk van de kwetsbaarheid (gevoeligheid) van het habitatype. Waterrecreatie en scheepvaart leiden tot golfslag, hetgeen effect kan hebben op de oeverbegroeiing en waterfauna. Luchtwervelingen van bijvoorbeeld windmolens kunnen leiden tot vogelsterfte.

BIJLAGE 9

Beoordeling natuurwaarden Sonnevank

**Voortoets uitbreiding zes recreatieterreinen
in de gemeente Midden-Drenthe**

*Beoordeling van natuurwaarden in het kader van
de Natuurbeschermingswet*

Recreatieterrein Sonnevanck

Colofon

Titel: **Voortoets uitbreiding zes recreatieterreinen gemeente Midden-Drenthe**

Subtitel: Beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Natuurbeschermingswet
Recreatieterrein Sonnevank

Projectcode: 10484 b

Status: Definitief

Datum: 28 januari 2011

Auteur: Ir. A. (Arjen) Goutbeek

Eindredactie: Drs. A. (Anton) Alberts

Opdrachtgever: Gemeente Midden-Drenthe

Contactpersoon: Dhr. R. van Gorcum

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding.....	4
1.2	Plangebied en geplande werkzaamheden.....	4
1.3	Gevolgen uitbreiding.....	5
2	Toetsingskader Natura 2000.....	7
2.1	Juridisch kader	7
2.2	Gebiedsbeschrijvingen	8
3	Effecten analyse.....	10
3.1	Selectie van effecten	10
3.2	Effectbeoordeling.....	10
3.3	Cumulatie	12
4	Conclusie	14
4.1	Gevolgen door uitbreiding Sonnevanck	14

Literatuur

Bijlagen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In verband met een nieuw bestemmingsplan buitengebied van de Gemeente Midden-Drenthe, waarin de uitbreiding van zes recreatieterreinen¹ mogelijk gemaakt moet worden, is begin 2009 een quick-scan natuurwetgeving uitgevoerd (Goutbeek, 2009). Hierin is aandacht besteed aan de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en het EHS-beleid. Geconcludeerd is dat negatieve effecten op beschermde soorten of natuurwaarden van de EHS en/of de omliggende Natura 2000-gebieden niet kunnen worden uitgesloten.

Voor wat betreft de Flora- en faunawet en (eventueel) noodzakelijke compensaties vanuit de EHS is geadviseerd om vervolgstappen te nemen wanneer de inrichtingsplannen meer concreet zijn, zodat een gerichte inventarisatie uitgevoerd en/of een compensatieplan opgesteld kan worden. Hier wordt dan ook vooralsnog niet nader op ingegaan. Wel wordt een Voortoets uitgevoerd in het kader van de Natuurbeschermingswet. In de Voortoets wordt onderzocht of de geplande ontwikkelingen mogelijk (significant) negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelen van de omliggende Natura 2000-gebieden.

Omdat de zes terreinen verschillende ontwikkelingen hebben, zowel in ruimte als tijd en de terreinen verschillen qua ligging ten opzichte van Natura 2000-gebieden, wordt elk terrein apart getoetst. Daarnaast vindt ook een cumulatietoets plaats, waarbij de ontwikkelingen van de zes terreinen gezamenlijk getoetst worden. In dit (deel)rapport wordt de ontwikkeling van recreatieterrein Sonnevancek getoetst.

Figuur 1. Ligging camping Sonnevancek.

1.2 Plangebied en geplande werkzaamheden

De Sonnevancek ligt net ten oosten van de kern Spijker aan de Wijsterse Weg. Het terrein grenst aan een bos- en heidegebied, ligt op korte afstand van het natuurgebied Ter Horsterzand en het Habitat- en Vogelrichtlijng gebied Dwingelderveld (figuur 2). In de huidige situatie is het terrein circa 13 hectare groot en zijn er 25 recreatiewoningen, 148 plaatsen voor stacaravans en 60 seizoensplaatsen. De plannen zijn om het terrein uit te breiden met 100 nieuwe chalets op het smalle, langgerekte strook perceel ten noorden van het bestaande terrein.

¹ De zes terreinen zijn Het Grote Zand bij Hooghalen, Sonnevancek bij Spijker, De Goudplevier bij Nieuw-Balinge, De Stal bij Drijber, Molenhorst bij Makkum en Voscheheugte bij Mantinge.

Het terrein ligt niet in en grenst ook niet (direct) aan een Natura 2000-gebied, maar op circa 700 meter ten westen van de camping ligt het Natura 2000-gebied Dwingelderveld (figuur 2). Verder ligt op circa 7 kilometer het Natura 2000-gebied Mantingerzand en op ongeveer 7,5 kilometer het Natura 2000-gebied Mantingerbos.

Figuur 2. Ligging Sonnevanck ten opzichte van het Natura 2000-gebied Dwingelderveld (de uitsnede is het gevolg van de kaartgrens).

1.3 Gevolgen uitbreiding

Gegevens

Door de uitbreiding van het recreatieterrein mag worden verwacht dat ook het aantal bezoekers zal toenemen. Omdat exacte gegevens van bezetting van het terrein niet bekend zijn (zowel niet van de huidige situatie als van de verwachte toekomstige situatie), wordt gewerkt met generieke gegevens van toerisme en recreatie van het CBS (CBS, 2008 en 2010).

Bouwactiviteiten

De belangrijkste fysieke gevolgen van de uitbreiding zijn het herinrichten van het huidige agrarische perceel en het plaatsen en/of bouwen van de chalets. Hierbij moet gedacht worden aan het verwijderen en opnieuw aanplanten van beplantingen, een andere infrastructuur en nieuwe kabels en leidingen. Bij de (her)inrichting kan dus sprake zijn van vergraving van grond, het wijzigen van watergangen of oevers, snoei, kap en herplant van groenelementen en het plaatsen van chalets en dergelijke. Ook de aan- en afvoer van materieel is hiervan een onderdeel. Door de uitbreiding komt het recreatieterrein dichterbij het Natura 2000-gebied te liggen.

Toename recreatie

In de huidige situatie heeft Sonnevanck 25 recreatiewoningen, 148 stacaravanplaatsen en 60 toeristische plaatsen. De uitbreiding bestaat uit 100 nieuwe chalets. Het aantal recreatiemiddelen komt hierdoor op een totaal van 333. Kampeerplekken hebben een bezettingpiek in de maanden juli en augustus terwijl in het winterseizoen deze nagenoeg nul is. Huisjes, chalets en stacaravans hebben een meer geleidelijke bezettingspreiding over het jaar, waarbij ook in het winterseizoen een bezetting is (CBS, 2009). Door de toename van het aantal chalets, zal het aantal recreanten het hele jaar door toenemen.

Toeristische standplaatsen hebben een gemiddelde bezetting van rond de veertien procent (over een heel jaar). In het kader van de Natuurbeschermingswet moet worden uitgegaan van de maximaal mogelijke verstoring en dus van de maximaal mogelijke bezetting. Gemiddelde bezettingen zijn daarom in dit geval minder van belang. Er kan dus uitgegaan worden dat in hoogtijdagen - de zomerperiode - er een volledige bezetting is. Met een gemiddelde plaatsbezetting van drie personen voor toeristische plaatsen en vier personen per chalets, huisjes et cetera (CBS, 2008), betekent dit een toename met circa 400 personen per dag. Ten opzichte van de bestaande bezetting is dit een toename van 145 procent (872 in de oude situatie en 1272 in de nieuwe). Dit is vooral absoluut een flinke toename.

Verwacht wordt dat het maximale aantal alleen in het zomerseizoen gehaald zal worden. Omdat echter de uitbreiding ook geschikt is voor andere seizoenen, neemt ook (verhoudingsgewijs) het aantal recreanten in de winter aanzienlijk toe.

Samengevat

De beschermde natuurwaarden van de Natura 2000-gebieden kunnen op twee manieren worden beïnvloed door de geplande uitbreidingen op Sonnevank

- Bouwactiviteiten en inrichting van het terrein;
- Toename van recreanten.

In de analyse wordt geen rekening gehouden met autonome ontwikkelingen zoals groei van de recreatiemarkt en bijvoorbeeld vergrijzing. Deze factoren kunnen op termijn van invloed zijn op de effecten.

2 Toetsingskader Natura 2000

2.1 Juridisch kader

Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, Natura 2000 en de Natuurbeschermingswet

Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie, die worden beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Deze richtlijnen geven aan welke typen natuur en welke soorten moeten worden beschermd. De EU-lidstaten wijzen daarvoor speciale beschermingszones aan en moeten instandhoudingsmaatregelen nemen om deze gebieden te beschermen. De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn in Nederland geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet kent voor de Natura 2000-gebieden een vergunningstelsel en beheerplannen. Hiermee is een zorgvuldige afweging van activiteiten in en rond de natuurgebieden die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden en hun natuurwaarden gewaarborgd. Activiteiten en projecten mogen in principe alleen uitgevoerd worden wanneer geen significante schade aan de beschermde natuurwaarden wordt gedaan.

Het beschermingsregime van de Natuurbeschermingswet strekt zich uit tot gebieden die zijn aangewezen of aangemeld onder de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en de Beschermde Natuurmonumenten.

Habitattoets

Iedereen die vermoedt of kan weten dat zijn handelen of nalaten, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, nadelige gevolgen voor een Natura 2000-gebied kan hebben, is verplicht is deze handelingen achterwege te laten of te beperken als dit niet mogelijk is. De beoordeling of plannen of projecten mogelijkwijs significante nadelige gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied vindt plaats in een zogenaamde Habitattoets. In de regel wordt daarbij gestart met een oriënterend vooronderzoek - een zogenaamde Voortoets. Indien op basis van een dergelijke Voortoets niet kan worden uitgesloten dat geen significante gevolgen uitgaan van het betreffende plan of project, zal een Passende Beoordeling moeten worden opgesteld. Indien uit de Passende Beoordeling volgt dat significante gevolgen optreden, of niet uitgesloten kunnen worden, kan een plan of project alleen worden toegestaan indien gelijktijdig voldaan wordt aan een drietal criteria, de zogenoemde ADC-criteria: zijn er alternatieven, is het een dwingende reden en is er compensatie?

De gevolgen moeten, indien er sprake is van negatieve effecten, tevens beoordeeld worden in samenhang met die van andere plannen en projecten (cumulatietoets). Voor deze Voortoets wordt geen volledige cumulatietoets uitgevoerd, maar wel wordt gekeken naar de effecten van de uitbreiding van de zes recreatieterreinen gezamenlijk.

Beschermde waarden

De beschermde waarden van een Natura 2000-gebied worden uitgedrukt in de vorm van instandhoudingsdoelen voor habitattypen, vogels en/of andere soorten. Plannen of projecten in, of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied die de kwaliteit van habitattypen kunnen verslechteren of een negatief effect kunnen hebben op soorten, moeten getoetst worden op hun gevolgen voor het gebied. Het halen van de instandhoudingsdoelstelling moet worden bepaald door in geval van een *behoudsdoel* na te gaan of het behoud van de kwaliteit, zoals die aanwezig was in de uitgangssituatie², gegarandeerd is (Bügel Hajema/TAUW, 2009). In het geval van een *verbeterdoel* moet tevens worden nagegaan of verbetering niet in de weg wordt gestaan.

---

² Voor habitattypen en -soorten is dit de oppervlakte/populatieomvang zoals aanwezig op het moment van de definitieve aanwijzing. Als die situatie nog niet is vastgelegd moet deze zo goed mogelijk worden afgeleid uit bestaande karteringen of nog uit te voeren onderzoeken. Voor vogelsoorten is de uitgangssituatie de populatieomvang die volgens de instandhoudingsdoelen moet worden behouden of uitgebreid.

Bij de beoordeling van effecten van projecten of activiteiten worden de doelen uit het (ontwerp)besluit meegewogen. De doelen uit het ontwerpbesluit voor aanwijzing van het Natura 2000-gebied hebben nog geen formele juridische status tot de volledige aanwijzingsprocedure is afgerond. Tot die tijd dient uitgegaan te worden van de ontwerp-aanwijsbesluiten.

2.2 Gebiedsbeschrijvingen

Dwingelderveld

Het Dwingelderveld is een uitgestrekt heideterrein in het oude Drentse esdorpenlandschap. Het gebied herbergt uitgestrekte vochtige heidegebieden, hoogveenvennen, zure en zwakgebufferde vennen, oude eikenbossen, een klein hoogveen, droge heide, stuifzanden en jeneverbesstruwelen. Op de heide en in de beboste delen van het gebied liggen zo'n zestig plassen en veentjes. Op diverse plekken in veentjes en slenken treedt hoogveenvorming op. Het gebied is belangrijk voor zeldzame insecten als het veenbesblauwtje en de veenbesparelmoervlinder. In het gebied liggen prehistorische grafheuvels. De Boswachterij Dwingeloo bestaat uit bossen die begin 20e eeuw zijn aangeplant op stuifzand en heide. Het Dwingelderveld is aangewezen als speciale beschermingszone voor 15 habitattypen, een habitaatsoort, zeven broedvogels en vier niet-broedvogels:

Habitattypen:

- Stuifzandheiden met struikhei
- Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
- Zandverstuivingen
- Zwakgebufferde vennen
- Zure vennen
- Vochtige heiden
- Droge heiden
- Jeneverbesstruwelen
- Heischrale graslanden*
- Actieve hoogvenen (hoogveenls.)
- Actieve hoogvenen (heideveentjes)
- Herstellende hoogvenen
- Pioniervegetaties met snavelbiezen
- Beuken-eikenbossen met hulst
- Oude eikenbossen

Habitatsoorten:

- Kamsalamander

Broedvogels:

- Dodaars
- Geoorde fuut
- Zwarte Specht
- Boomleeuwerik
- Paapje
- Roodborsttapuit
- Tapuit

Niet-broedvogels:

- Kleine Zwaan
- Toendrarietgans
- Wintertaling
- Slobeend

Habitatrichtlijngebied Mantingerzand

Het Mantingerzand is een stuifzandgebied begroeid met vochtige en droge heiden en jeneverbessen. Verspreid liggen enkele naald- en loofbosjes. In laagten zijn vochtige gebieden aanwezig waaronder enkele zure vennen. Een aanzienlijk deel van het gebied bestaat uit voormalige landbouwgronden die worden ontwikkeld tot natuur. Door natuurontwikkeling wordt geprobeerd de restanten van het oorspronkelijke landschap met elkaar te verbinden. Het Mantingerzand is aangemeld als speciale beschermingszone voor zeven habitattypen van heide- en veengebieden.

Van de zeven habitattypen hebben vier een oppervlakte uitbreidingsdoelstelling en zes een verbetering van kwaliteit. De overige typen hebben een behoudsopgave van omvang en kwaliteit. De landelijke staat van instandhouding van alle zeven habitattypen is ongunstig tot zeer ongunstig (Bijlage I).

Habitatrichtlijngebied Mantingerbos

Het Mantingerbos is onderdeel van het natuurgebied het Mantingerbos en -weiden. Het Mantingerbos bestaat uit een drietal bosjes (het eigenlijke Mantingerbos, het Thijnsbosje en het Noordlagerbos) en beekdalgraslanden langs het Oude Diep. Het Mantingerbos is een oud bosrestant waarin hulst plaatselijk aspectbepalend is. De bodem van het Mantingerbos is een van de oudste onberoerde bosbodems van Drenthe. Het Mantingerbos is aangemeld als speciale beschermingszone voor twee habitattypen (Zuurminnende Atlantische zuurminnende beukenbossen en zuurminnende eikenbossen).

Habitat- en Vogelrichtlijngebied Drentse-Aa gebied

Het Drentsche Aa-gebied is een van de laatste gave stroomdalen van ons land. Het bestaat uit oud Drents cultuurlandschap met madelanden (graslanden), bosjes, houtwallen, essen (akkers), heide, jeneverbesstruwelen, esdorpen, hunebedden en landgoederen. Door het gebied lopen een groot aantal beken en beekjes, waaronder de Drentsche Aa, Schipborgsche Diep, Zeegser loopje, Anloër diepje, Gasterensche Diep, Deurzerdiep, Andersche Diep en Amerdiep. Ten zuiden van dit gebied liggen nog de afzonderlijke bijbehorende terreinen Geelbroek, omgeving van Amen en Andersche Diep. Het Ballooërveld (Defensie) is een uitgebreid heidegebied met enig naaldbos en archeologisch belangrijke elementen (grafheuvels, celtic fields, hessenwegen). De Gasterse Duinen is een heuvelachtig gebied met stuifzand, heide, gagelstruwelen en bos. Kampsheide omvat droge en vochtige heide, jeneverbesstruwelen, ven, naald- en loofbos, alsmede grafheuvels en celtic fields. De Vijftig Bunder is een heidegebied in het noorden, op de overgang van het stroomdal van de Drentsche Aa. Het Drentse-Aa gebied is aangemeld/aangewezen als speciale beschermingszone voor 18 habitattypen, 5 habitatsoorten en 3 broedvogels.

3 Effecten analyse

3.1 Selectie van effecten

Toelichting

Negatieve effecten op de waarden van Natura 2000-gebieden kunnen op twee manieren optreden. Er kan sprake zijn van directe effecten en van indirecte effecten. Van directe effecten is sprake wanneer activiteiten of handelingen in een Natura 2000-gebied uitgevoerd worden en er een directe relatie is tussen de activiteit of handeling en het negatieve effect. Een duidelijk voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld oppervlakteverlies van een habitatype of leefgebied door bebouwing, vergraving et cetera. Er vindt dus een directe aantasting plaats. Van indirecte effecten - ook wel externe werking genoemd - is sprake wanneer als extern gebruik buiten het Natura 2000-gebied een effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van de aangewezen waarden van dit Natura 2000-gebied. Hierbij wordt gelet op de kritische factoren en ecologische vereisten in het gebied. Voor externe werking bestaan geen standaard afstanden. Deze kunnen per activiteit en per habitatype of -soort verschillen. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld de uitstoot van verzurende en vermestende stoffen van landbouwbedrijven op, voor eutrofiëring gevoelige habitattypen (zoals droge heide). De gevolgen van een activiteit buiten een Natura 2000-gebied hebben dan dus een negatief effect op het Natura 2000-gebied.

Selectie

In de quick-scan is al een selectie gemaakt van mogelijke negatieve effecten als gevolg van de uitbreidingen. Hierbij is gebruik gemaakt van de zogenoemde effectenindicator. Op basis van de geplande ingrepen zijn de activiteiten *landrecreatie*, *woningbouw* en *kabels- en leidingen* geselecteerd (Bijlage II). De versturende effecten van de activiteiten zijn samengevoegd tot een lijst met mogelijk versturende effecten. Hierbij hebben woningbouw en kabels- en leidingen vaak een direct effect en heeft landrecreatie meer betrekking op indirecte effecten (zie ook paragraaf 1.3).

Selectie gebieden

Door het Mantingerbos lopen geen wandel- en fietsroutes en is niet openbaar toegankelijk voor het publiek. Door de ontoegankelijkheid en de afstand tot aan het recreatieterrein Sonnevanck worden geen negatieve effecten verwacht door de geplande uitbreiding en toename van recreanten. Het gebied wordt dan ook niet nader getoetst.

Gezien de afstand tot het Mantingerzand en het Drentse-Aa gebied en de ruime beschikbaarheid aan recreatieterreinen rondom deze gebieden, wordt verwacht dat de recreanten die naar recreatieterrein Sonnevanck gaan vooral gericht zijn op het natuurerrein Dwingelderveld en minder op terreinen op grotere afstand. Enige uitstraling als gevolg van recreatie is uiteraard niet uit te sluiten, maar dit zal gering zijn. Voor de uitbreiding van Sonnevanck worden deze Natura 2000-gebieden dan ook niet in de nadere toetsing betrokken.

Aangezien Sonnevanck op korte afstand ligt van het Habitat- en Vogelrichtlijngebied Dwingelderveld, is toetsing aan de instandhoudingsdoelen van dit gebied noodzakelijk.

3.2 Effectbeoordeling

Bouwactiviteiten en inrichting van het terrein

Voor de (her)inrichting en uitbreiding van het terrein zijn naar verwachting enkele bouw- en graafwerkzaamheden nodig. Omdat het terrein buiten de begrenzing van een Natura 2000-gebied ligt, kunnen directe effecten op voorhand worden uitgesloten. Door de uitbreiding verdwijnt geen oppervlak van het Natura 2000-gebied Dwingelderveld en worden dus ook geen habitattypen of leefgebieden van soorten of vogels verstoord.

Het Dwingelderveld is aangewezen als Vogelrichtlijngebied en aangemeld als Habitatrichtlijngebied voor zowel broedvogels, niet-broedvogels habitatoorten en habitattypen. Verstoring door geluid of optische verstoring door bijvoorbeeld mensen en bouwwerkzaamheden kan optreden op soorten en vogels. Gezien de afstand en de tussenliggende Rijksweg A28 wordt verwacht dat de uitstralende effecten door bouw- of aanlegwerkzaamheden niet zullen optreden. Op habitattypen is het ook niet van toepassing, omdat habitattypen (of eigenlijk vegetatietypen) hierdoor niet verstoord kunnen worden.

De effecten als gevolg van bijvoorbeeld een toename van depositie van de tijdelijk extra aanwezige uitlaatgassen van bouwverkeer is verwaarloosbaar. De afstand tussen de camping en het Natura 2000-gebied is hiervoor te groot en de toename zal wegvallen tegen de bestaande achtergronddepositie van overig wegverkeer en met name de landbouw.

Samengevat wordt gesteld dat door de ligging buiten de Natura 2000-begrenzing negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen, als gevolg van de fysieke veranderingen op het recreatieterrein, uitgesloten kunnen worden.

Toename van recreanten

Effecten door recreatie

Uit de tabel in Bijlage II valt af te leiden dat de kwalificerende habitattypen voor een aantal storingsfactoren *gevoelig* zijn. Omdat in principe het Natura 2000-gebied alleen toegankelijk is op wegen en paden, kan er van uitgegaan worden dat oppervlakteverlies of mechanische effecten niet van toepassing zijn. Ook leidt een toename van recreanten niet tot verontreinigingen, omdat ook hier uitgegaan moet worden dat mensen zich houden aan bestaande wet- en regelgeving. Optische verstoring kan wel optreden doordat een toename van het aantal recreanten een toename kan betekenen van de verstoringintensiteit (zie kader).

De toename van het aantal recreanten kan verstoring veroorzaken van met name broedvogels en de niet-broedvogels (en eventueel de voor de habitattypen typische soorten³) door de fysieke aanwezigheid van mensen in het gebied en de bijbehorende verhoogde verstoringfrequentie. Hoewel het aantal recreanten op het recreatieterrein Sonnevand aanzienlijk zal toenemen, valt dit aantal hoogstwaarschijnlijk weg ten opzichte van het totaal aantal bezoekers van het Dwingelderveld (meer dan een miljoen bezoekers per jaar). Zeker wanneer bedacht wordt dat niet iedereen en niet iedereen gelijktijdig het terrein zal bezoeken.

Verantwoordelijkheid

Een toename van het aantal recreanten in het Dwingelderveld als gevolg van de individuele keuze van de recreant, kan niet toegeschreven worden aan individuele ondernemers van recreatieaccommodaties in de omgeving. Dit omdat ze individueel niet verantwoordelijk kunnen zijn voor het totaal aan recreanten dat de Natura 2000-gebieden bezoekt. De ondernemers zijn echter wel verantwoordelijk voor de toename van recreanten en hebben in die zin wel een indirecte verantwoordelijkheid voor een toename van verstoring.

Er kan hierbij dus sprake zijn van enige tegenstrijdigheid, omdat als gevolg van de uitbreiding het aantal recreanten in en de verstoring van het Dwingelderveld kan toenemen, dit niet aan een individuele ondernemer kan worden toegeschreven. In het concept beheerplan van het Natura 2000-gebied Dwingelderveld (BügelHajema & TAUW, 2009) is weergegeven dat een deel van de habitattypen en alle (vogel)soorten (zeer) gevoelig zijn voor verstoring door recreatie. Het wordt echter niet gezien als negatief effect dat op dit moment sturend is voor de kwaliteit van de habitattypen (en leefgebieden). Deze kwaliteit wordt grotendeels bepaald door verdroging en een te hoge stikstofdepositie van de omliggende landbouwgronden. Er worden dan ook geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied verwacht.

³ Typische soorten zijn geen kwalificerende soorten, maar wel soorten die voorkomen in of kenmerkend zijn voor het betreffende habitattypen en informatie verschaffen over de kwaliteit van het habitattypen.

Kader : Effecten van recreatie

De effecten van recreatie moeten worden gezien als een permanent effect. Ondanks dat het recreatieterrein buiten de begrenzing ligt, kan door de uitbreiding ook het aantal recreanten (al dan niet met honden) in het Natura 2000-gebied toenemen. Elke vorm van recreatie heeft een eigen mate van verstoring die gerelateerd is aan de intensiteit, de aanwezigheidsduur van een recreant (verplaatsingssnelheid) en de voorspelbaarheid van het gedrag. Krijgsveld *et al.* (2008) hebben de resultaten van een groot aantal studies naar verstoringafstanden van vogels door diverse oorzaken in relatie tot samengevat. De mate van verstoring kan per soort en per terreingebruik sterk verschillen. Uit deze onderzoeken blijkt dat wandelaars bijvoorbeeld over het algemeen meer verstorend zijn dan fietsers. Fietsers hebben een meer vaste en voorspelbare koers. Wandelaars hebben een hogere mate van onvoorspelbaarheid en zijn langer aanwezig in een gebied, waardoor de verstoring bij gelijke afstand hoger is. Honden, al dan niet loslopend, hebben een groot verstorend effect, omdat deze als predator worden gezien, vaak gericht achter vogels of andere soorten aanjagen en een grote onvoorspelbaarheid hebben.

Verstoring wordt hierbij gezien als afwijkingen in natuurlijk gedrag of fysiologie als gevolg van de aanwezigheid van mensen. Deze afwijkingen betreft bijvoorbeeld het vaker moeten opvliegen, stoppen met foerageren, verhoogde hartslag, maar ook directe predatie of afbreken van broedzorg. De tijd dat een individu verstoord wordt kan niet besteed worden aan bijvoorbeeld voedsel zoeken waardoor deze tijd later ingehaald zal moeten worden. Vaak veroorzaakt de verstoring tevens een inspanning (wegvliegen of -rennen) waardoor per saldo meer gefoerageerd zal moeten worden. Indien dit slechts beperkt of niet mogelijk is kan dit uiteindelijk leiden tot een verminderde overlevingskans of reproductiesucces of het verlaten van het gebied.

3.3 Cumulatie

Toelichting

Met cumulatie worden de effecten bedoeld van de voorgestelde eigen activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, in combinatie met de effecten van andere activiteiten en plannen (Steunpunt Natura 2000, 2007). Door rekening te houden met cumulatie van effecten wordt beoogd te voorkomen dat een opeenstapeling van op zich kleine negatieve effecten uiteindelijk leidt tot significante negatieve effecten op een instandhoudingsdoel. Effecten van activiteiten, plannen en projecten buiten het Natura 2000-gebied dienen ook te worden meegenomen, voor zover er sprake is van externe werking. Als er positieve effecten zijn mogen deze worden verdisconteerd met negatieve effecten.

Toetsing

In dit geval kan er sprake zijn van cumulatie omdat verscheidene recreatieterreinen plannen hebben om uit te breiden (figuur 3). De toename van recreanten als gevolg van de uitbreiding van één terrein heeft wellicht geen (significant) negatieve effecten, maar de totale toename kan mogelijk wel significant negatief zijn. Van de zes recreatieterreinen is het aannemelijk dat bezoekers van Sonnevank en De Molenhorst in het Dwingelderveld gaan recreëren. De overige recreatieterreinen - Het Grote Zand bij Hooghalen, De Stal bij Drijber, De Goudplevier bij Nieuw-Balinge en Voscheugte bij Mantinge - liggen op dusdanige afstand van de andere Natura 2000-gebieden, dat van een directe relatie minder sprake is (maar niet uit te sluiten).

Door de geplande uitbreidingen van deze overige terreinen (tabel 1) geldt dat het aantal recreanten meer zal toenemen dan alleen door de uitbreiding van Sonnevank. Door alleen Sonnevank neemt het aantal recreanten per dag maximaal met 400 toe, wanneer het terrein de Molenhorst ook betrokken worden, betreft het een toename met (maximaal) circa 502.

Deze toename kan er toe leiden dat er een meer permanente verstoring optreedt, doordat de frequentie van passerende recreanten (en huisdieren) sterk toeneemt. De kans op negatieve effecten neemt daarmee meer toe. Verwacht wordt echter dat dit aantal niet een aanzienlijke toename is ten opzichte van het huidige aantal bezoekers en dat door zonering van recreatie door de terreineigenaar eventueel optredende verstoring beperkt kan worden. Bij zonering worden bijvoorbeeld paden afgesloten (tijdens het broed- en bloeiseizoen) of juist paden langs randen van het terrein gerealiseerd, zodat andere delen ontzien worden.

Tabel 1. Aantal bezoekers en verwachte toename na uitbreiding van de zes recreatieterreinen. Hierbij is uitgegaan van gemiddeld drie personen per kampeerplek en vier personen in een chalet, huisje of vergelijkbaar (gebaseerd op CBS, 2008).

Recreatieterrein	bezoekers		Toename	
	huidig	toekomstig	absoluut	percentage
Het Grote Zand	1168	1324	156	13%
Sonnevanck	872	1272	400	145%
De Goudplevier	45	180	135	400%
Molenhorst	45	132 + 15*	102	227%
De Stal	45	231	186	513%
Voscheheugte	45	90	45	200%

* de groepsaccommodatie wordt gelegaliseerd. Er is uitgegaan van een capaciteit voor 15 personen

Tevens geldt dat in het concept-beheerplan van het Dwingelderveld uitgegaan wordt dat recreatie op dit moment niet de beperkende factor is voor het behalen van de instandhoudingsdoelen. Dit zal in het beheerplan van het Dwingelderveld moeten worden uitgewerkt.

Verwacht wordt dat de toename van recreanten (mogelijk) wel een negatief effect heeft, maar dat dit niet significant zal zijn.

Figuur 3. Ligging van de zes betrokken recreatieterreinen ten opzichte van Natura 2000-gebieden in de omgeving (groen gearceerd is zowel Habitat- als vogelrichtlijngebied en geel is alleen habitatrichtlijngebied).

4 Conclusie

4.1 Gevolgen door uitbreiding Sonnevanck

De fysieke uitbreiding van het recreatieterrein heeft naar verwachting geen significant negatief effect op het Natura 2000-gebied Dwingelderveld en andere verder weg gelegen Natura 2000-gebieden.

De toename van het aantal recreanten (zowel door alleen Sonnevanck als in cumulatie met de andere omliggende terreinen) zal naar verwachting wel een negatief effect hebben op de habitattypen en (vogel)soorten van het Dwingelderveld, dit effect is echter niet significant en is op dit moment niet de beperkende factor voor het behalen van de instandhoudingsdoelen.

Literatuur

- Broekmeyer, M. (2005). Effectenindicator Natura 2000-gebieden. Achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren.
- BügelHajema Adviseurs bv & TAUW bv. (2009) CONCEPT Beheerplan Natura 2000-gebied Mantingerzand. Assen.
- CBS (2008). Toerisme in Nederland - Het gebruik van logiesaccommodaties 2008. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag
- CBS (2010). Toerisme en recreatie in cijfers 2010. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag
- Gemeente Midden-Drenthe (2003). Compensatieverordening gemeente Midden-Drenthe
- Gies, E., A. Bleeker & H. van Dobben (2006) Onderbouwing significant effect depositie op natuurgebieden. Een onderzoek naar de wijze waarop in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn getoetst kan worden of vergunningverlening kan leiden tot significant negatieve effecten op de natuur. Eindconcept 28 april 2006. Alterra Wageningen.
- Hut, van der, R.M.G., C.J. de Jonge, F.R.A. Berkens en L. Davids (2009). Visitormanagementplan Nationaalpark Wieden - Weerribben. Altenburg en Wymenga Veenwoude en Kenniscentrum Recreatie Den Haag.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2003). Europese Natuur in Nederland. Habitattypen.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2004). Europese Natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn.
- Krijgsveld, K.L., R.R. Smits en J. van der Winden (2008). Verstoringsgevoeligheid van vogels - Update literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Ministerie van LNV (2005a). Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2005b). Werken aan Natura 2000. Het onderdeel stappenplan voor de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Brochure.
- Ministerie van LNV (2005c). Checklist gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - hoofddocument.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - bijlagedocument.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2009). Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- Provincie Drenthe (2007) Concretisering EHS Drenthe, gebieden, doelen en spelregels.

BIJLAGEN

Bijlage I: Instandhoudingsdoelen Dwingelderveld

Legenda: SVI landelijk: Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig; + gunstig);
 = Behoudsdoelstelling; > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling; =(<) Ontwerpaanwijzingsbesluit heeft 'ten gunste van' formulering.
 Populatie: voor broedvogels is dit de draagkracht van het aantal broedpaar, voor niet-broedvogels de draagkracht voor het aantal exemplaren. * Prioritair habitatype; voor deze soorten en/of habitattypen gelden iets andere criteria bij de selectie van Natura 2000-gebieden en een zwaarder beschermingsregime onder de Natuurbeschermingswet.

	SVI Landelijk	Doelstelling			
		Oppervlak	Kwaliteit	Aantal vogels	Aantal paar
Habitattypen					
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	--	=	>	
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	-	=	>	
H2330	Zandverstuivingen	--	=	=	
H3130	Zwakgebufferde vennen	-	= (<)	=	
H3160	Zure vennen	-	>	>	
H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	>	>	
H4030	Droge heiden	--	=	>	
H5130	Jeneverbesstruwelen	-	=	>	
H6230	*Heischrale graslanden	--	>	=	
H7110A	*Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	--	>	>	
H7110B	*Actieve hoogvenen (heideveentjes)	--	>	>	
H7120	Herstellende hoogvenen	+	= (<)	>	
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	-	>	>	
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	-	=	>	
H9190	Oude eikenbossen	-	>	>	
Habitattypen					
H1166	Kamsalamander	-	>	>	
Broedvogels					
A004	Dodaars	+	=	=	50
A008	Geoorde fuut	+	=	=	40
A236	Zwarte Specht	+	=	=	15
A246	Boomleeuwerik	+	=	=	40
A275	Paapje	--	>	>	20
A276	Roodborsttapuit	+	=	=	80
A277	Tapuit	--	>	>	20
Niet-broedvogels					
A037	Kleine Zwaan	-	=	=	50
A039b	Toendrarietgans	+	=	=	5.900
A052	Wintertaling	-	=	=	130
A056	Slobeend	+	=	=	7

BIJLAGE II: EFFECTEN TABEL

● = zeer gevoelig ● = gevoelig ● = niet gevoelig □ = niet van toepassing - = onbekend

De storingsfactoren 1, 7, 13, 14, 16 en 17 horen bij de activiteit landrecreatie. De storingsfactoren 2, 8, 12 en 15 horen bij woningbouw en kabels en leidingen en zijn apart geplaatst omdat deze waarschijnlijk niet direct van toepassing zijn.

Aangewezen voor Natura 2000-gebied DV: Dwingenderveld MZ: Mantingerzand MB: Mantingerbos		1	7	13	14	16	17	2	8	12	15	
		oppervlakteverlies	verontreiniging	geluid	licht	optische verstoring	mechanische effecten	versnippering	verdrijving	dynamiek substraat	verandering	trillingen
<i>Habitattypen:</i>												
DV	MZ	Stuifzandheiden met struikhei	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Zandverstuivingen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV		Zwakgebufferde vennen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Zure vennen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Vochtige heiden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Droge heiden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Jeneverbesstruwelen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Heischrale graslanden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV		Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV		Actieve hoogvenen (heideveentjes)	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV		Herstellende hoogvenen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV		Pioniervegetaties met snavelbiezen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MB	Beuken-eikenbossen met hulst	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MB	Oude eikenbossen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
<i>Habitatsoorten:</i>												
DV		Kamsalamander	●	●	-	-	-	●	●	●	●	-
<i>Broedvogels:</i>												
DV		Dodaars	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Geoorde fuut	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Zwarte Specht	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Boomleeuwerik	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Paapje	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Roodborsttapuit	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Tapuit	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
<i>Niet-broedvogels :</i>												
DV		Kleine Zwaan	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Toendrarietgans	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Wintertaling	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Slobeend	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●

BIJLAGE III: TOELICHTING STORINGSFACTOREN

1. Oppervlakteverlies

Kenmerk:	Afname beschikbaar oppervlak leefgebied soorten en/of habitattypen.
Interactie andere factoren:	Verlies van oppervlakte leidt tot verkleining en in sommige gevallen ook tot versnippering van het leefgebied (zie aldaar). Een kleiner gebied heeft bovendien meer te leiden van randinvloeden: vaak is de kwaliteit van het leefmilieu aan de rand minder goed dan in het centrum van het gebied. Op deze manier leidt verlies oppervlakte mogelijk ook tot een grotere gevoeligheid voor bijvoorbeeld verdroging, verzuring of vermesting.
Werking:	Door afname van het beschikbare oppervlak neemt ook het aantal individuen van een soort af. Om duurzaam te kunnen voortbestaan moet elke soort uit een minimum aantal individuen bestaan; bij diersoorten wordt meestal van een minimum aantal paartjes (reproductieve eenheden) gesproken. Wanneer een populatie te klein wordt neemt de kans op uitsterven toe, zeker als deze populatie geen onderdeel uitmaakt van een samenhangend netwerk van leefgebieden. Bij een populatie die uit te weinig individuen bestaat, neemt ook de kans op inteelt toe en dus de genetische variatie af. Hierdoor wordt een populatie kwetsbaar voor veranderingen tengevolge van bijvoorbeeld predatie, extreme seizoensinvloeden of ziekten. Ook habitattypen kennen een ondergrens voor een duurzame oppervlakte.

2. Versnippering

Kenmerk:	Van versnippering is sprake bij het uiteenvallen van het leefgebied van soorten.
Interactie andere factoren:	Treedt op ten gevolge van verlies leefgebied of verandering in abiotische condities van het leefgebied. Kan leiden tot verandering in populatiedynamiek.
Gevolg:	Als het leefgebied niet meer voldoende groot is voor een populatie, of individuen van één populatie kunnen de verschillende leefgebieden niet meer bereiken, neemt de duurzaamheid van de populatie af. Een gevolg kan zijn een verandering op in de soortensamenstelling en het ecosysteem. Soorten zijn in verschillende mate gevoelig voor de versnippering van hun leefgebied. Het meest gevoelig zijn soorten met een gering verspreidingsvermogen, soorten die zich over de grond bewegen en soorten met een grote oppervlaktebehoefte. Versnippering door barrières zoals wegen en spoorlijnen leidt mogelijk ook tot sterfte van individuen en kan zo effect hebben op de populatiesamenstelling. Bij versnippering moet men altijd goed rekening houden met het schaalniveau van het populatienetwerk.

7. Verontreiniging

Kenmerk:	Er is sprake van verontreiniging als er verhoogde concentraties van stoffen in een gebied voorkomen, welke stoffen onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties aanwezig zijn. Bij verontreiniging is sprake van een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Deze stoffen werken in op de bodem, grondwater, lucht.
Interactie andere factoren:	Geen directe interactie met andere factoren. Wel kan verontreiniging als gevolg van andere factoren optreden.
Gevolg:	Vrijwel alle soorten en habitattypen reageren op verontreiniging. De ecologische effecten uit zich in het verdwijnen van soorten en/of het beïnvloeden van gevoelige ecologische processen. Deze beïnvloeding kan direct plaatsvinden maar ook indirect via een opeenvolging van ecologische interacties. Bovendien kan verontreiniging zich pas vele jaren/decennia later manifesteren. De gevolgen van verontreiniging zijn divers en complex. In het algemeen kan gesteld worden dat aquatische habitattypen en soorten gevoeliger zijn dan terrestrische systemen. Ook geldt dat soorten in de top van de voedselpiramide, als gevolg van accumulatie, van verontreinigingen gevoeliger zijn. Echter, afhankelijk van de concentratie en duur van de verontreiniging zijn alle habitattypen en soorten gevoelig en kan verontreiniging leiden tot verandering van de soortensamenstelling.

8. Verdroging

Kenmerk:	Verdroging uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is zo lager dan de gewenste/benodigde grondwaterstand.
Interactie andere factoren:	Verdroging kan tevens leiden tot verzilting. Door verdroging neemt ook de doorluchting van de bodem toe waardoor meer organisch materiaal wordt afgebroken. Op deze wijze leidt verdroging tevens tot vermesting. Er zijn ook gebieden waar verdroging kan optreden zonder dat de grondwaterstand in de ondiepe bodem daalt. Het gaat daarbij om gebieden waar van oudsher grondwater omhoogkomt. Dit water heet kwelwater. Kwelwater is water dat elders in de bodem is geïnfiltrerd en dat naar het laagste punt in het landschap stroomt. Kwelwater heeft dikwijls een bijzondere samenstelling: het is rijk aan ijzer en calcium, arm aan voedingsstoffen en niet zuur, maar gebufferd. Schade aan de natuur die veroorzaakt wordt door een afname of het verdwijnen van kwelwater en het vervangen van dit type water met gebiedsvreemd water, noemen we ook verdroging.
Gevolg:	De verandering in grondwaterstand en soms ook kwaliteit van het grondwater leidt tot een verandering in de soortensamenstelling en op lange termijn van het habitatype.

12 Verandering dynamiek substraat

Kenmerk: Er treedt een verandering op in de bodemdichtheid of bodemsamenstelling van terrestrische of aquatische systemen, bijvoorbeeld door aanslibbing of verstuiving.

Interactie andere factoren: verandering overstromingsdynamiek, verandering mechanische effecten

Gevolg: Verandering van dynamiek van het substraat kan leiden tot verandering van de abiotische randvoorwaarden waardoor levensgemeenschappen kunnen veranderen. Dynamiek van het substraat is bijvoorbeeld van belang voor droge pioniervegetaties in de duinen en stuifzanden, of voor mosselbanken in de Waddenzee.

13 Verstoring door geluid

Kenmerk: Verstoring door onnatuurlijke geluidsbronnen; permanent zoals geluid wegverkeer danwel tijdelijk zoals geluidsbelasting bij evenementen. Geluid is een hoorbare trilling, gekenmerkt door geluidsdruk en frequentie.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen met visuele verstoring op door bijv. vlieg- en autoverkeer, manifestaties etc.

Gevolg: Logischerwijs zijn alleen diersoorten gevoelig voor direct effecten van geluid. Geluid sec is een belangrijke factor in de verstoring van fauna. De verstoring door geluid wordt beïnvloed door het achtergrondgeluid en de duur, frequentie en sterkte van de geluidsbron zelf. Geluidsbelasting kan leiden tot stress en/of vluchtgedrag van individuen. Dit kan vervolgens weer leiden tot het verlaten van het leefgebied of bijvoorbeeld een afname van het reproductieproces. In bepaalde gevallen kan ook gewenning optreden, in het bijzonder bij continu geluid. Voor zeezoogdieren en vogels is in bepaalde gevallen deze dosis-effect relatie goed gekwantificeerd.

14 Verstoring door licht

Kenmerk: Verstoring door kunstmatige lichtbronnen, zoals licht uit woonwijken en industrieterreinen, glastuinbouw etc.

Interactie andere factoren: Geen?

Gevolg: Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Met name schemer- en nachtactieve dieren kunnen last hebben van verstoring door licht, doordat zij juist aangetrokken worden of verdreven door de lichtbron. Hierdoor raakt bijvoorbeeld hun ritme ontregeld of verlichte delen van het leefgebied worden vermeden.

15 Verstoring door trilling

Kenmerk: Er is sprake van trillingen in bodem en water als dergelijke trillingen door menselijke activiteiten veroorzaakt worden, zoals bij boren, heien, draaien van rotorbladen etc.

Interactie andere factoren: Kan vooral samen optreden met verstoring door geluid

Gevolg: Trilling kan leiden tot verstoring van het natuurlijke gedrag van soorten. Individuen kunnen tijdelijk of permanent verdreven worden uit hun leefgebied. Over het daadwerkelijke effect van trilling is nog zeer weinig bekend. Naar het effect op zeezoogdieren is wel onderzoek verricht.

16: Optische verstoring

Kenmerk: Optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen op met verstoring door geluid (in geval van recreatie) of trilling en licht (in geval van voertuigen, schepen).

Gevolg: Optische verstoring leidt vooral tot vluchtgedrag van dieren. De soort reageert bijvoorbeeld op beweging omdat een potentiële vijand wordt verwacht. Andersom kan optische verstoring juist ook het uitzicht van soorten beperken waardoor zij potentiële vijanden niet zien naderen. De daadwerkelijke effecten zijn zeer soortspecifiek en hangen van de schuwheid van de soort en de mate waarin gewenning optreedt. Bovendien kunnen de effecten afhankelijk zijn van de periode van de levenscyclus van de soort: in de broedtijd zijn soorten over het algemeen schuwer en dus gevoeliger voor optische verstoring.

17: Verstoring door mechanische effecten

Kenmerk: Onder mechanische effecten vallen verstoring door betreding, golfslag, luchtwervelingen etc. die optreden ten gevolge van menselijke activiteiten. De oorzaken en gevolgen zijn bij deze storende factor zeer divers.

Interactie andere factoren: Verstoring kan samenvallen met verstoring door geluid, licht en trilling.

Gevolg: Deze storende factor kan leiden tot een verandering van het habitatype en/of verstoring of het doden van fauna-individuen. Bij habitattypen treedt de verstoring/verandering vaak op ten gevolge van recreatie of bijvoorbeeld militaire activiteiten. Het effect is zeer afhankelijk van de kwetsbaarheid (gevoeligheid) van het habitatype. Waterrecreatie en scheepvaart leiden tot golfslag, hetgeen effect kan hebben op de oeverbegroeiing en waterfauna. Luchtwervelingen van bijvoorbeeld windmolens kunnen leiden tot vogelsterfte.

BIJLAGE 10 Beoordeling natuurwaarden De Voscheheugte

**Voortoets uitbreiding zes recreatieterreinen
in de gemeente Midden-Drenthe**

*Beoordeling van natuurwaarden in het kader van
de Natuurbeschermingswet*

Recreatieterrein Voscheheugte

Colofon

Titel: **Voortoets uitbreiding zes recreatieterreinen gemeente Midden-Drenthe**

Subtitel: Beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Natuurbeschermingswet
Recreatieterrein De Voscheugte

Projectcode: 10484 c

Status: Definitief

Datum: 28 januari 2011

Auteur: Ir. A. (Arjen) Goutbeek

Eindredactie: Drs. A. (Anton) Alberts

Opdrachtgever: Gemeente Midden-Drenthe

Contactpersoon: Dhr. R. van Gorcum

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding.....	4
1.2	Plangebied en geplande werkzaamheden.....	5
1.3	Gevolgen uitbreiding.....	5
2	Toetsingskader Natura 2000.....	7
2.1	Juridisch kader	7
2.2	Gebiedsbeschrijvingen	8
3	Effecten analyse.....	10
3.1	Selectie van effecten	10
3.2	Effectbeoordeling.....	10
3.3	Cumulatie	12
4	Conclusie	15
4.1	Gevolgen door uitbreiding De Voscheheugte	15

Literatuur

Bijlagen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In verband met een nieuw bestemmingsplan buitengebied van de Gemeente Midden-Drenthe, waarin de uitbreiding van zes recreatieterreinen¹ mogelijk gemaakt moet worden, is begin 2009 een quick-scan natuurwetgeving uitgevoerd (Goutbeek, 2009). Hierin is aandacht besteed aan de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en het EHS-beleid. Geconcludeerd is dat negatieve effecten op beschermde soorten of natuurwaarden van de EHS en/of de omliggende Natura 2000-gebieden niet kunnen worden uitgesloten.

Voor wat betreft de Flora- en faunawet en (eventueel) noodzakelijke compensaties vanuit de EHS is geadviseerd om vervolgstappen te nemen wanneer de inrichtingsplannen meer concreet zijn, zodat een gerichte inventarisatie uitgevoerd en/of een compensatieplan opgesteld kan worden. Hier wordt dan ook vooralsnog niet nader op ingegaan. Wel wordt een Voortoets uitgevoerd in het kader van de Natuurbeschermingswet. In de Voortoets wordt onderzocht of de geplande ontwikkelingen mogelijk (significant) negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelen van de omliggende Natura 2000-gebieden.

Omdat de zes terreinen verschillende ontwikkelingen hebben, zowel in ruimte als tijd en de terreinen verschillen qua ligging ten opzichte van Natura 2000-gebieden, wordt elk terrein apart getoetst. Daarnaast vindt ook een cumulatietoets plaats, waarbij de ontwikkelingen van de zes terreinen gezamenlijk getoetst worden. In dit (deel)rapport wordt de ontwikkeling van camping Voscheheugte getoetst.

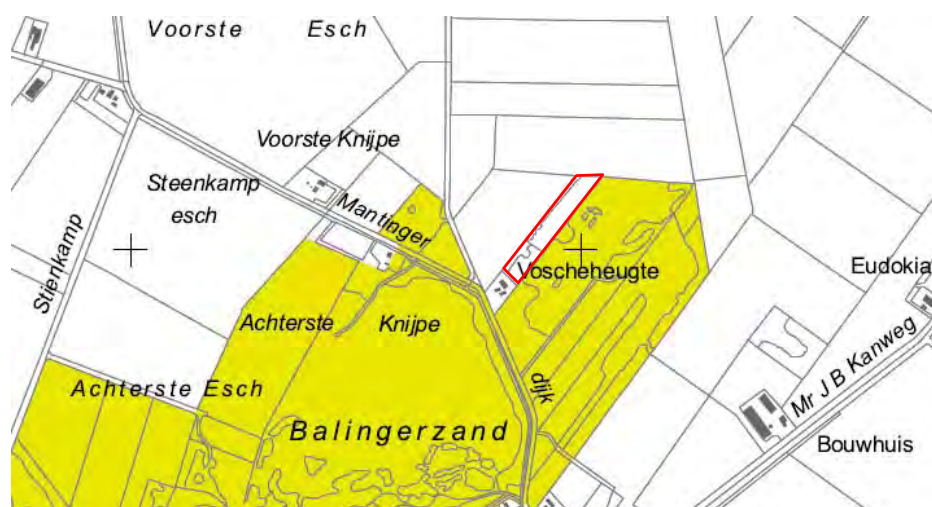
Figuur 1. Ligging natuurkampeerterein Voscheheugte.

¹ De zes terreinen zijn Het Grote Zand bij Hooghalen, Sonnevancck bij Spier, De Goudplevier bij Nieuw-Balinge, De Stal bij Drijber, Molenhorst bij Makkum en Voscheheugte bij Mantinge.

1.2 Plangebied en geplande werkzaamheden

De Voscheheugte ligt ongeveer een kilometer ten zuidoosten van de kern Mantinge. Het terrein grenst aan het natuurgebied Balingierzand dat onderdeel is van het Habitatrichtlijngebied Mantingerzand. Het terrein ligt in agrarisch gebied, deels omgeven door grasland. De camping is momenteel een kleinschalig kampeerterrein met 15 toeristische plaatsen op ruim een hectare. De plannen zijn om, in samenwerking met Natuurmonumenten, op het bestaande terrein uit te breiden naar 30 toeristische plaatsen.

Het terrein ligt niet in, maar grenst wel direct aan het Natura 2000-gebied Mantingerzand (figuur 2). Verder ligt op ongeveer 2 kilometer het Natura 2000-gebied Mantingerbos en op meer dan 11 kilometer van het Natura 2000-gebied Dwingelderveld.

Figuur 2. Ligging van De Voscheheugte ten opzichte van het Mantingerzand

1.3 Gevolgen uitbreiding

Gegevens

Door de uitbreiding van het recreatieterrein mag worden verwacht dat ook het aantal bezoekers zal toenemen. Omdat exacte gegevens van bezetting van het terrein niet bekend zijn (zowel niet van de huidige situatie als van de verwachte toekomstige situatie), wordt gewerkt met generieke gegevens van toerisme en recreatie van het CBS (CBS, 2008 en 2010).

Bouwactiviteiten

De belangrijkste fysieke gevolgen van de uitbreiding zijn het herinrichten van het huidige perceel. Hierbij moet gedacht worden aan het verwijderen en opnieuw aanplanten van beplantingen, een andere infrastructuur en nieuwe kabels en leidingen. Bij de (her)inrichting kan dus sprake zijn vergraving van grond, het wijzigen van watergangen of oevers, snoei, kap en herplant van groenelementen. Ook de aan- en afvoer van materieel is hiervan een onderdeel.

Toename recreatie

In de huidige situatie heeft De Voscheheugte 15 toeristische plaatsen. De uitbreiding bestaat uit 15 nieuwe toeristische plaatsen. Het aantal toeristische plaatsen wordt hiermee verdubbeld. Kampeerplekken hebben een bezettingpiek in de maanden juli en augustus terwijl in het winterseizoen deze nagenoeg nul is. Omdat er alleen seizoensplaatsen bij komen zal de verdeling van recreanten over het jaar niet wijzigen.

Toeristische standplaatsen hebben een gemiddelde bezetting van rond de veertien procent (over een heel jaar). In het kader van de Natuurbeschermingswet moet worden

uitgegaan van de maximaal mogelijke verstoring en dus van de maximaal mogelijke bezetting. Gemiddelde bezettingen zijn daarom in dit geval minder van belang. Er kan dus uitgegaan worden dat in hoogtijdagen - in het geval van een camping is dit de zomerperiode - er een volledige bezetting is. Met een gemiddelde plaatsbezetting van drie personen (CBS, 2008) betekent dit een totale bezetting van circa 45 mensen.

De uitbreiding betekent als gevolg een toename met $15 \times 3 = 45$ mensen en een complete bezetting van circa 90 mensen. Dit is een toename van 100 procent. Buiten het kampeerseizoen is dit verwaarloosbaar, omdat dan niet tot nauwelijks gekampeerd wordt.

Samengevat

De beschermde natuurwaarden van de Natura 2000-gebieden kunnen op twee manieren worden beïnvloed door de geplande uitbreidingen op De Voscheheugte:

- Bouwactiviteiten en inrichting van het terrein;
- Toename van recreanten.

In de analyse wordt geen rekening gehouden met autonome ontwikkelingen zoals groei van de recreatiemarkt en bijvoorbeeld vergrijzing. Deze factoren kunnen op termijn van invloed zijn op de effecten.

2 Toetsingskader Natura 2000

2.1 Juridisch kader

Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, Natura 2000 en de Natuurbeschermingswet

Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie, die worden beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Deze richtlijnen geven aan welke typen natuur en welke soorten moeten worden beschermd. De EU-lidstaten wijzen daarvoor speciale beschermingszones aan en moeten instandhoudingsmaatregelen nemen om deze gebieden te beschermen. De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn in Nederland geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet kent voor de Natura 2000-gebieden een vergunningstelsel en beheerplannen. Hiermee is een zorgvuldige afweging van activiteiten in en rond de natuurgebieden die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden en hun natuurwaarden gewaarborgd. Activiteiten en projecten mogen in principe alleen uitgevoerd worden wanneer geen significante schade aan de beschermde natuurwaarden wordt gedaan.

Het beschermingsregime van de Natuurbeschermingswet strekt zich uit tot gebieden die zijn aangewezen of aangemeld onder de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en de Beschermden Natuurmonumenten.

Habitattoets

Iedereen die vermoedt of kan weten dat zijn handelen of nalaten, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, nadelige gevolgen voor een Natura 2000-gebied kan hebben, is verplicht is deze handelingen achterwege te laten of te beperken als dit niet mogelijk is. De beoordeling of plannen of projecten mogelijkwijs significante nadelige gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied vindt plaats in een zogenaamde Habitattoets. In de regel wordt daarbij gestart met een oriënterend vooronderzoek - een zogenaamde Voortoets. Indien op basis van een dergelijke Voortoets niet kan worden uitgesloten dat geen significante gevolgen uitgaan van het betreffende plan of project, zal een Passende Beoordeling moeten worden opgesteld. Indien uit de Passende Beoordeling volgt dat significante gevolgen optreden, of niet uitgesloten kunnen worden, kan een plan of project alleen worden toegestaan indien gelijktijdig voldaan wordt aan een drietal criteria, de zogenaamde ADC-criteria: zijn er alternatieven, is het een dwingende reden en is er compensatie?

De gevolgen moeten, indien er sprake is van negatieve effecten, tevens beoordeeld worden in samenhang met die van andere plannen en projecten (cumulatietoets). Voor deze Voortoets wordt geen volledige cumulatietoets uitgevoerd, maar wel wordt gekeken naar de effecten van de uitbreiding van de zes recreatieterreinen gezamenlijk.

Beschermden waarden

De beschermde waarden van een Natura 2000-gebied worden uitgedrukt in de vorm van instandhoudingsdoelen voor habitattypen, vogels en/of andere soorten. Plannen of projecten in, of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied die de kwaliteit van habitattypen kunnen verslechteren of een negatief effect kunnen hebben op soorten, moeten getoetst worden op hun gevolgen voor het gebied. Het halen van de instandhoudingsdoelstelling moet worden bepaald door in geval van een *behoudsdoel* na te gaan of het behoud van de kwaliteit, zoals die aanwezig was in de uitgangssituatie², gegarandeerd is (Bügel Hajema/TAUW, 2009). In het geval van een *verbeterdoel* moet tevens worden nagegaan of verbetering niet in de weg wordt gestaan.

---

² Voor habitattypen en -soorten is dit de oppervlakte/populatieomvang zoals aanwezig op het moment van de definitieve aanwijzing. Als die situatie nog niet is vastgelegd moet deze zo goed mogelijk worden afgeleid uit bestaande karteringen of nog uit te voeren onderzoeken. Voor vogelsoorten is de uitgangssituatie de populatieomvang die volgens de instandhoudingsdoelen moet worden behouden of uitgebreid.

Bij de beoordeling van effecten van projecten of activiteiten worden de doelen uit het (ontwerp)besluit meegewogen. De doelen uit het ontwerpbesluit voor aanwijzing van het Natura 2000-gebied hebben nog geen formele juridische status tot de volledige aanwijzingsprocedure is afgerond. Tot die tijd dient uitgegaan te worden van de ontwerp-aanwijsbesluiten.

2.2 Gebiedsbeschrijvingen

Habitatrichtlijngebied Mantingerzand

Het Mantingerzand is een stuifzandgebied begroeid met vochtige en droge heiden en jeneverbessen. Verspreid liggen enkele naald- en loofbosjes. In laagten zijn vochtige gebieden aanwezig waaronder enkele zure vennen. Een aanzienlijk deel van het gebied bestaat uit voormalige landbouwgronden die worden ontwikkeld tot natuur. Door natuurontwikkeling wordt geprobeerd de restanten van het oorspronkelijke landschap met elkaar te verbinden. Het Mantingerzand is aangemeld als speciale beschermingszone voor zeven habitattypen:

Habitattypen:

- Stuifzandheiden met struikhei
- Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
- Zandverstuivingen
- Zure vennen
- Vochtige heiden
- Jeneverbesstruwelen
- Heischrale graslanden

Van de zeven habitattypen hebben vier een oppervlakte uitbreidingsdoelstelling en zes een verbetering van kwaliteit. De overige typen hebben een behoudsopgave van omvang en kwaliteit. De landelijke staat van instandhouding van alle zeven habitattypen is ongunstig tot zeer ongunstig (Bijlage I).

Habitatrichtlijngebied Mantingerbos

Het Mantingerbos is onderdeel van het natuurgebied het Mantingerbos en -weiden. Het Mantingerbos bestaat uit een drietal bosjes (het eigenlijke Mantingerbos, het Thijnsbosje en het Noordlagerbos) en beekdalgraslanden langs het Oude Diep. Het Mantingerbos is een oud bosrestant waarin hulst plaatselijk aspectbepalend is. De bodem van het Mantingerbos is een van de oudste onberoerde bosbodems van Drenthe. Het Mantingerbos is aangemeld als speciale beschermingszone voor twee habitattypen (Zuurminnende Atlantische zuurminnende beukenbossen en zuurminnende eikenbossen).

Habitat- en Vogelrichtlijngebied Dwingelderveld

Het Dwingelderveld is een uitgestrekt heideterrein in het oude Drentse esdorpenlandschap. Het gebied herbergt uitgestrekte vochtige heidegebieden, hoogveenvennen, zure en zwakgebufferde vennen, oude eikenbossen, een klein hoogveen, droge heide, stuifzanden en jeneverbessstruwelen. Op de heide en in de beboste delen van het gebied liggen circa zestig plassen en veentjes. Op diverse plekken in veentjes en slenken treedt hoogveenvorming op. Het gebied is belangrijk voor zeldzame insecten als het veenbesblauwtje en de veenbesparelmoervlinder. In het gebied liggen prehistorische grafheuvels. De Boswachterij Dwingeloo bestaat uit bossen die begin 20e eeuw zijn aangeplant op stuifzand en heide. Het Dwingelderveld is aangemeld/aangewezen als speciale beschermingszone voor 15 habitattypen, één habitatsoort, zeven broedvogels en vier niet-broedvogels.

Habitat- en Vogelrichtlijngebied Drentse-Aa gebied

Het Drentse Aa-gebied is een van de laatste gave stroomdalen van ons land. Het bestaat uit oud Drents cultuurlandschap met madelanden (graslanden), bosjes, houtwallen, essen (akkers), heide, jeneverbessstruwelen, esdorpen, hunebedden en landgoederen. Door het gebied lopen een groot aantal beken en beekjes, waaronder de Drentse Aa, Schipborgsche Diep, Zeegser loopje, Anloër diepje, Gasterensche Diep, Deurzerdiep, Andersche Diep en Amerdiep. Ten zuiden van dit gebied liggen nog de afzonderlijke bijbehorende terreinen Geelbroek, omgeving van Amen en Andersche Diep. Het Ballooërveld (Defensie) is een uitgebreid heidegebied met enig naaldbos en

archeologisch belangrijke elementen (grafheuvels, celtic fields, hessenwegen). De Gasterse Duinen is een heuvelachtig gebied met stuifzand, heide, gagelstruwelen en bos. Kampsheide omvat droge en vochtige heide, jeneverbesstruwelen, ven, naald- en loofbos, alsmede grafheuvels en celtic fields. De Vijftig Bunder is een heidegebied in het noorden, op de overgang van het stroomdal van de Drentsche Aa. Het Drentse-Aa gebied is aangemeld/aangewezen als speciale beschermingszone voor 18 habitattypen, 5 habitatoorten en 3 broedvogels.

3 Effecten analyse

3.1 Selectie van effecten

Toelichting

Negatieve effecten op de waarden van Natura 2000-gebieden kunnen op twee manieren optreden. Er kan sprake zijn van directe effecten en van indirecte effecten. Van directe effecten is sprake wanneer activiteiten of handelingen in een Natura 2000-gebied uitgevoerd worden en er een directe relatie is tussen de activiteit of handeling en het negatieve effect. Een duidelijk voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld oppervlakteverlies van een habitatype of leefgebied door bebouwing, vergraving et cetera. Er vindt dus een directe aantasting plaats. Van indirecte effecten - ook wel externe werking genoemd - is sprake wanneer als extern gebruik buiten het Natura 2000-gebied een effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van de aangewezen waarden van dit Natura 2000-gebied. Hierbij wordt gelet op de kritische factoren en ecologische vereisten in het gebied. Voor externe werking bestaan geen standaard afstanden. Deze kunnen per activiteit en per habitatype of -soort verschillen. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld de uitstoot van verzurende en vermistende stoffen van landbouwbedrijven op, voor eutrofiëring gevoelige habitattypen (zoals droge heide). De gevolgen van een activiteit buiten een Natura 2000-gebied hebben dan dus een negatief effect op het Natura 2000-gebied.

Selectie

In de quick-scan is al een selectie gemaakt van mogelijke negatieve effecten als gevolg van de uitbreidingen. Hierbij is gebruik gemaakt van de zogenoemde effectenindicator. Op basis van de geplande ingrepen zijn de activiteiten *landrecreatie*, *woningbouw* en *kabels- en leidingen* geselecteerd (Bijlage II). De versturende effecten van de activiteiten zijn samengevoegd tot een lijst met mogelijk versturende effecten. Hierbij hebben woningbouw en kabels- en leidingen vaak een direct effect en heeft landrecreatie meer betrekking op indirecte effecten (zie ook paragraaf 1.3).

Selectie gebieden

Door het Mantingerbos lopen geen wandel- en fietsroutes en is niet openbaar toegankelijk voor het publiek. Door de ontoegankelijkheid en de afstand tot aan het recreatieterrein De Voscheheugte worden geen negatieve effecten verwacht door de geplande uitbreiding en toename van recreanten. Het gebied wordt dan ook niet nader getoetst.

Gezien de afstand tot het Dwingelerveld en het Drentse-Aa gebied en de ruime beschikbaarheid aan recreatieterreinen rondom deze gebieden, wordt verwacht dat de recreanten die naar recreatieterrein De Voscheheugte gaan met name gericht zijn op het natuurterreinen Mantingerzand en minder op terreinen op grotere afstand. Enige uitstraling als gevolg van recreatie is niet uit te sluiten, maar dit zal dusdanig gering zijn ten opzichte van het totaal aantal bezoekers van deze gebieden (meer dan 1 miljoen per jaar, bron: np-dwingelderveld.nl). Voor de uitbreiding van De Voscheheugte wordt dit Natura 2000-gebied dan ook niet in de nadere toetsing betrokken.

Aangezien De Voscheheugte op korte afstand ligt van het Habitatrictlijngebied Mantingerzand, is toetsing aan de instandhoudingsdoelen van dit gebied noodzakelijk.

3.2 Effectbeoordeling

Bouwactiviteiten en inrichting van het terrein

Omdat het terrein buiten de begrenzing van een Natura 2000-gebied ligt, kunnen directe effecten op voorhand worden uitgesloten. Door de uitbreiding verdwijnt geen oppervlak van het Natura 2000-gebied Mantingerzand en worden dus ook geen habitattypen verstoord.

Het Mantingerzand is alleen als Habitatrichtlijngebied aangemeld en alleen voor habitattypen. Verstoring door geluid of optische verstoring door bijvoorbeeld mensen en bouwwerkzaamheden op habitattypen is dan ook niet van toepassing, omdat habitattypen (of eigenlijk vegetatietypen) hierdoor niet verstoord kunnen worden. Omdat de uitbreiding plaats vindt op al bestaand terrein, wordt niet verwacht dat hier nog ingrepen nodig zijn.

Wel grenst de camping direct grenst aan het Natura 2000-gebied Mantingerzand, kunnen activiteiten (bijvoorbeeld leggen van kabels en leidingen) op het campingterrein directe negatieve effecten veroorzaken. Verdroging kan optreden door bijvoorbeeld graafwerkzaamheden. Aangrenzend aan het terrein liggen onder andere de voor verdroging zeer gevoelige habitattypen *zure vennen* en *vochtige heiden* (BügelHajema & TAUW, 2009). Door ontgroningen kan de grondwaterstand beïnvloedt worden en kan vervolgens verdroging optreden van de bovengenoemde habitattypen. Uiteraard alleen indien de habitattypen grondwater gevoed worden of wanneer ondoorlaatbare bodemlagen beschadigd worden. Verwachting wordt echter dat geen significant negatieve effecten optreden ten aanzien van habitattypen. Ter hoogte van de Voscheheugte bestaat de bodem uit een veldpodzol met een grondwatertrap van VI (diepe grondwaterstand). De vochtige habitattypen zijn naar verwachting afhankelijk van neerslagwater. Alleen wanneer diepe grondbewerking plaats vindt kunnen op grotere schaal wel effecten plaats vinden.

Samengevat wordt gesteld dat door de ligging buiten de Natura 2000-begrenzing negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de habitattypen, als gevolg van de fysieke veranderingen op het recreatieterrein, grotendeels uitgesloten kunnen worden. Wanneer echter werkzaamheden uitgevoerd worden in bijvoorbeeld de bodem, kan aanvullend onderzoek nodig zijn naar effecten op de grondwaterstand.

Toename van recreanten

Effecten door recreatie

Uit de tabel in Bijlage II valt af te leiden dat de kwalificerende habitattypen voor een aantal storingsfactoren *gevoelig* zijn. Omdat in principe het Natura 2000-gebied alleen toegankelijk is op wegen en paden, kan er van uitgegaan worden dat oppervlakteverlies of mechanische effecten niet van toepassing zijn. Ook leidt een toename van recreanten niet tot verontreinigingen, omdat ook hier uitgegaan moet worden dat mensen zich houden aan bestaande wet- en regelgeving. Optische verstoring kan wel optreden doordat een toename van het aantal recreanten een toename kan betekenen van de verstoringssintensiteit (zie kader). Omdat habitattypen (in de zin van vegetatiegemeenschappen) echter zelf niet optisch verstoord kunnen worden, zal ook hiervan geen sprake zijn.

De toename van het aantal recreanten kan echter wel een extra verstoring veroorzaken van de voor de habitattypen typische soorten door de fysieke aanwezigheid van mensen in het gebied en de bijbehorende verhoogde verstoringfrequentie. Typische soorten zijn geen kwalificerende soorten, maar wel soorten die voorkomen in of kenmerkend zijn voor het betreffende habitatype en informatie verschaffen over de kwaliteit van het habitatype. Hoewel het aantal recreanten op het recreatieterrein De Voscheheugte zal verdubbelen, is het absolute aantal beperkt en valt dit aantal weg ten opzichte van het totaal aantal bezoekers van het Mantingerzand (verwachting >30.000 per jaar). Zeker wanneer bedacht wordt dat niet iedereen en niet iedereen gelijktijdig het terrein zal bezoeken. Wel betekent het uitbreiden met chalets dat het recreatie seizoen langer wordt en dat dus ook in het winterseizoen verstoring optreedt terwijl dit in de huidige situatie niet aan de orde is.

Verantwoordelijkheid

Een toename van het aantal recreanten in het Mantingerzand als gevolg van de individuele keuze van de recreant kan niet toegeschreven worden aan individuele ondernemers van recreatieaccommodaties in de omgeving. Dit omdat ze individueel niet verantwoordelijk kunnen zijn voor het totaal aan recreanten dat de Natura 2000-gebieden bezoekt. De ondernemers zijn er echter wel verantwoordelijk voor de

toename van recreanten en hebben in die zin wel een indirecte verantwoordelijkheid voor een toename van verstoring.

Er kan hierbij dus sprake zijn van enige tegenstrijdigheid, omdat als gevolg van de uitbreiding het aantal recreanten in en de verstoring van het Mantingerzand kan toenemen, dit niet aan een individuele ondernemer kan worden toegeschreven. In het concept beheerplan van het Natura 2000-gebied Mantingerzand (BügelHajema & TAUW, 2009) is weergegeven dat alle habitattypen gevoelig zijn voor verstoring (door recreatie). Het wordt echter niet gezien als negatief effect dat op dit moment sturend is voor de kwaliteit van de habitattypen. Deze kwaliteit wordt grotendeels bepaald door de te hoge stikstofdepositie van de omliggende landbouwgronden. Er worden dan ook geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied verwacht.

Kader : Effecten van recreatie

De effecten van recreatie moeten worden gezien als een permanent effect. Ondanks dat het recreatieterrein buiten de begrenzing ligt, kan door de uitbreiding ook het aantal recreanten (al dan niet met honden) in het Natura 2000-gebied toenemen. Elke vorm van recreatie heeft een eigen mate van verstoring die gerelateerd is aan de intensiteit, de aanwezigheidsduur van een recreant (verplaatsingssnelheid) en de voorspelbaarheid van het gedrag. Krijgsveld *et al.* (2008) hebben de resultaten van een groot aantal studies naar verstoringafstanden van vogels door diverse oorzaken in relatie tot samengevat. De mate van verstoring kan per soort en per terreingebruik sterk verschillen. Uit deze onderzoeken blijkt dat wandelaars bijvoorbeeld over het algemeen meer verstorend zijn dan fietsers. Fietsers hebben een meer vaste en voorspelbare koers. Wandelaars hebben een hogere mate van onvoorspelbaarheid en zijn langer aanwezig in een gebied, waardoor de verstoring bij gelijke afstand hoger is. Honden, al dan niet loslopend, hebben een groot verstorend effect, omdat deze als predator worden gezien, vaak gericht achter vogels of andere soorten aanjagen en een grote onvoorspelbaarheid hebben.

Verstoring wordt hierbij gezien als afwijkingen in natuurlijk gedrag of fysiologie als gevolg van de aanwezigheid van mensen. Deze afwijkingen betreft bijvoorbeeld het vaker moeten opvliegen, stoppen met foerageren, verhoogde hartslag, maar ook directe predatie of afbreken van broedzorg. De tijd dat een individu verstoord wordt kan niet besteed worden aan bijvoorbeeld voedsel zoeken waardoor deze tijd later ingehaald zal moeten worden. Vaak veroorzaakt de verstoring tevens een inspanning (wegvliegen of -rennen) waardoor per saldo meer gefoerageerd zal moeten worden. Indien dit slechts beperkt of niet mogelijk is kan dit uiteindelijk leiden tot een verminderde overlevingskans of reproductiesucces of het verlaten van het gebied.

3.3 Cumulatie

Toelichting

Met cumulatie worden de effecten bedoeld van de voorgestelde eigen activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, in combinatie met de effecten van andere activiteiten en plannen (Steunpunt Natura 2000, 2007). Door rekening te houden met cumulatie van effecten wordt beoogd te voorkomen dat een opeenstapeling van op zich kleine negatieve effecten uiteindelijk leidt tot significante negatieve effecten op een instandhoudingsdoel. Effecten van activiteiten, plannen en projecten buiten het Natura 2000-gebied dienen ook te worden meegenomen, voor zover er sprake is van externe werking. Als er positieve effecten zijn mogen deze worden verdisconteerd met negatieve effecten.

Toetsing

In dit geval kan er sprake zijn van cumulatie omdat verscheidene recreatieterreinen plannen hebben om uit te breiden (figuur 3). De toename van recreanten als gevolg van de uitbreiding van één terrein heeft wellicht geen (significant) negatieve effecten, maar de totale toename kan mogelijk wel significant negatief zijn. Van de zes recreatieterreinen is het aannemelijk dat bezoekers van De Voscheheugte De Goudplevier en De Stal in het Mantingerzand gaan recreëren. De overige recreatieterreinen - Het Grote Zand bij Hooghalen, Sonnevancck bij Spier en Molenhorst bij Makkum - liggen op dusdanige afstand dat van een directe relatie minder sprake is (maar niet uit te sluiten).

Figuur 3. Ligging van de zes betrokken recreatieterreinen ten opzichte van Natura 2000-gebieden in de omgeving (groen gearceerd is zowel Habitat- als vogelrichtlijngebied en geel is alleen habitatrichtlijngebied).

Door de geplande uitbreidingen van deze overige terreinen (tabel 1) geldt dat het aantal recreanten meer zal toenemen dan alleen door de uitbreiding van De Voscheheugte. Door alleen De Voscheheugte neemt het aantal recreanten per dag maximaal met 45 toe, maar wanneer de terreinen De Stal en De Goudplevier ook betrokken worden, betreft het een toename met (maximaal) circa 366, dit is een verviervoudiging van het aantal bezoekers in het Mantingezand.

Deze toename kan er toe leiden dat er een meer permanente verstoring optreedt doordat de frequentie van passerende recreanten (en huisdieren) sterk toeneemt. De kans op negatieve effecten neemt daarmee meer toe. Verwacht wordt echter dat dit aantal niet een aanzienlijke toename is ten opzichte van het huidige aantal bezoekers en dat door zonering van recreatie door de terreineigenaar eventueel optreden verstoring beperkt kan worden. Bij zonering worden bijvoorbeeld paden afgesloten (tijdens het broed- en bloeiseizoen) of juist paden langs randen van het terrein geïmplementeerd, zodat andere delen ontzien worden.

Tabel 1. Aantal bezoekers en verwachte toename na uitbreiding van de zes recreatieterreinen. Hierbij is uitgegaan van gemiddeld drie personen per kampeerplek en vier personen in een chalet, huisje of vergelijkbaar (gebaseerd op CBS, 2008).

Recreatieterrein	bezoekers		Toename	
	huidig	toekomstig	absoluut	percentage
Het Grote Zand	1168	1324	156	13%
Sonnevanck	520	920	400	77%
De Goudplevier	45	180	135	400%
Molenhorst	45	132 + 15*	102	227%
De Stal	45	231	186	513%
Voscheheugte	45	90	45	200%

* de groepsaccommodatie wordt gelegaliseerd. Er is uitgegaan van een capaciteit voor 15 personen

Tevens geldt dat in het concept-beheerplan van het Mantingerzand uitgegaan wordt dat recreatie op dit moment niet de beperkende factor is voor het behalen van de instandhoudingsdoelen. Dit zal in het beheerplan van het Mantingerzand moeten worden uitgewerkt.

Verwacht wordt dat de toename van recreanten (mogelijk) wel een negatief effect heeft, maar dat dit niet significant zal zijn.

4 Conclusie

4.1 Gevolgen door uitbreiding De Voscheheugte

De fysieke uitbreiding van het recreatieterrein heeft naar verwachting geen significant negatief effect op het Natura 2000-gebied Mantingerzand en andere verder weg gelegen Natura 2000-gebieden.

De toename van het aantal recreanten (zowel door alleen De Voscheheugte als in cumulatie met de andere omliggende terreinen) zal naar verwachting wel een negatief effect hebben op de habitattypen van het Mantingerzand, dit effect is echter niet significant en is op dit moment niet de beperkende factor voor het behalen van de instandhoudingsdoelen.

Literatuur

- Broekmeyer, M. (2005). Effectenindicator Natura 2000-gebieden. Achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren.
- BügelHajema Adviseurs bv & TAUW bv. (2009) CONCEPT Beheerplan Natura 2000-gebied Mantingerzand. Assen.
- CBS (2008). Toerisme in Nederland - Het gebruik van logiesaccommodaties 2008. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag
- CBS (2010). Toerisme en recreatie in cijfers 2010. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag
- Gemeente Midden-Drenthe (2003). Compensatieverordening gemeente Midden-Drenthe
- Gies, E., A. Bleeker & H. van Dobben (2006) Onderbouwing significant effect depositie op natuurgebieden. Een onderzoek naar de wijze waarop in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn getoetst kan worden of vergunningverlening kan leiden tot significant negatieve effecten op de natuur. Eindconcept 28 april 2006. Alterra Wageningen.
- Hut, van der, R.M.G., C.J. de Jonge, F.R.A. Berkens en L. Davids (2009). Visitormanagementplan Nationaalpark Wieden - Weerribben. Altenburg en Wymenga Veenwoude en Kenniscentrum Recreatie Den Haag.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2003). Europese Natuur in Nederland. Habitattypen.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2004). Europese Natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn.
- Krijgsveld, K.L., R.R. Smits en J. van der Winden (2008). Verstoringsgevoeligheid van vogels - Update literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Ministerie van LNV (2005a). Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2005b). Werken aan Natura 2000. Het onderdeel stappenplan voor de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Brochure.
- Ministerie van LNV (2005c). Checklist gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - hoofddocument.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - bijlagedocument.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2009). Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- Provincie Drenthe (2007) Concretisering EHS Drenthe, gebieden, doelen en spelregels.

BIJLAGEN

Bijlage I: Instandhoudingsdoelen Mantingerzand

Legenda: SVI landelijk: Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig, + gunstig);
 = Behoudsdoelstelling; > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling; =(<) Ontwerpaanwijzingsbesluit heeft 'ten gunste van' formulering.
 Populatie: voor broedvogels is dit de draagkracht van het aantal broedpaar, voor niet-broedvogels de draagkracht voor het aantal exemplaren. * Prioritair habitatype; voor deze soorten en/of habitattypen gelden iets andere criteria bij de selectie van Natura 2000-gebieden en een zwaarder beschermingsregime onder de Natuurbeschermingswet.

		SVI Landelijk	Doelstelling	
			Oppervlak	Kwaliteit
Habitattypen				
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	--	>	>
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	-	=	=
H2330	Zandverstuivingen	--	>	>
H3160	Zure vennen	-	=	>
H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	>	>
H5130	Jeneverbesstruwelen	-	=	>
H6230	*Heischrale graslanden	--	>	>

BIJLAGE II: EFFECTEN TABEL

● = zeer gevoelig ● = gevoelig ● = niet gevoelig □ = niet van toepassing - = onbekend

De storingsfactoren 1, 7, 13, 14, 16 en 17 horen bij de activiteit landrecreatie. De storingsfactoren 2, 8, 12 en 15 horen bij woningbouw en kabels en leidingen en zijn apart geplaatst omdat deze waarschijnlijk niet direct van toepassing zijn.

Aangewezen voor Natura 2000-gebied DV: Dwingelderveld MZ: Mantingerzand MB: Mantingerbos	1 7 13 14 16 17							2 8 12 15			
	oppervlakteverlies	verontreiniging	geluid	licht	optische verstoring	mechanische effecten	versnippering	verdringing	dynamiek substraat	verandering	trillingen
	<i>Habitattypen:</i>										
DV MZ	Stuifzandheiden met struikhei	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Zandverstuivingen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Zwakgebufferde vennen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Zure vennen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Vochtige heiden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Droge heiden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Jeneverbesstruwelen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Heischrale graslanden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Actieve hoogvenen (heideveentjes)	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Herstellende hoogvenen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Pioniervegetaties met snavelbiezen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MB	Beuken-eikenbossen met hulst	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MB	Oude eikenbossen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
	<i>Habitatsoorten:</i>										
DV	Kamsalamander	●	●	-	-	-	●	●	●	●	-
	<i>Broedvogels:</i>										
DV	Dodaars	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Geoorde fuut	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Zwarte Specht	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
DV	Boomleeuwerik	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
DV	Paapje	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Roodborsttapuit	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Tapuit	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
	<i>Niet-broedvogels :</i>										
DV	Kleine Zwaan	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
DV	Toendrarietgans	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Wintertaling	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Slobeend	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●

BIJLAGE III: TOELICHTING STORINGSFACTOREN

1. Oppervlakteverlies

Kenmerk:	Afname beschikbaar oppervlak leefgebied soorten en/of habitattypen.
Interactie andere factoren:	Verlies van oppervlakte leidt tot verkleining en in sommige gevallen ook tot versnippering van het leefgebied (zie aldaar). Een kleiner gebied heeft bovendien meer te leiden van randinvloeden: vaak is de kwaliteit van het leefmilieu aan de rand minder goed dan in het centrum van het gebied. Op deze manier leidt verlies oppervlakte mogelijk ook tot een grotere gevoeligheid voor bijvoorbeeld verdroging, verzuring of vermesting.
Werking:	Door afname van het beschikbare oppervlak neemt ook het aantal individuen van een soort af. Om duurzaam te kunnen voortbestaan moet elke soort uit een minimum aantal individuen bestaan; bij diersoorten wordt meestal van een minimum aantal paartjes (reproductieve eenheden) gesproken. Wanneer een populatie te klein wordt neemt de kans op uitsterven toe, zeker als deze populatie geen onderdeel uitmaakt van een samenhangend netwerk van leefgebieden. Bij een populatie die uit te weinig individuen bestaat, neemt ook de kans op inteelt toe en dus de genetische variatie af. Hierdoor wordt een populatie kwetsbaar voor veranderingen tengevolge van bijvoorbeeld predatie, extreme seizoensinvloeden of ziekten. Ook habitattypen kennen een ondergrens voor een duurzame oppervlakte.

2. Versnippering

Kenmerk:	Van versnippering is sprake bij het uiteenvallen van het leefgebied van soorten.
Interactie andere factoren:	Treedt op ten gevolge van verlies leefgebied of verandering in abiotische condities van het leefgebied. Kan leiden tot verandering in populatiedynamiek.
Gevolg:	Als het leefgebied niet meer voldoende groot is voor een populatie, of individuen van één populatie kunnen de verschillende leefgebieden niet meer bereiken, neemt de duurzaamheid van de populatie af. Een gevolg kan zijn een verandering op in de soortensamenstelling en het ecosysteem. Soorten zijn in verschillende mate gevoelig voor de versnippering van hun leefgebied. Het meest gevoelig zijn soorten met een gering verspreidingsvermogen, soorten die zich over de grond bewegen en soorten met een grote oppervlaktebehoefte. Versnippering door barrières zoals wegen en spoorlijnen leidt mogelijk ook tot sterfte van individuen en kan zo effect hebben op de populatiesamenstelling. Bij versnippering moet men altijd goed rekening houden met het schaalniveau van het populatienetwerk.

7. Verontreiniging

Kenmerk:	Er is sprake van verontreiniging als er verhoogde concentraties van stoffen in een gebied voorkomen, welke stoffen onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties aanwezig zijn. Bij verontreiniging is sprake van een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Deze stoffen werken in op de bodem, grondwater, lucht.
Interactie andere factoren:	Geen directe interactie met andere factoren. Wel kan verontreiniging als gevolg van andere factoren optreden.
Gevolg:	Vrijwel alle soorten en habitattypen reageren op verontreiniging. De ecologische effecten uit zich in het verdwijnen van soorten en/of het beïnvloeden van gevoelige ecologische processen. Deze beïnvloeding kan direct plaatsvinden maar ook indirect via een opeenvolging van ecologische interacties. Bovendien kan verontreiniging zich pas vele jaren/decennia later manifesteren. De gevolgen van verontreiniging zijn divers en complex. In het algemeen kan gesteld worden dat aquatische habitattypen en soorten gevoeliger zijn dan terrestrische systemen. Ook geldt dat soorten in de top van de voedselpiramide, als gevolg van accumulatie, van verontreinigingen gevoeliger zijn. Echter, afhankelijk van de concentratie en duur van de verontreiniging zijn alle habitattypen en soorten gevoelig en kan verontreiniging leiden tot verandering van de soortensamenstelling.

8. Verdroging

Kenmerk:	Verdroging uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is zo lager dan de gewenste/benodigde grondwaterstand.
Interactie andere factoren:	Verdroging kan tevens leiden tot verzilting. Door verdroging neemt ook de doorluchting van de bodem toe waardoor meer organisch materiaal wordt afgebroken. Op deze wijze leidt verdroging tevens tot vermesting. Er zijn ook gebieden waar verdroging kan optreden zonder dat de grondwaterstand in de ondiepe bodem daalt. Het gaat daarbij om gebieden waar van oudsher grondwater omhoogkomt. Dit water heet kwelwater. Kwelwater is water dat elders in de bodem is geïnfiltrerd en dat naar het laagste punt in het landschap stroomt. Kwelwater heeft dikwijls een bijzondere samenstelling: het is rijk aan ijzer en calcium, arm aan voedingsstoffen en niet zuur, maar gebufferd. Schade aan de natuur die veroorzaakt wordt door een afname of het verdwijnen van kwelwater en het vervangen van dit type water met gebiedsvreemd water, noemen we ook verdroging.
Gevolg:	De verandering in grondwaterstand en soms ook kwaliteit van het grondwater leidt tot een verandering in de soortensamenstelling en op lange termijn van het habitatype.

12 Verandering dynamiek substraat

Kenmerk: Er treedt een verandering op in de bodemdichtheid of bodemsamenstelling van terrestrische of aquatische systemen, bijvoorbeeld door aanslibbing of verstuiving.

Interactie andere factoren: verandering overstromingsdynamiek, verandering mechanische effecten

Gevolg: Verandering van dynamiek van het substraat kan leiden tot verandering van de abiotische randvoorwaarden waardoor levensgemeenschappen kunnen veranderen. Dynamiek van het substraat is bijvoorbeeld van belang voor droge pioniervegetaties in de duinen en stuifzanden, of voor mosselbanken in de Waddenzee.

13 Verstoring door geluid

Kenmerk: Verstoring door onnatuurlijke geluidsbronnen; permanent zoals geluid wegverkeer danwel tijdelijk zoals geluidsbelasting bij evenementen. Geluid is een hoorbare trilling, gekenmerkt door geluidsdruk en frequentie.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen met visuele verstoring op door bijv. vlieg- en autoverkeer, manifestaties etc.

Gevolg: Logischerwijs zijn alleen diersoorten gevoelig voor direct effecten van geluid. Geluid sec is een belangrijke factor in de verstoring van fauna. De verstoring door geluid wordt beïnvloed door het achtergrondgeluid en de duur, frequentie en sterkte van de geluidsbron zelf. Geluidsbelasting kan leiden tot stress en/of vluchtgedrag van individuen. Dit kan vervolgens weer leiden tot het verlaten van het leefgebied of bijvoorbeeld een afname van het reproductieproces. In bepaalde gevallen kan ook gewenning optreden, in het bijzonder bij continu geluid. Voor zeezoogdieren en vogels is in bepaalde gevallen deze dosis-effect relatie goed gekwantificeerd.

14 Verstoring door licht

Kenmerk: Verstoring door kunstmatige lichtbronnen, zoals licht uit woonwijken en industrieterreinen, glastuinbouw etc.

Interactie andere factoren: Geen?

Gevolg: Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Met name schemer- en nachtactieve dieren kunnen last hebben van verstoring door licht, doordat zij juist aangetrokken worden of verdreven door de lichtbron. Hierdoor raakt bijvoorbeeld hun ritme ontregeld of verlichte delen van het leefgebied worden vermeden.

15 Verstoring door trilling

Kenmerk: Er is sprake van trillingen in bodem en water als dergelijke trillingen door menselijke activiteiten veroorzaakt worden, zoals bij boren, heien, draaien van rotorbladen etc.

Interactie andere factoren: Kan vooral samen optreden met verstoring door geluid

Gevolg: Trilling kan leiden tot verstoring van het natuurlijke gedrag van soorten. Individuen kunnen tijdelijk of permanent verdreven worden uit hun leefgebied. Over het daadwerkelijke effect van trilling is nog zeer weinig bekend. Naar het effect op zeezoogdieren is wel onderzoek verricht.

16: Optische verstoring

Kenmerk: Optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen op met verstoring door geluid (in geval van recreatie) of trilling en licht (in geval van voertuigen, schepen).

Gevolg: Optische verstoring leidt vooral tot vluchtgedrag van dieren. De soort reageert bijvoorbeeld op beweging omdat een potentiële vijand wordt verwacht. Andersom kan optische verstoring juist ook het uitzicht van soorten beperken waardoor zij potentiële vijanden niet zien naderen. De daadwerkelijke effecten zijn zeer soortspecifiek en hangen van de schuwheid van de soort en de mate waarin gewenning optreedt. Bovendien kunnen de effecten afhankelijk zijn van de periode van de levenscyclus van de soort: in de broedtijd zijn soorten over het algemeen schuwer en dus gevoeliger voor optische verstoring.

17: Verstoring door mechanische effecten

Kenmerk: Onder mechanische effecten vallen verstoring door betreding, golfslag, luchtwervelingen etc. die optreden ten gevolge van menselijke activiteiten. De oorzaken en gevolgen zijn bij deze storende factor zeer divers.

Interactie andere factoren: Verstoring kan samenvallen met verstoring door geluid, licht en trilling.

Gevolg: Deze storende factor kan leiden tot een verandering van het habitatype en/of verstoring of het doden van fauna-individuen. Bij habitattypen treedt de verstoring/verandering vaak op ten gevolge van recreatie of bijvoorbeeld militaire activiteiten. Het effect is zeer afhankelijk van de kwetsbaarheid (gevoeligheid) van het habitatype. Waterrecreatie en scheepvaart leiden tot golfslag, hetgeen effect kan hebben op de oeverbegroeiing en waterfauna. Luchtwervelingen van bijvoorbeeld windmolens kunnen leiden tot vogelsterfte.

BIJLAGE 11 Beoordeling natuurwaarden Molenhorst

**Voortoets uitbreiding zes recreatieterreinen
in de gemeente Midden-Drenthe**

*Beoordeling van natuurwaarden in het kader van
de Natuurbeschermingswet*

Recreatieterrein Molenhorst

Colofon

Titel: **Voortoets uitbreiding zes recreatieterreinen gemeente Midden-Drenthe**

Subtitel: Beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Natuurbeschermingswet
Recreatieterrein Molenhorst

Projectcode: 10484 f

Status: Definitief

Datum: 28 januari 2011

Auteur: Ir. A. (Arjen) Goutbeek

Eindredactie: Drs. A. (Anton) Alberts

Opdrachtgever: Gemeente Midden-Drenthe

Contactpersoon: Dhr. R. van Gorcum

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding.....	4
1.2	Plangebied en geplande werkzaamheden.....	4
1.3	Gevolgen uitbreiding.....	5
2	Toetsingskader Natura 2000.....	6
2.1	Juridisch kader	6
2.2	Gebiedsbeschrijvingen	7
3	Effecten analyse.....	9
3.1	Selectie van effecten	9
3.2	Effectbeoordeling.....	9
3.3	Cumulatie	11
4	Conclusie	13
4.1	Gevolgen door uitbreiding Molenhorst.....	13

Literatuur

Bijlagen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In verband met een nieuw bestemmingsplan buitengebied van de Gemeente Midden-Drenthe, waarin de uitbreiding van zes recreatieterreinen¹ mogelijk gemaakt moet worden, is begin 2009 een quick-scan natuurwetgeving uitgevoerd (Goutbeek, 2009). Hierin is aandacht besteed aan de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en het EHS-beleid. Geconcludeerd is dat negatieve effecten op beschermde soorten of natuurwaarden van de EHS en/of de omliggende Natura 2000-gebieden niet kunnen worden uitgesloten.

Voor wat betreft de Flora- en faunawet en (eventueel) noodzakelijke compensaties vanuit de EHS is geadviseerd om vervolgstappen te nemen wanneer de inrichtingsplannen meer concreet zijn, zodat een gerichte inventarisatie uitgevoerd en/of een compensatieplan opgesteld kan worden. Hier wordt dan ook vooralsnog niet nader op ingegaan. Wel wordt een Voortoets uitgevoerd in het kader van de Natuurbeschermingswet. In de Voortoets wordt onderzocht of de geplande ontwikkelingen mogelijk (significant) negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelen van de omliggende Natura 2000-gebieden.

Omdat de zes terreinen verschillende ontwikkelingen hebben, zowel in ruimte als tijd en de terreinen verschillen qua ligging ten opzichte van Natura 2000-gebieden, wordt elk terrein apart getoetst. Daarnaast vindt ook een cumulatietoets plaats, waarbij de ontwikkelingen van de zes terreinen gezamenlijk getoetst worden. In dit (deel)rapport wordt de ontwikkeling van recreatieterrein Molenhorst getoetst.

Figuur 1. Ligging van de Molenhorst en ten opzichte van het Natura 2000-gebied Dwingelderveld (in de zuidwesthoek).

1.2 Plangebied en geplande werkzaamheden

De Molenhorst ligt circa één kilometer ten zuidoosten van Beilen, aan de Beilerweg. Het terrein ligt midden in agrarisch gebied). Het terrein is circa één hectare en heeft 15 kampeerplaatsen. De plannen zijn om op het bestaande terrein uit te breiden met 25 kampeerplaatsen en de drie recreatiewoningen en de groepsaccommodatie te legaliseren.

¹ De zes terreinen zijn Het Grote Zand bij Hooghalen, Sonnevancck bij Spier, De Goudplevier bij Nieuw-Balinge, De Stal bij Drijber, Molenhorst bij Makkum en Voscheheugte bij Mantinge.

Het terrein ligt niet in en grenst ook niet (direct) aan een Natura 2000-gebied, op circa 3,5 kilometer ten westen van de camping ligt het Natura 2000-gebied Dwingelderveld (figuur 1). Verder ligt op circa 7,5 kilometer het Natura 2000-gebied Mantingerzand en op ongeveer 7 kilometer het Natura 2000-gebied Mantingerbos.

1.3 Gevolgen uitbreiding

Gegevens

Door de uitbreiding van het recreatieterrein mag worden verwacht dat ook het aantal bezoekers zal toenemen. Omdat exacte gegevens van bezetting van het terrein niet bekend zijn (zowel niet van de huidige situatie als van de verwachte toekomstige situatie), wordt gewerkt met generieke gegevens van toerisme en recreatie van het CBS (CBS, 2008 en 2010).

Bouwactiviteiten

De belangrijkste fysieke gevolgen van de uitbreiding zijn het herinrichten van het huidige perceel. Hierbij moet gedacht worden aan het verwijderen en opnieuw aanplanten van beplantingen, een andere infrastructuur en nieuwe kabels en leidingen. Bij de (her)inrichting kan dus sprake zijn vergraving van grond, het wijzigen van watergangen of oevers, snoei, kap en herplant van groenelementen. Ook de aan- en afvoer van materieel is hiervan een onderdeel.

Toename recreatie

In de huidige situatie heeft de Molenhorst 15 kampeerplaatsen. De uitbreiding bestaat uit 25 nieuwe kampeerplaatsen, drie recreatiewoningen en een groepsaccommodatie. Het aantal recreatiemiddelen komt hierdoor op een totaal van 44. Kampeerplekken hebben een bezettingpiek in de maanden juli en augustus terwijl in het winterseizoen deze nagenoeg nul is. Huisjes en dergelijke hebben een meer geleidelijke bezettingsspreiding over het jaar, waarbij ook in het winterseizoen een bezetting is (CBS, 2009). Door de verbreding van het aanbod aan recreatiemiddelen, zal niet alleen het aantal recreanten toenemen, maar zal ook de spreiding door het jaar vergroten.

Toeristische standplaatsen hebben een gemiddelde bezetting van rond veertien procent (over een heel jaar). In het kader van de Natuurbeschermingswet moet worden uitgegaan van de maximaal mogelijke verstoring en dus van de maximaal mogelijke bezetting. Gemiddelde bezettingen zijn daarom in dit geval minder van belang. Er kan dus uitgegaan worden dat in hoogtijdagen - in het geval van een camping is dit de zomerperiode - er een volledige bezetting is. Met een gemiddelde plaatsbezetting van drie personen (CBS, 2008) betekent dit een totale bezetting van circa 45 mensen. De bezetting van huisjes et cetera hebben gemiddeld een hogere bezetting dan kampeerlocaties, maar hangt sterker af van de omvang van de chalet. De gemiddelde bezetting ligt rond de vier personen (CBS, 2008).

De uitbreiding betekent als gevolg een toename met 25×3 plus 3×4 plus 15 (gemiddelde van de groepsaccommodatie) = 102 mensen en een complete bezetting van circa 147 mensen. Dit is een toename van ruim 300 procent. Buiten het kampeerseizoen is dit een toename van nihil tot maximaal 27 recreanten per dag.

Verwacht wordt dat het maximale aantal alleen in het zomerseizoen gehaald zal worden. Omdat echter in de huidige situatie niet tot nauwelijks in de winter gerecreëerd wordt, neemt ook (verhoudingsgewijs) het aantal recreanten in de winter aanzienlijk toe.

Samengevat

De beschermde natuurwaarden van de Natura 2000-gebieden kunnen op twee manieren worden beïnvloed door de geplande uitbreidingen op Molenhorst:

- Bouwactiviteiten en inrichting van het terrein;
- Toename van recreanten.

In de analyse wordt geen rekening gehouden met autonome ontwikkelingen zoals groei van de recreatiemarkt en bijvoorbeeld vergrijzing. Deze factoren kunnen op termijn van invloed zijn op de effecten.

2 Toetsingskader Natura 2000

2.1 Juridisch kader

Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, Natura 2000 en de Natuurbeschermingswet

Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie, die worden beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Deze richtlijnen geven aan welke typen natuur en welke soorten moeten worden beschermd. De EU-lidstaten wijzen daarvoor speciale beschermingszones aan en moeten instandhoudingsmaatregelen nemen om deze gebieden te beschermen. De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn in Nederland geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet kent voor de Natura 2000-gebieden een vergunningstelsel en beheerplannen. Hiermee is een zorgvuldige afweging van activiteiten in en rond de natuurgebieden die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden en hun natuurwaarden gewaarborgd. Activiteiten en projecten mogen in principe alleen uitgevoerd worden wanneer geen significante schade aan de beschermde natuurwaarden wordt gedaan.

Het beschermingsregime van de Natuurbeschermingswet strekt zich uit tot gebieden die zijn aangewezen of aangemeld onder de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en de Beschermde Natuurmonumenten.

Habitattoets

Iedereen die vermoedt of kan weten dat zijn handelen of nalaten, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, nadelige gevolgen voor een Natura 2000-gebied kan hebben, is verplicht is deze handelingen achterwege te laten of te beperken als dit niet mogelijk is. De beoordeling of plannen of projecten mogelijkwijs significante nadelige gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied vindt plaats in een zogenaamde Habitattoets. In de regel wordt daarbij gestart met een oriënterend vooronderzoek - een zogenaamde Voortoets. Indien op basis van een dergelijke Voortoets niet kan worden uitgesloten dat geen significante gevolgen uitgaan van het betreffende plan of project, zal een Passende Beoordeling moeten worden opgesteld. Indien uit de Passende Beoordeling volgt dat significante gevolgen optreden, of niet uitgesloten kunnen worden, kan een plan of project alleen worden toegestaan indien gelijktijdig voldaan wordt aan een drietal criteria, de zogenaamde ADC-criteria: zijn er alternatieven, is het een dwingende reden en is er compensatie?

De gevolgen moeten, indien er sprake is van negatieve effecten, tevens beoordeeld worden in samenhang met die van andere plannen en projecten (cumulatietoets). Voor deze Voortoets wordt geen volledige cumulatietoets uitgevoerd, maar wel wordt gekeken naar de effecten van de uitbreiding van de zes recreatieterreinen gezamenlijk.

Beschermde waarden

De beschermde waarden van een Natura 2000-gebied worden uitgedrukt in de vorm van instandhoudingsdoelen voor habitattypen, vogels en/of andere soorten. Plannen of projecten in, of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied die de kwaliteit van habitattypen kunnen verslechteren of een negatief effect kunnen hebben op soorten, moeten getoetst worden op hun gevolgen voor het gebied. Het halen van de instandhoudingsdoelstelling moet worden bepaald door in geval van een *behoudsdoel* na te gaan of het behoud van de kwaliteit, zoals die aanwezig was in de uitgangssituatie², gegarandeerd is (Bügel Hajema/TAUW, 2009). In het geval van een *verbeterdoel* moet tevens worden nagegaan of verbetering niet in de weg wordt gestaan.

---

² Voor habitattypen en -soorten is dit de oppervlakte/populatieomvang zoals aanwezig op het moment van de definitieve aanwijzing. Als die situatie nog niet is vastgelegd moet deze zo goed mogelijk worden afgeleid uit bestaande karteringen of nog uit te voeren onderzoeken. Voor vogelsoorten is de uitgangssituatie de populatieomvang die volgens de instandhoudingsdoelen moet worden behouden of uitgebreid.

Bij de beoordeling van effecten van projecten of activiteiten worden de doelen uit het (ontwerp)besluit meegewogen. De doelen uit het ontwerpbesluit voor aanwijzing van het Natura 2000-gebied hebben nog geen formele juridische status tot de volledige aanwijzingsprocedure is afgerond. Tot die tijd dient uitgegaan te worden van de ontwerp-aanwijsbesluiten.

2.2 Gebiedsbeschrijvingen

Dwingelderveld

Het Dwingelderveld is een uitgestrekt heideterrein in het oude Drentse esdorpenlandschap. Het gebied herbergt uitgestrekte vochtige heidegebieden, hoogveenvennen, zure en zwakgebufferde vennen, oude eikenbossen, een klein hoogveen, droge heide, stuifzanden en jeneverbesstruwelen. Op de heide en in de beboste delen van het gebied liggen circa zestig plassen en veentjes. Op diverse plekken in veentjes en slenken treedt hoogveenvorming op. Het gebied is belangrijk voor zeldzame insecten als het veenbesblauwtje en de veenbesparelmoervlinder. In het gebied liggen prehistorische grafheuvels. De Boswachterij Dwingeloo bestaat uit bossen die begin 20^e eeuw zijn aangeplant op stuifzand en heide. Het Dwingelderveld is aangewezen als speciale beschermingszone voor 15 habitattypen, een habitaatsoort, zeven broedvogels en vier niet-broedvogels:

Habitattypen:

- Stuifzandheiden met struikhei
- Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
- Zandverstuivingen
- Zwakgebufferde vennen
- Zure vennen
- Vochtige heiden
- Droge heiden
- Jeneverbesstruwelen
- Heischrale graslanden*
- Actieve hoogvenen (hoogveenls.)
- Actieve hoogvenen (heideveentjes)
- Herstellende hoogvenen
- Pioniervegetaties met snavelbiezen
- Beuken-eikenbossen met hulst
- Oude eikenbossen

Habitatsoorten:

- Kamsalamander

Broedvogels:

- Dodaars
- Geoorde fuut
- Zwarte Specht
- Boomleeuwerik
- Paapje
- Roodborsttapuit
- Tapuit

Niet-broedvogels:

- Kleine Zwaan
- Toendrarietgans
- Wintertaling
- Slobeend

Habitatrichtlijngebied Mantingerzand

Het Mantingerzand is een stuifzandgebied begroeid met vochtige en droge heiden en jeneverbessen. Verspreid liggen enkele naald- en loofbosjes. In laagten zijn vochtige gebieden aanwezig waaronder enkele zure vennen. Een aanzienlijk deel van het gebied bestaat uit voormalige landbouwgronden die worden ontwikkeld tot natuur. Door natuurontwikkeling wordt geprobeerd de restanten van het oorspronkelijke landschap met elkaar te verbinden. Het Mantingerzand is aangemeld als speciale beschermingszone voor zeven habitattypen van heide- en veengebieden.

Van de zeven habitattypen hebben vier een oppervlakte uitbreidingsdoelstelling en zes een verbetering van kwaliteit. De overige typen hebben een behoudsopgave van omvang en kwaliteit. De landelijke staat van instandhouding van alle zeven habitattypen is ongunstig tot zeer ongunstig (Bijlage I).

Habitatrichtlijngebied Mantingerbos

Het Mantingerbos is onderdeel van het natuurgebied het Mantingerbos en -weiden. Het Mantingerbos bestaat uit een drietal bosjes (het eigenlijke Mantingerbos, het Thijnsbosje en het Noordlagerbos) en beekdalgraslanden langs het Oude Diep. Het Mantingerbos is een oud bosrestant waarin hulst plaatselijk aspectbepalend is. De bodem van het Mantingerbos is een van de oudste onberoerde bosbodems van Drenthe. Het Mantingerbos is aangemeld als speciale beschermingszone voor twee habitattypen (Zuurminnende Atlantische zuurminnende beukenbossen en zuurminnende eikenbossen).

Habitat- en Vogelrichtlijngebied Drentse-Aa gebied

Het Drentsche Aa-gebied is een van de laatste gave stroomdalen van ons land. Het bestaat uit oud Drents cultuurlandschap met madelanden (graslanden), bosjes, houtwallen, essen (akkers), heide, jeneverbesstruwelen, esdorpen, hunebedden en landgoederen. Door het gebied lopen een groot aantal beken en beekjes, waaronder de Drentsche Aa, Schipborgsche Diep, Zeegser loopje, Anloër diepje, Gasterensche Diep, Deurzerdiep, Andersche Diep en Amerdiep. Ten zuiden van dit gebied liggen nog de afzonderlijke bijbehorende terreinen Geelbroek, omgeving van Amen en Andersche Diep. Het Ballooërveld (Defensie) is een uitgebreid heidegebied met enig naaldbos en archeologisch belangrijke elementen (grafheuvels, celtic fields, hessenwegen). De Gasterse Duinen is een heuvelachtig gebied met stuifzand, heide, gagelstruwelen en bos. Kampsheide omvat droge en vochtige heide, jeneverbesstruwelen, ven, naald- en loofbos, alsmede grafheuvels en celtic fields. De Vijftig Bunder is een heidegebied in het noorden, op de overgang van het stroomdal van de Drentsche Aa. Het Drentse-Aa gebied is aangemeld/aangewezen als speciale beschermingszone voor 18 habitattypen, 5 habitatsoorten en 3 broedvogels.

3 Effecten analyse

3.1 Selectie van effecten

Toelichting

Negatieve effecten op de waarden van Natura 2000-gebieden kunnen op twee manieren optreden. Er kan sprake zijn van directe effecten en van indirecte effecten. Van directe effecten is sprake wanneer activiteiten of handelingen in een Natura 2000-gebied uitgevoerd worden en er een directe relatie is tussen de activiteit of handeling en het negatieve effect. Een duidelijk voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld oppervlakteverlies van een habitatype of leefgebied door bebouwing, vergraving et cetera. Er vindt dus een directe aantasting plaats. Van indirecte effecten - ook wel externe werking genoemd - is sprake wanneer als extern gebruik buiten het Natura 2000-gebied een effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van de aangewezen waarden van dit Natura 2000-gebied. Hierbij wordt gelet op de kritische factoren en ecologische vereisten in het gebied. Voor externe werking bestaan geen standaard afstanden. Deze kunnen per activiteit en per habitatype of -soort verschillen. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld de uitstoot van verzurende en vermestende stoffen van landbouwbedrijven op, voor eutrofiëring gevoelige habitattypen (zoals droge heide). De gevolgen van een activiteit buiten een Natura 2000-gebied hebben dan dus een negatief effect op het Natura 2000-gebied.

Selectie

In de quick-scan is al een selectie gemaakt van mogelijke negatieve effecten als gevolg van de uitbreidingen. Hierbij is gebruik gemaakt van de zogenoemde effectenindicator. Op basis van de geplande ingrepen zijn de activiteiten *landrecreatie*, *woningbouw* en *kabels- en leidingen* geselecteerd (Bijlage II). De versturende effecten van de activiteiten zijn samengevoegd tot een lijst met mogelijk versturende effecten. Hierbij hebben woningbouw en kabels- en leidingen vaak een direct effect en heeft landrecreatie meer betrekking op indirecte effecten (zie ook paragraaf 1.3).

Selectie gebieden

Door het Mantingerbos lopen geen wandel- en fietsroutes en is niet openbaar toegankelijk voor het publiek. Door de ontoegankelijkheid en de afstand tot aan het recreatieterrein Molenhorst worden geen negatieve effecten verwacht door de geplande uitbreiding en toename van recreanten, en wordt dan ook niet nader getoetst.

Gezien de afstand tot het Mantingerzand en het Drentse-Aa gebied en de ruime beschikbaarheid aan recreatieterreinen rondom deze gebieden, wordt verwacht dat de recreanten die naar recreatieterrein Molenhorst gaan, vooral gericht zijn op de natuurerreinen Dwingelderveld en minder op terreinen op grotere afstand. Enige uitstraling als gevolg van recreatie is uiteraard niet uit te sluiten, maar dit zal gering zijn. Voor de uitbreiding van Molenhorst worden deze Natura 2000-gebieden dan ook niet in de nadere toetsing betrokken.

Aangezien Molenhorst op korte afstand ligt van het Habitat- en Vogelrichtlijngebied Dwingelderveld, is toetsing aan de instandhoudingsdoelen van dit gebied noodzakelijk.

3.2 Effectbeoordeling

Bouwactiviteiten en inrichting van het terrein

Voor de (her)inrichting en uitbreiding van het terrein zijn naar verwachting enkele bouw- en graafwerkzaamheden nodig. Omdat het terrein buiten de begrenzing van een Natura 2000-gebied ligt, kunnen directe effecten op voorhand worden uitgesloten. Door de uitbreiding verdwijnt geen oppervlak van het Natura 2000-gebied Dwingelderveld en worden dus ook geen habitattypen of leefgebieden van soorten of vogels verstoord.

Het Dwingelderveld is aangewezen als Vogelrichtlijngebied en aangemeld als Habitatrichtlijngebied voor zowel broedvogels, niet-broedvogels habitatsoorten en

habitattypen. Verstoring door geluid of optische verstoring door bijvoorbeeld mensen en bouwwerkzaamheden kan optreden op soorten en vogels. Gezien de afstand en de tussenliggende Rijksweg A28 wordt aangenomen dat de uitstralende effecten door bouw- of aanlegwerkzaamheden niet zullen optreden. Op habitattypen is het ook niet van toepassing, omdat habitattypen (of eigenlijk vegetatietypen) hierdoor niet verstoord kunnen worden.

De effecten als gevolg van bijvoorbeeld een toename van depositie van de tijdelijk extra aanwezige uitlaatgassen van bouwverkeer is verwaarloosbaar. De afstand tussen de camping en het Natura 2000-gebied is hiervoor te groot en de toename zal wegvallen tegen de bestaande achtergronddepositie van met name de landbouw.

Samengevat wordt gesteld dat door de ligging buiten de Natura 2000-begrenzing negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen, als gevolg van de fysieke veranderingen op het recreatieterrein, uitgesloten kunnen worden.

Toename van recreanten

Effecten door recreatie

Uit de tabel in Bijlage II valt af te leiden dat de kwalificerende habitattypen voor een aantal storingsfactoren *gevoelig* zijn. Omdat in principe het Natura 2000-gebied alleen toegankelijk is op wegen en paden, kan er van uitgegaan worden dat oppervlakteverlies of mechanische effecten niet van toepassing zijn. Ook leidt een toename van recreanten niet tot verontreinigingen, omdat ook hier uitgegaan moet worden dat mensen zich houden aan bestaande wet- en regelgeving. Optische verstoring kan wel optreden doordat een toename van het aantal recreanten een toename kan betekenen van de verstoringssintensiteit (zie kader).

De toename van het aantal recreanten kan verstoring veroorzaken van vooral broedvogels en de niet-broedvogels (en eventueel de voor de habitattypen typische soorten³) door de fysieke aanwezigheid van mensen in het gebied en de bijbehorende verhoogde verstoringfrequentie. Hoewel het aantal recreanten op het recreatieterrein Molenhorst verhoudingsgewijs aanzienlijk zal toenemen, is het in absolute zin beperkt en valt dit aantal hoogstwaarschijnlijk weg ten opzichte van het totaal aantal bezoekers van het Dwingelderveld (meer dan een miljoen bezoekers per jaar). Zeker wanneer bedacht wordt dat niet iedereen en niet iedereen gelijktijdig het terrein zal bezoeken. Wel betekent het uitbreiden met huisjes en een groepsaccommodatie dat het recreatie seizoen langer wordt en dat dus ook in het winterseizoen verstoring optreedt terwijl dit in de huidige situatie niet aan de orde is.

Verantwoordelijkheid

Een toename van het aantal recreanten in het Dwingelderveld als gevolg van de individuele keuze van de recreant, kan niet toegeschreven worden aan individuele ondernemers van recreatieaccommodaties in de omgeving. Dit omdat ze individueel niet verantwoordelijk kunnen zijn voor het totaal aan recreanten dat de Natura 2000-gebieden bezoekt. De ondernemers zijn echter wel verantwoordelijk voor de toename van recreanten en hebben in die zin wel een indirecte verantwoordelijkheid voor een toename van verstoring.

Er kan hierbij dus sprake zijn van enige tegenstrijdigheid, omdat als gevolg van de uitbreiding het aantal recreanten in en de verstoring van het Dwingelderveld kan toenemen, dit niet aan een individuele ondernemer kan worden toegeschreven. In het concept beheerplan van het Natura 2000-gebied Dwingelderveld (BügelHajema & TAUW, 2009) is weergegeven dat een deel van de habitattypen en alle (vogel)soorten (zeer) gevoelig zijn voor verstoring door recreatie. Het wordt echter niet gezien als negatief effect dat op dit moment sturend is voor de kwaliteit van de habitattypen en leefgebieden. Deze kwaliteit wordt grotendeels bepaald door verdroging en een te hoge stikstofdepositie van de omliggende landbouwgronden. Er worden dan ook geen

³ Typische soorten zijn geen kwalificerende soorten, maar wel soorten die voorkomen in of kenmerkend zijn voor het betreffende habitatype en informatie verschaffen over de kwaliteit van het habitatype.

significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied verwacht.

Kader : Effecten van recreatie

De effecten van recreatie moeten worden gezien als een permanent effect. Ondanks dat het recreatieterrein buiten de begrenzing ligt, kan door de uitbreiding ook het aantal recreanten (al dan niet met honden) in het Natura 2000-gebied toenemen. Elke vorm van recreatie heeft een eigen mate van verstoring die gerelateerd is aan de intensiteit, de aanwezigheidsduur van een recreant (verplaatsingssnelheid) en de voorspelbaarheid van het gedrag. Krijgsveld *et al.* (2008) hebben de resultaten van een groot aantal studies naar verstoringafstanden van vogels door diverse oorzaken in relatie tot samengevat. De mate van verstoring kan per soort en per terreingebruik sterk verschillen. Uit deze onderzoeken blijkt dat wandelaars bijvoorbeeld over het algemeen meer verstorend zijn dan fietsers. Fietsers hebben een meer vaste en voorspelbare koers. Wandelaars hebben een hogere mate van onvoorspelbaarheid en zijn langer aanwezig in een gebied, waardoor de verstoring bij gelijke afstand hoger is. Honden, al dan niet loslopend, hebben een groot verstorend effect, omdat deze als predator worden gezien, vaak gericht achter vogels of andere soorten aanjagen en een grote onvoorspelbaarheid hebben.

Verstoring wordt hierbij gezien als afwijkingen in natuurlijk gedrag of fysiologie als gevolg van de aanwezigheid van mensen. Deze afwijkingen betreft bijvoorbeeld het vaker moeten opvliegen, stoppen met foerageren, verhoogde hartslag, maar ook directe predatie of afbreken van broedzorg. De tijd dat een individu verstoord wordt kan niet besteed worden aan bijvoorbeeld voedsel zoeken waardoor deze tijd later ingehaald zal moeten worden. Vaak veroorzaakt de verstoring tevens een inspanning (wegvliegen of -rennen) waardoor per saldo meer gefoerageerd zal moeten worden. Indien dit slechts beperkt of niet mogelijk is kan dit uiteindelijk leiden tot een verminderde overlevingskans of reproductiesucces of het verlaten van het gebied.

3.3 Cumulatie

Toelichting

Met cumulatie worden de effecten bedoeld van de voorgestelde eigen activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, in combinatie met de effecten van andere activiteiten en plannen (Steunpunt Natura 2000, 2007). Door rekening te houden met cumulatie van effecten wordt beoogd te voorkomen dat een opeenstapeling van op zich kleine negatieve effecten uiteindelijk leidt tot significante negatieve effecten op een instandhoudingsdoel. Effecten van activiteiten, plannen en projecten buiten het Natura 2000-gebied dienen ook te worden meegenomen, voor zover er sprake is van externe werking. Als er positieve effecten zijn mogen deze worden verdisconteerd met negatieve effecten.

Toetsing

In dit geval kan er sprake zijn van cumulatie omdat verscheidene recreatieterreinen plannen hebben om uit te breiden (figuur 2). De toename van recreanten als gevolg van de uitbreiding van één terrein heeft wellicht geen (significant) negatieve effecten, maar de totale toename kan mogelijk wel significant negatief zijn. Van de zes recreatieterreinen is het aannemelijk dat bezoekers van De Molenhorst en Sonnevanc in het Dwingelderveld gaan recreëren. De overige recreatieterreinen - Het Grote Zand bij Hooghalen, De Stal bij Drijber, De Goudplevier bij Nieuw-Balinge en Voscheheugte bij Mantinge - liggen op dusdanige afstand dat van een directe relatie minder sprake is (maar niet uit te sluiten).

Door de geplande uitbreidingen van deze overige terreinen (tabel 1) geldt dat het aantal recreanten meer zal toenemen dan alleen door de uitbreiding van Molenhorst. Door alleen De Molenhorst neemt het aantal recreanten per dag maximaal met 102 toe, wanneer het terrein Sonnevanc ook betrokken worden, betreft het een toename met (maximaal) circa 502.

Deze toename kan er toe leiden dat er een meer permanente verstoring optreedt, doordat de frequentie van passerende recreanten (en huisdieren) sterk toeneemt. De kans op negatieve effecten neemt daarmee meer toe. Verwacht wordt echter dat dit aantal niet een aanzienlijke toename is ten opzichte van het huidige aantal bezoekers en dat door zonering van recreatie door de terreineigenaar eventueel optredende

verstoring beperkt kan worden. Bij zonering worden bijvoorbeeld paden afgesloten (tijdens het broed- en bloeiseizoen) of juist paden langs randen van het terrein gerealiseerd, zodat andere delen ontzien worden.

Tabel 1. Aantal bezoekers en verwachte toename na uitbreiding van de zes recreatieterreinen. Hierbij is uitgegaan van gemiddeld drie personen per kampeerplek en vier personen in een chalet, huisje of vergelijkbaar (gebaseerd op CBS, 2008).

Recreatieterrein	bezoekers		Toename	
	huidig	toekomstig	absoluut	percentage
Het Grote Zand	1168	1324	156	13%
Sonnevanck	872	1272	400	145%
De Goudplevier	45	180	135	400%
Molenhorst	45	132 + 15*	102	227%
De Stal	45	231	186	513%
Voscheheugte	45	90	45	200%

* de groepsaccommodatie wordt gelegaliseerd. Er is uitgegaan van een capaciteit voor 15 personen

Tevens geldt dat in het concept-beheerplan van het Dwingelderveld uitgegaan wordt dat recreatie op dit moment niet de beperkende factor is voor het behalen van de instandhoudingsdoelen. Dit zal in het beheerplan van het Dwingelderveld moeten worden uitgewerkt.

Verwacht wordt dat de toename van recreanten (mogelijk) wel een negatief effect heeft, maar dat dit niet significant zal zijn.

Figuur 2 Ligging van de zes betrokken recreatieterreinen ten opzichte van Natura 2000-gebieden in de omgeving (groen gearceerd is zowel Habitat- als vogelrichtlijngebied en geel is alleen habitatrichtlijngebied).

4 Conclusie

4.1 Gevolgen door uitbreiding Molenhorst

De fysieke uitbreiding van het recreatieterrein heeft naar verwachting geen significant negatief effect op het Natura 2000-gebied Dwingelderveld en andere verder weg gelegen Natura 2000-gebieden.

De toename van het aantal recreanten (zowel door alleen Molenhorst als in cumulatie met de andere omliggende terreinen) zal naar verwachting wel een negatief effect hebben op de habitattypen en (vogel)soorten van het Dwingelderveld, dit effect is echter niet significant en is op dit moment niet de beperkende factor voor het behalen van de instandhoudingsdoelen.

Literatuur

- Broekmeyer, M. (2005). Effectenindicator Natura 2000-gebieden. Achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren.
- BügelHajema Adviseurs bv & TAUW bv. (2009) CONCEPT Beheerplan Natura 2000-gebied Mantingerzand. Assen.
- CBS (2008). Toerisme in Nederland - Het gebruik van logiesaccommodaties 2008. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag
- CBS (2010). Toerisme en recreatie in cijfers 2010. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag
- Gemeente Midden-Drenthe (2003). Compensatieverordening gemeente Midden-Drenthe
- Gies, E., A. Bleeker & H. van Dobben (2006) Onderbouwing significant effect depositie op natuurgebieden. Een onderzoek naar de wijze waarop in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn getoetst kan worden of vergunningverlening kan leiden tot significant negatieve effecten op de natuur. Eindconcept 28 april 2006. Alterra Wageningen.
- Hut, van der, R.M.G., C.J. de Jonge, F.R.A. Berkens en L. Davids (2009). Visitormanagementplan Nationaalpark Wieden - Weerribben. Altenburg en Wymenga Veenwoude en Kenniscentrum Recreatie Den Haag.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2003). Europese Natuur in Nederland. Habitattypen.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2004). Europese Natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn.
- Krijgsveld, K.L., R.R. Smits en J. van der Winden (2008). Verstoringsgevoeligheid van vogels - Update literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Ministerie van LNV (2005a). Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2005b). Werken aan Natura 2000. Het onderdeel stappenplan voor de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Brochure.
- Ministerie van LNV (2005c). Checklist gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - hoofddocument.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - bijlagedocument.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2009). Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- Provincie Drenthe (2007) Concretisering EHS Drenthe, gebieden, doelen en spelregels.

BIJLAGEN

Bijlage I: Instandhoudingsdoelen Dwingelderveld

Legenda: SVI landelijk: Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig; + gunstig);
 = Behoudsdoelstelling; > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling; =(<) Ontwerpaanwijzingsbesluit heeft 'ten gunste van' formulering.
 Populatie: voor broedvogels is dit de draagkracht van het aantal broedpaar, voor niet-broedvogels de draagkracht voor het aantal exemplaren. * Prioritair habitatype; voor deze soorten en/of habitattypen gelden iets andere criteria bij de selectie van Natura 2000-gebieden en een zwaarder beschermingsregime onder de Natuurbeschermingswet.

		SVI Landelijk	Doelstelling			
			Oppervlak	Kwaliteit	Aantal vogels	Aantal paar
Habitattypen						
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	--	=	>		
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	-	=	>		
H2330	Zandverstuivingen	--	=	=		
H3130	Zwakgebufferde vennen	-	= (<)	=		
H3160	Zure vennen	-	>	>		
H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	>	>		
H4030	Droge heiden	--	=	>		
H5130	Jeneverbesstruwelen	-	=	>		
H6230	*Heischrale graslanden	--	>	=		
H7110A	*Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	--	>	>		
H7110B	*Actieve hoogvenen (heideveentjes)	--	>	>		
H7120	Herstellende hoogvenen	+	= (<)	>		
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	-	>	>		
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	-	=	>		
H9190	Oude eikenbossen	-	>	>		
Habitattypen						
H1166	Kamsalamander	-	>	>		
Broedvogels						
A004	Dodaars	+	=	=	50	
A008	Geoorde fuut	+	=	=	40	
A236	Zwarte Specht	+	=	=	15	
A246	Boomleeuwerik	+	=	=	40	
A275	Paapje	--	>	>	20	
A276	Roodborsttapuit	+	=	=	80	
A277	Tapuit	--	>	>	20	
Niet-broedvogels						
A037	Kleine Zwaan	-	=	=	50	
A039b	Toendrarietgans	+	=	=	5.900	
A052	Wintertaling	-	=	=	130	
A056	Slobeend	+	=	=	7	

BIJLAGE II: EFFECTEN TABEL

● = zeer gevoelig ● = gevoelig ● = niet gevoelig □ = niet van toepassing - = onbekend

De storingsfactoren 1, 7, 13, 14, 16 en 17 horen bij de activiteit landrecreatie. De storingsfactoren 2, 8, 12 en 15 horen bij woningbouw en kabels en leidingen en zijn apart geplaatst omdat deze waarschijnlijk niet direct van toepassing zijn.

Aangewezen voor Natura 2000-gebied DV: Dwingelderveld MZ: Mantingerzand MB: Mantingerbos	1 7 13 14 16 17							2 8 12 15			
	oppervlakteverlies	verontreiniging	geluid	licht	optische verstoring	mechanische effecten	versnippering	verdrijving	dynamiek substraat	verandering	trillingen
<i>Habitattypen:</i>											
DV MZ	Stuifzandheiden met struikhei	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Zandverstuivingen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Zwakgebufferde vennen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Zure vennen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Vochtige heiden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Droge heiden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Jeneverbesstruwelen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MZ	Heischrale graslanden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Actieve hoogvenen (heideveentjes)	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Herstellende hoogvenen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	Pioniervegetaties met snavelbiezen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MB	Beuken-eikenbossen met hulst	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV MB	Oude eikenbossen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
<i>Habitatsoorten:</i>											
DV	Kamsalamander	●	●	-	-	-	●	●	●	●	-
<i>Broedvogels:</i>											
DV	Dodaars	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Geoorde fuut	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Zwarte Specht	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
DV	Boomleeuwerik	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
DV	Paapje	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Roodborsttapuit	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Tapuit	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
<i>Niet-broedvogels :</i>											
DV	Kleine Zwaan	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
DV	Toendrarietgans	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Wintertaling	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV	Slobeend	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●

BIJLAGE III: TOELICHTING STORINGSFACTOREN

1. Oppervlakteverlies

Kenmerk:	Afname beschikbaar oppervlak leefgebied soorten en/of habitattypen.
Interactie andere factoren:	Verlies van oppervlakte leidt tot verkleining en in sommige gevallen ook tot versnippering van het leefgebied (zie aldaar). Een kleiner gebied heeft bovendien meer te leiden van randinvloeden: vaak is de kwaliteit van het leefmilieu aan de rand minder goed dan in het centrum van het gebied. Op deze manier leidt verlies oppervlakte mogelijk ook tot een grotere gevoeligheid voor bijvoorbeeld verdroging, verzuring of vermesting.
Werking:	Door afname van het beschikbare oppervlak neemt ook het aantal individuen van een soort af. Om duurzaam te kunnen voortbestaan moet elke soort uit een minimum aantal individuen bestaan; bij diersoorten wordt meestal van een minimum aantal paartjes (reproductieve eenheden) gesproken. Wanneer een populatie te klein wordt neemt de kans op uitsterven toe, zeker als deze populatie geen onderdeel uitmaakt van een samenhangend netwerk van leefgebieden. Bij een populatie die uit te weinig individuen bestaat, neemt ook de kans op inteelt toe en dus de genetische variatie af. Hierdoor wordt een populatie kwetsbaar voor veranderingen tengevolge van bijvoorbeeld predatie, extreme seizoensinvloeden of ziekten. Ook habitattypen kennen een ondergrens voor een duurzame oppervlakte.

2. Versnippering

Kenmerk:	Van versnippering is sprake bij het uiteenvallen van het leefgebied van soorten.
Interactie andere factoren:	Treedt op ten gevolge van verlies leefgebied of verandering in abiotische condities van het leefgebied. Kan leiden tot verandering in populatiedynamiek.
Gevolg:	Als het leefgebied niet meer voldoende groot is voor een populatie, of individuen van één populatie kunnen de verschillende leefgebieden niet meer bereiken, neemt de duurzaamheid van de populatie af. Een gevolg kan zijn een verandering op in de soortensamenstelling en het ecosysteem. Soorten zijn in verschillende mate gevoelig voor de versnippering van hun leefgebied. Het meest gevoelig zijn soorten met een gering verspreidingsvermogen, soorten die zich over de grond bewegen en soorten met een grote oppervlaktebehoefte. Versnippering door barrières zoals wegen en spoorlijnen leidt mogelijk ook tot sterfte van individuen en kan zo effect hebben op de populatiesamenstelling. Bij versnippering moet men altijd goed rekening houden met het schaalniveau van het populatienetwerk.

7. Verontreiniging

Kenmerk:	Er is sprake van verontreiniging als er verhoogde concentraties van stoffen in een gebied voorkomen, welke stoffen onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties aanwezig zijn. Bij verontreiniging is sprake van een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Deze stoffen werken in op de bodem, grondwater, lucht.
Interactie andere factoren:	Geen directe interactie met andere factoren. Wel kan verontreiniging als gevolg van andere factoren optreden.
Gevolg:	Vrijwel alle soorten en habitattypen reageren op verontreiniging. De ecologische effecten uit zich in het verdwijnen van soorten en/of het beïnvloeden van gevoelige ecologische processen. Deze beïnvloeding kan direct plaatsvinden maar ook indirect via een opeenvolging van ecologische interacties. Bovendien kan verontreiniging zich pas vele jaren/decennia later manifesteren. De gevolgen van verontreiniging zijn divers en complex. In het algemeen kan gesteld worden dat aquatische habitattypen en soorten gevoeliger zijn dan terrestrische systemen. Ook geldt dat soorten in de top van de voedselpiramide, als gevolg van accumulatie, van verontreinigingen gevoeliger zijn. Echter, afhankelijk van de concentratie en duur van de verontreiniging zijn alle habitattypen en soorten gevoelig en kan verontreiniging leiden tot verandering van de soortensamenstelling.

8. Verdroging

Kenmerk:	Verdroging uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is zo lager dan de gewenste/benodigde grondwaterstand.
Interactie andere factoren:	Verdroging kan tevens leiden tot verzilting. Door verdroging neemt ook de doorluchting van de bodem toe waardoor meer organisch materiaal wordt afgebroken. Op deze wijze leidt verdroging tevens tot vermesting. Er zijn ook gebieden waar verdroging kan optreden zonder dat de grondwaterstand in de ondiepe bodem daalt. Het gaat daarbij om gebieden waar van oudsher grondwater omhoogkomt. Dit water heet kwelwater. Kwelwater is water dat elders in de bodem is geïnfiltrerd en dat naar het laagste punt in het landschap stroomt. Kwelwater heeft dikwijls een bijzondere samenstelling: het is rijk aan ijzer en calcium, arm aan voedingsstoffen en niet zuur, maar gebufferd. Schade aan de natuur die veroorzaakt wordt door een afname of het verdwijnen van kwelwater en het vervangen van dit type water met gebiedsvreemd water, noemen we ook verdroging.
Gevolg:	De verandering in grondwaterstand en soms ook kwaliteit van het grondwater leidt tot een verandering in de soortensamenstelling en op lange termijn van het habitatype.

12 Verandering dynamiek substraat

Kenmerk: Er treedt een verandering op in de bodemdichtheid of bodemsamenstelling van terrestrische of aquatische systemen, bijvoorbeeld door aanslibbing of verstuiving.

Interactie andere factoren: verandering overstromingsdynamiek, verandering mechanische effecten

Gevolg: Verandering van dynamiek van het substraat kan leiden tot verandering van de abiotische randvoorwaarden waardoor levensgemeenschappen kunnen veranderen. Dynamiek van het substraat is bijvoorbeeld van belang voor droge pioniervegetaties in de duinen en stuifzanden, of voor mosselbanken in de Waddenzee.

13 Verstoring door geluid

Kenmerk: Verstoring door onnatuurlijke geluidsbronnen; permanent zoals geluid wegverkeer danwel tijdelijk zoals geluidsbelasting bij evenementen. Geluid is een hoorbare trilling, gekenmerkt door geluidsdruk en frequentie.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen met visuele verstoring op door bijv. vlieg- en autoverkeer, manifestaties etc.

Gevolg: Logischerwijs zijn alleen diersoorten gevoelig voor direct effecten van geluid. Geluid sec is een belangrijke factor in de verstoring van fauna. De verstoring door geluid wordt beïnvloed door het achtergrondgeluid en de duur, frequentie en sterkte van de geluidsbron zelf. Geluidsbelasting kan leiden tot stress en/of vluchtgedrag van individuen. Dit kan vervolgens weer leiden tot het verlaten van het leefgebied of bijvoorbeeld een afname van het reproductieproces. In bepaalde gevallen kan ook gewenning optreden, in het bijzonder bij continu geluid. Voor zeezoogdieren en vogels is in bepaalde gevallen deze dosis-effect relatie goed gekwantificeerd.

14 Verstoring door licht

Kenmerk: Verstoring door kunstmatige lichtbronnen, zoals licht uit woonwijken en industrieterreinen, glastuinbouw etc.

Interactie andere factoren: Geen?

Gevolg: Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Met name schemer- en nachtactieve dieren kunnen last hebben van verstoring door licht, doordat zij juist aangetrokken worden of verdreven door de lichtbron. Hierdoor raakt bijvoorbeeld hun ritme ontregeld of verlichte delen van het leefgebied worden vermeden.

15 Verstoring door trilling

Kenmerk: Er is sprake van trillingen in bodem en water als dergelijke trillingen door menselijke activiteiten veroorzaakt worden, zoals bij boren, heien, draaien van rotorbladen etc.

Interactie andere factoren: Kan vooral samen optreden met verstoring door geluid

Gevolg: Trilling kan leiden tot verstoring van het natuurlijke gedrag van soorten. Individuen kunnen tijdelijk of permanent verdreven worden uit hun leefgebied. Over het daadwerkelijke effect van trilling is nog zeer weinig bekend. Naar het effect op zeezoogdieren is wel onderzoek verricht.

16: Optische verstoring

Kenmerk: Optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen op met verstoring door geluid (in geval van recreatie) of trilling en licht (in geval van voertuigen, schepen).

Gevolg: Optische verstoring leidt vooral tot vluchtgedrag van dieren. De soort reageert bijvoorbeeld op beweging omdat een potentiële vijand wordt verwacht. Andersom kan optische verstoring juist ook het uitzicht van soorten beperken waardoor zij potentiële vijanden niet zien naderen. De daadwerkelijke effecten zijn zeer soortspecifiek en hangen van de schuwheid van de soort en de mate waarin gewenning optreedt. Bovendien kunnen de effecten afhankelijk zijn van de periode van de levenscyclus van de soort: in de broedtijd zijn soorten over het algemeen schuwer en dus gevoeliger voor optische verstoring.

17: Verstoring door mechanische effecten

Kenmerk: Onder mechanische effecten vallen verstoring door betreding, golfslag, luchtwervelingen etc. die optreden ten gevolge van menselijke activiteiten. De oorzaken en gevolgen zijn bij deze storende factor zeer divers.

Interactie andere factoren: Verstoring kan samenvallen met verstoring door geluid, licht en trilling.

Gevolg: Deze storende factor kan leiden tot een verandering van het habitatype en/of verstoring of het doden van fauna-individuen. Bij habitattypen treedt de verstoring/verandering vaak op ten gevolge van recreatie of bijvoorbeeld militaire activiteiten. Het effect is zeer afhankelijk van de kwetsbaarheid (gevoeligheid) van het habitatype. Waterrecreatie en scheepvaart leiden tot golfslag, hetgeen effect kan hebben op de oeverbegroeiing en waterfauna. Luchtwervelingen van bijvoorbeeld windmolens kunnen leiden tot vogelsterfte.

BIJLAGE 12 Beoordeling natuurwaarden De Stal

**Voortoets uitbreiding zes recreatieterreinen
in de gemeente Midden-Drenthe**

*Beoordeling van natuurwaarden in het kader van
de Natuurbeschermingswet*

Recreatieterrein De Stal

Colofon

Titel: **Voortoets uitbreiding zes recreatieterreinen gemeente Midden-Drenthe**

Subtitel: Beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Natuurbeschermingswet
Recreatieterrein De Stal

Projectcode: 10484 d

Status: definitief

Datum: 28 januari 2011

Auteur: Ir. A. (Arjen) Goutbeek

Eindredactie: Drs. A. (Anton) Alberts

Opdrachtgever: Gemeente Midden-Drenthe

Contactpersoon: Dhr. R. van Gorcum

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding.....	4
1.2	Plangebied en geplande werkzaamheden.....	4
1.3	Gevolgen uitbreiding.....	5
2	Natura 2000	7
2.1	Juridisch kader	7
2.2	Gebiedsbeschrijving	8
3	Effecten analyse.....	10
3.1	Selectie van effecten	10
3.2	Effectbeoordeling.....	10
3.3	Cumulatie	12
4	Conclusie	14
4.1	Conclusie door uitbreiding De Stal.....	14
	Geraadpleegde bronnen	15
	Bijlagen	

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In verband met een nieuw bestemmingsplan buitengebied van de Gemeente Midden-Drenthe, waarin de uitbreiding van zes recreatieterreinen¹ mogelijk gemaakt moet worden, is begin 2009 een quick-scan natuurwetgeving uitgevoerd (Goutbeek, 2009). Hierin is aandacht besteed aan de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en het EHS-beleid. Geconcludeerd is dat negatieve effecten op beschermde soorten of natuurwaarden van de EHS en/of de omliggende Natura 2000-gebieden niet kunnen worden uitgesloten.

Voor wat betreft de Flora- en faunawet en (eventueel) noodzakelijke compensaties vanuit de EHS is geadviseerd om vervolgstappen te nemen wanneer de inrichtingsplannen meer concreet zijn, zodat een gerichte inventarisatie uitgevoerd en/of een compensatieplan opgesteld kan worden. Hier wordt dan ook vooralsnog niet nader op ingegaan. Wel wordt een Voortoets uitgevoerd in het kader van de Natuurbeschermingswet. In de Voortoets wordt onderzocht of de geplande ontwikkelingen mogelijk (significant) negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelen van de omliggende Natura 2000-gebieden.

Omdat de zes terreinen verschillende ontwikkelingen hebben, zowel in ruimte als tijd en de terreinen verschillen qua ligging ten opzichte van Natura 2000-gebieden, wordt elk terrein apart getoetst. Daarnaast vindt ook een cumulatietoets plaats, waarbij de ontwikkelingen van de zes terreinen gezamenlijk getoetst worden. In dit (deel)rapport wordt de ontwikkeling van camping De Stal getoetst.

Figuur 1. Ligging camping De Stal.

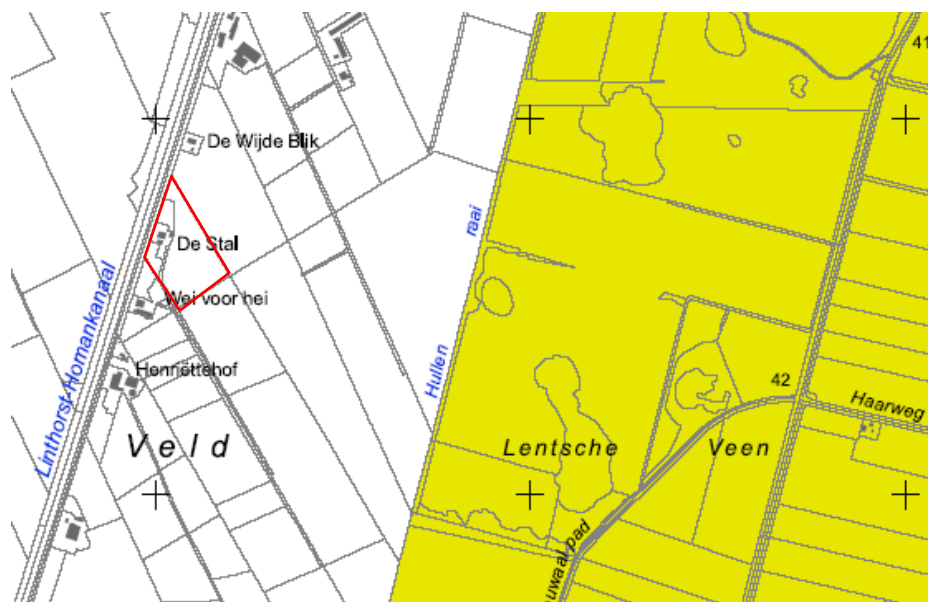
1.2 Plangebied en geplande werkzaamheden

Camping De Stal ligt ongeveer twee kilometer ten zuidoosten van de kern Drijber langs het Linthorst-Homankanaal (figuur 1). Het terrein ligt in agrarisch gebied omgeven door graslanden. De camping is momenteel een kleinschalig kampeerterrein met 15 toeristische plaatsen op een hectare. De plannen zijn om het terrein uit te breiden met

¹ De zes terreinen zijn Het Grote Zand bij Hooghalen, Sonnevand bij Spier, De Goudplevier bij Nieuw-Balinge, De Stal bij Drijber, Molenhorst bij Makkum en Voscheheugte bij Mantinge.

vier hectare en ruimte te bieden aan 11 chalets, 22 stacaravans en 33 toeristische plaatsen. Verder wordt de groepsaccommodatie gelegaliseerd. De uitbreiding is gepland op agrarisch grasland aan de zuidoostzijde van het bestaande erf.

Het terrein ligt niet in en grenst ook niet (direct) aan een Natura 2000-gebied, maar op circa 800 meter (en 600 meter in de toekomstige situatie) ten oosten van de camping ligt het Natura 2000-gebied Mantingerzand (figuur 2). Verder ligt op circa 4,5 kilometer het Natura 2000-gebied Mantingerbos en op ongeveer 7,5 kilometer het Natura 2000-gebied Dwingelderveld.

Figuur 2. Ligging ten opzichte van het Natura 2000-gebied Mantingerzand.

1.3 Gevolgen uitbreiding

Gegevens

Door de uitbreiding van het recreatieterrein mag worden verwacht dat ook het aantal bezoekers zal toenemen. Omdat exacte gegevens van bezetting van het terrein niet bekend zijn (zowel niet van de huidige situatie als van de verwachte toekomstige situatie), wordt gewerkt met generieke gegevens van toerisme en recreatie van het CBS (CBS, 2008 en 2010).

Bouwactiviteiten

De belangrijkste fysieke gevolgen van de uitbreiding zijn het herinrichten van het huidige agrarische perceel en het plaatsen en/of bouwen van de chalets. Hierbij moet gedacht worden aan het verwijderen en opnieuw aanplanten van beplantingen, een andere infrastructuur en nieuwe kabels en leidingen. Bij de (her)inrichting kan dus sprake zijn van vergraving van grond, het wijzigen van watergangen of oevers, snoei, kap en herplant van groenelementen en het plaatsen van chalets en dergelijke. Ook de aan- en afvoer van materieel is hiervan een onderdeel. Door de uitbreiding komt het recreatieterrein dichterbij het Natura 2000-gebied te liggen.

Toename recreatie

In de huidige situatie heeft De Stal 15 toeristische plaatsen. De uitbreiding bestaat uit 18 nieuwe toeristische plaatsen, 22 stacaravanplaatsen en 11 chalets. Het aantal toeristische plaatsen wordt hiermee ruim verdubbeld en er komen 33 nieuwe recreatiemiddelen bij. Kampeerplekken hebben een bezettingpiek in de maanden juli en augustus terwijl in het winterseizoen deze nagenoeg nul is. Chalets (en stacaravans) hebben een meer geleidelijke bezettingsspreiding over het jaar, waarbij ook in het winterseizoen een bezetting is (CBS, 2009). Door de verbreding van het aanbod aan recreatiemiddelen, zal niet alleen het aantal recreanten toenemen, maar zal ook de spreiding door het jaar vergroten.

Toeristische standplaatsen hebben een gemiddelde bezetting van rond de veertien procent (over een heel jaar). In het kader van de Natuurbeschermingswet moet worden uitgegaan van de maximaal mogelijke verstoring en dus van de maximaal mogelijke bezetting. Gemiddelde bezettingen zijn daarom in dit geval minder van belang. Er kan dus uitgegaan worden dat in hoogtijdagen - in het geval van een camping is dit de zomerperiode - er een volledige bezetting is. Met een gemiddelde plaatsbezetting van drie personen (CBS, 2008) betekent dit een totale bezetting van circa 45 mensen. De bezetting van chalets, huisjes et cetera hebben gemiddeld een hogere bezetting dan kampeerlocaties, maar hangt sterker af van de omvang van de chalet. De gemiddelde bezetting ligt rond de vier personen (CBS, 2008).

De uitbreiding betekent als gevolg een toename met 18×3 plus $33 \times 4 = 186$ mensen en een complete bezetting van circa 231 mensen. Dit is een toename van ruim 500 procent. Buiten het kampeerseizoen is dit een toename van nihil tot maximaal 132 recreanten per dag.

Verwacht wordt dat het maximale aantal alleen in het zomerseizoen gehaald zal worden. Omdat echter in de huidige situatie niet tot nauwelijks in de winter gerecreëerd wordt, neemt ook (verhoudingsgewijs) het aantal recreanten in de winter aanzienlijk toe.

Samengevat

De beschermde natuurwaarden van de Natura 2000-gebieden kunnen op twee manieren worden beïnvloed door de geplande uitbreidingen op De Stal:

- Bouwactiviteiten en inrichting van het terrein;
- Toename van recreanten.

In de analyse wordt geen rekening gehouden met autonome ontwikkelingen zoals groei van de recreatiemarkt en bijvoorbeeld vergrijzing. Deze factoren kunnen op termijn van invloed zijn op de effecten.

2 Toetsingskader Natura 2000

2.1 Juridisch kader

Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, Natura 2000 en de Natuurbeschermingswet

Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie, die worden beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Deze richtlijnen geven aan welke typen natuur en welke soorten moeten worden beschermd. De EU-lidstaten wijzen daarvoor speciale beschermingszones aan en moeten instandhoudingsmaatregelen nemen om deze gebieden te beschermen. De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn in Nederland geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet kent voor de Natura 2000-gebieden een vergunningstelsel en beheerplannen. Hiermee is een zorgvuldige afweging van activiteiten in en rond de natuurgebieden die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden en hun natuurwaarden gewaarborgd. Activiteiten en projecten mogen in principe alleen uitgevoerd worden wanneer geen significante schade aan de beschermde natuurwaarden wordt gedaan.

Het beschermingsregime van de Natuurbeschermingswet strekt zich uit tot gebieden die zijn aangewezen of aangemeld onder de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en de Beschermde Natuurmonumenten.

Habitattoets

Iedereen die vermoedt of kan weten dat zijn handelen of nalaten, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, nadelige gevolgen voor een Natura 2000-gebied kan hebben, is verplicht is deze handelingen achterwege te laten of te beperken als dit niet mogelijk is. De beoordeling of plannen of projecten mogelijkwijs significante nadelige gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied vindt plaats in een zogenaamde Habitattoets. In de regel wordt daarbij gestart met een oriënterend vooronderzoek - een zogenaamde Voortoets. Indien op basis van een dergelijke Voortoets niet kan worden uitgesloten dat geen significante gevolgen uitgaan van het betreffende plan of project, zal een Passende Beoordeling moeten worden opgesteld. Indien uit de Passende Beoordeling volgt dat significante gevolgen optreden, of niet uitgesloten kunnen worden, kan een plan of project alleen worden toegestaan indien gelijktijdig voldaan wordt aan een drietal criteria, de zogenaamde ADC-criteria: zijn er alternatieven, is het een dwingende reden en is er compensatie?

De gevolgen moeten, indien er sprake is van negatieve effecten, tevens beoordeeld worden in samenhang met die van andere plannen en projecten (cumulatietoets). Voor deze Voortoets wordt geen volledige cumulatietoets uitgevoerd, maar wel wordt gekeken naar de effecten van de uitbreiding van de zes recreatieterreinen gezamenlijk.

Beschermde waarden

De beschermde waarden van een Natura 2000-gebied worden uitgedrukt in de vorm van instandhoudingsdoelen voor habitattypen, vogels en/of andere soorten. Plannen of projecten in, of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied die de kwaliteit van habitattypen kunnen verslechteren of een negatief effect kunnen hebben op soorten, moeten getoetst worden op hun gevolgen voor het gebied. Het halen van de instandhoudingsdoelstelling moet worden bepaald door in geval van een *behoudsdoel* na te gaan of het behoud van de kwaliteit, zoals die aanwezig was in de uitgangssituatie², gegarandeerd is (Bügel Hajema/TAUW, 2009). In het geval van een *verbeterdoel* moet tevens worden nagegaan of verbetering niet in de weg wordt gestaan.

---

² Voor habitattypen en -soorten is dit de oppervlakte/populatieomvang zoals aanwezig op het moment van de definitieve aanwijzing. Als die situatie nog niet is vastgelegd moet deze zo goed mogelijk worden afgeleid uit bestaande karteringen of nog uit te voeren onderzoeken. Voor vogelsoorten is de uitgangssituatie de populatieomvang die volgens de instandhoudingsdoelen moet worden behouden of uitgebreid.

Bij de beoordeling van effecten van projecten of activiteiten worden de doelen uit het (ontwerp)besluit meegewogen. De doelen uit het ontwerpbesluit voor aanwijzing van het Natura 2000-gebied hebben nog geen formele juridische status tot de volledige aanwijzingsprocedure is afgerond. Tot die tijd dient uitgegaan te worden van de ontwerp-aanwijsbesluiten.

2.2 Gebiedsbeschrijvingen

Habitatrichtlijngebied Mantingerzand

Het Mantingerzand is een stuifzandgebied begroeid met vochtige en droge heiden en jeneverbessen. Verspreid liggen enkele naald- en loofbosjes. In laagten zijn vochtige gebieden aanwezig waaronder enkele zure vennen. Een aanzienlijk deel van het gebied bestaat uit voormalige landbouwgronden die worden ontwikkeld tot natuur. Door natuurontwikkeling wordt geprobeerd de restanten van het oorspronkelijke landschap met elkaar te verbinden. Het Mantingerzand is aangemeld als speciale beschermingszone voor zeven habitattypen:

Habitattypen:

- Stuifzandheiden met struikhei
- Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
- Zandverstuivingen
- Zure vennen
- Vochtige heiden
- Jeneverbesstruwelen
- Heischrale graslanden

Van de zeven habitattypen hebben vier een oppervlakte uitbreidingsdoelstelling en zes een verbetering van kwaliteit. De overige typen hebben een behoudsopgave van omvang en kwaliteit. De landelijke staat van instandhouding van alle zeven habitattypen is ongunstig tot zeer ongunstig (Bijlage I).

Habitatrichtlijngebied Mantingerbos

Het Mantingerbos is onderdeel van het natuurgebied het Mantingerbos en -weiden. Het Mantingerbos bestaat uit een drietal bosjes (het eigenlijke Mantingerbos, het Thijnsbosje en het Noordlagerbos) en beekdalgraslanden langs het Oude Diep. Het Mantingerbos is een oud bosrestant waarin hulst plaatselijk aspectbepalend is. De bodem van het Mantingerbos is een van de oudste onberoerde bosbodems van Drenthe. Het Mantingerbos is aangemeld als speciale beschermingszone voor twee habitattypen (Zuurminnende Atlantische zuurminnende beukenbossen en zuurminnende eikenbossen).

Habitat- en Vogelrichtlijngebied Dwingelderveld

Het Dwingelderveld is een uitgestrekt heideterrein in het oude Drentse esdorpenlandschap. Het gebied herbergt uitgestrekte vochtige heidegebieden, hoogveenvennen, zure en zwakgebufferde vennen, oude eikenbossen, een klein hoogveen, droge heide, stuifzanden en jeneverbessstruwelen. Op de heide en in de beboste delen van het gebied liggen zo'n zestig plassen en veentjes. Op diverse plekken in veentjes en slenken treedt hoogveenvorming op. Het gebied is belangrijk voor zeldzame insecten als het veenbesblauwtje en de veenbesparelmoervlinder. In het gebied liggen prehistorische grafheuvels. De Boswachterij Dwingeloo bestaat uit bossen die begin 20e eeuw zijn aangeplant op stuifzand en heide. Het Dwingelderveld is aangemeld/aangewezen als speciale beschermingszone voor 15 habitattypen, één habitatsoort, zeven broedvogels en vier niet-broedvogels.

Habitat- en Vogelrichtlijngebied Drentse-Aa gebied

Het Drentse Aa-gebied is een van de laatste gave stroomdalen van ons land. Het bestaat uit oud Drents cultuurlandschap met madelanden (graslanden), bosjes, houtwallen, essen (akkers), heide, jeneverbessstruwelen, esdorpen, hunebedden en landgoederen. Door het gebied lopen een groot aantal beken en beekjes, waaronder de Drentse Aa, Schipborgsche Diep, Zeegser loopje, Anloër diepje, Gasterensche Diep, Deurzerdiep, Andersche Diep en Amerdiep. Ten zuiden van dit gebied liggen nog de afzonderlijke bijbehorende terreinen Geelbroek, omgeving van Amen en Andersche Diep. Het Ballooërveld (Defensie) is een uitgebreid heidegebied met enig naaldbos en

archeologisch belangrijke elementen (grafheuvels, celtic fields, hessenwegen). De Gasterse Duinen is een heuvelachtig gebied met stuifzand, heide, gagelstruwelen en bos. Kampsheide omvat droge en vochtige heide, jeneverbesstruwelen, ven, naald- en loofbos, alsmede grafheuvels en celtic fields. De Vijftig Bunder is een heidegebied in het noorden, op de overgang van het stroomdal van de Drentsche Aa. Het Drentse-Aa gebied is aangemeld/aangewezen als speciale beschermingszone voor 18 habitattypen, 5 habitatoorten en 3 broedvogels.

3 Effecten analyse

3.1 Selectie van effecten

Toelichting

Negatieve effecten op de waarden van Natura 2000-gebieden kunnen op twee manieren optreden. Er kan sprake zijn van directe effecten en van indirecte effecten. Van directe effecten is sprake wanneer activiteiten of handelingen in een Natura 2000-gebied uitgevoerd worden en er een directe relatie is tussen de activiteit of handeling en het negatieve effect. Een duidelijk voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld oppervlakteverlies van een habitatype of leefgebied door bebouwing, vergraving et cetera. Er vindt dus een directe aantasting plaats. Van indirecte effecten - ook wel externe werking genoemd - is sprake wanneer als extern gebruik buiten het Natura 2000-gebied een effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van de aangewezen waarden van dit Natura 2000-gebied. Hierbij wordt gelet op de kritische factoren en ecologische vereisten in het gebied. Voor externe werking bestaan geen standaard afstanden. Deze kunnen per activiteit en per habitatype of -soort verschillen. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld de uitstoot van verzurende en vermestende stoffen van landbouwbedrijven op, voor eutrofiëring gevoelige habitattypen (zoals droge heide). De gevolgen van een activiteit buiten een Natura 2000-gebied hebben dan dus een negatief effect op het Natura 2000-gebied.

Selectie

In de quick-scan is al een selectie gemaakt van mogelijke negatieve effecten als gevolg van de uitbreidingen. Hierbij is gebruik gemaakt van de zogenoemde effectenindicator. Op basis van de geplande ingrepen zijn de activiteiten *landrecreatie*, *woningbouw* en *kabels- en leidingen* geselecteerd (Bijlage II). De versturende effecten van de activiteiten zijn samengevoegd tot een lijst met mogelijk versturende effecten. Hierbij hebben woningbouw en kabels- en leidingen vaak een direct effect en heeft landrecreatie meer betrekking op indirecte effecten (zie ook paragraaf 1.3).

Selectie gebieden

Door het Mantingerbos lopen geen wandel- en fietsroutes en is niet openbaar toegankelijk voor het publiek. Door de ontoegankelijkheid en de afstand tot aan het recreatieterrein De Stal worden geen negatieve effecten verwacht door de geplande uitbreiding en toename van recreanten. Het gebied wordt dan ook niet nader getoetst.

Gezien de afstand tot het Dwingelderveld en het Drentse-Aa gebied en de ruime beschikbaarheid aan recreatieterreinen rondom deze gebieden, wordt verwacht dat de recreanten die naar recreatieterrein De Stal gaan met name gericht zijn op het natuurterreinen Mantingerzand en minder op terreinen op grotere afstand. Enige uitstraling als gevolg van recreatie is niet uit te sluiten, maar dit zal dusdanig gering zijn ten opzichte van het totaal aantal bezoekers van deze gebieden (meer dan 1 miljoen per jaar, bron: np-dwingelderveld.nl). Voor de uitbreiding van De Stal wordt dit Natura 2000-gebied dan ook niet in de nadere toetsing betrokken.

Aangezien De Stal op korte afstand ligt van het Habitatrictlijngebied Mantingerzand, is toetsing aan de instandhoudingsdoelen van dit gebied noodzakelijk.

3.2 Effectbeoordeling

Bouwactiviteiten en inrichting van het terrein

Voor de (her)inrichting en uitbreiding van het terrein zijn naar verwachting enkele kleinschalige bouw- en graafwerkzaamheden nodig. Omdat het terrein buiten de begrenzing van een Natura 2000-gebied ligt, kunnen directe effecten op voorhand worden uitgesloten. Door de uitbreiding verdwijnt geen oppervlak van het Natura 2000-gebied Mantingerzand en worden dus ook geen habitattypen verstoord.

Het Mantingerzand is alleen als Habitatrichtlijngebied aangemeld en alleen voor habitattypen. Verstoring door geluid of optische verstoring door bijvoorbeeld mensen en bouwwerkzaamheden op habitattypen is dan ook niet van toepassing, omdat habitattypen (of eigenlijk vegetatietypen) hierdoor niet verstoord kunnen worden.

De bouwwerkzaamheden zijn tevens naar verwachting kleinschalig en lokaal, waardoor verwacht wordt dat deze ook geen effect zullen hebben door bijvoorbeeld een toename van depositie van de tijdelijk extra aanwezige uitlaatgassen van bouwverkeer. De afstand tussen de camping en het Natura 2000-gebied is hiervoor te groot en de toename zal wegvallen tegen de bestaande achtergronddepositie van overig wegverkeer en met name de landbouw.

Samengevat wordt gesteld dat door de ligging buiten de Natura 2000-begrenzing negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de habitattypen, als gevolg van de fysieke veranderingen op het recreatieterrein, uitgesloten kunnen worden.

Toename van recreanten

Effecten door recreatie

Uit de tabel in Bijlage II valt af te leiden dat de kwalificerende habitattypen voor een aantal storingsfactoren *gevoelig* zijn. Omdat in principe het Natura 2000-gebied alleen toegankelijk is op wegen en paden, kan er van uitgegaan worden dat oppervlakteverlies of mechanische effecten niet van toepassing zijn. Ook leidt een toename van recreanten niet tot verontreinigingen, omdat ook hier uitgegaan moet worden dat mensen zich houden aan bestaande wet- en regelgeving. Optische verstoring kan wel optreden doordat een toename van het aantal recreanten een toename kan betekenen van de verstoringssintensiteit (zie kader). Omdat habitattypen (in de zin van vegetatiegemeenschappen) echter zelf niet optisch verstoord kunnen worden, zal ook hiervan geen sprake zijn.

De toename van het aantal recreanten kan echter wel een extra verstoring veroorzaken van de voor de habitattypen typische soorten door de fysieke aanwezigheid van mensen in het gebied en de bijbehorende verhoogde verstoringfrequentie. Typische soorten zijn geen kwalificerende soorten, maar wel soorten die voorkomen in of kenmerkend zijn voor het betreffende habitatype en informatie verschaffen over de kwaliteit van het habitatype. Hoewel het aantal recreanten op het recreatieterrein De Stal zal verviervoudigen, is het absolute aantal enigszins beperkt en valt dit aantal hoogstwaarschijnlijk weg ten opzichte van het totaal aantal bezoekers van het Mantingerzand (verwachting >30.000 per jaar). Zeker wanneer bedacht wordt dat niet iedereen en niet iedereen gelijktijdig het terrein zal bezoeken. Wel betekent het uitbreiden met chalets dat het recreatie seizoen langer wordt en dat dus ook in het winterseizoen verstoring optreedt terwijl dit in de huidige situatie niet aan de orde is.

Verantwoordelijkheid

Een toename van het aantal recreanten in het Mantingerzand als gevolg van de individuele keuze van de recreant, kan niet toegeschreven worden aan individuele ondernemers van recreatieaccommodaties in de omgeving. Dit omdat ze individueel niet verantwoordelijk kunnen zijn voor het totaal aan recreanten dat de Natura 2000-gebieden bezoekt. De ondernemers zijn echter wel verantwoordelijk voor de toename van recreanten en hebben in die zin wel een indirecte verantwoordelijkheid voor een toename van verstoring.

Er kan hierbij dus sprake zijn van enige tegenstrijdigheid, omdat als gevolg van de uitbreiding het aantal recreanten in en de verstoring van het Mantingerzand kan toenemen, dit niet aan een individuele ondernemer kan worden toegeschreven. In het concept beheerplan van het Natura 2000-gebied Mantingerzand (BügelHajema & TAUW, 2009) is weergegeven dat alle habitattypen gevoelig zijn voor verstoring (door recreatie). Het wordt echter niet gezien als negatief effect dat op dit moment sturend is voor de kwaliteit van de habitattypen (en leefgebieden). Deze kwaliteit wordt grotendeels bepaald door de te hoge stikstofdepositie van de omliggende landbouwgronden. Er worden dan ook geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied verwacht.

Kader : Effecten van recreatie

De effecten van recreatie moeten worden gezien als een permanent effect. Ondanks dat het recreatieterrein buiten de begrenzing ligt, kan door de uitbreiding ook het aantal recreanten (al dan niet met honden) in het Natura 2000-gebied toenemen. Elke vorm van recreatie heeft een eigen mate van verstoring die gerelateerd is aan de intensiteit, de aanwezigheidsduur van een recreant (verplaatsingssnelheid) en de voorspelbaarheid van het gedrag. Krijgsveld *et al.* (2008) hebben de resultaten van een groot aantal studies naar verstoringafstanden van vogels door diverse oorzaken in relatie tot samengevat. De mate van verstoring kan per soort en per terreingebruik sterk verschillen. Uit deze onderzoeken blijkt dat wandelaars bijvoorbeeld over het algemeen meer verstorend zijn dan fietsers. Fietsers hebben een meer vaste en voorspelbare koers. Wandelaars hebben een hogere mate van onvoorspelbaarheid en zijn langer aanwezig in een gebied, waardoor de verstoring bij gelijke afstand hoger is. Honden, al dan niet loslopend, hebben een groot verstorend effect, omdat deze als predator worden gezien, vaak gericht achter vogels of andere soorten aanjagen en een grote onvoorspelbaarheid hebben.

Verstoring wordt hierbij gezien als afwijkingen in natuurlijk gedrag of fysiologie als gevolg van de aanwezigheid van mensen. Deze afwijkingen betreft bijvoorbeeld het vaker moeten opvliegen, stoppen met foerageren, verhoogde hartslag, maar ook directe predatie of afbreken van broedzorg. De tijd dat een individu verstoord wordt kan niet besteed worden aan bijvoorbeeld voedsel zoeken waardoor deze tijd later ingehaald zal moeten worden. Vaak veroorzaakt de verstoring tevens een inspanning (wegvliegen of -rennen) waardoor per saldo meer gefoerageerd zal moeten worden. Indien dit slechts beperkt of niet mogelijk is kan dit uiteindelijk leiden tot een verminderde overlevingskans of reproductiesucces of het verlaten van het gebied.

3.3 Cumulatie

Toelichting

Met cumulatie worden de effecten bedoeld van de voorgestelde eigen activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, in combinatie met de effecten van andere activiteiten en plannen (Steunpunt Natura 2000, 2007). Door rekening te houden met cumulatie van effecten wordt beoogd te voorkomen dat een opeenstapeling van op zich kleine negatieve effecten uiteindelijk leidt tot significante negatieve effecten op een instandhoudingsdoel. Effecten van activiteiten, plannen en projecten buiten het Natura 2000-gebied dienen ook te worden meegenomen, voor zover er sprake is van externe werking. Als er positieve effecten zijn mogen deze worden verdisconteerd met negatieve effecten.

Toetsing

In dit geval kan er sprake zijn van cumulatie omdat verscheidene recreatieterreinen plannen hebben om uit te breiden (figuur 3). De toename van recreanten als gevolg van de uitbreiding van één terrein heeft wellicht geen (significant) negatieve effecten, maar de totale toename kan mogelijk wel significant negatief zijn. Van de zes recreatieterreinen is het aannemelijk dat bezoekers van De Stal, De Goudplevier en Voscheheugte in het Mantingerzand gaan recreëren. De overige recreatieterreinen - Het Grote Zand bij Hooghalen, Sonnevanc bij Spier en Molenhorst bij Makkum - liggen op dusdanige afstand van andere Natura 2000-gebieden, dat van een directe relatie minder sprake is (maar niet uit te sluiten).

Door de geplande uitbreidingen van deze overige terreinen (tabel 1) geldt dat het aantal recreanten meer zal toenemen dan alleen door de uitbreiding van De Stal. Door alleen De Stal neemt het aantal recreanten per dag maximaal met 186 toe, maar wanneer de terreinen De Goudplevier en Voscheheugte ook betrokken worden, betreft het een toename met (maximaal) circa 366, dit is een verviervoudiging van het aantal bezoekers dat in het Mantingerzand kan gaan recreëren.

Deze toename kan er toe leiden dat er een meer permanente verstoring optreedt doordat de frequentie van passerende recreanten (en huisdieren) sterk toeneemt. De kans op negatieve effecten neemt daarmee meer toe. Verwacht wordt echter dat dit aantal niet een aanzienlijke toename is ten opzichte van het huidige aantal bezoekers en dat door zonering van recreatie door de terreineigenaar eventueel optredende verstoring beperkt kan worden. Bij zonering worden bijvoorbeeld paden afgesloten (tijdens het broed- en bloeiseizoen) of juist paden langs randen van het terrein

gerealiseerd, zodat andere delen ontzien worden.

Tabel 1. Aantal bezoekers en verwachte toename na uitbreiding van de zes recreatieterreinen. Hierbij is uitgegaan van gemiddeld drie personen per kampeerplek en vier personen in een chalet, huisje of vergelijkbaar (gebaseerd op CBS, 2008).

Recreatieterrein	bezoekers		Toename	
	huidig	toekomstig	absoluut	percentage
Het Grote Zand	1168	1324	156	13%
Sonnevanck	520	920	400	77%
De Goudplevier	45	180	135	400%
Molenhorst	45	132 + 15*	102	227%
De Stal	45	231	186	513%
Voscheheugte	45	90	45	200%

* de groepsaccommodatie wordt gelegaliseerd. Er is uitgegaan van een capaciteit voor 15 personen

Tevens geldt dat in het concept-beheerplan van het Mantingerzand uitgegaan wordt dat recreatie op dit moment niet de beperkende factor is voor het behalen van de instandhoudingsdoelen. Dit zal in het beheerplan van het mantingerzand moeten worden uitgewerkt.

Verwacht wordt dat de toename van recreanten (mogelijk) wel een negatief effect heeft, maar dat dit niet significant zal zijn.

Figuur 3. Ligging van de zes betrokken recreatieterreinen ten opzichte van Natura 2000-gebieden in de omgeving (groen gearceerd is zowel Habitat- als vogelrichtlijngebied en geel is alleen habitatrictlijngebied).

4 Conclusie

4.1 Gevolgen door uitbreiding De Stal

De fysieke uitbreiding van het recreatieterrein heeft naar verwachting geen significant negatief effect op het Natura 2000-gebied Mantingerzand en andere verder weg gelegen Natura 2000-gebieden.

De toename van het aantal recreanten (zowel door alleen De Stal als in cumulatie met de andere omliggende terreinen) zal naar verwachting wel een negatief effect hebben op de habitattypen van het Mantingerzand, dit effect is echter niet significant en is op dit moment niet de beperkende factor voor het behalen van de instandhoudingsdoelen.

Geraadpleegde bronnen

- Broekmeyer, M. (2005). Effectenindicator Natura 2000-gebieden. Achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren.
- BügelHajema Adviseurs bv & TAUW bv. (2009) CONCEPT Beheerplan Natura 2000-gebied Mantingerzand. Assen.
- CBS (2008). Toerisme in Nederland - Het gebruik van logiesaccommodaties 2008. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag
- CBS (2010). Toerisme en recreatie in cijfers 2010. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag
- Gemeente Midden-Drenthe (2003). Compensatieverordening gemeente Midden-Drenthe
- Gies, E., A. Bleeker & H. van Dobben (2006) Onderbouwing significant effect depositie op natuurgebieden. Een onderzoek naar de wijze waarop in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn getoetst kan worden of vergunningverlening kan leiden tot significant negatieve effecten op de natuur. Eindconcept 28 april 2006. Alterra Wageningen.
- Hut, van der, R.M.G., C.J. de Jonge, F.R.A. Berkens en L. Davids (2009). Visitormanagementplan Nationaalpark Wieden - Weerribben. Altenburg en Wymenga Veenwoude en Kenniscentrum Recreatie Den Haag.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2003). Europese Natuur in Nederland. Habitattypen.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2004). Europese Natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn.
- Krijgsveld, K.L., R.R. Smits en J. van der Winden (2008). Verstoringsgevoeligheid van vogels - Update literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Ministerie van LNV (2005a). Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2005b). Werken aan Natura 2000. Het onderdeel stappenplan voor de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Brochure.
- Ministerie van LNV (2005c). Checklist gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - hoofddocument.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - bijlagedocument.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2009). Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- Provincie Drenthe (2007) Concretisering EHS Drenthe, gebieden, doelen en spelregels.

BIJLAGEN

Bijlage I: Instandhoudingsdoelen Mantingerzand

Legenda: SVI landelijk: Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig, + gunstig);

= Behoudsdoelstelling; > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling; =< Ontwerpaanwijzingsbesluit heeft 'ten gunste van' formulering.

Populatie: voor broedvogels is dit de draagkracht van het aantal broedpaar, voor niet-broedvogels de draagkracht voor het aantal exemplaren. * Prioritair habitatype; voor deze soorten en/of habitatypen gelden iets andere criteria bij de selectie van Natura 2000-gebieden en een zwaarder beschermingsregime onder de Natuurbeschermingswet.

		SVI Landelijk	Doelstelling	
			Oppervlak	Kwaliteit
Habitattypen				
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	--	>	>
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	-	=	=
H2330	Zandverstuivingen	--	>	>
H3160	Zure vennen	-	=	>
H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	>	>
H5130	Jeneverbesstruwelen	-	=	>
H6230	*Heischrale graslanden	--	>	>

BIJLAGE II: EFFECTEN TABEL

● = zeer gevoelig ● = gevoelig ● = niet gevoelig □ = niet van toepassing - = onbekend

De storingsfactoren 1, 7, 13, 14, 16 en 17 horen bij de activiteit landrecreatie. De storingsfactoren 2, 8, 12 en 15 horen bij woningbouw en kabels en leidingen en zijn apart geplaatst omdat deze waarschijnlijk niet direct van toepassing zijn.

Aangewezen voor Natura 2000-gebied DV: Dwingenderveld MZ: Mantingerzand MB: Mantingerbos		1	7	13	14	16	17	2	8	12	15	
		oppervlakteverlies	verontreiniging	geluid	licht	optische verstoring	mechanische effecten	versnippering	verdrijving	dynamiek substraat	verandering	trillingen
<i>Habitattypen:</i>												
DV	MZ	Stuifzandheiden met struikhei	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Zandverstuivingen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV		Zwakgebufferde vennen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Zure vennen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Vochtige heiden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Droge heiden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Jeneverbesstruwelen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Heischrale graslanden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV		Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV		Actieve hoogvenen (heideveentjes)	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV		Herstellende hoogvenen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV		Pioniervegetaties met snavelbiezen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MB	Beuken-eikenbossen met hulst	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MB	Oude eikenbossen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
<i>Habitatsoorten:</i>												
DV		Kamsalamander	●	●	-	-	-	●	●	●	●	-
<i>Broedvogels:</i>												
DV		Dodaars	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Geoorde fuut	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Zwarte Specht	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Boomleeuwerik	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Paapje	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Roodborsttapuit	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Tapuit	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
<i>Niet-broedvogels :</i>												
DV		Kleine Zwaan	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Toendrarietgans	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Wintertaling	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Slobeend	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●

BIJLAGE III: TOELICHTING STORINGSFACTOREN

1. Oppervlakteverlies

Kenmerk:	Afname beschikbaar oppervlak leefgebied soorten en/of habitattypen.
Interactie andere factoren:	Verlies van oppervlakte leidt tot verkleining en in sommige gevallen ook tot versnippering van het leefgebied (zie aldaar). Een kleiner gebied heeft bovendien meer te leiden van randinvloeden: vaak is de kwaliteit van het leefmilieu aan de rand minder goed dan in het centrum van het gebied. Op deze manier leidt verlies oppervlakte mogelijk ook tot een grotere gevoeligheid voor bijvoorbeeld verdroging, verzuring of vermesting.
Werking:	Door afname van het beschikbare oppervlak neemt ook het aantal individuen van een soort af. Om duurzaam te kunnen voortbestaan moet elke soort uit een minimum aantal individuen bestaan; bij diersoorten wordt meestal van een minimum aantal paartjes (reproductieve eenheden) gesproken. Wanneer een populatie te klein wordt neemt de kans op uitsterven toe, zeker als deze populatie geen onderdeel uitmaakt van een samenhangend netwerk van leefgebieden. Bij een populatie die uit te weinig individuen bestaat, neemt ook de kans op inteelt toe en dus de genetische variatie af. Hierdoor wordt een populatie kwetsbaar voor veranderingen tengevolge van bijvoorbeeld predatie, extreme seizoensinvloeden of ziekten. Ook habitattypen kennen een ondergrens voor een duurzame oppervlakte.

2. Versnippering

Kenmerk:	Van versnippering is sprake bij het uiteenvallen van het leefgebied van soorten.
Interactie andere factoren:	Treedt op ten gevolge van verlies leefgebied of verandering in abiotische condities van het leefgebied. Kan leiden tot verandering in populatiedynamiek.
Gevolg:	Als het leefgebied niet meer voldoende groot is voor een populatie, of individuen van één populatie kunnen de verschillende leefgebieden niet meer bereiken, neemt de duurzaamheid van de populatie af. Een gevolg kan zijn een verandering op in de soortensamenstelling en het ecosysteem. Soorten zijn in verschillende mate gevoelig voor de versnippering van hun leefgebied. Het meest gevoelig zijn soorten met een gering verspreidingsvermogen, soorten die zich over de grond bewegen en soorten met een grote oppervlaktebehoefte. Versnippering door barrières zoals wegen en spoorlijnen leidt mogelijk ook tot sterfte van individuen en kan zo effect hebben op de populatiesamenstelling. Bij versnippering moet men altijd goed rekening houden met het schaalniveau van het populatienetwerk.

7. Verontreiniging

Kenmerk:	Er is sprake van verontreiniging als er verhoogde concentraties van stoffen in een gebied voorkomen, welke stoffen onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties aanwezig zijn. Bij verontreiniging is sprake van een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Deze stoffen werken in op de bodem, grondwater, lucht.
Interactie andere factoren:	Geen directe interactie met andere factoren. Wel kan verontreiniging als gevolg van andere factoren optreden.
Gevolg:	Vrijwel alle soorten en habitattypen reageren op verontreiniging. De ecologische effecten uit zich in het verdwijnen van soorten en/of het beïnvloeden van gevoelige ecologische processen. Deze beïnvloeding kan direct plaatsvinden maar ook indirect via een opeenvolging van ecologische interacties. Bovendien kan verontreiniging zich pas vele jaren/decennia later manifesteren. De gevolgen van verontreiniging zijn divers en complex. In het algemeen kan gesteld worden dat aquatische habitattypen en soorten gevoeliger zijn dan terrestrische systemen. Ook geldt dat soorten in de top van de voedselpiramide, als gevolg van accumulatie, van verontreinigingen gevoeliger zijn. Echter, afhankelijk van de concentratie en duur van de verontreiniging zijn alle habitattypen en soorten gevoelig en kan verontreiniging leiden tot verandering van de soortensamenstelling.

8. Verdroging

Kenmerk:	Verdroging uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is zo lager dan de gewenste/benodigde grondwaterstand.
Interactie andere factoren:	Verdroging kan tevens leiden tot verzilting. Door verdroging neemt ook de doorluchting van de bodem toe waardoor meer organisch materiaal wordt afgebroken. Op deze wijze leidt verdroging tevens tot vermesting. Er zijn ook gebieden waar verdroging kan optreden zonder dat de grondwaterstand in de ondiepe bodem daalt. Het gaat daarbij om gebieden waar van oudsher grondwater omhoogkomt. Dit water heet kwelwater. Kwelwater is water dat elders in de bodem is geïnfiltrerd en dat naar het laagste punt in het landschap stroomt. Kwelwater heeft dikwijls een bijzondere samenstelling: het is rijk aan ijzer en calcium, arm aan voedingsstoffen en niet zuur, maar gebufferd. Schade aan de natuur die veroorzaakt wordt door een afname of het verdwijnen van kwelwater en het vervangen van dit type water met gebiedsvreemd water, noemen we ook verdroging.
Gevolg:	De verandering in grondwaterstand en soms ook kwaliteit van het grondwater leidt tot een verandering in de soortensamenstelling en op lange termijn van het habitatype.

12 Verandering dynamiek substraat

Kenmerk: Er treedt een verandering op in de bodemdichtheid of bodemsamenstelling van terrestrische of aquatische systemen, bijvoorbeeld door aanslibbing of verstuiving.

Interactie andere factoren: verandering overstromingsdynamiek, verandering mechanische effecten

Gevolg: Verandering van dynamiek van het substraat kan leiden tot verandering van de abiotische randvoorwaarden waardoor levensgemeenschappen kunnen veranderen. Dynamiek van het substraat is bijvoorbeeld van belang voor droge pioniervegetaties in de duinen en stuifzanden, of voor mosselbanken in de Waddenzee.

13 Verstoring door geluid

Kenmerk: Verstoring door onnatuurlijke geluidsbronnen; permanent zoals geluid wegverkeer danwel tijdelijk zoals geluidsbelasting bij evenementen. Geluid is een hoorbare trilling, gekenmerkt door geluidsdruk en frequentie.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen met visuele verstoring op door bijv. vlieg- en autoverkeer, manifestaties etc.

Gevolg: Logischerwijs zijn alleen diersoorten gevoelig voor direct effecten van geluid. Geluid sec is een belangrijke factor in de verstoring van fauna. De verstoring door geluid wordt beïnvloed door het achtergrondgeluid en de duur, frequentie en sterkte van de geluidsbron zelf. Geluidsbelasting kan leiden tot stress en/of vluchtgedrag van individuen. Dit kan vervolgens weer leiden tot het verlaten van het leefgebied of bijvoorbeeld een afname van het reproductieproces. In bepaalde gevallen kan ook gewenning optreden, in het bijzonder bij continu geluid. Voor zeezoogdieren en vogels is in bepaalde gevallen deze dosis-effect relatie goed gekwantificeerd.

14 Verstoring door licht

Kenmerk: Verstoring door kunstmatige lichtbronnen, zoals licht uit woonwijken en industrieterreinen, glastuinbouw etc.

Interactie andere factoren: Geen?

Gevolg: Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Met name schemer- en nachtactieve dieren kunnen last hebben van verstoring door licht, doordat zij juist aangetrokken worden of verdreven door de lichtbron. Hierdoor raakt bijvoorbeeld hun ritme ontregeld of verlichte delen van het leefgebied worden vermeden.

15 Verstoring door trilling

Kenmerk: Er is sprake van trillingen in bodem en water als dergelijke trillingen door menselijke activiteiten veroorzaakt worden, zoals bij boren, heien, draaien van rotorbladen etc.

Interactie andere factoren: Kan vooral samen optreden met verstoring door geluid

Gevolg: Trilling kan leiden tot verstoring van het natuurlijke gedrag van soorten. Individuen kunnen tijdelijk of permanent verdreven worden uit hun leefgebied. Over het daadwerkelijke effect van trilling is nog zeer weinig bekend. Naar het effect op zeezoogdieren is wel onderzoek verricht.

16: Optische verstoring

Kenmerk: Optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen op met verstoring door geluid (in geval van recreatie) of trilling en licht (in geval van voertuigen, schepen).

Gevolg: Optische verstoring leidt vooral tot vluchtgedrag van dieren. De soort reageert bijvoorbeeld op beweging omdat een potentiële vijand wordt verwacht. Andersom kan optische verstoring juist ook het uitzicht van soorten beperken waardoor zij potentiële vijanden niet zien naderen. De daadwerkelijke effecten zijn zeer soortspecifiek en hangen van de schuwheid van de soort en de mate waarin gewenning optreedt. Bovendien kunnen de effecten afhankelijk zijn van de periode van de levenscyclus van de soort: in de broedtijd zijn soorten over het algemeen schuwer en dus gevoeliger voor optische verstoring.

17: Verstoring door mechanische effecten

Kenmerk: Onder mechanische effecten vallen verstoring door betreding, golfslag, luchtwervelingen etc. die optreden ten gevolge van menselijke activiteiten. De oorzaken en gevolgen zijn bij deze storende factor zeer divers.

Interactie andere factoren: Verstoring kan samenvallen met verstoring door geluid, licht en trilling.

Gevolg: Deze storende factor kan leiden tot een verandering van het habitatype en/of verstoring of het doden van fauna-individuen. Bij habitattypen treedt de verstoring/verandering vaak op ten gevolge van recreatie of bijvoorbeeld militaire activiteiten. Het effect is zeer afhankelijk van de kwetsbaarheid (gevoeligheid) van het habitatype. Waterrecreatie en scheepvaart leiden tot golfslag, hetgeen effect kan hebben op de oeverbegroeiing en waterfauna. Luchtwervelingen van bijvoorbeeld windmolens kunnen leiden tot vogelsterfte.

BIJLAGE 13 Beoordeling natuurwaarden Goudplevier

**Voortoets uitbreiding zes recreatieterreinen
in de gemeente Midden-Drenthe**

*Beoordeling van natuurwaarden in het kader van
de Natuurbeschermingswet*

Recreatieterrein De Goudplevier

Colofon

Titel: **Voortoets uitbreiding zes recreatieterreinen gemeente Midden-Drenthe**

Subtitel: Beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Natuurbeschermingswet
Recreatieterrein De Goudplevier

Projectcode: 10484 e

Status: Definitief

Datum: 28 januari 2011

Auteur: Ir. A. (Arjen) Goutbeek

Eindredactie: Drs. A. (Anton) Alberts

Opdrachtgever: Gemeente Midden-Drenthe

Contactpersoon: Dhr. R. van Gorcum

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding.....	4
1.2	Plangebied en geplande werkzaamheden.....	5
1.3	Gevolgen uitbreiding.....	5
2	Toetsingskader Natura 2000.....	7
2.1	Juridisch kader	7
2.2	Gebiedsbeschrijvingen	8
3	Effecten analyse.....	10
3.1	Selectie van effecten	10
3.2	Effectbeoordeling.....	10
3.3	Cumulatie	12
4	Conclusie	14
4.1	Gevolgen door uitbreiding De Goudplevier	14

Literatuur

Bijlagen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In verband met een nieuw bestemmingsplan buitengebied van de Gemeente Midden-Drenthe, waarin de uitbreiding van zes recreatieterreinen¹ mogelijk gemaakt moet worden, is begin 2009 een quick-scan natuurwetgeving uitgevoerd (Goutbeek, 2009). Hierin is aandacht besteed aan de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en het EHS-beleid. Geconcludeerd is dat negatieve effecten op beschermde soorten of natuurwaarden van de EHS en/of de omliggende Natura 2000-gebieden niet kunnen worden uitgesloten.

Voor wat betreft de Flora- en faunawet en (eventueel) noodzakelijke compensaties vanuit de EHS is geadviseerd om vervolgstappen te nemen wanneer de inrichtingsplannen meer concreet zijn, zodat een gerichte inventarisatie uitgevoerd en/of een compensatieplan opgesteld kan worden. Hier wordt dan ook vooralsnog niet nader op ingegaan. Wel wordt een Voortoets uitgevoerd in het kader van de Natuurbeschermingswet. In de Voortoets wordt onderzocht of de geplande ontwikkelingen mogelijk (significant) negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelen van aangewezen waarden van de omliggende Natura 2000-gebieden.

Omdat de zes terreinen verschillende ontwikkelingen hebben, zowel in ruimte als tijd en de terreinen verschillen qua ligging ten opzichte van Natura 2000-gebieden, wordt elk terrein apart getoetst. Daarnaast vindt ook een cumulatietoets plaats, waarbij de ontwikkelingen van de zes terreinen gezamenlijk getoetst worden. In dit (deel)rapport wordt de ontwikkeling van camping De Goudplevier getoetst.

Figuur 1. Ligging camping De Goudplevier.

¹ De zes terreinen zijn Het Grote Zand bij Hooghalen, Sonnevancq bij Spier, De Goudplevier bij Nieuw-Balinge, De Stal bij Drijber, Molenhorst bij Makkum en Voscheheugte bij Mantinge.

1.2 Plangebied en geplande werkzaamheden

De Goudplevier ligt ongeveer een kilometer ten noordoosten van de kern Nieuw-Balinge, aan de Verlengde Middenraai (figuur 1). Het terrein ligt in agrarisch gebied omgeven door bouwland. De camping is momenteel een kleinschalig kampeerterrein met 15 toeristische plaatsen op bijna twee hectare. De plannen zijn om het terrein uit te breiden met naar circa 2,5 hectare en ruimte te bieden aan 60 toeristische plaatsen. De uitbreiding is gepland op agrarisch bouwland aan de zuidoostzijde van het bestaande erf.

Het terrein ligt niet in en grenst ook niet (direct) aan een Natura 2000-gebied, maar op circa 700 meter ten westen van de camping ligt het Natura 2000-gebied Mantingerzand (figuur 2). Verder ligt op ruim 3 kilometer het Natura 2000-gebied Mantingerbos en op meer dan 11 kilometer van het Natura 2000-gebied Dwingelderveld.

Figuur 2. Ligging van De Goudplevier ten opzichte van het Mantingerzand.

1.3 Gevolgen uitbreiding

Gegevens

Door de uitbreiding van het recreatieterrein mag worden verwacht dat ook het aantal bezoekers zal toenemen. Omdat exacte gegevens van bezetting van het terrein niet bekend zijn (zowel niet van de huidige situatie als van de verwachte toekomstige situatie), wordt gewerkt met generieke gegevens van toerisme en recreatie van het CBS (CBS, 2008 en 2010).

Bouwactiviteiten

De belangrijkste fysieke gevolgen van de uitbreiding zijn het herinrichten van het huidige agrarische perceel. Hierbij moet gedacht worden aan het verwijderen en opnieuw aanplanten van beplantingen, een andere infrastructuur en nieuwe kabels en leidingen. Bij de (her)inrichting kan dus sprake zijn vergraving van grond, het wijzigen van watergangen of oevers, snoei, kap en herplant van groenelementen. Ook de aan- en afvoer van materieel is hiervan een onderdeel. Door de uitbreiding komt het recreatieterrein dichterbij het Natura 2000-gebied te liggen.

Toename recreatie

In de huidige situatie heeft De Goudplevier 15 toeristische plaatsen. De uitbreiding bestaat uit 45 nieuwe toeristische plaatsen. Het aantal toeristische plaatsen wordt

hiermee verviervoudigd. Kampeerplekken hebben een bezettingpiek in de maanden juli en augustus terwijl in het winterseizoen deze nagenoeg nul is. Omdat er alleen seizoensplaatsen bij komen zal de verdeling van recreanten over het jaar niet wijzigen.

Toeristische standplaatsen hebben een gemiddelde bezetting van rond veertien procent (over een heel jaar). In het kader van de Natuurbeschermingswet moet worden uitgegaan van de maximaal mogelijke verstoring en dus van de maximaal mogelijke bezetting. Gemiddelde bezettingen zijn daarom in dit geval minder van belang. Er kan dus uitgegaan worden dat in hoogtijdagen - in het geval van een camping is dit de zomerperiode - er een volledige bezetting is. Met een gemiddelde plaatsbezetting van drie personen (CBS, 2008) betekent dit een totale bezetting van circa 45 mensen.

De uitbreiding betekent als gevolg een toename met $45 \times 3 = 135$ mensen en een complete bezetting van circa 180 mensen. Dit is een toename van 400 procent. Buiten het kampeerseizoen is dit verwaarloosbaar, omdat dan niet tot nauwelijks gekampeerd wordt.

Samengevat

De beschermde natuurwaarden van de Natura 2000-gebieden kunnen op twee manieren worden beïnvloed door de geplande uitbreidingen op De Goudplevier:

- Bouwactiviteiten en inrichting van het terrein;
- Toename van recreanten.

In de analyse wordt geen rekening gehouden met autonome ontwikkelingen zoals groei van de recreatiemarkt en bijvoorbeeld vergrijzing. Deze factoren kunnen op termijn van invloed zijn op de effecten.

2 Toetsingskader Natura 2000

2.1 Juridisch kader

Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, Natura 2000 en de Natuurbeschermingswet

Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie, die worden beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Deze richtlijnen geven aan welke typen natuur en welke soorten moeten worden beschermd. De EU-lidstaten wijzen daarvoor speciale beschermingszones aan en moeten instandhoudingsmaatregelen nemen om deze gebieden te beschermen. De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn in Nederland geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet kent voor de Natura 2000-gebieden een vergunningstelsel en beheerplannen. Hiermee is een zorgvuldige afweging van activiteiten in en rond de natuurgebieden die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden en hun natuurwaarden gewaarborgd. Activiteiten en projecten mogen in principe alleen uitgevoerd worden wanneer geen significante schade aan de beschermde natuurwaarden wordt gedaan.

Het beschermingsregime van de Natuurbeschermingswet strekt zich uit tot gebieden die zijn aangewezen of aangemeld onder de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en de Beschermde Natuurmonumenten.

Habitattoets

Iedereen die vermoedt of kan weten dat zijn handelen of nalaten, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, nadelige gevolgen voor een Natura 2000-gebied kan hebben, is verplicht is deze handelingen achterwege te laten of te beperken als dit niet mogelijk is. De beoordeling of plannen of projecten mogelijkwijs significante nadelige gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied vindt plaats in een zogenaamde Habitattoets. In de regel wordt daarbij gestart met een oriënterend vooronderzoek - een zogenaamde Voortoets. Indien op basis van een dergelijke Voortoets niet kan worden uitgesloten dat geen significante gevolgen uitgaan van het betreffende plan of project, zal een Passende Beoordeling moeten worden opgesteld. Indien uit de Passende Beoordeling volgt dat significante gevolgen optreden, of niet uitgesloten kunnen worden, kan een plan of project alleen worden toegestaan indien gelijktijdig voldaan wordt aan een drietal criteria, de zogenoemde ADC-criteria: zijn er alternatieven, is het een dwingende reden en is er compensatie?

De gevolgen moeten, indien er sprake is van negatieve effecten, tevens beoordeeld worden in samenhang met die van andere plannen en projecten (cumulatietoets). Voor deze Voortoets wordt geen volledige cumulatietoets uitgevoerd, maar wel wordt gekeken naar de effecten van de uitbreiding van de zes recreatieterreinen gezamenlijk.

Beschermde waarden

De beschermde waarden van een Natura 2000-gebied worden uitgedrukt in de vorm van instandhoudingsdoelen voor habitattypen, vogels en/of andere soorten. Plannen of projecten in, of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied die de kwaliteit van habitattypen kunnen verslechteren of een negatief effect kunnen hebben op soorten, moeten getoetst worden op hun gevolgen voor het gebied. Het halen van de instandhoudingsdoelstelling moet worden bepaald door in geval van een *behoudsdoel* na te gaan of het behoud van de kwaliteit, zoals die aanwezig was in de uitgangssituatie², gegarandeerd is (Bügel Hajema/TAUW, 2009). In het geval van een *verbeterdoel* moet tevens worden nagegaan of verbetering niet in de weg wordt gestaan.

---

² Voor habitattypen en -soorten is dit de oppervlakte/populatieomvang zoals aanwezig op het moment van de definitieve aanwijzing. Als die situatie nog niet is vastgelegd moet deze zo goed mogelijk worden afgeleid uit bestaande karteringen of nog uit te voeren onderzoeken. Voor vogelsoorten is de uitgangssituatie de populatieomvang die volgens de instandhoudingsdoelen moet worden behouden of uitgebreid.

Bij de beoordeling van effecten van projecten of activiteiten worden de doelen uit het (ontwerp)besluit meegewogen. De doelen uit het ontwerpbesluit voor aanwijzing van het Natura 2000-gebied hebben nog geen formele juridische status tot de volledige aanwijzingsprocedure is afgerond. Tot die tijd dient uitgegaan te worden van de ontwerp-aanwijsbesluiten.

2.2 Gebiedsbeschrijvingen

Habitatrichtlijngebied Mantingerzand

Het Mantingerzand is een stuifzandgebied begroeid met vochtige en droge heiden en jeneverbessen. Verspreid liggen enkele naald- en loofbosjes. In laagten zijn vochtige gebieden aanwezig waaronder enkele zure vennen. Een aanzienlijk deel van het gebied bestaat uit voormalige landbouwgronden die worden ontwikkeld tot natuur. Door natuurontwikkeling wordt geprobeerd de restanten van het oorspronkelijke landschap met elkaar te verbinden. Het Mantingerzand is aangemeld als speciale beschermingszone voor zeven habitattypen:

Habitattypen:

- Stuifzandheiden met struikhei
- Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
- Zandverstuivingen
- Zure vennen
- Vochtige heiden
- Jeneverbesstruwelen
- Heischrale graslanden

Van de zeven habitattypen hebben vier een oppervlakte uitbreidingsdoelstelling en zes een verbetering van kwaliteit. De overige typen hebben een behoudsopgave van omvang en kwaliteit. De landelijke staat van instandhouding van alle zeven habitattypen is ongunstig tot zeer ongunstig (Bijlage I).

Habitatrichtlijngebied Mantingerbos

Het Mantingerbos is onderdeel van het natuurgebied het Mantingerbos en -weiden. Het Mantingerbos bestaat uit een drietal bosjes (het eigenlijke Mantingerbos, het Thijnsbosje en het Noordlagerbos) en beekdalgraslanden langs het Oude Diep. Het Mantingerbos is een oud bosrestant waarin hulst plaatselijk aspectbepalend is. De bodem van het Mantingerbos is een van de oudste onberoerde bosbodems van Drenthe. Het Mantingerbos is aangemeld als speciale beschermingszone voor twee habitattypen (Zuurminnende Atlantische zuurminnende beukenbossen en zuurminnende eikenbossen).

Habitat- en Vogelrichtlijngebied Dwingelderveld

Het Dwingelderveld is een uitgestrekt heideterrein in het oude Drentse esdorpenlandschap. Het gebied herbergt uitgestrekte vochtige heidegebieden, hoogveenvennen, zure en zwakgebufferde vennen, oude eikenbossen, een klein hoogveen, droge heide, stuifzanden en jeneverbessstruwelen. Op de heide en in de beboste delen van het gebied liggen zo'n zestig plassen en veentjes. Op diverse plekken in veentjes en slenken treedt hoogveenvorming op. Het gebied is belangrijk voor zeldzame insecten als het veenbesblauwtje en de veenbesparelmoervlinder. In het gebied liggen prehistorische grafheuvels. De Boswachterij Dwingeloo bestaat uit bossen die begin 20e eeuw zijn aangeplant op stuifzand en heide. Het Dwingelderveld is aangemeld/aangewezen als speciale beschermingszone voor 15 habitattypen, één habitatsoort, zeven broedvogels en vier niet-broedvogels.

Habitat- en Vogelrichtlijngebied Drentse-Aa gebied

Het Drentse Aa-gebied is een van de laatste gave stroomdalen van ons land. Het bestaat uit oud Drents cultuurlandschap met madelanden (graslanden), bosjes, houtwallen, essen (akkers), heide, jeneverbessstruwelen, esdorpen, hunebedden en landgoederen. Door het gebied lopen een groot aantal beken en beekjes, waaronder de Drentse Aa, Schipborgsche Diep, Zeegser loopje, Anloër diepje, Gasterensche Diep, Deurzerdiep, Andersche Diep en Amerdiep. Ten zuiden van dit gebied liggen nog de afzonderlijke bijbehorende terreinen Geelbroek, omgeving van Amen en Andersche Diep. Het Ballooërveld (Defensie) is een uitgebreid heidegebied met enig naaldbos en

archeologisch belangrijke elementen (grafheuvels, celtic fields, hessenwegen). De Gasterse Duinen is een heuvelachtig gebied met stuifzand, heide, gagelstruwelen en bos. Kampsheide omvat droge en vochtige heide, jeneverbesstruwelen, ven, naald- en loofbos, alsmede grafheuvels en celtic fields. De Vijftig Bunder is een heidegebied in het noorden, op de overgang van het stroomdal van de Drentsche Aa. Het Drentse-Aa gebied is aangemeld/aangewezen als speciale beschermingszone voor 18 habitattypen, 5 habitatoorten en 3 broedvogels.

3 Effecten analyse

3.1 Selectie van effecten

Toelichting

Negatieve effecten op de waarden van Natura 2000-gebieden kunnen op twee manieren optreden. Er kan sprake zijn van directe effecten en van indirecte effecten. Van directe effecten is sprake wanneer activiteiten of handelingen in een Natura 2000-gebied uitgevoerd worden en er een directe relatie is tussen de activiteit of handeling en het negatieve effect. Een duidelijk voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld oppervlakteverlies van een habitatype of leefgebied door bebouwing, vergraving et cetera. Er vindt dus een directe aantasting plaats. Van indirecte effecten - ook wel externe werking genoemd - is sprake wanneer als extern gebruik buiten het Natura 2000-gebied een effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van de aangewezen waarden van dit Natura 2000-gebied. Hierbij wordt gelet op de kritische factoren en ecologische vereisten in het gebied. Voor externe werking bestaan geen standaard afstanden. Deze kunnen per activiteit en per habitatype of -soort verschillen. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld de uitstoot van verzurende en vermestende stoffen van landbouwbedrijven op, voor eutrofiëring gevoelige habitattypen (zoals droge heide). De gevolgen van een activiteit buiten een Natura 2000-gebied hebben dan dus een negatief effect op het Natura 2000-gebied.

Selectie

In de quick-scan is al een selectie gemaakt van mogelijke negatieve effecten als gevolg van de uitbreidingen. Hierbij is gebruik gemaakt van de zogenoemde effectenindicator. Op basis van de geplande ingrepen zijn de activiteiten *landrecreatie*, *woningbouw* en *kabels- en leidingen* geselecteerd (Bijlage II). De versturende effecten van de activiteiten zijn samengevoegd tot een lijst met mogelijk versturende effecten. Hierbij hebben woningbouw en kabels- en leidingen vaak een direct effect en heeft landrecreatie meer betrekking op indirecte effecten (zie ook paragraaf 1.3).

Selectie gebieden

Door het Mantingerbos lopen geen wandel- en fietsroutes en is niet openbaar toegankelijk voor het publiek. Door de ontoegankelijkheid en de afstand tot aan het recreatieterrein De Goudplevier worden geen negatieve effecten verwacht door de geplande uitbreiding en toename van recreanten. Het gebied wordt dan ook niet nader getoetst.

Gezien de afstand tot het Dwingelerveld en het Drentse-Aa gebied en de ruime beschikbaarheid aan recreatieterreinen rondom deze gebieden, wordt verwacht dat de recreanten die naar recreatieterrein De Goudplevier gaan vooral gericht zijn op het natuurerreinen Mantingerzand en minder op terreinen op grotere afstand. Enige uitstraling als gevolg van recreatie is niet uit te sluiten, maar dit zal dusdanig gering zijn ten opzichte van het totaal aantal bezoekers van deze gebieden (meer dan 1 miljoen per jaar, bron: np-dwingelderveld.nl). Voor de uitbreiding van De Goudplevier wordt dit Natura 2000-gebied dan ook niet in de nadere toetsing betrokken.

Aangezien De Goudplevier op korte afstand ligt van het Habitatrictlijngebied Mantingerzand, is toetsing aan de instandhoudingsdoelen van dit gebied noodzakelijk.

3.2 Effectbeoordeling

Bouwactiviteiten en inrichting van het terrein

Voor de (her)inrichting en uitbreiding van het terrein zijn naar verwachting enkele kleinschalige bouw- en graafwerkzaamheden nodig. Omdat het terrein buiten de begrenzing van een Natura 2000-gebied ligt, kunnen directe effecten op voorhand worden uitgesloten. Door de uitbreiding verdwijnt geen oppervlak van het Natura 2000-gebied Mantingerzand en worden dus ook geen habitattypen verstoord.

Het Mantingerzand is alleen als Habitatrichtlijngebied aangemeld en alleen voor habitattypen. Verstoring door geluid of optische verstoring door bijvoorbeeld mensen en bouwwerkzaamheden op habitattypen is dan ook niet van toepassing, omdat habitattypen (of eigenlijk vegetatietypen) hierdoor niet verstoord kunnen worden.

De bouwwerkzaamheden zijn tevens naar verwachting kleinschalig en lokaal, waardoor verwacht wordt dat deze ook geen effect zullen hebben door bijvoorbeeld een toename van depositie van de tijdelijk extra aanwezige uitlaatgassen van bouwverkeer. De afstand tussen de camping en het Natura 2000-gebied is hiervoor te groot en de toename zal wegvallen tegen de bestaande achtergronddepositie van overig wegverkeer en vooral de landbouw.

Samengevat wordt gesteld dat door de ligging buiten de Natura 2000-begrenzing negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de habitattypen, als gevolg van de fysieke veranderingen op het recreatieterrein, uitgesloten kunnen worden.

Toename van recreanten

Effecten door recreatie

Uit de tabel in Bijlage II valt af te leiden dat de kwalificerende habitattypen voor een aantal storingsfactoren *gevoelig* zijn. Omdat in principe het Natura 2000-gebied alleen toegankelijk is op wegen en paden, kan er van uitgegaan worden dat oppervlakteverlies of mechanische effecten niet van toepassing zijn. Ook leidt een toename van recreanten niet tot verontreinigingen, omdat ook hier uitgegaan moet worden dat mensen zich houden aan bestaande wet- en regelgeving. Optische verstoring kan wel optreden doordat een toename van het aantal recreanten een toename kan betekenen van de verstoringssintensiteit (zie kader). Omdat habitattypen (in de zin van vegetatiegemeenschappen) echter zelf niet optisch verstoord kunnen worden, zal ook hiervan geen sprake zijn.

De toename van het aantal recreanten kan echter wel een extra verstoring veroorzaken van de voor de habitattypen typische soorten door de fysieke aanwezigheid van mensen in het gebied en de bijbehorende verhoogde verstoringfrequentie. Typische soorten zijn geen kwalificerende soorten, maar wel soorten die voorkomen in of kenmerkend zijn voor het betreffende habitatype en informatie verschaffen over de kwaliteit van het habitatype. Hoewel het aantal recreanten op het recreatieterrein De Goudplevier zal verviervoudigen, is het absolute aantal enigszins beperkt en valt dit aantal hoogstwaarschijnlijk weg ten opzichte van het totaal aantal bezoekers van het Mantingerzand (verwachting >30.000 per jaar). Zeker wanneer bedacht wordt dat niet iedereen en niet iedereen gelijktijdig het terrein zal bezoeken. Wel betekent het uitbreiden met chalets dat het recreatie seizoen langer wordt en dat dus ook in het winterseizoen verstoring optreedt terwijl dit in de huidige situatie niet aan de orde is.

Verantwoordelijkheid

Een toename van het aantal recreanten in het Mantingerzand als gevolg van de individuele keuze van de recreant, kan niet toegeschreven worden aan individuele ondernemers van recreatieaccommodaties in de omgeving. Dit omdat ze individueel niet verantwoordelijk kunnen zijn voor het totaal aan recreanten dat de Natura 2000-gebieden bezoekt. De ondernemers zijn echter wel verantwoordelijk voor de toename van recreanten en hebben in die zin wel een indirecte verantwoordelijkheid voor een toename van verstoring.

Er kan hierbij dus sprake zijn van enige tegenstrijdigheid, omdat als gevolg van de uitbreiding het aantal recreanten in en de verstoring van het Mantingerzand kan toenemen, dit niet aan een individuele ondernemer kan worden toegeschreven. In het concept beheerplan van het Natura 2000-gebied Mantingerzand (BügelHajema & TAUW, 2009) is weergegeven dat alle habitattypen gevoelig zijn voor verstoring (door recreatie). Het wordt echter niet gezien als negatief effect dat op dit moment sturend is voor de kwaliteit van de habitattypen (en leefgebieden). Deze kwaliteit wordt grotendeels bepaald door de te hoge stikstofdepositie van de omliggende landbouwgronden. Er worden dan ook geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied verwacht.

Kader : Effecten van recreatie

De effecten van recreatie moeten worden gezien als een permanent effect. Ondanks dat het recreatieterrein buiten de begrenzing ligt, kan door de uitbreiding ook het aantal recreanten (al dan niet met honden) in het Natura 2000-gebied toenemen. Elke vorm van recreatie heeft een eigen mate van verstoring die gerelateerd is aan de intensiteit, de aanwezigheidsduur van een recreant (verplaatsingssnelheid) en de voorspelbaarheid van het gedrag. Krijgsveld *et al.* (2008) hebben de resultaten van een groot aantal studies naar verstoringafstanden van vogels door diverse oorzaken in relatie tot samengevat. De mate van verstoring kan per soort en per terreingebruik sterk verschillen. Uit deze onderzoeken blijkt dat wandelaars bijvoorbeeld over het algemeen meer verstorend zijn dan fietsers. Fietsers hebben een meer vaste en voorspelbare koers. Wandelaars hebben een hogere mate van onvoorspelbaarheid en zijn langer aanwezig in een gebied, waardoor de verstoring bij gelijke afstand hoger is. Honden, al dan niet loslopend, hebben een groot verstorend effect, omdat deze als predator worden gezien, vaak gericht achter vogels of andere soorten aanjagen en een grote onvoorspelbaarheid hebben.

Verstoring wordt hierbij gezien als afwijkingen in natuurlijk gedrag of fysiologie als gevolg van de aanwezigheid van mensen. Deze afwijkingen betreft bijvoorbeeld het vaker moeten opvliegen, stoppen met foerageren, verhoogde hartslag, maar ook directe predatie of afbreken van broedzorg. De tijd dat een individu verstoord wordt kan niet besteed worden aan bijvoorbeeld voedsel zoeken waardoor deze tijd later ingehaald zal moeten worden. Vaak veroorzaakt de verstoring tevens een inspanning (wegvliegen of -rennen) waardoor per saldo meer gefoerageerd zal moeten worden. Indien dit slechts beperkt of niet mogelijk is kan dit uiteindelijk leiden tot een verminderde overlevingskans of reproductiesucces of het verlaten van het gebied.

3.3 Cumulatie

Toelichting

Met cumulatie worden de effecten bedoeld van de voorgestelde eigen activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, in combinatie met de effecten van andere activiteiten en plannen (Steunpunt Natura 2000, 2007). Door rekening te houden met cumulatie van effecten wordt beoogd te voorkomen dat een opeenstapeling van op zich kleine negatieve effecten uiteindelijk leidt tot significante negatieve effecten op een instandhoudingsdoel. Effecten van activiteiten, plannen en projecten buiten het Natura 2000-gebied dienen ook te worden meegenomen, voor zover er sprake is van externe werking. Als er positieve effecten zijn mogen deze worden verdisconteerd met negatieve effecten.

Toetsing

In dit geval kan er sprake zijn van cumulatie omdat verscheidene recreatieterreinen plannen hebben om uit te breiden (figuur 3). De toename van recreanten als gevolg van de uitbreiding van één terrein heeft wellicht geen (significant) negatieve effecten, maar de totale toename kan mogelijk wel significant negatief zijn. Van de zes recreatieterreinen is het aannemelijk dat bezoekers van De Goudplevier, De Stal en Voscheheugte in het Mantingerzand gaan recreëren. De overige recreatieterreinen - Het Grote Zand bij Hooghalen, Sonnevancan bij Spier en Molenhorst bij Makkum - liggen op dusdanige afstand van andere Natura 2000-gebieden, dat van een directe relatie minder sprake is (maar niet uit te sluiten).

Door de geplande uitbreidingen van deze overige terreinen (tabel 1) geldt dat het aantal recreanten meer zal toenemen dan alleen door de uitbreiding van De Goudplevier. Door alleen De Goudplevier neemt het aantal recreanten per dag maximaal met 135 toe, maar wanneer de terreinen De Stal en Voscheheugte ook betrokken worden, betreft het een toename met (maximaal) circa 366, dit is een verviervoudiging van het aantal bezoekers in het Mantingerzand.

Deze toename kan er toe leiden dat er een meer permanente verstoring optreedt, doordat de frequentie van passerende recreanten (en huisdieren) sterk toeneemt. De kans op negatieve effecten neemt daarmee meer toe. Verwacht wordt echter dat dit aantal niet een aanzienlijke toename is ten opzichte van het huidige aantal bezoekers en dat door zonering van recreatie door de terreineigenaar eventueel optredende verstoring beperkt kan worden. Bij zonering worden bijvoorbeeld paden afgesloten (tijdens het broed- en bloeiseizoen) of juist paden langs randen van het terrein

gerealiseerd, zodat andere delen ontzien worden.

Tabel 1. Aantal bezoekers en verwachte toename na uitbreiding van de zes recreatieterreinen. Hierbij is uitgegaan van gemiddeld drie personen per kampeerplek en vier personen in een chalet, huisje of vergelijkbaar (gebaseerd op CBS, 2008).

Recreatieterrein	bezoekers		Toename	
	huidig	toekomstig	absoluut	percentage
Het Grote Zand	1168	1324	156	13%
Sonnevanck	520	920	400	77%
De Goudplevier	45	180	135	400%
Molenhorst	45	132 + 15*	102	227%
De Stal	45	231	186	513%
Voscheheugte	45	90	45	200%

* de groepsaccommodatie wordt gelegaliseerd. Er is uitgegaan van een capaciteit voor 15 personen

Tevens geldt dat in het concept-beheerplan van het Mantingerzand uitgegaan wordt dat recreatie op dit moment niet de beperkende factor is voor het behalen van de instandhoudingsdoelen. Dit zal in het beheerplan van het Mantingerzand moeten worden uitgewerkt.

Verwacht wordt dat de toename van recreanten (mogelijk) wel een negatief effect heeft, maar dat dit niet significant zal zijn.

Figuur 3. Ligging van de zes betrokken recreatieterreinen ten opzichte van Natura 2000-gebieden in de omgeving (groen gearceerd is zowel Habitat- als vogelrichtlijngebied en geel is alleen habitatrichtlijngebied).

4 Conclusie

4.1 Gevolgen door uitbreiding De Goudplevier

De fysieke uitbreiding van het recreatieterrein heeft naar verwachting geen significant negatief effect op het Natura 2000-gebied Mantingerzand en andere verder weg gelegen Natura 2000-gebieden.

De toename van het aantal recreanten (zowel door alleen De Goudplevier als in cumulatie met de andere omliggende terreinen) zal naar verwachting wel een negatief effect hebben op de habitattypen van het Mantingerzand, dit effect is echter niet significant en is op dit moment niet de beperkende factor voor het behalen van de instandhoudingsdoelen.

Literatuur

- Broekmeyer, M. (2005). Effectenindicator Natura 2000-gebieden. Achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren.
- BügelHajema Adviseurs bv & TAUW bv. (2009) CONCEPT Beheerplan Natura 2000-gebied Mantingerzand. Assen.
- CBS (2008). Toerisme in Nederland - Het gebruik van logiesaccommodaties 2008. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag
- CBS (2010). Toerisme en recreatie in cijfers 2010. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag
- Gemeente Midden-Drenthe (2003). Compensatieverordening gemeente Midden-Drenthe
- Gies, E., A. Bleeker & H. van Dobben (2006) Onderbouwing significant effect depositie op natuurgebieden. Een onderzoek naar de wijze waarop in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn getoetst kan worden of vergunningverlening kan leiden tot significant negatieve effecten op de natuur. Eindconcept 28 april 2006. Alterra Wageningen.
- Hut, van der, R.M.G., C.J. de Jonge, F.R.A. Berkens en L. Davids (2009). Visitormanagementplan Nationaalpark Wieden - Weerribben. Altenburg en Wymenga Veenwoude en Kenniscentrum Recreatie Den Haag.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2003). Europese Natuur in Nederland. Habitattypen.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2004). Europese Natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn.
- Krijgsveld, K.L., R.R. Smits en J. van der Winden (2008). Verstoringsgevoeligheid van vogels - Update literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Ministerie van LNV (2005a). Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2005b). Werken aan Natura 2000. Het onderdeel stappenplan voor de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Brochure.
- Ministerie van LNV (2005c). Checklist gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - hoofddocument.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - bijlagedocument.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2009). Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- Provincie Drenthe (2007) Concretisering EHS Drenthe, gebieden, doelen en spelregels.

BIJLAGEN

Bijlage I: Instandhoudingsdoelen Mantingerzand

Legenda: SVI landelijk: Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig, + gunstig);

= Behoudsdoelstelling; > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling; =(<) Ontwerpaanwijzingsbesluit heeft 'ten gunste van' formulering.

Populatie: voor broedvogels is dit de draagkracht van het aantal broedpaar, voor niet-broedvogels de draagkracht voor het aantal exemplaren. * Prioritair habitatype; voor deze soorten en/of habitatypen gelden iets andere criteria bij de selectie van Natura 2000-gebieden en een zwaarder beschermingsregime onder de Natuurbeschermingswet.

		SVI Landelijk	Doelstelling	
			Oppervlak	Kwaliteit
Habitattypen				
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	--	>	>
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	-	=	=
H2330	Zandverstuivingen	--	>	>
H3160	Zure vennen	-	=	>
H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	>	>
H5130	Jeneverbesstruwelen	-	=	>
H6230	*Heischrale graslanden	--	>	>

BIJLAGE II: EFFECTEN TABEL

● = zeer gevoelig ● = gevoelig ● = niet gevoelig □ = niet van toepassing - = onbekend

De storingsfactoren 1, 7, 13, 14, 16 en 17 horen bij de activiteit landrecreatie. De storingsfactoren 2, 8, 12 en 15 horen bij woningbouw en kabels en leidingen en zijn apart geplaatst omdat deze waarschijnlijk niet direct van toepassing zijn.

Aangewezen voor Natura 2000-gebied DV: Dwingenderveld MZ: Mantingerzand MB: Mantingerbos		1	7	13	14	16	17	2	8	12	15	
		oppervlakteverlies	verontreiniging	geluid	licht	optische verstoring	mechanische effecten	versnippering	verdrijving	dynamiek substraat	verandering	trillingen
<i>Habitattypen:</i>												
DV	MZ	Stuifzandheiden met struikhei	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Zandverstuivingen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV		Zwakgebufferde vennen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Zure vennen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Vochtige heiden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Droge heiden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Jeneverbesstruwelen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MZ	Heischrale graslanden	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV		Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV		Actieve hoogvenen (heideveentjes)	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV		Herstellende hoogvenen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV		Pioniervegetaties met snavelbiezen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MB	Beuken-eikenbossen met hulst	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
DV	MB	Oude eikenbossen	●	●	□	□	●	●	●	●	□	□
<i>Habitatsoorten:</i>												
DV		Kamsalamander	●	●	-	-	-	●	●	●	●	-
<i>Broedvogels:</i>												
DV		Dodaars	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Geoorde fuut	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Zwarte Specht	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Boomleeuwerik	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Paapje	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Roodborsttapuit	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Tapuit	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
<i>Niet-broedvogels :</i>												
DV		Kleine Zwaan	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Toendrarietgans	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Wintertaling	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●
DV		Slobeend	●	●	●	●	●	-	●	●	●	●

BIJLAGE III: TOELICHTING STORINGSFACTOREN

1. Oppervlakteverlies

Kenmerk:	Afname beschikbaar oppervlak leefgebied soorten en/of habitattypen.
Interactie andere factoren:	Verlies van oppervlakte leidt tot verkleining en in sommige gevallen ook tot versnippering van het leefgebied (zie aldaar). Een kleiner gebied heeft bovendien meer te leiden van randinvloeden: vaak is de kwaliteit van het leefmilieu aan de rand minder goed dan in het centrum van het gebied. Op deze manier leidt verlies oppervlakte mogelijk ook tot een grotere gevoeligheid voor bijvoorbeeld verdroging, verzuring of vermesting.
Werking:	Door afname van het beschikbare oppervlak neemt ook het aantal individuen van een soort af. Om duurzaam te kunnen voortbestaan moet elke soort uit een minimum aantal individuen bestaan; bij diersoorten wordt meestal van een minimum aantal paartjes (reproductieve eenheden) gesproken. Wanneer een populatie te klein wordt neemt de kans op uitsterven toe, zeker als deze populatie geen onderdeel uitmaakt van een samenhangend netwerk van leefgebieden. Bij een populatie die uit te weinig individuen bestaat, neemt ook de kans op inteelt toe en dus de genetische variatie af. Hierdoor wordt een populatie kwetsbaar voor veranderingen tengevolge van bijvoorbeeld predatie, extreme seizoensinvloeden of ziekten. Ook habitattypen kennen een ondergrens voor een duurzame oppervlakte.

2. Versnippering

Kenmerk:	Van versnippering is sprake bij het uiteenvallen van het leefgebied van soorten.
Interactie andere factoren:	Treedt op ten gevolge van verlies leefgebied of verandering in abiotische condities van het leefgebied. Kan leiden tot verandering in populatiedynamiek.
Gevolg:	Als het leefgebied niet meer voldoende groot is voor een populatie, of individuen van één populatie kunnen de verschillende leefgebieden niet meer bereiken, neemt de duurzaamheid van de populatie af. Een gevolg kan zijn een verandering op in de soortensamenstelling en het ecosysteem. Soorten zijn in verschillende mate gevoelig voor de versnippering van hun leefgebied. Het meest gevoelig zijn soorten met een gering verspreidingsvermogen, soorten die zich over de grond bewegen en soorten met een grote oppervlaktebehoefte. Versnippering door barrières zoals wegen en spoorlijnen leidt mogelijk ook tot sterfte van individuen en kan zo effect hebben op de populatiesamenstelling. Bij versnippering moet men altijd goed rekening houden met het schaalniveau van het populatienetwerk.

7. Verontreiniging

Kenmerk:	Er is sprake van verontreiniging als er verhoogde concentraties van stoffen in een gebied voorkomen, welke stoffen onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties aanwezig zijn. Bij verontreiniging is sprake van een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Deze stoffen werken in op de bodem, grondwater, lucht.
Interactie andere factoren:	Geen directe interactie met andere factoren. Wel kan verontreiniging als gevolg van andere factoren optreden.
Gevolg:	Vrijwel alle soorten en habitattypen reageren op verontreiniging. De ecologische effecten uit zich in het verdwijnen van soorten en/of het beïnvloeden van gevoelige ecologische processen. Deze beïnvloeding kan direct plaatsvinden maar ook indirect via een opeenvolging van ecologische interacties. Bovendien kan verontreiniging zich pas vele jaren/decennia later manifesteren. De gevolgen van verontreiniging zijn divers en complex. In het algemeen kan gesteld worden dat aquatische habitattypen en soorten gevoeliger zijn dan terrestrische systemen. Ook geldt dat soorten in de top van de voedselpiramide, als gevolg van accumulatie, van verontreinigingen gevoeliger zijn. Echter, afhankelijk van de concentratie en duur van de verontreiniging zijn alle habitattypen en soorten gevoelig en kan verontreiniging leiden tot verandering van de soortensamenstelling.

8. Verdroging

Kenmerk:	Verdroging uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is zo lager dan de gewenste/benodigde grondwaterstand.
Interactie andere factoren:	Verdroging kan tevens leiden tot verzilting. Door verdroging neemt ook de doorluchting van de bodem toe waardoor meer organisch materiaal wordt afgebroken. Op deze wijze leidt verdroging tevens tot vermesting. Er zijn ook gebieden waar verdroging kan optreden zonder dat de grondwaterstand in de ondiepe bodem daalt. Het gaat daarbij om gebieden waar van oudsher grondwater omhoogkomt. Dit water heet kwelwater. Kwelwater is water dat elders in de bodem is geïnfiltrerd en dat naar het laagste punt in het landschap stroomt. Kwelwater heeft dikwijls een bijzondere samenstelling: het is rijk aan ijzer en calcium, arm aan voedingsstoffen en niet zuur, maar gebufferd. Schade aan de natuur die veroorzaakt wordt door een afname of het verdwijnen van kwelwater en het vervangen van dit type water met gebiedsvreemd water, noemen we ook verdroging.
Gevolg:	De verandering in grondwaterstand en soms ook kwaliteit van het grondwater leidt tot een verandering in de soortensamenstelling en op lange termijn van het habitatype.

12 Verandering dynamiek substraat

Kenmerk: Er treedt een verandering op in de bodemdichtheid of bodemsamenstelling van terrestrische of aquatische systemen, bijvoorbeeld door aanslibbing of verstuiving.

Interactie andere factoren: verandering overstromingsdynamiek, verandering mechanische effecten

Gevolg: Verandering van dynamiek van het substraat kan leiden tot verandering van de abiotische randvoorwaarden waardoor levensgemeenschappen kunnen veranderen. Dynamiek van het substraat is bijvoorbeeld van belang voor droge pioniervegetaties in de duinen en stuifzanden, of voor mosselbanken in de Waddenzee.

13 Verstoring door geluid

Kenmerk: Verstoring door onnatuurlijke geluidsbronnen; permanent zoals geluid wegverkeer danwel tijdelijk zoals geluidsbelasting bij evenementen. Geluid is een hoorbare trilling, gekenmerkt door geluidsdruk en frequentie.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen met visuele verstoring op door bijv. vlieg- en autoverkeer, manifestaties etc.

Gevolg: Logischerwijs zijn alleen diersoorten gevoelig voor direct effecten van geluid. Geluid sec is een belangrijke factor in de verstoring van fauna. De verstoring door geluid wordt beïnvloed door het achtergrondgeluid en de duur, frequentie en sterkte van de geluidsbron zelf. Geluidsbelasting kan leiden tot stress en/of vluchtgedrag van individuen. Dit kan vervolgens weer leiden tot het verlaten van het leefgebied of bijvoorbeeld een afname van het reproductieproces. In bepaalde gevallen kan ook gewenning optreden, in het bijzonder bij continu geluid. Voor zeezoogdieren en vogels is in bepaalde gevallen deze dosis-effect relatie goed gekwantificeerd.

14 Verstoring door licht

Kenmerk: Verstoring door kunstmatige lichtbronnen, zoals licht uit woonwijken en industrieterreinen, glastuinbouw etc.

Interactie andere factoren: Geen?

Gevolg: Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Met name schemer- en nachtactieve dieren kunnen last hebben van verstoring door licht, doordat zij juist aangetrokken worden of verdreven door de lichtbron. Hierdoor raakt bijvoorbeeld hun ritme ontregeld of verlichte delen van het leefgebied worden vermeden.

15 Verstoring door trilling

Kenmerk: Er is sprake van trillingen in bodem en water als dergelijke trillingen door menselijke activiteiten veroorzaakt worden, zoals bij boren, heien, draaien van rotorbladen etc.

Interactie andere factoren: Kan vooral samen optreden met verstoring door geluid

Gevolg: Trilling kan leiden tot verstoring van het natuurlijke gedrag van soorten. Individuen kunnen tijdelijk of permanent verdreven worden uit hun leefgebied. Over het daadwerkelijke effect van trilling is nog zeer weinig bekend. Naar het effect op zeezoogdieren is wel onderzoek verricht.

16: Optische verstoring

Kenmerk: Optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen op met verstoring door geluid (in geval van recreatie) of trilling en licht (in geval van voertuigen, schepen).

Gevolg: Optische verstoring leidt vooral tot vluchtgedrag van dieren. De soort reageert bijvoorbeeld op beweging omdat een potentiële vijand wordt verwacht. Andersom kan optische verstoring juist ook het uitzicht van soorten beperken waardoor zij potentiële vijanden niet zien naderen. De daadwerkelijke effecten zijn zeer soortspecifiek en hangen van de schuwheid van de soort en de mate waarin gewenning optreedt. Bovendien kunnen de effecten afhankelijk zijn van de periode van de levenscyclus van de soort: in de broedtijd zijn soorten over het algemeen schuwer en dus gevoeliger voor optische verstoring.

17: Verstoring door mechanische effecten

Kenmerk: Onder mechanische effecten vallen verstoring door betreding, golfslag, luchtwervelingen etc. die optreden ten gevolge van menselijke activiteiten. De oorzaken en gevolgen zijn bij deze storende factor zeer divers.

Interactie andere factoren: Verstoring kan samenvallen met verstoring door geluid, licht en trilling.

Gevolg: Deze storende factor kan leiden tot een verandering van het habitatype en/of verstoring of het doden van fauna-individuen. Bij habitattypen treedt de verstoring/verandering vaak op ten gevolge van recreatie of bijvoorbeeld militaire activiteiten. Het effect is zeer afhankelijk van de kwetsbaarheid (gevoeligheid) van het habitatype. Waterrecreatie en scheepvaart leiden tot golfslag, hetgeen effect kan hebben op de oeverbegroeiing en waterfauna. Luchtwervelingen van bijvoorbeeld windmolens kunnen leiden tot vogelsterfte.

